

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

Γεώργιος Γλυκοκάλαμος - Παναγιώτης Κοτσίδης

ΠΑΤΡΑ 2003

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΥΠΟΒΛΗΘΕΙΣΑ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ
ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ

**«Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΥ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΠΙ
ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ».**

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ
ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

Γεώργιος Γλυκοκάλαμος και Παναγιώτης Κοτσίδης

ΠΑΤΡΑ 2003

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Νιώθουμε βαθιά την ανάγκη να ευχαριστήσουμε και να αναγνωρίσουμε, όλους όσους συνέβαλαν - βοήθησαν από τη δική τους πλευρά στην εκπόνηση αυτής της εργασίας.

Κατ' αρχήν, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τον εισηγητή και υπεύθυνο καθηγητή της μελέτης αυτής Επίκουρο Καθηγητή των ΤΕΙ Πατρών κ. Αλεξόπουλο Ανδρέα, για την εποικοδομητική καθοδήγηση στην έρευνα αλλά και την ανοχή που μας έδειξε μέχρι της δημιουργίας μιας ολοκληρωμένης και εμπειριστατωμένης μελέτης σε ένα πρόβλημα σύγχρονο που αγγίζει το μέλλον των πολιτών, αλλά και ολόκληρης της χώρας μας.

Επίσης ευχαριστούμε τους καθηγητές Πανεπιστημίου κ. Εμμανουήλ Δρεττάκη και κ. Γεώργιο Σιάμπο, αλλά και τους προέδρους πολυτέκνων Αθηνών και Πάτρας κ. Θεοτοκάτο και κ. Μαργαρίτη για την ευαισθησία και την προθυμία που μας αντιμετώπισαν ώστε να συμβάλλουν και αυτοί από μέρος τους στην συλλογή και μελέτη στοιχείων για ένα πρόβλημα που απασχολεί και τους ίδιους.

Ευχαριστούμε και την ΕΣΥΕ Πατρών, αλλά και τους υπαλλήλους της βιβλιοθήκης του ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ, για την εξυπηρέτηση και την εύκολη και άμεση προσφορά των στοιχείων που υπάρχουν στη διάθεση τους, έτσι ώστε να μας διευκολύνουν στην ερευνά μας.

Τέλος, πολλές ευχαριστίες στις οικογένειες μας, για την συμπαράσταση τους καθόλη την διάρκεια της ερευνητικής αυτής εργασίας αυτής έτσι ώστε να αποπερατωθεί με επιτυχία.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο</u>	
Σύντομη ιστορική αναδρομή στο δημογραφικό πρόβλημα της Ελλάδος και η σχέση του με την οικονομία.	7
1.1) Ιστορική αναδρομή στο δημογραφικό πρόβλημα της Χώρας μας.	7
1.1.1) Δημογραφικές εξελίξεις.	7
1.1.2) Δημογραφικοί όροι- έννοιες- δείκτες.	8
1.1.3) Ιστορικά στοιχεία και δημογραφικά δεδομένα.	13
α) <i>ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1821.</i>	13
β) <i>ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1821-1950.</i>	14
γ) <i>ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ.</i>	17
1.1.4) Η εικόνα της πορείας των βασικότερων εννοιών-δεικτών που οδήγησαν στο δημογραφικό πρόβλημα.	21
α) <i>Η ΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ.</i>	21
β) <i>ΟΙ ΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΑΜΗΛΙΟΤΗΤΑΣ.</i>	27
γ) <i>Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ.</i>	28
1.1.5) Περιφερειακοί δημογραφικοί διαφορισμοί.	31
<i>(Γεννητικότητα – γονιμότητα - θνησιμότητα)</i>	
1.1.6) Τελευταίες εξελίξεις.	35
<i>Μία άλλη οπτική των εξελίξεων.</i>	37
<i>Οι εξελίξεις την τετραετία 1996-1999.</i>	38

1.1.7) Μείωση του Ελληνικού πληθυσμού μεταξύ των απογραφών 1991 & 2001. 40

1.2) Πορεία της οικονομικής ανάπτυξης της Χώρας μας. 45

1.2.1) Αναφορά στην Οικονομική ανάπτυξη και τις έννοιες της. 45

Οικονομικό κύκλωμα 49

Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) 51

1.2.2) Εξελίξεις στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας. 52

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

Οι επιπτώσεις του δημογραφικού προβλήματος επί της οικονομικής αναπτύξεως. 55

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ. 55

2.1) Οικονομικές επιπτώσεις. 56

2.1.1) Μεταπολεμικές εξελίξεις. 59

2.1.2) Οι επιπτώσεις στην πορεία του ΑΕΠ (οικονομική ανάπτυξη). 61

2.1.3) Το φαινόμενο εργασία-ανεργία της Χώρας μας. 62

α. ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ, ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ. 63

β. ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ. 66

γ. ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ. 67

δ. ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ. 70

ε. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ. 71

2.1.4) Οικονομικές επιπτώσεις από τη μειούμενη τάση των νοικοκυριών. 74

2.2) Κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις. 77

2.2.1) Μείωση του μαθητικού πληθυσμού. 77

2.2.2) Προβλήματα στο ασφαλιστικό.	82
Α. Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΥ.	82
α. ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΩΝ-ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ Ι.Κ.Α.	85
β. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ ΣΤΙΣ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ.	87
γ. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ.	87
Β. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΣΤΟ ΑΔΙΕΞΟΔΟ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ.	88
α. ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ.	88
β. ΞΕΑΡΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΤΩΝ ΥΠΕΡΗΛΙΚΩΝ.	90
γ. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ.	92
2.2.3) Πρωτοφανής επίδραση της πτώσης της γονιμότητας.	94
<i>ΜΙΑ ΓΕΝΙΚΗ ΟΠΤΙΚΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ.</i>	96
2.3) Εθνικές συνέπειες	99
2.4) Πολιτικές συνέπειες	100

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Μία προσέγγιση στην εξελικτική πορεία του δημογραφικού προβλήματος της χώρας μας και προβλέψεις για την προοπτική της οικονομίας.	102
3.1) Αίτια που οδήγησαν στο δημογραφικό πρόβλημα.	102
3.1.1) Δημογραφικοί παράγοντες.	102
3.1.2) Κοινωνικό-οικονομικοί παράγοντες.	103
3.1.3) Ψυχολογικοί παράγοντες.	104
3.2) Πορεία και μελέτες-απόψεις για το δημογραφικό πρόβλημα.	106
3.3) Μετανάστευση.	110

3.4) Προβλέψεις-προοπτικές για το μέλλον του πληθυσμού της χώρας και κάποια οικονομικά στοιχεία.	112
<i>Οι σημερινές προβλέψεις προβολές του πληθυσμού.</i>	118
3.5) Συρρίκνωση του πληθυσμού της νεότερης ηλικίας.	124
3.6) Εργατικό δυναμικό.	129
3.7) Συνταξιοδοτικό - ασφαλιστικό.	133

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

Μέτρα αντιμετώπισης του δημογραφικού προβλήματος και παράλληλη αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης.	135
--	-----

<i>ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ.</i>	135
---	-----

4.1) Η δημογραφική πολιτική.	138
4.2) Η ανάγκη δημογραφικής πολιτικής.	141
4.3) Προτεραιότητες της δημογραφικής πολιτικής.	145
4.4) Η αποτελεσματικότητα της δημογραφικής πολιτικής.	149
4.5) Υλοποίηση της δημογραφικής πολιτικής.	151
4.6) Η δημογραφική πολιτική στην Ελλάδα.	153
4.7) Προτάσεις	164

<i>ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ</i>	178
------------------	-----

ΕΠΙΛΟΓΟΣ	185
-----------------	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	187
------------------	-----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	201
---------------------	-----

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η σύγχρονη ιστορική πραγματικότητα της Ελλάδας έχει να παρουσιάσει πολλά και μεγάλα προβλήματα. Ωστόσο, το δικό μας ενδιαφέρον επικεντρώνεται στο χρονικό διάστημα που έχει αφετηρία του το χρονικό έτος 1978 και εκτείνεται μέχρι τις μέρες μας. Κατά την περίοδο αυτή, εμφανίζεται ένα οξύτατο και ανησυχητικό πρόβλημα που ακούει στο όνομα υπογεννητικότητα.

Το φαινόμενο της υπογεννητικότητας ή αλλιώς το δημογραφικό πρόβλημα δεν είναι απλώς μία δύσκολη καμπή της ιστορίας, είναι θα λέγαμε ένα αδιέξοδο από το οποίο πρέπει η χώρα να εξέλθει άμεσα και με αποφασιστικότητα. Και αυτό γιατί η στασιμότητα που έχει επέλθει στο δείκτη γεννητικότητας, ο οποίος βρίσκεται κάτω από το όριο αναπλήρωσης των γενεών (1,3 αντί 2,1 παιδιά ανά γυναίκα), έχει δημιουργήσει ένα τεράστιο χάσμα που εμποδίζει την ομαλή αύξηση αλλά και διατήρηση του πληθυσμού. Επομένως το πρόβλημα αφορά και αυτήν ακόμα την επιβίωση του Έθνους.

Αυτή η πληθυσμιακή στασιμότητα και συρρίκνωση της Ελλάδας έχει αντίκτυπο σε πολλούς τομείς. Στην παρούσα εργασία εξειδικεύοντας την προσοχή μας στον τομέα της οικονομίας, εξετάζουμε τις αρνητικές συνέπειες που επιφέρει σ'αυτήν το εν λόγω πρόβλημα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Καλωσορίζοντας σας στην εργασία μας, θα θέλαμε να σας κάνουμε μία συνοπτική παρουσίαση της πορείας, ανάπτυξης και μελέτης αυτής, αναφερόμενοι στο ζητούμενο και τον προβληματισμό καθώς και τις δυσκολίες που συναντήσαμε, κατά την εκπόνησή της, πριν περάσουμε στην εκτενή ανάλυση αυτής.

Με τον όρο δημογραφικό πρόβλημα, εννοούμε το πρόβλημα εκείνο που αναφέρεται στον πληθυσμό, την κίνηση και την εξέλιξη του. Ειδικότερα αναφερόμενοι στη χώρα μας, την Ελλάδα, οφείλουμε να ομολογήσουμε, χωρίς δικαιολογίες, ότι το πρόβλημα αυτό όχι μόνο υφίσταται, αλλά με την πάροδο του χρόνου γίνεται ολοένα και εντονότερο και τείνει να προσλάβει διαστάσεις εθνικού προβλήματος. Το αρνητικό αυτό φαινόμενο, συνίσταται κυρίως στην αδιάκοπη μείωση του αριθμού των γεννήσεων, δηλαδή στην πληθυσμιακή συρρίκνωση του έθνους. Ωστόσο, γνωρίζουμε εκ των πραγμάτων, ότι η βάση για τη σταθερότητα και την ανάπτυξη ενός λαού, σε όλους τους τομείς, είναι η ύπαρξη πληθυσμού ακμαίου από βιολογική άποψη. Συμπερασματικά λοιπόν, μπορούμε να υποστηρίξουμε με βεβαιότητα, ότι το δημογραφικό πρόβλημα της Ελλάδος επιδρά αρνητικά σε όλους τους χώρους ανάπτυξης και επομένως και στην πολυδιάστατη οικονομική ανάπτυξη.

Στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, θα προσπαθήσουμε, κατά το δυνατόν, να αναφερθούμε σε μία σύντομη ιστορική αναδρομή του δημογραφικού προβλήματος της χώρας μας, αναπτύσσοντας παράλληλα και την εξελικτική πορεία της οικονομίας. Θεωρήσαμε ότι, βασική προϋπόθεση για την κατανόηση του κειμένου από τον αναγνώστη, αποτελεί η ανάλυση και επεξήγηση ορισμένων καθαρά επιστημονικών δημογραφικών όρων, την οποία και παραθέτουμε με κάθε δυνατή λεπτομέρεια.

Ένα άλλο σημείο που πρέπει να τονίσουμε, προς αποφυγή παρεξηγήσεων, είναι το γεγονός ότι δεν υπάρχουν δημοσιευμένα επεξεργασμένα στοιχεία των τελευταίων απογραφών και η έλλειψη αυτή είναι φανερή σε ορισμένους από τους πίνακες που παραθέτουμε. Στο τέλος του κεφαλαίου, θα αναφερθούμε εκτενέστερα στην εξέλιξη της οικονομίας τα τελευταία 55 έτη και τους δείκτες που την καθορίζουν.

Αν θελήσουμε να κάνουμε μια σύντομη χρονική αναδρομή του παρελθόντος και συγκεκριμένα της μεταπολεμικής περιόδου, διαπιστώνουμε με θλίψη ότι ο δείκτης γεννητικότητας του έθνους μας συνεχώς μειώνεται. Η δημογραφική κατάσταση του αναπαραγωγικού πληθυσμού επιδεινώνεται συνεχώς, γεγονός που σημαίνει ότι η αναλογία του αναπαραγωγικού πληθυσμού σε σχέση με τον συνολικό πληθυσμό μειώνεται. Αποτέλεσμα των όσων ειπώθηκαν, είναι η αναμενόμενη περαιτέρω ελάττωση της γεννητικότητας στο εγγύς μέλλον.

Ωστόσο, εκείνο που προέχει είναι να γίνει μία αναφορά στη σημερινή κατάσταση που επικρατεί, αναφορικά με το θέμα που εξετάζουμε. Έχει υπολογισθεί ότι για να ανανεώνεται σταδιακά ο πληθυσμός των κοινωνιών, πρέπει ο δείκτης των γεννήσεων να βρίσκεται σε ένα ορισμένο επίπεδο. Η υπέρβαση ή ο υποβιβασμός σε σχέση με το δείκτη αυτό, ορίζει και την υπεργεννητικότητα ή υπογεννητικότητα. Ενώ, λοιπόν, για να είναι σχετικά ομοιόμορφα κατανομημένος ο πληθυσμός στις ηλικιακές ζώνες και να ανανεώνεται, «επιβάλλεται» ο δείκτης να βρίσκεται στα 2,3 παιδιά ανά οικογένεια, στη χώρα μας αυτός ο δείκτης βρίσκεται στο 1,3. Είναι φανερό λοιπόν ότι υπάρχει πρόβλημα υπογεννητικότητας, όπως αποδεικνύεται άλλωστε και με τους αριθμούς.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, έχουμε σαν κύριο στόχο να αποδείξουμε ότι η διαφαινόμενη οικονομική κρίση που επέρχεται στο Έθνος μας, είναι πράγματι

μία από τις αρνητικές συνέπειες της υπάρχουσας υπογεννητικότητας. Στο συμπέρασμα αυτό μπορεί να οδηγηθεί κάθε λογικά σκεπτόμενος άνθρωπος αν αναλογιστεί ότι η οικονομική ανάπτυξη εξαρτάται άμεσα από τον ανθρώπινο παράγοντα. Επομένως, η έλλειψη ικανού αριθμού ανθρώπινου εργατικού δυναμικού επιφέρει σοβαρό πλήγμα σε κάθε μορφή οικονομικής ανάπτυξης, όπως είναι η τεχνολογική και επιστημονική πρόοδος, οι επενδύσεις, η σταθερότητα του νομίσματος. Το σοβαρότερο πρόβλημα που αντιμετωπίσαμε στην καταγραφή και συγκέντρωση του υλικού, είναι η έλλειψη βιβλιογραφίας που να συσχετίζει τα φαινόμενα της υπογεννητικότητας και του οικονομικού μααρασμού.

Αν κάνουμε όμως, μια περιληπτική αναφορά στην επίδραση του δημογραφικού προβλήματος της χώρας μας επί της οικονομικής ανάπτυξης. Όπως είναι γνωστό, σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας, η περίοδος υπογεννητικότητας ενός λαού είναι περίοδος συρρικνώσεως, μααρασμού και παρακμής του κράτους. Αυτό συμβαίνει διότι εις τους λαούς που υπάρχει το φαινόμενο της υπογεννητικότητας, αυξάνεται τόσο ο μέσος όρος της ηλικίας τους, όσο και ο δείκτης γεροντισμού τους, δηλαδή αυξάνεται το ποσοστό των ατόμων που έχουν ηλικία άνω των 65 ετών. Εάν η ύπαρξη μεγάλου ποσοστού παιδιών, αποτελεί δυσμενή παράγοντα στην προσπάθεια των λαών να αναπτυχθούν με ταχείς ρυθμούς, η ύπαρξη μεγάλου ποσοστού γερόντων, είναι ασφαλές κριτήριο που οδηγεί στον οικονομικό μααρασμό. Εν προκειμένω, η πληθυσμιακή συρρίκνωση της Ελλάδος καθιστά αδύνατη ή βραδύτατη την αφομοίωση και εφαρμογή των νέων επιστημονικών ανακαλύψεων και τεχνολογικών προόδων. Υπάρχει έλλειψη πληθυσμού παραγωγικής ηλικίας, δηλαδή εργατικού δυναμικού με άμεση συνέπεια τη μείωση της παραγωγής και την υπολειτουργία των βιομηχανιών. Οι φυσικοί πόροι μένουν ανεκμετάλλευτοι, μειώνονται οι εξαγωγές και φυσικά η εισροή

συναλλάγματος. Όλα αυτά συντείνουν στην οικονομική εξαθλίωση του τόπου και καθιστούν τη χώρα αδύναμη να αυτοσυντηρηθεί, αλλά και να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της έναντι τρίτων χωρών.

Στο τρίτο τμήμα της εργασίας μας έχουμε σαν αντικείμενο να εκθέσουμε, με τη βοήθεια της επιστήμης και των μέχρι τώρα καταγραφέντων στοιχείων, την πιθανή πορεία που δύναται να διαγράψει στο μέλλον ο Ελληνικός πληθυσμός και η οικονομία της χώρας μας. Όπως φαίνεται καθαρά από τα στοιχεία που παραθέτουμε στην ανάπτυξη του κεφαλαίου και σύμφωνα με τους υπολογισμούς, οι προβλέψεις είναι εξαιρετικά δυσοίωνες και για τα δύο αντικείμενα - θέματα, τα οποία πραγματευόμαστε. Ωστόσο, δεν πρέπει να μας διαφεύγει το γεγονός ότι σε καμία περίπτωση οι προβλέψεις αυτές, δεν είναι δυνατόν να ανταποκρίνονται επακριβώς στην πραγματικότητα. Το μέλλον θα δείξει αν οι «Κασσάνδρες» θα επαληθευθούν.

Στο τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας μας που ακολουθεί θα αναφερθούμε στα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την αντιμετώπιση των δύο αυτών αρνητικών φαινομένων, που μαστίζουν την Ελληνική κοινωνία, δηλαδή της υπογεννητικότητας και της οικονομικής κρίσης. Ωστόσο, δεν πρέπει να μας διαφεύγει το γεγονός ότι η υπογεννητικότητα είναι ένα από τα αίτια που οδηγούν στην οικονομική εξαθλίωση, άρα αντιμετωπίζοντας την πρώτη ουσιαστικά ελαχιστοποιούμε και τη δεύτερη. Για την επίλυση του δημογραφικού προβλήματος η πολιτεία έχει υποχρέωση να ενεργήσει άμεσα. Εκείνο που προέχει είναι να δοθούν κίνητρα που θα ωθήσουν τους νέους στη δημιουργία οικογένειας, αλλά και να προστατευθούν οι πολύτεκνες κυρίως οικογένειες με ιδιαίτερους νόμους και διατάξεις. Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι το κλειδί της επίλυσης των προβλημάτων αυτών, έγκειται στην άμεση και έμπρακτη προσπάθεια αντιμετώπισής τους.

Εν κατακλείδι της μικρής αυτής εισαγωγής που έγινε για το δημογραφικό πρόβλημα της Ελλάδος, συμπεραίνουμε ότι το τελευταίο είναι θέμα κυρίως και πρωτίστως εθνικό. Για το λόγο αυτό πρέπει όλοι, άρχοντες και αρχόμενοι, να αναλογιστούμε το τμήμα της ευθύνης που αναλογεί στον κάθε ένα από εμάς και κυρίως να κάνουμε την αρχή για την επίλυσή του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Σύντομη ιστορική αναδρομή στο δημογραφικό πρόβλημα της Ελλάδος και η πορεία της οικονομίας της.

1.1) Ιστορική αναδρομή στο δημογραφικό πρόβλημα της Χώρας μας.

1.1.1) Δημογραφικές εξελίξεις.

Ως πρώτη φάση της δημογραφικής “μεταβάσεως” δύναται να θεωρηθεί εκείνη της περιόδου του 19^{ου} αιώνας, με τους υψηλούς συντελεστές γεννητικότητας και θνησιμότητας, όταν τα επίπεδα αυτών υπερέβαιναν τις 40 ή 45 γεννήσεις και τους 30 ή 35 θανάτους στους 1.000 κατοίκους αντιστοίχως. Στα τέλη του 19ου αιώνας άρχισε η δεύτερη φάση της δημογραφικής μεταβάσεως, με τη μείωση της θνησιμότητας και κυρίως της βρεφικής θνησιμότητας. Μέσα στην πρώτη δεκαετία του παρελθόντος αιώνας μεσολάβησε βεβαίως και μια δεκαετής πολεμική περίοδος και κάποτε άρχισε μία τρίτη φάση της δημογραφικής μεταβάσεως με τη μείωση του συντελεστή γεννητικότητας παράλληλα με τη συνεχιζόμενη μείωση του συντελεστή θνησιμότητας. Κατά την περίοδο εκείνη δόθηκε η ευκαιρία διευρύνσεως της φυσικής αυξήσεως, της υπεροχής δηλαδή των γεννήσεων έναντι των θανάτων, στο επίπεδο των 12 ή 13 στους 1.000 κατοίκους. Αυτή η τάση της συνεχούς μειώσεως των δύο συντελεστών συνεχίσθηκε στη μεταξύ των δύο πολέμων περίοδο και πέρασε στη μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο περίοδο και στη δεκαετία του 1950 εξακολούθησε η απόσταση αυτή μεταξύ των συντελεστών γεννητικότητας και θνησιμότητας να είναι σχεδόν αυτή. Στις αρχές της δεκαετίας του 1960 η δημογραφική μετάβαση εισήλθε στην τέταρτη φάση.

καθώς συνεχίστηκε η μείωση του συντελεστή γεννητικότητας, ενώ εξάλλου ανακόπηκε η πτώση του συντελεστή θνησιμότητας (δηλαδή του ακαθάριστου συντελεστή θνησιμότητας) και άρχισε, λόγω της γηράνσεως του πληθυσμού, να διογκώνεται. Κατά ακολουθία, η απόσταση μεταξύ των συντελεστών γεννητικότητας και θνησιμότητας άρχισε να περιορίζεται, και από 13 και 12 (στους 1.000 κατοίκους) που ήταν στην τρίτη φάση, μειώθηκε βαθμιαίως στο 10 και στο 7, στην δεύτερη και την τρίτη μεταπολεμική δεκαετία αντιστοίχως και, τέλος, σε 2,6 στη δεκαετία του 1980. Κατά την τρέχουσα περίοδο έχει περιοριστεί στο 1 σχεδόν, ως αποτέλεσμα της καθόδου του συντελεστή γεννητικότητας κάτω από 11 και της ανόδου του συντελεστή θνησιμότητας άνω των 9 στους 1.000 κατοίκους. Οι τάσεις αυτές της μείωσης της γεννητικότητας με την ελαφρά αύξηση της γενικής θνησιμότητας, που οδηγούν στη μείωση της φυσικής αύξησεως, δείχνουν ότι φτάσαμε στην καλούμενη “μηδενική αύξηση” του πληθυσμού πολύ σύντομα, γρηγορότερα από ότι οι προβλέψεις, που είχαν διεξαχθεί στο παρελθόν, είχαν κατά επανάληψη δείξει. (Τζιαφέτας, 1991/σελ. 10-11)

1.1.2) Δημογραφικοί όροι- έννοιες- δείκτες.

Πριν αρχίσουμε την εξέταση του ζητουμένου θέματος, είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την κατανόηση του, να αναφέρουμε κάποιους συγκεκριμένους όρους που χρησιμοποιεί η επιστήμη της δημογραφίας, οι οποίοι δεν είναι γνωστοί σε όλους.

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ

Με τον όρο δημογραφία, που εισήγαγε ο Achille Guillard το 1885 αναφερόμαστε στην επιστήμη εκείνη που έχει σαν αντικείμενο μελέτης την

κατάσταση του πληθυσμού σε δεδομένο χρόνο και τόπο. Μελετά την εξέλιξη των γεννήσεων, θανάτων του πληθυσμού και την μεταναστευτική του κίνηση. Ερευνά τις αιτίες και τις συνέπειες των πληθυσμιακών μεταβολών, τους νόμους στους οποίους υπακούουν τα πληθυσμιακά φαινόμενα και προτείνει μέτρα για την αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων που σχετίζονται με τον πληθυσμό.

Η Δημογραφία με την σημερινή μορφή δεν περιορίζεται μόνο στην ποσοτική και ποιοτική σύνθεση του πληθυσμού δηλαδή αριθμός κατοίκων, διάθρωση πληθυσμού κατά ηλικία, φύλο, οικογενειακή κατάσταση, επάγγελμα, γάμοι, διαζύγια αλλά αναζητεί τα αίτια, τους νόμους και τις συνέπειες των πληθυσμιακών μεταβολών. Τα αποτελέσματα των ερευνών αυτών επιτρέπουν στην κυβέρνηση, στις δημόσιες υπηρεσίες αλλά και στους ιδιώτες να ακολουθήσουν μια σωστή πληθυσμιακή πολιτική σε συνδυασμό με την οικονομική, δημοσιονομική, εργατική και κοινωνική πολιτική, τα μέτρα ασφαλείας, δικαιοσύνης, εθνικής άμυνας, γεωργίας και εκπαίδευσης (Κωτσογιάννης 2002, σελ.5).

ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΞΑΡΤΗΣΕΩΣ.

Ο δείκτης εξαρτήσεως μας δίνει την αναλογία των συντηρούμενων ατόμων (νέων και γερόντων) σε σχέση προς τα άτομα της παραγωγικής ηλικίας (ενεργός πληθυσμός). Δίνεται με τον ακόλουθο τύπο:

$$\text{Δείκτης εξαρτήσεως} = \frac{\text{πληθυσμός (0-14)+(65 και άνω) ετών} * 100}{\text{Πληθυσμός (15-64)ετών}}$$

ΔΕΙΚΤΗΣ ΓΗΡΑΝΣΕΩΣ.

Ο δείκτης γηράνσεως μας δίνει την αναλογία των συντηρουμένων γέρων, προς τους συντηρούμενους νέους, και βρίσκεται με τη διαίρεση του

αριθμού των γερόντων, προς τον αριθμό των νέων και τον πολλαπλασιασμό του ηλικίου επί το 100. Δηλαδή:

$$\text{Δείκτης γηράσκων} = \frac{\text{πληθυσμός 65 ετών και άνω} * 100}{\text{πληθυσμός (0-14) ετών}}$$

ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΔΥΝΑΜΙΣΜΟΣ.

Η φυσική κίνηση του πληθυσμού, ή ο βιολογικός δυναμισμός του πληθυσμού, όπως ορθότερα ονομάζεται, μετράται από τον συντελεστή, ο οποίος βρίσκεται από τον τύπο:

$$\text{Βιολογικός δυναμισμός} = \frac{\text{Γεννήσεις έτους} - \text{Θάνατοι έτους} * 1000}{\text{Πληθυσμός μέσης ημέρας}}$$

ΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ.

Η γεννητικότητα είναι η διαδικασία βιολογικής ανανέωσης του πληθυσμού και ειδικότερα ορίζει την συχνότητα των γεννήσεων ενός πληθυσμού στην μονάδα του χρόνου. Η γεννητικότητα ενός πληθυσμού διακρίνεται σε 'ολική', όταν περιλαμβάνονται τόσο τα ζωντανά όσο και τα θνησιγενή άτομα, και σε 'πραγματική' γεννητικότητα όταν περιλαμβάνονται μόνο τα γεννηθέντα ζωντανά άτομα.

Παρακάτω, με τον όρο γεννητικότητα θα εννοούμε την πραγματική.

Η γεννητικότητα μετράται από έναν δείκτη, ο οποίος εκφράζει την αναλογία των γεννήσεων ενός σταθερού μέρους του πληθυσμού (συνήθως 1000 ατόμων). Ο δείκτης αυτός βρίσκεται, αν διαιρέσουμε τις γεννήσεις ζωντανών ατόμων ενός έτους, δια του πληθυσμού της μέσης ημέρας του έτους.

$$\text{Αδρός δείκτης γεννητικότητας} = \frac{\text{Γεννήσεις ζώντων έτους} * 1000}{\text{Πληθυσμός μέσης ημέρας}}$$

Ο δείκτης αυτός είναι αδρός, διότι αναλογίζει τις γεννήσεις στο σύνολο του πληθυσμού, χωρίς ιδιαίτερες κατατάξεις φύλου, ηλικίας κ.λ.π.

ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ

Από δημογραφικής άποψης η γονιμότητα δηλώνει την παραγωγική δραστηριότητα του γυναικείου πληθυσμού από 15 έως 49 ετών.

Η γονιμότητα δεν είναι η ίδια στις γυναίκες των διαφόρων ηλικιών γι' αυτό εκτός από τον δείκτη γενικής γονιμότητας, ο οποίος βρίσκεται από τον τύπο:

Δείκτης γενικής γονιμότητας = $\frac{\text{αριθμός γεννήσεων ζώντων} * 1000}{\text{αριθμός γυναικών 15-49 ετών}}$
υπολογίζεται και ειδικός καθ' ηλικίαν μητρός δείκτης γονιμότητας.

Ειδική γονιμότητα = $\frac{\text{γεννήσεις μητέρων ηλικίας} * 1000}{\text{πληθυσμός θηλέων ηλικίας}}$

ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΓΑΜΗΛΙΟΤΗΤΑΣ

Ονομάζουμε γαμηλιότητα την αναλογία των γαμικών ενώσεων επί 1000 κατοίκων βρίσκεται από τον τύπο:

Γαμηλιότητα = $\frac{\text{γαμικές ενώσεις έτους} * 1000}{\text{πληθυσμός έτους}}$

ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ

Θνησιμότητα είναι η διαδικασία της φθοράς (θανάτου) του πληθυσμού, και υποδηλώνει την συχνότητα των θανάτων σε ένα κοινωνικό σύνολο μια χρονική στιγμή.

Ο γενικός καθιερωμένος δείκτης που μετρά την θνησιμότητα ενός πληθυσμού, είναι ο δείκτης γενικής θνησιμότητας ή αδρός δείκτης θνησιμότητας ο οποίος βρίσκεται από τον τύπο:

Αδρός δείκτης θνησιμότητας = $\frac{\text{θάνατοι έτους 'Ψ' * 1000}{\text{πληθυσμός 30 Ιουνίου έτους 'Ψ'}}$

Ο δείκτης αυτός είναι τόσο γενικός ώστε να μην είναι κατάλληλα τα αποτελέσματά του προς περαιτέρω ανάλυση, γι' αυτό χρησιμοποιούνται ειδικοί δείκτες θνησιμότητας. Κυριότεροι ειδικοί δείκτες είναι:

α) ο κατά ηλικία του πληθυσμού δείκτης θνησιμότητας, που βρίσκεται από τον τύπο: Ειδικό ποσοστό θνησιμότητας κατά ηλικία =

$$= \frac{\text{θάνατοι ηλικίας 'α' έτους 'X' * 1000}}{\text{πληθυσμός 30 Ιουνίου ηλικίας 'α' έτους 'X'}}$$

β) το κατά φύλο και ηλικία ποσοστό θνησιμότητας, που βρίσκεται από τον τύπο: Ειδικό κατά φύλο και ηλικία ποσοστό θνησιμότητας =

$$= \frac{\text{θάνατοι ανδρών ηλικίας 'α' έτους 'X' * 1000}}{\text{ανδρικός πληθυσμός 30 Ιουνίου 'α' έτους 'X'}}$$

ή

$$= \frac{\text{θάνατοι γυναικών ηλικίας 'α' έτους 'X' * 1000}}{\text{γυναικείος πληθυσμός 30 Ιουνίου ηλικίας 'α' έτους 'X'}}$$

ΒΡΕΦΙΚΗ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑ

Η θνησιμότητα των βρεφών κάτω του έτους χρήζει ειδικής εξέτασης, διότι το ποσοστό της είναι σημαντικό και επηρεάζει ουσιαστικά, την γενική θνησιμότητα ενός πληθυσμού. Η βρεφική θνησιμότητα δεν περιλαμβάνει την θνησιγονία, δηλαδή την γέννηση νεκρών βρεφών. Εν τούτοις λόγω των διαφόρων συγχύσεων που δημιουργούνται κατά ληξιαρχικές καταχωρήσεις, ένα ποσοστό μη υπολογίσιμο, της βρεφικής θνησιμότητας αφορά την θνησιγονία.

Ο συντελεστής της βρεφικής θνησιμότητας βρίσκεται από τον τύπο:

$$\text{Βρεφική θνησιμότητα} = \frac{\text{θάνατοι παιδιών κάτω του έτους * 1000}}{\text{γεννήσεις ζώντων εντός του έτους}}$$

ΘΝΗΤΟΤΗΤΑ

Ονομάζουμε θνητότητα την συχνότητα των θανάτων από μία ορισμένη ασθένεια.

(Οι δείκτες που προαναφέραμε είναι από το Εγχειρίδιο δημογραφίας του κ. Ανδρέου Αλεξόπουλου).

1.1.3) Ιστορικά στοιχεία και δημογραφικά δεδομένα.

α) ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1821.

Είναι αναγκαίο να αναφερθούν ορισμένα ιστορικά δημογραφικά δεδομένα για την συνολική εξέλιξη του πληθυσμού της Ελλάδας, καθόσον τα στοιχεία αυτά καθόρισαν εν πολλοίς τη σημερινή δημογραφική κατάσταση.

Η Ιστορική Δημογραφία για το χώρο που καταλαμβάνει σήμερα η Ελλάδα δεν έχει αναπτυχθεί επιστημονικά, παρά τα σχετικά σημαντικά ιστορικά στοιχεία. Δεν θα πρέπει, όμως, να παραβλεφθεί το γεγονός των πραγματικών δυσκολιών που υπάρχουν, καθόσον δεν υπάρχει στην Ελλάδα το πλούσιο εκείνο στατιστικό υλικό των εκκλησιαστικών αρχείων των δυτικοευρωπαϊκών Χωρών. Οι μέχρι τώρα τοπικού περιεχομένου αναλύσεις (Παναγιωτόπουλος, 1978, Τομαρά-Σιδέρη, 1986) έχουν εξειδικευμένο χαρακτήρα, με κοινωνιολογική μάλλον κατεύθυνση παρά δημογραφική.

Οι μέχρι τώρα διατυπωθείσες απόψεις για τα ιστορικά δημογραφικά δεδομένα εκφράζουν υποκειμενικές θέσεις που δεν έχουν τεκμηριωθεί επιστημονικά, στηριζόμενες σε εκτιμήσεις από τα ιστορούμενα γεγονότα. Έτσι, η γενικά διατυπούμενη άποψη ότι ο χώρος της Ελληνικής χερσονήσου και της Ιωνίας ήταν αραιοκατοικημένος και ότι είχε τη δυνατότητα να θρέψει μικρό μόνο αριθμό κατοίκων, αναγκάζοντας ένα μέρος του πληθυσμού σε μετανάστευση, είναι μάλλον ατεκμηρίωτη και αυτοαναιρούμενη. Ενώ, π.χ., γίνεται αποδεκτό από ορισμένους συγγραφείς (π.χ Βαλαώρας, 1980) ότι ο πληθυσμός της κλασικής Ελλάδας, περίπου στα σημερινά γεωγραφικά της

όρια, ήταν 5 εκατ. κάτοικοι, δεν λαμβάνονται υπόψη τα οικονομικά μέσα εκείνης της εποχής και προπάντων η παραγωγική ικανότητα του χώρου και των κατοίκων της.

Η σημαντικότερη επίσημη δημογραφική πληροφορία, που αναφέρεται και στη διεθνή βιβλιογραφία (U.N. 1954), δίνεται από τα στοιχεία της απογραφής κατά τη Ρωμαϊκή εποχή επί Καίσαρος Αυγούστου, όπου ο Ελλαδικός χώρος αναφέρεται με 3 εκατ. κατοίκους σε ένα, όμως, αρκετά πιο εκτεταμένο χώρο απ'ότι τα σημερινά διοικητικά όρια της Χώρας.

Εξ'άλλου η Βυζαντινή περίοδος, αλλά ιδιαιτέρως η περίοδος της Τουρκοκρατίας, κατά τη διάρκεια της οποίας σημειώθηκαν συνεχείς επιδρομές αλλοφύλων, λοιμοί και βίαιοι εξισλαμισμοί, διακρίνονται από σημαντική εξασθένηση του Ελληνικού πληθυσμού, ο οποίος αποτελούσε πλέον μειονότητα στο χώρο όπου κατοικούσε. Εξαίρεση αποτέλεσαν οι ορεινές και απομονωμένες περιοχές στις οποίες κατέφυγαν οι καταδιωκόμενοι και οι οποίες, σε πολλές περιπτώσεις, παρά τις δύσκολες πολιτικές και οικονομικές συνθήκες, παρουσίασαν αξιόλογη δημογραφική άνοδο.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας δεν διενεργήθηκαν επίσημες απογραφές του πληθυσμού, λόγω των θρησκευτικών προκαταλήψεων των Τούρκων (Ανδρεάδης, 1918). Για την εποχή αυτή θεωρούνται σχετικά αξιόπιστα τα στοιχεία του Μητρώου του πληθυσμού, που ετηρείτο για στρατολογικούς και φορολογικούς λόγους (Χουλιάρκης, 1973).

β) ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1821-1950.

Η πρώτη απογραφή του 1828 προσδιόρισε ένα πληθυσμό αποτελούμενο μόνο από 753 χιλ. άτομα που κατοικούσαν στον περιορισμένο γεωγραφικό χώρο της Πελοποννήσου και της Στερεάς Ελλάδας. Μια εκτίμηση, με βάση τα δεδομένα αυτά της απογραφής, έδωσε 938 χιλ. άτομα κατά την έναρξη της

επαναστάσεως του 1821. Η περίοδος αυτή θεωρείται και η αφετηρία της εξελίξεως του πληθυσμού της Χώρας (πίνακας 1.1).

Καθ' όλη τη διάρκεια του περασμένου αιώνα μέχρι και τις αρχές του εικοστού, ο πληθυσμός της χώρας διήνυσε την πρώτη δημογραφική φάση, που διακρίθηκε από μια υψηλή γεννητικότητα(30 γεννήσεις σε 1000 κατοίκους) και συγχρόνως από μια αρκετά υψηλή θνησιμότητα (άνω των 20 θανάτων σε 1000 κατοίκους). Η διαφορά μεταξύ των δύο φυσικών παραγόντων άφησε αρκετά περιθώρια για την αύξηση του πληθυσμού που ήταν όμως μικρή σε απόλυτους αριθμούς, λόγω του μικρού πληθυσμιακού μεγέθους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1
ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ
ΤΙΣ ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ

Έτος Απ.	Πληθυσμός	Πυκνότητα	Ακαθαρ.συντελεστές			Δείκτες Βρεφ.θνησιμ.
			Γενν.	Θνησιμ.	Γαμηλ.	
1821 (1)	938.765	19,8	-	-	-	-
1828	753.400	15,9	-	-	-	-
1838	752.007	15,8	-	-	-	-
1848	986.731	20,8	-	-	-	-
1856	1.062.627	22,4	-	-	-	-
1861	1.096.810	23,1	29,5	20,9	6,5	-
1870	1.457.894	29,0	28,1	21,9	6,2	-
1879	1.679.470	33,5	24,8	18,2	5,9	-
1889	2.187.208	34,4	-	-	-	-
1896	2.433.806	38,3	-	-	-	-
1907	2.631.952	41,6	-	-	-	-
1920	5.016.889	39,5	-	-	-	-
1928	6.204.684	42,0	30,5	17,0	6,6	133,8 (2)
1940	7.344.860	56,8	24,5	12,8	4,5	118,1 (3)
1951	7.632.801	57,8	20,3	7,5	8,3	43,6
1961	8.388.533	63,6	17,9	7,6	8,4	39,9
1971	8.768.641	66,4	16,0	8,4	8,3	26,9
1981	9.706.687	73,5	14,5	8,7	7,3	16,2
1991	10.259.900	77,7	10,1	8,9	6,4	14,3
2001	10.964.080	83,1	9,6	9,8(4)	5,8(4)	*

(1)Εκτιμήσεις με βάση την απογραφή του 1828, (2)Το 1931, (3)Το 1939,

(4)Το 1999, * Δεν υπάρχουν επεξεργασμένα στοιχεία

Πηγή: Στατιστικές Επετηρίδες της Ελλάδος και Στατιστικές της Φυσικής Κινήσεως του Πληθυσμού της Ελλάδος.& ΕΣΥΕ 2003 & www.statistics.gr.

Από δημογραφικής πλευράς είχαμε ένα αρκετά αραιοκατοικημένο χώρο που μόλις στις αρχές του εικοστού αιώνα έφτασε τους 40 κατοίκους ανά τετρ. χιλιόμετρο.

Σημαντικά γεγονότα της πρώτης φάσεως ήταν η προσάρτηση νέων εδαφών (Θεσσαλία 1881, Ν. Αιγαίου και Μακεδονία 1912, Ήπειρος 1913, Θράκη 1920) και το πρώτο μεταναστευτικό κύμα προς τις υπερπόντιες Χώρες, που άρχισε το 1895 και επεκτάθηκε μετά τον ατυχή πόλεμο του 1897. Η περίοδος αυτή μέχρι το 1912 θεωρείται και η πρώτη δημογραφική ύφεση που έπληξε τη Χώρα, καθόσον ο πληθυσμός περιέπεσε σε πλήρη πληθυσμιακή στασιμότητα με τις γνωστές δυσμενείς συνέπειες για την εθνική οικονομία και τη βιολογική αύξηση του πληθυσμού, λόγω της αθρόας μεταναστεύσεως. Υπολογίζεται ότι κατά την περίοδο αυτή η Ελλάδα έχασε περίπου 300 χιλ. άτομα σε παραγωγική ηλικία που αποτελούσαν το μισό του εργατικού της δυναμικού.

Η προσάρτηση των νέων εδαφών, η προσέλευση 1,5 εκατ. περίπου προσφύγων μετά τη Μικρασιατική καταστροφή, που χαρακτηρίστηκαν σαν νεανικός πληθυσμός και που διατήρησαν μια υψηλή γονιμότητα, τουλάχιστον για μια δεκαετία, και ιδίως η λήψη μέτρων για την υγειονομική περίθαλψη του λαού και η εκτέλεση μεγάλης εκτάσεως εγχειροβελτιωτικών έργων οδήγησαν γρήγορα τον συνολικό πληθυσμό της Χώρας στη δεύτερη δημογραφική φάση που διακρίνεται για την σημαντικά μειωμένη θνησιμότητα.

Το 1940 ο πληθυσμός της Χώρας είχε αγροτικό κυρίως χαρακτήρα αλλά συγχρόνως διακρίνεται για τάσεις δυναμικής εξελίξεως (Αβέρωφ, 1939), καθόσον οι συντελεστές γεννητικότητας και θνησιμότητας ήταν 24,5 και 20,8, αντίστοιχα. Την εξέλιξη αυτή ανέκοψαν τα πολιτικά γεγονότα της δεκαετίας 1940-50 που, εκτός από τις απώλειες που δημιούργησαν, συνήργησαν στη δημιουργία ενός νέου κοινωνικού κλίματος. Διατυπώθηκαν ήδη απόψεις

(Κοτζαμάνης , 1989) ότι τα πολιτικά γεγονότα αυτής της περιόδου και ιδίως τα πολιτικά μέτρα για την υποχρεωτική μετακίνηση του πληθυσμού των απομονωμένων χωριών στα κεφαλοχώρια, και τα αστικά κέντρα δημιούργησαν τα κοινωνικά ερείσματα για την μεγάλη πληθυσμιακή κινητικότητα που παρατηρήθηκε μετά το 1950.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΙΑ.

Έτος απ.	Κατ.κατά ηλικ. (%)			Ποσοστό Αστικού * Πληθυσμ.	Προσδ. ζωή Κατά τη γέννηση (Ετη)		Δείκτης Γηραν.
	0-14	/15-64	/>65		A	Θ	
1907	38,3	57,6	4,1	23,9	-	-	-
1920	34,3	60,0	5,7	26,6	42,9	45,6	-
1928	32,2	62,0	5,8	31,1	45,0	47,5	-
1940	33,0	60,7	6,3	32,8	52,9	55,8	-
1951	28,8	64,4	6,8	37,7	63,4	66,7	23,4
1961	26,7	65,1	8,2	43,3	67,3	70,7	30,6
1971	25,4	63,7	10,9	53,2	70,1	73,6	44,8
1981	23,7	63,6	12,7	58,1	72,1	76,3	54,7
1991	19,2	67,1	13,7	58,9	74,6	79,4	62,9
2001	14,1	67,4	18,5	Δεν υπάρχουν επεξεργασμένα στοιχεία			

*Πληθυσμός πόλεων άνω των 10.000 κατοίκων.

Πηγή: Βαλαώρας (1980) και ΕΣΥΕ, Στατιστικές Επετηρίδες & www.statistics.gr.

γ) ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ.

Καταρχάς θα πρέπει να σημειωθεί η σημαντική αύξηση της αξιοπιστίας των συλλεγομένων στατιστικών στοιχείων που δημοσιεύει κυρίως η ΕΣΥΕ μετά το 1950 και ιδίως μετά την αναδιοργάνωσή της το 1956. Οι συστηματικές ληξιαρχικές καταγραφές, παρότι θεσμοθετήθηκαν σχεδόν αμέσως μετά την ίδρυση του Ελληνικού Κράτους, το 1836, και άρχισαν να δημοσιεύονται μετά το 1860, δεν κάλυπταν το σύνολο του Ελλαδικού χώρου. Μετά το 1923 και ιδίως μετά το 1933, όταν το σύστημα κάλυψε το σύνολο της Χώρας,

παρατηρήθηκε σημαντική βελτίωση και αξιοπιστία των στοιχείων. Παρόλα αυτά, όμως, ακόμα και σήμερα υπάρχουν αρκετά προβλήματα (γεννήσεις θνησιγενών κ.λ.π.) αξιοπιστίας των συλλεγομένων στοιχείων.

Παρόμοιες παρατηρήσεις θα μπορούσαν να αναφερθούν και για τα συλλεγόμενα στατιστικά στοιχεία από τις απογραφές, όπου, παρά τη σχετική τους αξιοπιστία, κυρίως μετά την απογραφή του 1928, υπάρχουν σημαντικά περιθώρια βελτιώσεων, σύμφωνα με τους διεθνείς δείκτες αξιολογήσεως του Ο.Η.Ε.(Τζιαφέτας, 1988).

Το 1950 η Ελλάδα είχε ήδη ένα δημογραφικά ώριμο πληθυσμό καθόσον το ποσοστό ατόμων σε παραγωγική ηλικία ήταν 64,4%, ο δείκτης εξαρτήσεως 55,2 και ο δείκτης γηράνσεως 23,6 , αρκετά μικρότερος από την οριακή τιμή 30 (πίνακας 1.2).Ο πληθυσμός αυτός στήριξε την οικονομική ανάπτυξη της Χώρας κατά τη διάρκεια της επόμενης τριακονταετίας, προπάντων δε άντεξε στο δεύτερο μεγάλο μεταναστευτικό κύμα προς τις χώρες της Δ. Ευρώπης, που σημειώθηκε κατά την ίδια χρονική περίοδο. Το κύμα αυτό, μπορεί να λεχθεί χωρίς επιφυλάξεις, όπως άλλωστε είναι από όλους διαπιστωμένο, έπληξε ιδιαίτερος τις ακριτικές, ορεινές και κυρίως αγροτικές περιοχές της Χώρας, που σε ορισμένες περιπτώσεις κατέρρευσαν δημογραφικά.

Η έκταση της γηράνσεως προσδιορίζεται εύκολα από τα στοιχεία του πίνακα 1.2, με βάση τις παρατηρούμενες μεταβολές των κατανομών του πληθυσμού κατά κλιμάκια ηλικιών και ιδίως του ποσοστού των ηλικιωμένων ατόμων άνω των 65 ετών. Ενώ το 1951 οι ηλικιωμένοι ήταν 500 χιλ. περίπου, το 1981 ανήλθαν σε 1250 χιλ. και το 2001 σε 2030 χιλ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.3
ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΑ 10 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ
ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.

Περιοχή	Πληθυσμός* Επί 1000- 1961	Μεταβολή 1961-70%	Μεταβολή 1971-80%	Μεταβολή 1981-90%	Μεταβολή 1991-00%
Πρωτεύουσα	1.852,7	37,1	19,1	1,5	0,5
Υπ. Στερ. Ελλ.	970,7	2,2	10,8	14,6	7,6
Πελοπόννησος	1.096,3	-10,0	2,6	7,3	5,8
Ν. Ιονίου	212,5	-13,2	-1,0	6,1	10,7
Ήπειρος	352,6	-12,0	4,6	4,7	3,8
Θεσσαλία	689,9	-4,4	5,4	5,6	2,7
Μακεδονία	1.896,1	-0,3	12,2	5,4	8,2
Θράκη	356,5	-7,6	4,7	-2,1	7,0
Ν. Αιγαίου	477,4	-12,5	2,6	6,6	10,8
Κρήτη	483,2	-5,5	10,1	7,5	11,5
Ελλάδα	8.388,5	5,1	10,1	4,0	6,7

*Στοιχεία απογραφής 19-3-1961.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο ρυθμός γηράνσεως της Ελλάδας είναι ο υψηλότερος από όλες τις χώρες της Δ. Ευρώπης. Επίσης θα πρέπει να σημειωθεί η μεγάλη διαφορά της γηράνσεως μεταξύ των αστικών και αγροτικών περιοχών. Έτσι, ενώ στις δύο περιοχές ο δείκτης γηράνσεως διέφερε μόνο 3 μονάδες το 1951, το 2001 η διαφορά έχει γίνει μεγαλύτερη κατά 30-35 φορές από αυτή που προαναφέραμε.

Οι συνέπειες της υπέρμετρης γηράνσεως του πληθυσμού της Χώρας ίσως δεν έχουν φανεί ακόμα σε όλη τους την έκταση, καθόσον διατηρείται ακόμα σε υψηλά επίπεδα το ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκεται σε αναπαραγωγική ηλικία. Ακόμα και ο δείκτης εξαρτήσεως δεν δίνει την πλήρη εικόνα της επιβαρύνσεως των παραγωγικών ηλικιών, καθόσον την αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων αντισταθμίζει εν μέρει η μείωση του ποσοστού του νεανικού πληθυσμού. Μακροπρόθεσμα, όμως, αναμένεται, όπως θα αναφερθεί στα επόμενα, ουσιαστική αύξηση του δείκτη εξαρτήσεως, λόγω της

μεγάλης αύξησεως του δείκτη εξαρτήσεως του γεροντικού πληθυσμού που θα υπερκεράσει τη μείωση του δείκτη εξαρτήσεως του νεανικού πληθυσμού.

Στην αύξηση της γηράνσεως του πληθυσμού της Χώρας συνέβαλε αφενός η αστυφιλία και αφετέρου η μέχρι την δεκαετία του 1981 εξωτερική μετανάστευση που δημιούργησε στη Χώρα ένα καθαρό έλλειμμα 374 χιλ. ατόμων, κυρίως από τα νέα παραγωγικά κλιμάκια των ηλικιών. Η αστυφιλία συνέβαλε στη γήρανση με τη μείωση της γονιμότητας των μετακινηθέντων ατόμων προς τα αστικά κέντρα, καθόσον οι μετακινηθέντες προσαρμόστηκαν στις συνθήκες και τα έθια των αστικών περιοχών. Το μέγεθος της εσωτερικής μεταναστεύσεως προκύπτει αμέσως από την αύξηση του ποσοστού του πληθυσμού που κατοικεί στις αστικές περιοχές και που έφτασε να είναι το 58,9% το 1991.

Η εξωτερική μετανάστευση αποστέρησε τη Χώρα από νέα κυρίως άτομα που ακόμα και εάν παλιννοστήσουν θα βρίσκονται πλέον σε μη γόνιμη ηλικία. Να σημειωθεί ότι ενώ κατά τη δεκαετία 1951-60 η Ελλάδα είχε μια απώλεια 211 χιλ. ατόμων και τη δεκαετία 1961-70 435 χιλ. ατόμων, την τελευταία δεκαετία 1971-80 σημειώθηκε μια υπεροχή των παλιννοστούντων που ανήλθε σε 272 χιλ. άτομα. Τέλος κατά την τελευταία εικοσαετία, η μαζική έλευση και εγκατάσταση στη χώρα μας μεταναστών και προσφύγων είναι γεγονός. Έτσι η χώρα μας από κέντρο εξαγωγής μεταναστών, έχει μετεξελιχθεί σε τόπο αθρόας προσέλευσης μεταναστών, λαθρομεταναστών και προσφύγων, Ελληνικής καταγωγής ή και αλλοδαπών. Ο αριθμός των ατόμων αυτών υπολογίζεται σήμερα πλέον του ενός εκατομμυρίου. Αλλά ακόμα δε φαίνεται να έχουμε συνειδητοποιήσει τι σημαίνει αυτή η αντιστροφή του μεταναστευτικού ρεύματος το οποίο συνιστά ένα σύγχρονο εκρηκτικό πρόβλημα με πολυδιάστατες προεκτάσεις εθνικές, δημογραφικές, εργασιακές, ασφαλιστικές, οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές.

Σήμερα η εξωτερική μετανάστευση έχει περιέλθει σε μια κατάσταση τριβής, ενώ παρατηρήθηκε όπως είδαμε τα τελευταία χρόνια μια υπέρμετρη είσοδος αλλοδαπών κυρίως από τις αφρικανό-ασιατικές χώρες και χώρες του πρώην 'ανατολικού μπλοκ', η οποία είναι σχεδόν ανεξέλεγκτη (Τζιαφέτας, 1990/σελ.7-13&16-18).

Επί πλέον, λόγω της μεταναστεύσεως παρατηρείται σημαντική διαφοροποίηση των πληθυσμιακών μεταβολών στα 10 μεγάλα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας (πίνακας 1.3). Το ίδιο αίτιο δημιούργησε τις μεγάλες διαφορές που υπάρχουν στις πληθυσμιακές πυραμίδες μεταξύ των αστικών και αγροτικών περιοχών.

1.1.4) Η εικόνα της πορείας των βασικότερων εννοιών-δεικτών που οδήγησαν στο δημογραφικό πρόβλημα.

α) Η ΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ.

Ο απόλυτος αριθμός των γεννήσεων, ο οποίος ανερχόταν στην τάξη μεγέθους των 150.000 ετησίως [10], κατά τις τρεις πρώτες δεκαετίες της μεταπολεμικής (από το 1950) περιόδου, περιορίστηκε γρήγορα κατά την τέταρτη δεκαετία για να πέσει στην τάξη μεγέθους των 100.000 ετησίως. Οι σχετικοί με τον πληθυσμό αριθμοί δίνουν σαφέστερα την έννοια των μεταβολών των γεννήσεων.

Ο συντελεστής γεννητικότητας -ο αριθμός γεννήσεων που αναλογεί σε 1.000 κατοίκους- κατά τη μεταπολεμική περίοδο, η οποία άρχισε για την Ελλάδα από το 1950 σχεδόν, βρέθηκε να είναι στο επίπεδο των 19 ή 20 γεννήσεων στην πρώτη μεταπολεμική δεκαετία, μειώθηκε στο 18 στη δεύτερη και στο 15 σχεδόν στην τρίτη δεκαετία, δηλαδή σημείωσε μείωση κατά 5 μονάδες περίπου μέσα στο διάστημα της μέχρι του 1980τριακονταετίας, και

άρκεσε μία δεκαετία (του 1980), για να χάσει άλλες 5 μονάδες και να πέσει στο επίπεδο κάτω των 10 γεννήσεων (στους 1.000 κατοίκους)(βλ .Πίνακα 1.4).

Ο συντελεστής ολικής γονιμότητας, ο οποίος μας δίνει για κάθε έτος τον μέσο όρο αριθμό τέκνων κατά γυναίκα βάσει των γεννήσεων, τις οποίες πραγματοποίησαν, σε κάθε ηλικία της αναπαραγωγικής περιόδου της ζωής, γυναίκες προερχόμενες από διάφορες γενεές- για μια τριακονταετία, από το 1950 μέχρι το 1980, κρατήθηκε, με μικρές διακυμάνσεις, στα 2,3 παιδιά κατά γυναίκα, δηλαδή μόλις πάνω από το επίπεδο αναπλήρωσης των γενεών, το οποίο βρίσκεται στα 2,1 παιδιά κατά γυναίκα [11(Σ)]. Τούτο σημαίνει, με άλλη διατύπωση, ότι, για να επιτευχθεί η αναπλήρωση των γενεών, για να μπορέσουν οι 1.000 μητέρες της παρούσας γενεάς να αναπληρωθούν από 1.000 θυγατέρες στην επόμενη γενεά, θα πρέπει να φέρουν στον κόσμο, κατά μέσο όρο 2,100 παιδιά σε όλη την αναπαραγωγική τους ηλικία. Η από το 1981 και ύστερα περίοδος χαρακτηρίζεται από την πτώση του συντελεστή αυτού μέτρησης της γονιμότητας, δηλαδή του μέσου αριθμού παιδιών κατά γυναίκα, κάτω από το επίπεδο αναπλήρωσης των γενεών και κατερχόμενος συνεχώς, έφτασε στα 1,68 κατά γυναίκα το 1985 και σε ακόμη χαμηλότερα επίπεδα, στα 1,42 , μέχρι το 1990 και 1,29 το 2001.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.4**ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ
ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ,
1950-1990.**

ΕΤΗ	ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ		ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ		ΜΗ-ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	
	(ΑΣΓ)	(ΣΟΓ)	(ΑΣΓ)	(ΣΟΓ)	(ΑΣΓ)	(ΣΟΓ)
1950	20,3	2,571	15,9	1,715	22,7	3,173
1955	19,7	2,376	16,2	1,754	21,0	2,883
1960	18,9	2,277	15,9	1,719	21,2	2,779
1965	17,7	2,297	17,5	2,045	17,8	2,568
1970	16,5	2,337	17,0	2,136	15,8	2,628
1975	15,7	2,365	16,8	2,104	13,5	2,248
1980	15,4	2,178	16,0	2,159	12,3	2,206
1985	11,7	1,675	12,1	1,559	10,8	1,869
1990	10,3	1,420	10,3	-	9,3	-
2000	9,6	1298	<i>Δεν υπάρχουν επεξεργασμένα στοιχεία</i>			

Σημείωση : (ΑΣΓ) = Ακαθάριστος Συντελεστής Γεννητικότητας
(ΣΟΓ) = Συντελεστής Ολικής Γονιμότητας.

Το πρότυπο το οποίο μας δίνει την κατά ηλικία γονιμότητα των γυναικών παρουσίασε, κατά τη μεταπολεμική περίοδο, μια μετατόπιση προς τις μικρότερες ηλικίες. Γύρω στο 1970 σταθεροποιήθηκε και, με σχεδόν αμετακίνητο το πρότυπο αυτό, προχώρησε μέχρι το 1980. Από το έτος 1981, με βραδεία αύξηση της μέσης ηλικίας της μητέρας κατά τον τοκετό, το κατά ηλικία πρότυπο της γονιμότητας σημείωσε μείωση σε όλες τις ηλικίες [8 και 11(Σ)]. Επομένως, η μείωση του συντελεστή ολικής γονιμότητας, προκύπτει σαν αποτέλεσμα της νέας αυτής μορφής του προτύπου της κατά ηλικία γονιμότητας (με κάποια μικρή επαναφορά την τελευταία δεκαετία) (βλ. Πίνακα 1.5).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.5**ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΚΑΤΑ ΗΛΙΚΙΑ
ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, 1950-1990**

ΕΤΗ	ΕΙΔΙΚΗ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΤΑ ΗΛΙΚΙΑ ΜΗΤΕΡΑΣ (ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ 1.000 ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΕ ΚΑΘΕ ΗΛΙΚΙΑ)							ΜΕΣΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΕΚΝΩΝ ΣΕ 1.000 ΓΥΝΑΙΚΕΣ
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	
1950	14,3	101,1	157,8	109,7	59,2	19,2	3,7	2.325
1960	17,4	109,7	157,5	105,7	48,6	14,4	2,2	2.277
1965	27,1	121,2	152,5	102,9	43,6	10,8	1,7	2.294
1970	36,9	140,9	143,0	93,7	42,6	9,1	1,2	2.337
1975	46,5	153,7	144,5	81,7	36,8	8,9	0,9	2.365
1980	52,6	157,5	134,3	66,1	26,5	6,7	0,8	2.226
1985	36,4	118,0	102,5	54,4	19,2	4,4	0,5	1.675
1990	21,8	86,9	96,7	54,2	20,4	3,7	0,4	1.420
1999	11,4	51	87,6	73,8	27,7	4,9	0,6	1.310

Ο συντελεστής, εξάλλου, της συμπληρωμένης γονιμότητας των γυναικών κατά γενεά-του μέσου αριθμού τέκνων γυναικών μιας γενεάς μέχρι τέλους της αναπαραγωγικής περιόδου της ζωής τους (που βρίσκεται γύρω στο 50^ο έτος της ηλικίας τους) δείχνει [11(Σιάμπος)] τα εξής:

i)Οι γυναίκες της γενεάς 1926-30, οι οποίες συμπλήρωσαν την αναπαραγωγική τους ηλικία κατά την πενταετία 1976-80 και διήλθαν τη μέση ηλικία κατά τον τοκετό των παιδιών τους στην πενταετία 1950-55, πραγματοποίησαν κατά μέσο όρο 2,2 παιδιά κατά γυναίκα.

ii)Οι γυναίκες της γενεάς 1931-35, οι οποίες συμπλήρωσαν την αναπαραγωγική τους ηλικία κατά την πενταετία 1981-85 και διήλθαν τη μέση ηλικία κατά τον τοκετό των παιδιών τους στην πενταετία 1956-60, πραγματοποίησαν κατά μέσο όρο 2,2 παιδιά κατά γυναίκα.

iii)Οι γυναίκες της τελευταίας προπολεμικής γενεάς, του 1936-40, οι οποίες συμπλήρωσαν την αναπαραγωγική τους ηλικία κατά την πενταετία

1986-90 και διήλθαν τη μέση ηλικία κατά τον τοκετό των παιδιών τους στην πενταετία 1961-65, έφεραν στον κόσμο 2,07 παιδιά κατά μέσο όρο, όσα μόλις αρκούν για να εξασφαλίσουν την αναπλήρωση των γενεών.

iv) Οι μεταπολεμικές γενεές, με την συμπλήρωση της αναπαραγωγικής περιόδου της ζωής τους, ότι έχουν πέσει και αυτές κάτω από το επίπεδο αναπλήρωσης των γενεών. Η γενεά του 1950 (με τη μέση ηλικία μητέρας γύρω στο 1975) υπολογίζεται ότι συμπληρώνει 2,03 παιδιά. Η γενεά του 1955 (με τη μέση ηλικία μητέρας γύρω στο 1980) υπολογίζεται σε 2,00 παιδιά και οι μετέπειτα γενεές (του 1960 και του 1965 με συμπλήρωση της μέσης ηλικίας της μητέρας γύρω στο 1985 και 1990) πέφτουν σε χαμηλότερα επίπεδα, στα 1,7 και 1,4 παιδιά, αντίστοιχα.

Αν δει κανείς τις εξελίξεις σε περιφερειακό επίπεδο θα διαπιστώσει τα ίδια ζοφερά αποτελέσματα με ιδιαίτερη μάλιστα οξύτητα σε ορισμένες εθνικά κρίσιμες περιοχές, όπως είναι τα Νησιά του Αιγαίου και του Ιονίου, όπου οι θάνατοι ξεπερνούν σημαντικά τις γεννήσεις. Αντίθετα, η Θράκη με τη μουσουλμανική μειονότητα εμφανίζεται η ακμαιότερη περιοχή της Ελλάδας από δημογραφική άποψη. Αν δε συνυπολογισθεί και η επίδραση του παράγοντα της εξωτερικής και εσωτερικής μεταναστεύσεως, που για ορισμένα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου έλαβε πλέον επιδημική μορφή, τότε διαπιστώνεται αμέσως η οξύτατη δημογραφική κρίση τουλάχιστον σε περιφερειακό επίπεδο.

Ήδη η Ελλάδα εισήλθε σε μια τέταρτη, μη αναμενόμενη δημογραφική φάση, όπως όλες σχεδόν οι αναπτυγμένες χώρες της Δ. Ευρώπης, όπου η αυξημένη θνησιμότητα συνυπάρχει με τη μειωμένη γονιμότητα και με μία παράλληλη πληθυσμιακή μείωση, ενώ συγχρόνως παρατηρούνται συνδυασμένα κοινωνικά φαινόμενα, όπως είναι η μείωση της γαμηλιότητας και η μεγάλη αύξηση των διαζυγίων. Το συνολικό φαινόμενο, ενώ είναι

ανεξήγητο από δημογραφική άποψη, αποτελεί ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της μεταβιομηχανικής κοινωνίας. (Τζιαφέτας, 1988/σελ. 56-58)

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.6

ΦΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Γεννήσεις - Γάμοι. Απόλυτοι αριθμοί και ποσοστά : "1931-1999"

Έτος	Γεννήσεις Ζώντων		Γεννήσεις Νεκρών		Γάμοι Απόλυτοι αριθμοί	Επί 1.000 κατοίκων
	Απόλυτοι αριθμοί	Επί 1.000 κατοίκων	Απόλυτοι αριθμοί	Επί 1.000 Γεννηθέντων Ζώντων		
1931	199243	30,83	2286	11,47	45517	7,04
1932	185523	28,35	2054	11,07	39283	6,00
1933	189583	28,62	1980	10,44	46263	6,98
1934	208929	31,06	2107	10,08	47301	7,03
1935	192511	28,16	1794	9,32	45690	6,68
1936	193343	27,87	1759	9,10	38750	5,59
1937	183878	26,16	1814	9,87	45833	6,52
1938	184509	25,91	1835	9,95	46027	6,46
1939	178852	24,77	1804	10,09	47559	6,59
1940	179500	24,53	32830	4,49
1955	154263	19,37	1854	12,02	66274	8,32
1956	158203	19,70	2032	12,84	55233	6,88
1957	155940	19,26	1956	12,54	68818	8,50
1958	155359	19,01	2097	13,50	69178	8,46
1959	160199	19,40	2162	13,50	74213	8,99
1960	157239	18,88	2274	14,46	58165	6,98
1961	150716	17,95	2042	13,55	70914	8,44
1962	152158	18,01	2206	14,50	70695	8,37
1963	148249	17,48	2211	14,91	78038	9,20
1964	153109	17,99	2441	15,94	76042	8,94
1965	151448	17,71	2384	15,74	80728	9,44
1966	154613	17,95	2479	16,03	71666	8,32
1967	162839	18,68	2434	14,95	81706	9,37
1968	160338	18,34	2241	13,98	65371	7,48
1969	154077	17,56	2238	14,53	72544	8,27
1970	144928	16,48	1922	13,26	67439	7,67
1971	141126	15,98	1920	13,60	73350	8,31

1972	140891	15,85	1806	12,82	60144	6,77
1973	137526	15,40	1697	12,34	73762	8,26
1974	144069	16,08	1756	12,19	68059	7,59
1975	142273	15,73	1701	11,96	76452	8,45
1976	146566	15,99	1807	12,33	63540	6,93
1977	143739	15,44	1566	10,89	76228	8,19
1978	146588	15,54	1503	10,25	72523	7,69
1979	147965	15,50	1454	9,83	79023	8,28
1980	148134	15,36	1368	9,23	62352	6,47
1981	140953	14,49	1323	9,39	71178	7,32
1982	137275	14,02	1187	8,65	67784	6,92
1983	132608	13,47	1174	8,85	71143	7,23
1984	125724	12,70	1130	8,99	54793	5,54
1985	116481	11,73	950	8,16	63709	6,41
1986	112810	11,32	926	8,21	58091	5,83
1987	106392	10,64	853	8,02	66166	6,62
1988	107505	10,71	736	6,85	47873	4,77
1989	101657	10,08	735	7,23	61884	6,13
1990	102229	10,06	735	7,19	59052	5,81
1991	102620	10,01	706	6,88	65568	6,40
1992	104081	10,08	629	6,04	48631	4,71
1993	101799	9,81	679	6,67	62195	5,99
1994	103763	9,95	599	5,77	56813	5,45
1995	101495	9,71	645	6,35	63987	6,12
1996	100718	9,61	599	5,95	45408	4,33
1997	102038	9,72	628	6,15	60535	5,77
1998	100894	9,59	597	5,92	55489	5,28
1999	100643	9,55	624	6,20	61165	*

Πηγή: www.statistics.gr.

* Ο δείκτης θα είναι διαθέσιμος, όταν καταρτιστεί ο Υπολογιζόμενος Πληθυσμός για το μέσο του 1999.

β) ΟΙ ΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΑΜΗΛΙΟΤΗΤΑΣ.

Η γαμηλιότητα ήταν υψηλή στην Ελλάδα κατά τη μεταπολεμική περίοδο. Από την παρακολούθηση του ακαθάριστου συντελεστή γαμηλιότητας- αναλογών αριθμός γάμων σε 1.000 κατοίκους- κατά την

πρόσφατη περίοδο, προκύπτει ότι ο συντελεστής αυτός βρίσκεται σε συγκριτικώς χαμηλότερα επίπεδα απ'ότι κατά την προηγούμενη περίοδο. Έχει παρουσιαστεί δηλαδή το φαινόμενο της αναβολής των γάμων, πράγμα το οποίο επηρέασε οπωσδήποτε τη γονιμότητα [11(Σ) και 22]. Ο μέσος ετήσιος συντελεστής γάμων στους 1.000 κατοίκους ανερχόταν σε 7,8 στην τετραετία 1975-78 και μειώθηκε σε 7,3 στην τετραετία 1979-82, αλλά έπεσε σε 6,2 στην τετραετία 1983-86 και, τέλος, σε 5,8 στην τετραετία 1987-90 με παράλληλη αύξηση της μέσης ηλικίας κατά το γάμο (βλ. Πίνακα 1.7).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.7

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΤΑΣΗΣ ΓΑΜΗΛΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΙΑΖΥΓΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, 1960-1990.

ΕΤΗ	ΓΑΜΗΛΙΟΤΗΤΑ		ΔΙΑΖΥΓΙΑ	
	ΑΣΓαμ.	ΣΟΓαμ.	ΑΣΔ	ΣΟΔ
1960-64	8,3	-	0,36	-
1965-69	8,5	1083	0,38	53
1970-74	7,7	1086	0,41	57
1975-79	7,9	1016	0,45	64
1980-84	6,7	944	0,67	106
1985-89	6,0	796	0,80	120
1990	5,9	860	0,60	130
1999	5,8	Δεν υπάρχουν επεξεργασμένα στοιχεία		

Σημείωση: ΑΣΓαμ. = Ακαθάριστος Συντελεστής Γαμηλιότητας
(σε 1.000 κατοίκους).

ΣΟΓαμ. = Συντελεστής Ολικής Γαμηλιότητας
(σε 1.000 γυναίκες).

ΑΣΔ = Ακαθάριστος Συντελεστής Διαζυγίων
(σε 1.000 κατοίκους).

ΣΟΔ = Συντελεστής Ολικός των Διαζυγίων
(σε 1.000 γάμους).

γ) Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ.

Οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες επηρεάζουν αποφασιστικά την υγεία των ανθρώπων και σε τελευταία ανάλυση καθορίζουν το επίπεδο της θνησιμότητας. Έτσι ενώ πριν από 150-200 χρόνια το ποσοστό θνησιμότητας

για τις διάφορες χώρες της Ευρώπης ήταν 20-25% σήμερα στις περισσότερες ευρωπαϊκές και μη χώρες η θνησιμότητα είναι 10% περίπου πράγμα που οφείλεται στην σταδιακή εξαφάνιση των επιδημιών, των λιμών, στην παράλληλη βελτίωση των οικονομικών συνθηκών, στην πρόοδο της ιατρικής και των θεραπευτικών μέσων και μεθόδων.

Σήμερα το επίπεδο γενικής θνησιμότητας στην Ελλάδα είναι ικανοποιητικό. Τα τελευταία έτη αντιστοιχούν 10 περίπου θάνατοι στους 1.000 κατοίκους. Η προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση είναι 72 έτη για τους άντρες και 75 έτη για τις γυναίκες. Αυτή μεταξύ των ετών 1940-1970 αυξήθηκε κατά 18 ολόκληρα έτη.

Η σημαντική βελτίωση στη προσδοκία ζωής, οφείλεται κυρίως στην μείωση της βρεφικής θνησιμότητας, η οποία τα έτη 1936-1940 ανερχόταν στο 114%, ενώ το 1976 ανερχόταν στο 24% περίπου. Το ποσοστό της βρεφικής θνησιμότητας παρά τη θεαματική του μείωση, και παρ'ότι είναι το μικρότερο από όλων των Βαλκανικών Χωρών, συγκρινόμενο με το αντίστοιχο ποσοστό των άλλων χωρών, της Ε.Ε. μας παρέχει τη δυνατότητα παραπάνω μείωσης.

Αντίθετα το ποσοστό θανάτων του πληθυσμού (εκτός του βρεφικού), βρίσκεται σε ανοδική πορεία, λόγω του ταχύτατου γηρασμού του πληθυσμού. Μεταξύ των ετών 1950 και 1975, ΔΙΠΛΑΣΙΑΣΤΗΚΕ το ποσοστό των ατόμων ηλικίας άνω των 65 ετών. Το ποσοστό θνησιμότητας των ενηλίκων είναι μικρότερο από το ανάλογο των χωρών της Ε.Ε. με την πάροδο όμως των ετών, θα υπάρξει παραπάνω άνοδος, λόγω του επιταχυνόμενου γηρασμού του Ελληνικού λαού, ο οποίος το 2001 ξεπέρασε τα 2 εκατ. κατοίκους άνω των 65 ετών ποσοστό 18,5 % του συνολικού πληθυσμού της χώρας όπως έχουμε αναφέρει σε προηγούμενη παράγραφο.

Οι αιτίες θανάτου στην Ελλάδα μεταβλήθηκαν σημαντικά κατά την μεσοπολεμική περίοδο. Συγκεκριμένα παρουσιάζουν αύξηση τα

αγγειοκαρδιακά νοσήματα, τα νεοπλάσματα, τα νοσήματα του αναπνευστικού συστήματος και οι βίαιοι θάνατοι, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και τα τροχαία ατυχήματα, που πλήττουν κυρίως τους εφήβους και τους νέους.

Αυτοί οι δείκτες θνησιμότητας για την Ελλάδα, προκαλούν μεγάλη ανησυχία, αφού σε συνδυασμό με την μείωση της γεννητικότητας, δείχνουν ότι, ακόμη και αν οι δείκτες σταθεροποιηθούν σε χαμηλά επίπεδα, ο πληθυσμός της χώρας μας θα αρχίσει να μειώνεται και θα σημειωθεί μια δραματική αύξηση της αναλογίας των ηλικιωμένων στον πληθυσμό με ότι συνέπειες συνεπάγονται. Το πρόβλημα αυτό θα μπορούσε να αποφευχθεί μόνο αν είχαμε αύξηση των γεννήσεων, πράγμα που δεν φαίνεται να είναι εφικτό προς το παρόν γιατί:

- 1) Οι περισσότερες γυναίκες δεν αρχίζουν να γεννούν με την είσοδο τους στην εφηβεία, και η αναπαραγωγή δεν επέρχεται σε καθορισμένη ηλικία.
- 2) Ορισμένες γυναίκες που είναι βιολογικά ικανές για παραγωγή, δεν τεκνοποιούν.
- 3) Ορισμένες γυναίκες χηρεύουν και δεν ξαναπαντρεύονται.
- 4) Ορισμένα στοιχεία κοινωνικής συμπεριφοράς περιορίζουν την γεννητικότητα και τέλος
- 5) Πολλά ζευγάρια επιλέγουν εκούσια την αναστολή της γονιμότητας τους με αντισύλληψη, στείρωση, άμβλωση, σεξουαλική αποχή κ.α. Είναι κοινώς γνωστό πως οι εκτρώσεις που πραγματοποιούνται κάθε χρόνο στην χώρα μας είναι 4 φορές περισσότερες από τις γεννήσεις.

1.1.5) Περιφερειακοί δημογραφικοί διαφορισμοί. (Γεννητικότητα-γονιμότητα-θνησιμότητα)

Η γεννητικότητα και η γονιμότητα του πληθυσμού παρουσιάζουν διαφορισμό επιπέδων μεταξύ των γεωγραφικών διαμερισμάτων, καθώς επίσης και μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών. Οι αστικές περιοχές εμφανίζουν χαμηλά επίπεδα και κατά το μεγαλύτερο μέρος της μεταπολεμικής περιόδου, ο αστικός πληθυσμός δεν αναπαράγει εαυτόν. Οι αγροτικές περιοχές δείχνουν υψηλότερη γονιμότητα και στην τριακονταετία 1951-80, στον αγροτικό πληθυσμό μια γυναίκα υπερανεπλήρωνε εαυτή (δηλαδή έφερε στον κόσμο κατά μέσον όρο περισσότερα από 2,1 τέκνα). Ο πληθυσμός όμως των αναπαραγωγικών ηλικιών στις αγροτικές περιοχές είναι μικρός και φθίνει συνεχώς, κατερχόμενος κάτω των 20% του πληθυσμού των αναπαραγωγικών ηλικιών του συνόλου της Χώρας, και επομένως, δεν είναι δυνατόν να αναπληρώνει το έλλειμμα, από τη χαμηλότερη γονιμότητα του γεννήτορος πληθυσμού των αστικών περιοχών, στις οποίες συνεχώς καταλαμβάνει έδαφος. Οι τελευταίες έχουν φτάσει να καλύπτουν περισσότερο από 60% του πληθυσμού της Χώρας και, μαζί με τις ημιαστικές περιοχές, υπερβαίνουν τα 72% πράγμα το οποίο αποτελεί μία ένδειξη ότι από απόψεως ποσοστιαίας κατανομής η αστικοποίηση έχει πλησιάσει τα επίπεδα των άλλων ευρωπαϊκών περιοχών. Τα γεωγραφικά διαμερίσματα, τα οποία παρουσίασαν γονιμότητα υψηλότερη από το μέσο επίπεδο της Χώρας, είναι η Κρήτη, στην πρώτη θέση, και δύο ακόμη, η Θράκη και η Θεσσαλία. Τα άλλα γεωγραφικά διαμερίσματα ευρίσκονται σε χαμηλότερα επίπεδα γονιμότητας, με τελευταίο το διαμέρισμα της Περιφέρειας Πρωτευούσης. Ο συντελεστής ολικής γονιμότητας (δηλαδή ο μέσος αριθμός τέκνων κατά γυναίκα), ο οποίος το 1985 είχε πέσει στα 1.675 τέκνα, στο σύνολο της Χώρας, είχε πέσει ακόμη χαμηλότερα, στα 1.559 τέκνα κατά γυναίκα, στις αστικές περιοχές. Στις ημιαστικές είχε κρατηθεί στα 1.760

και στις αγροτικές περιοχές συγκρατήθηκε σε υψηλότερο επίπεδο, στα 1.990. Αλλά είναι σημαντικό το ότι ακόμη και στις αγροτικές περιοχές η γονιμότητα έπεσε κάτω από το επίπεδο αναπλήρωσης των γενεών. Η μείωση του ακαθάριστου συντελεστή γεννητικότητας στο σύνολο της Χώρας μεταξύ 1981 και 2000 από 14,6 σε 9,6 (στους 1.000 κατοίκους) παρουσίασε αναλογική μείωση σε όλα σχεδόν τα γεωγραφικά διαμερίσματα, οπότε διατηρήθηκε ο μεταξύ αυτών διαφορισμός γεννητικότητας.

Η θνησιμότητα, υπολογιζόμενη με καθαρούς συντελεστές με το μήκος ζωής και με προτυποποιημένους δείκτες, για να εξουδετερωθεί η επίδραση της διαφοράς στην κατά ηλικία σύνθεση μεταξύ των γεωγραφικών διαμερισμάτων, τα χαμηλότερα επίπεδα παρουσιάζει στην Κρήτη και πάλι (όπως συμβαίνει και με την υψηλότερη γονιμότητα) και ακολουθούν τα άλλα γεωγραφικά διαμερίσματα. Θα ήταν δυνατόν να λεχθεί, ότι, με τη συστηματική έρευνα, διαπιστώνεται ο διαφορισμός επιπέδων θνησιμότητας κατά γεωγραφικά διαμερίσματα (και περιοχές) στις πραγματικές του διαστάσεις, και αποφεύγεται η εξαγωγή συμπερασμάτων από τους ακαθάριστους συντελεστές θνησιμότητας, οι οποίοι, ως επηρεαζόμενοι από τις διαφορές στην κατά ηλικία σύνθεση του των παραγωγικών νέων ηλικιών κυρίως και η απώλεια αυτή απέβηκε σε όφελος του πληθυσμού των αστικών κέντρων. Στη διαδικασία αυτή της επιδράσεως της εσωτερικής μεταναστεύσεως, ορισμένες περιοχές, όπως είναι οι νήσοι του Αιγαίου, υπέστησαν εντονότερη επίδραση. Κατά μικρότερες γεωγραφικές περιοχές, όπως είναι οι νομοί και οι επαρχίες, διαπιστώνονται προβληματικές περιοχές (από δημογραφικής απόψεως), οι οποίες συγκαλύπτονται, όταν εξετάζονται ως γεωγραφικά διαμερίσματα ή ως σύνολο αγροτικών περιοχών. (βλ. Πίνακας 1.8).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.8**ΔΙΑΦΟΡΙΚΗ
ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.****ΚΑΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ****ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ**

Γεωγραφικά διαμερίσματα και περιοχές.	Ακαθάριστος συντελεστής θνησιμότητας σε 1.000 (κατοίκους).	
	1981	1989
<u>Σύνολο Ελλάδος</u>	<u>8,90</u>	<u>9,2</u>
Αστικές περιοχές	7,65	7,4
Ημιαστικές περιοχές	8,58	8,7
Αγροτικές περιοχές	11,40	13,6
Περιφέρεια Πρωτεύουσας	8,02	8,2
Λοιπή Στερεά Ελλάδα	8,86	8,4
Πελοπόννησος	10,42	10,2
Ιόνια Νησιά	13,40	12,1
Ήπειρος	9,00	8,7
Θεσσαλία	9,08	9,5
Μακεδονία	8,43	8,6
Θράκη	8,80	10,1
Νησιά Αιγαίου	11,42	10,8
Κρήτη	9,06	9,0
Πελοπόννησος	10,42	10,2

Πηγή: Για τη δημογραφική κατάσταση στην Ελλάδα, Αθήνα 1991, (σελ.33).

Οι παρατηρηθέντες στα προηγούμενα διαφορισμοί κατά περιοχές και γεωγραφικά διαμερίσματα είχαν επίδραση στη διαμόρφωση της συνθέσεως της πυραμίδας των ηλικιών του πληθυσμού των γεωγραφικών διαμερισμάτων και των αστικών, ημιαστικών και αγροτικών περιοχών. Η σχετικώς υψηλότερη γονιμότητα του πληθυσμού γυναικών των αγροτικών περιοχών διατηρεί σχετικώς ευρύτερη τη βάση της πυραμίδας του πληθυσμού των αγροτικών περιοχών συγκριτικώς προς εκείνες των αστικών κέντρων. Η εξωτερική

μετανάστευση στις προηγούμενες δεκαετίες, η οποία αφαίρεσε πληθυσμό από τις νέες ηλικίες του παραγωγικού πληθυσμού κατά εκτίμηση, περιόρισε τον γεννήτορα πληθυσμό και συρρίκνωσε τον παραγωγικό πληθυσμό των αγροτικών περιοχών. Η εσωτερική μετανάστευση, η οποία αφαίρεσε παραγωγικό πληθυσμό κυρίως από τις αγροτικές περιοχές και τον πρόσθεσε στις αστικές περιοχές, συρρίκνωσε ακόμη περισσότερο την πυραμίδα του πληθυσμού των αγροτικών περιοχών στις παραγωγικές ηλικίες, ενώ αντιθέτως διόγκωσε τον παραγωγικό πληθυσμό της πυραμίδας του πληθυσμού των αστικών περιοχών και ειδικότερα της περιφέρειας πρωτεύουσας.

Από τις επιδράσεις αυτές δημιουργήθηκε κατά τόπο διαφορισμός στο βαθμό γηράνσεως του πληθυσμού, δηλαδή της αναλογίας των ηλικιωμένων στο σύνολο του πληθυσμού. Το 1951 η αναλογία των ηλικιωμένων στο σύνολο του πληθυσμού ήταν 6% στις αστικές περιοχές και μόλις 7% στις ημιαστικές και τις αγροτικές περιοχές. Ύστερα όμως από τις προαναφερθείσες επιδράσεις για μια τριακονταετία, μέχρι το 1981, η αναλογία αυτή αυξήθηκε σε 10% στον αστικό πληθυσμό, αλλά ανήλθε σε 13% στις ημιαστικές και σε 17% στις αγροτικές περιοχές. Η αναλογία του παιδικού πληθυσμού έμεινε σταθερή στον αστικό πληθυσμό (23%), αλλά μειώθηκε (από 30% σε 25%) στον ημιαστικό και (από 32% σε 23%) στον αγροτικό πληθυσμό. Η αναλογία του παραγωγικού πληθυσμού, ήταν λίαν υψηλή στον αστικό πληθυσμό, 71%, στο 1951 και μειώθηκε ολίγο, στα 66%, μέχρι το 1981, αλλά στον ημιαστικό και αγροτικό πληθυσμό η αναλογία αυτή ήταν λίαν χαμηλή και, με τη συνεχή επίδραση των προαναφερομένων διαδικασιών, παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη (62% έως 63% στον πρώτο και μόνο 60% στον δεύτερο). Το τελευταίο τούτο δείχνει ότι η αύξηση της αναλογίας των ηλικιωμένων στην ύπαιθρο έγινε με τη μείωση κατά αντίστοιχες ποσοστιαίες μονάδες της αναλογίας του παιδικού πληθυσμού.

- Η αναλογία εξαρτήσεως δείχνει ότι τα κοινωνικά βάρη, τα οποία προέρχονται από τον εξαρτημένο παιδικό και γεροντικό πληθυσμό, βγαίνουν αυξανόμενα από τις αστικές προς τις ημιαστικές και αγροτικές περιοχές, καθώς επίσης και κατά χρόνο από το 1951 προς το 2001.
- Η αναλογία γηράνσεως βγαίνει αυξανόμενη κατά χρόνο στην πεντηκονταετία 1951-2001, καθώς επίσης και κατά τόπο από τις αστικές (πόλεις) προς τις ημιαστικές (κωμοπόλεις) και τις αγροτικές (χωριά) περιοχές, δηλαδή βγαίνει αντιστρόφως αναλόγως του μεγέθους του οικισμού.
- Η αναλογία αντικαταστάσεως στον παραγωγικό πληθυσμό, των εισερχομένων προς τους εξερχόμενους, για παράδειγμα το 1951, έβγαине αύξουσα από τις πόλεις προς τις κωμοπόλεις και τα χωριά, από 26 εισερχόμενους νέους στους 10 εξερχόμενους λόγω γήρατος στις πρώτες, σε 34 στις δεύτερες και σε 36 στις τρίτες περιοχές. Αλλά, με τους μετασχηματισμούς που έλαβαν χώρα στη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου στην πυραμίδα του πληθυσμού, η αναλογία αντικαταστάσεως ακολούθησε αντίστροφη πορεία, βαίνουσα μειούμενη από τις πόλεις, τις κωμοπόλεις και τα χωριά. (Τζιαφέτας,1991/σελ.31,33-35)

1.1.6) Τελευταίες εξελίξεις.

Τα τελευταία 50 χρόνια, ο πληθυσμός της χώρας ακολούθησε διαφορετικές τάσεις μεταβολών. Αρχικά δεν υπήρξε στην Ελλάδα καμία μεταπολεμική έκρηξη γεννήσεων, αλλά σε κάποια έκταση μια μικρή προπολεμική αύξηση. Στο τέλος κατά τη δεκαετία του 1930, ο αριθμός των γεννήσεων ήταν κατά την τάξη των 180.000 ετησίως σε σύγκριση με 150.000

στο πρώτο μισό κατά δεκαετίας του 1950, μεγέθη που ισοδυναμούν αντίστοιχα σε 25 και 19 γεννήσεις ανά 1.000 κατοίκους.

Από τότε, και εκτός από μια ασήμαντη αύξηση στο δεύτερο μισό κατά δεκαετίας του 1950, ο αριθμός των γεννήσεων μειωνόταν ακατάπαυστα, φτάνοντας, το 1999, τις 100.000 γεννήσεις.

Όσον αφορά τις πληθυσμιακές μετακινήσεις, η περίοδος μετά τον πόλεμο και μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1950 χαρακτηρίζεται από μαζικές εισροές πληθυσμού κατά τα δύο μεγάλα πολεοδομικά συγκροτήματα Αθηνών-Θεσσαλονίκης και από μια ακόμη ασήμαντη εξωτερική μετανάστευση. Οι ροές αυτές επιταχύνονται στη δεκαετία του 1960 και στο πρώτο σχεδόν μισό κατά δεκαετίας του 1970, ενώ η εξωτερική μετανάστευση παίρνει τη μορφή μαζικής εξόδου, κυρίως προς την πρώην Δ. Γερμανία. Στην περίοδο αυτή, μετακινήθηκε περίπου 1 εκατομμύριο άτομα, που ισοδυναμούν με το 12% του ελληνικού πληθυσμού κατά εποχής εκείνης.

Η έξοδος αυτή αντιστράφηκε από το 1973 μέχρι και σήμερα και μετατράπηκε σε καθαρή εισροή μεταναστών Ελλήνων(επαναπατριζόμενων) και ξένων. Ταυτόχρονα, η μετακίνηση προς την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, επιβραδύνθηκε σημαντικά, ενώ ορισμένη εκροή πληθυσμού από την ύπαιθρο στράφηκε, κατά τις δεκαετίες του 1970 και του 1980, σε μικρότερες επαρχιακές πόλεις.

Λόγω του ότι ένα μεγάλο μέρος των μεταναστών και των μετακινουμένων προς τις αστικές περιοχές της χώρας ήταν αγρότες, η «δεξαμενή» του πλεονάζοντος αγροτικού δυναμικού, ιδιαίτερα των νέων, έχει ήδη σχεδόν κενωθεί. Έτσι, ο αριθμός των αγροτών μέχρι 29 ετών, από 700.000 το 1961, που αποτελούσε το 35% του γεωργικού εργατικού δυναμικού, μειώθηκε σε 130.000 το 1989, που αποτελεί το 14% του δυναμικού αυτού και το 1996 ανέρχεται σε 106.779 αποτελώντας το 15,6% του ιδίου δυναμικού.

Αυτό συμβαίνει γιατί παρατηρείται μείωση του αγροτικού πληθυσμού, λόγω της αυτοματοποίησης των καλλιεργειών και της προσπάθειας για αύξηση του τριτογενούς τομέα, σύμφωνα με την εικόνα που παρουσιάζουν οι υπόλοιπες ανεπτυγμένες χώρες. Πρέπει να σημειώσουμε εδώ βέβαια, την απασχόληση πολλών αγροεργατών αλλοδαπών, στην Ελληνική γεωργία, οι οποίοι δεν φαίνονται στα δημογραφικά στοιχεία σαν αγρότες παρά σαν εργάτες όπως ήδη έχουμε προαναφέρει.

Μία άλλη οπτική των εξελίξεων.

Βλέποντας τις τελευταίες εξελίξεις του δημογραφικού προβλήματος είναι ενδιαφέρον να εξετάσουμε πως εξελίχθηκαν οι γεννήσεις και οι θάνατοι και η φυσική μεταβολή του πληθυσμού, όχι κατ'έτος, αλλά ανά τετραετία δεδομένου ότι, όπως είναι γνωστό, τα δίσεκτα έτη μειώνονται οι γάμοι, γεγονός που επηρεάζει τις γεννήσεις συνήθως το έτος που έπεται του δίσεκτου.

Στον πίνακα 1.9 δίνουμε τα στοιχεία για με τις γεννήσεις, και θανάτους και τη φυσική μεταβολή του πληθυσμού ανά τετραετία την περίοδο 1976-1999 (τα στοιχεία για το 1999 είναι προσωρινά, αλλά τα οριστικά δεν πρόκειται να έχουν μεγάλη διαφορά από τα προσωρινά).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.9
ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ, ΘΑΝΑΤΟΙ, ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΝΑ ΤΕΤΡΑΕΤΙΑ 1976-1999.

ΤΕΤΡΑΕΤΙΑ	ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ	ΘΑΝΑΤΟΙ	ΦΥΣΙΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ
1976-1979	584.858	329.521	255.337
1980-1983	558.970	350.474	208.496
1984-1987	461.407	368.722	92.685
1988-1991	414.011	374.777	39.234
1992-1995	411.138	393.615	17.523
1996-1999	404.275	406.248	-1.973

Πηγή : Δρεττάκης (περιοδικό 'Ο κόσμος των πολυτέκνων' αρ.φυλλ.5, σελ.3).

Από τον πίνακα 1.9 φαίνεται ότι:

- Η μείωση των γεννήσεων, που άρχισε την τετραετία 1980-1983, πήρε μεγάλες διαστάσεις τις δύο επόμενες τετραετίες (1984-1987 και 1988-1991). Η μικρότερη μείωση που παρουσιάζεται τις δύο τελευταίες τετραετίες (1992-1995 και 1996-1999) οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στις γεννήσεις από αλλοδαπές μητέρες οι οποίες ήρθαν στη χώρα κατά με το μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα της δεκαετίας του '90. Συνολικά η μείωση των γεννήσεων στο διάστημα 1976-1999 ήταν 30,9%.
- Η αύξηση των θανάτων, που οφείλεται βασικά στη γήρανση του πληθυσμού, ήταν πολύ μεγάλη τις τετραετίες του 1980-1983, 1984-1987 και 1992-1995. Συνολικά, το διάστημα 1976-1999 η αύξηση των θανάτων ήταν 23,3%.

Αποτέλεσμα της μείωσης των γεννήσεων και της αύξησης των θανάτων ήταν:

- Η μείωση της φυσικής αύξησης του πληθυσμού (γεννήσεις μείον θάνατοι) – ενώ ήταν σχετικά, μικρή την τετραετία 1980-1983 να πάρει δραματικές διαστάσεις τις επόμενες τετραετίες (τις οποίες η μείωση από τη μία τετραετία στην άλλη ξεπερνούσε το 50%) για να μετατραπεί σε φυσική μείωση την τελευταία τετραετία.

Οι εξελίξεις την τετραετία 1996-1999.

Όπως είδαμε στο προηγούμενο τμήμα την τελευταία τετραετία η μειούμενη φυσική αύξηση του πληθυσμού μετατράπηκε σε φυσική μείωση (δηλαδή οι θάνατοι ξεπέρασαν τις γεννήσεις). Στον πίνακα 1.10 δίνουμε τα σχετικά στοιχεία για το καθένα από τα 4 έτη της τετραετίας 1996-1999 τόσο συνολικά όσο και κατά φύλο.

Από τον πίνακα 1.10 φαίνεται ότι:

- Στα τρία από τα τέσσερα έτη της τετραετίας 1996-1999 σημειώθηκε φυσική μείωση του πληθυσμού. Αυτό συμβαίνει για πρώτη φορά μετά τον πόλεμο. Ενώ, η φυσική μείωση του πληθυσμού το 1996 ήταν ασήμαντη, το 1998 και το 1999 ήταν σημαντική. Η διαφορά οφείλεται από τη μια μεριά στη στασιμότητα των γεννήσεων και από την άλλη στην αύξηση των θανάτων.
- Η φυσική μεταβολή του πληθυσμού δεν ήταν η ίδια στους άρρενες και τις θήλεις. Τα τρία από τα τέσσερα έτη τις τετραετίες 1996-1999 η φυσική μείωση κατά άνδρες ήταν σημαντική, ενώ η φυσική αύξηση το 1998 ασήμαντη. Αντίθετα κατά γυναίκες η φυσική μείωση τα έτη 1998 και 1999 ήταν ασήμαντη, ενώ η φυσική αύξηση τα έτη 1996 και 1997 σημαντική.

Συνολικά την τετραετία κατά άρρενες σημειώθηκε φυσική μείωση, ενώ κατά θήλεις φυσική αύξηση. Αυτό οφείλεται στο ότι η αρνητική διαφορά θανάτων ανδρών/ γυναικών είναι μεγαλύτερη από τη θετική διαφορά γεννήσεων αρρένων /θηλέων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.10
ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ, ΘΑΝΑΤΟΙ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΤΑ ΈΤΗ 1996-1999.

Έτος	Σύνολο			Άρρενες			Θήλεις		
	Γεννήσεις	Θάνατοι	Φυσική Μεταβολή	Γεννήσεις	Θάνατοι	Φυσική Μεταβολή	Γεννήσεις	Θάνατοι	Φυσική Μεταβολή
1996	100.718	100.740	-22	51.510	53.253	-1.743	49.208	47.487	1.721
1997	102.038	99.738	2300	52.606	52.548	58	49.432	47.190	2.242
1998	100.894	102.668	-1.774	51.992	53.637	-1.645	48.902	49.031	-129
1999	100.625	103.102	-2.477	51.896	54.113	-2.217	48.729	48.989	-260
1996-1999	404.275	406.248	-1.973	208.004	213.551	-5.547	196.271	192.697	3.574

Πηγή : Δρεττάκης (περιοδικό 'Ο κόσμος των πολυτέκνων' αρ.φυλλ.5, σελ.4).

1.1.7) Μείωση του Ελληνικού πληθυσμού μεταξύ των απογραφών 1991 & 2001.

Από τα ανακοινωθέντα αποτελέσματα της απογραφής του Μαρτίου του 2001 προκύπτει όπως θα δούμε, ότι ο Ελληνικός πληθυσμός μεταξύ της απογραφής του 1991 και του 2001 μειώθηκε.

Ο πληθυσμός του 1991 ανερχόταν σε 10.259.900 (αριθμός που περιλαμβάνει και τις χιλιάδες των διπλοαπογραφέντων) εκ των οποίων μόλις 230.000 αλλοδαποί.

Οι γεννήσεις στη δεκαετία 1991-2000 ανήλθαν σε **1.021.381** και οι θάνατοι σε **999.784** δηλ. υπεροχή γεννήσεων **21.617** (φυσική αύξηση). Στις γεννήσεις αυτές περιλαμβάνονται και αυτές των αλλοδαπών.

Συνεπώς ο πληθυσμός της απογραφής του 2001 των 10.964.080 αποδεικνύει ότι οι επί πλέον της απογραφής του 1991 είναι κυρίως αλλοδαποί και ο Ελληνικός πληθυσμός μειώθηκε όπως φαίνεται καθαρά στον πίνακα 1.11.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.11

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΑΥΤΟΥ 1991-2001(Έλληνες- Αλλοδαποί)

Έτος	Έλληνες	Αλλοδαποί	Σύνολο
1991	10.092.624	167.276	10.259.900
2001	10.166.987	797.093	10.964.080
Αύξηση 1991-2001	74.363	629.817	704.180
<i>Ποσοστιαία Αύξηση</i>	<i>0.7</i>	<i>376,5</i>	<i>6.9</i>

Δηλαδή η αύξηση του πληθυσμού τη δεκαετία 1991-2001, σύμφωνα με τα τελικά στοιχεία για τον πραγματικό πληθυσμό της απογραφής του, το 2001 ήταν 704.180. Κατά συνέπεια, αν η διαφορά των θανάτων από τις γεννήσεις στη διάρκεια της δεκαετίας ήταν 21.617, η συμβολή της μετανάστευσης ήταν 682.563 (96,9%) και της φυσικής αύξησης μόνο 3,1 %.

Οι αυξήσεις αυτές, τόσο των Ελλήνων όσο και των Αλλοδαπών οφείλονται τόσο στη φυσική αύξηση του πληθυσμού (γεννήσεις μείον θάνατοι) η οποία, όπως είδαμε, ήταν πολύ μικρή - όσο και στην καθαρή εισροή πληθυσμού (αλλοδαπών και Ελλήνων) από το εξωτερικό.

Σχετικά με τα παραπάνω ο καθηγητής κ. Δρεττάκης Εμμανουήλ έχει να κάνει ορισμένες παρατηρήσεις:

Σε ότι αφορά τη φυσική αύξηση του πληθυσμού τη δεκαετία του '90 μεγάλη πλειονότητα των γεννήσεων είναι από Ελληνίδες μητέρες. Ένας όμως

αριθμός γεννήσεων είναι και από Αλλοδαπές μητέρες.

Αντιθέτως η συντριπτική πλειονότητα των θανάτων είναι θάνατοι Ελλήνων, δεδομένου ότι οι μετανάστες και λαθρομετανάστες είναι νεότεροι στην ηλικία.

Κατά συνέπεια, αν η διαφορά θανάτων από γεννήσεις Ελλήνων και Αλλοδαπών μαζί τη δεκαετία 1991 είναι γύρω στις 22.000, είναι σχεδόν βέβαιο ότι οι θάνατοι ξεπέρασαν τις γεννήσεις Ελλήνων, ενώ το αντίθετο ισχύει για τους Αλλοδαπούς.

Σε ότι αφορά τα μεταναστευτικά ρεύματα τη δεκαετία του '90 :

Όπως προαναφέρθηκε στη διάρκεια της δεκαετίας αυτής σημειώθηκε μια μεγάλη καθαρή εισροή (δηλαδή εισοδοι μείον έξοδοι) μεταναστών και λαθρομεταναστών κύρια από την Αλβανία, από άλλες βαλκανικές χώρες (αλλά και από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής).

Στη διάρκεια της ίδιας δεκαετίας, παρ' όλο ότι ένας αριθμός Ελλήνων μετανάστευσε ο αριθμός εκείνων που παλιννόστησε θα πρέπει να είναι μεγαλύτερος, δηλαδή είχαμε μια καθαρή εισροή Ελλήνων, η οποία, όμως θα πρέπει να ήταν μικρή σε σύγκριση με την καθαρή εισροή Αλλοδαπών.

Με βάση τις παραπάνω γενικές παρατηρήσεις μπορούμε να υποθέσουμε ότι σε ότι αφορά: Τους Έλληνες η αύξηση κατά 74.363 πρέπει να είναι το υπόλοιπο που μένει αν από την καθαρή εισροή Ελλήνων αφαιρεθεί η υπεροχή των θανάτων έναντι των γεννήσεων Ελλήνων τη δεκαετία 1991-2001. Η καθαρή, δηλαδή, εισροή Ελλήνων πρέπει να είναι μεγαλύτερη των 74.363. ενώ σε ότι αφορά: Τους Αλλοδαπούς η αύξηση κατά 629.817 είναι το άθροισμα της καθαρής Εισροής Αλλοδαπών συν την υπεροχή των γεννήσεων έναντι των θανάτων Αλλοδαπών τη δεκαετία 1991-2001. Η καθαρή, δηλαδή, εισροή Αλλοδαπών πρέπει να είναι μικρότερη των 629.817'.

Τα παραπάνω, στηρίζονται στα στοιχεία των απογραφών των ετών 1991 και 2001. Τα στοιχεία αυτά με τη σειρά τους, στηρίζονται στην επεξεργασία των δελτίων απογραφής. Εδώ εντοπίζεται το γνωστό πρόβλημα της κάλυψης που πέτυχαν οι απογραφές αυτές. Το πρόβλημα αυτό υπήρχε και το 1991 αλλά σε πολύ μικρότερη έκταση, είναι σοβαρότατο όμως το 2001, καθώς τη δεκαετία του '90 εισήλθε στη χώρα μεγάλος αριθμός λαθρομεταναστών με τις οικογένειες τους, οι οποίοι αποφεύγουν όπως έχει παρατηρηθεί τη στατιστική καταγραφή, ακόμα και αυτή της Ε.Σ.Υ.Ε. όπου δεν συνεπάγει κάποιες κυρώσεις. Ο εμφανιζόμενος, επομένως, αριθμός Αλλοδαπών και κατά συνέπεια, ο συνολικός πληθυσμός της χώρας) στην απογραφή του 2001 (και στον Πίνακα) είναι, κατά πάσα βεβαιότητα, μικρότερος του πραγματικού, σημειώνοντας εδώ την μελέτη- άρθρο του καθηγητού κ. Κατσανέβα Θεόδωρου στην εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ» τον Νοέμβριο του 1997, όπου υπολογίζει βάσει στατιστικών στοιχείων τον αριθμό αυτών (των αλλοδαπών) σε 900.000 άτομα, κατά συνέπεια επιβεβαιώνεται ακόμη μια φορά το γεγονός, ότι σήμερα θα είναι περισσότεροι από αυτούς που εμφανίζονται στην απογραφή και θα ξεπερνούν το 1 εκατομμύριο κάτοικους.

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ-ΘΑΝΑΤΟΙ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 1969-1999.

Οι θάνατοι πλέον στη χώρα μας υπερβαίνουν συνεχώς τις γεννήσεις και αυτό δεν έχει προηγούμενο, οι δε υπεύθυνοι κοιμούνται μακαρίως περιμένοντας το τέλος.

Η μείωση των γεννήσεων στη χώρα μας είναι συνεχής και έχει λάβει δραματικό χαρακτήρα, ενώ οι θάνατοι αυξάνονται συνεχώς.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.12

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ – ΘΑΝΑΤΟΙ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ 1969- 1999.

ΕΤΟΣ	ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ	ΘΑΝΑΤΟΙ
1969	154.077	71.825
1979	147.965	82.338
1989	101.657	92.720
1999	100.265	103.102

Πηγή : Δρεττάκης (περιοδικό 'Ο κόσμος των πολυτέκνων' αρ.φυλλ.5, σελ.19).

Δηλαδή, κατά τα τελευταία 30 έτη οι γεννήσεις μειώθηκαν κατά ποσοστό 35% ενώ οι θάνατοι αυξήθηκαν κατά 45%, δηλ. εάν συνεχισθεί ο κατήφορος ο 21^{ος} αιώνας επιφυλάσσει στην πατρίδα μας δυστυχώς το τέλος της ιστορίας της.

Το φαινόμενο της μείωσης των γεννήσεων γίνεται ακόμη εφιαλτικότερο, εάν ληφθεί υπ' όψιν ότι σημαντικό ποσοστό από τις παρακάτω γεννήσεις είναι γεννήσεις αλλοδαπών.

Ο υπολογισμός της φυσικής κίνησης του Ελληνικού πληθυσμού της χώρας απαιτεί την ύπαρξη στοιχείων για τις γεννήσεις και τους θανάτους χωριστά των Ελλήνων και χωριστά των αλλοδαπών. Δυστυχώς, όπως προαναφέρθηκε, τέτοια στοιχεία δεν υπάρχουν. Εμείς κάναμε μια προσπάθεια να βρούμε ορισμένα ενδεικτικά στοιχεία για τις γεννήσεις από Ελληνίδες και αλλοδαπές μητέρες τα τελευταία χρόνια.

Είναι χαρακτηριστικοί οι ακόλουθοι αριθμοί:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.13

ΜΑΙΕΥΤΗΡΙΟ ΑΘΗΝΩΝ «ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ» & ΑΡΕΤΑΙΕΙΟΥ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ.

ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ	ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ	ΑΛΛΟΔΑΠΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ
1998	4895	2069	2826	57,7%
1999	4904	2620	2284	46,6%
2000	5224	2790	2434	46,6%

Πηγή: Δρεττάκης (περιοδικό 'Ο κόσμος των πολυτέκνων' αρ.φυλλ.9, σελ.120).

Από τις παραπάνω γεννήσεις αλλοδαπών ποσοστό 16,46% (137) και 16,82% (156) αντιστοίχως για τα έτη 1998-1999 προέρχεται από Αλβανίδες και οι υπόλοιπες από άλλες χώρες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.14

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ- ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΕΤΗ 1996,1997.

ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΝ ΘΕΣ/ΚΗΣ "ΙΠΠΟΚΡΑΤΕΙΟ"				
ΕΤΟΣ	ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ	ΑΛΛΟΔΑΠΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ
1996	2.354	868	3.222	26,9
1997	2.376	912	3.288	27,7

Πηγή: Δρεττάκης 2002/ σελ.76).

Παρακάτω βλέπουμε μία γενικότερη εικόνα από τον δήμο Αθηναίων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.15

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ- ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΕΤΗ 1995-1998.

ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

ΕΤΟΣ	ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ	ΑΛΛΟΔΑΠΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ
1995	18.850	1.400	20.250	6,9
1996	12.500	4.000	16.500	24,2
1997	10.000	4.200	14.200	29,6
1998	9.700	4.300	14.000	30,7

Πηγή : Δρεττάκης 2002/ σελ.76).

Τα στοιχεία των πινάκων είναι ενδεικτικά και δεν δίνουν μια πλήρη εικόνα της κατάστασης. Αν όμως, ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι πάνω από το 53% των γυναικών που υπέβαλαν αίτηση για τη χορήγηση λευκής κάρτας μένει στην Αθήνα και πάνω από το 7% στη Θεσσαλονίκη, μπορεί να συμπεράνει κανείς ότι τα τελευταία τρία-τέσσερα χρόνια δεν αποκλείεται ένα ποσοστό πάνω από 10% του συνόλου των γεννήσεων στη χώρα να είναι από αλλοδαπές μητέρες. Κατά συνέπεια μόνο χάρη στις γεννήσεις από αλλοδαπές μητέρες ο συνολικός (Ελληνικός και αλλοδαπός) πληθυσμός της χώρας παρουσιάζει φυσική αύξηση τα τελευταία χρόνια. Αν οι γεννήσεις αυτές αφαιρεθούν από το σύνολο των γεννήσεων, ο ελληνικός πληθυσμός παρουσιάζει σημαντική φυσική μείωση (οι θάνατοι είναι περισσότεροι από τις γεννήσεις Ελλήνων). ('ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ' ΘΕΟΤΟΚΑΤΟΣ/ σελ.3-4,19-20,120)

1.2) Πορεία της οικονομικής ανάπτυξης της Χώρας μας.

1.2.1) Αναφορά στην Οικονομική ανάπτυξη και τις έννοιες της.

Με την έννοια της οικονομικής ανάπτυξης και τις αφορόντες με αυτή έννοιες που θα συναντήσουμε στην ερευνά μας ασχολείται η επιστήμη της Πολιτικής Οικονομίας η οποία είναι η επιστήμη, η οποία μελετά τη συμπεριφορά των ατόμων σε σχέση με τα προβλήματα της παραγωγής, διανομής και ανάπτυξης, τις δυσκολίες που προκύπτουν από τη λειτουργία της οικονομίας και τις λύσεις που μπορούν να προταθούν για την επίλυση των προβλημάτων.

Όσον αφορά την οικονομική ανάπτυξη, έχουν δοθεί πολλοί ορισμοί και πολλές μελέτες έχουν γίνει από πολλές επιστημονικές ομάδες με αυτό το αντικείμενο. Θα μπορούσαμε όμως να δώσουμε ένα περιληπτικό ορισμό της έννοιας της οικονομικής ανάπτυξης ως εξής: Οικονομική ανάπτυξη είναι, μία

διαδικασία με την οποία το πραγματικό εθνικό εισόδημα μιας χώρας αυξάνει, στη διάρκεια μιας μακράς χρονικής περιόδου.

Ο όρος οικονομική ανάπτυξη συμπεριλαμβάνει εκτός από την αύξηση στα οικονομικά μεγέθη μιας χώρας και, μεταβολές στην οργανωτική, διοικητική, κοινωνική και, πολιτιστική δομή μιας χώρας.

Έτσι λοιπόν καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι, πρέπει να λειτουργήσουν ορισμένες δυνάμεις που στη διάρκεια μιας χρονικής περιόδου θα προκαλέσουν μεταβολές σε ορισμένες μεταβλητές.

Σύμφωνα με τους όρους της οικονομικής επιστήμης, ανάπτυξη συμβαίνει μόνο όταν το προϊόν αυξάνει από ένα δυνατό επίπεδο σε ένα υψηλότερο δυνατό επίπεδο παραγωγής.

Οικονομική ανάπτυξη είναι η διαδικασία εκείνη με την οποία γίνονται, τέτοιες μεταβολές στα μεγέθη της οικονομίας-παραγωγικοί συντελεστές (που θα αναφερθούμε παρακάτω) έτσι ώστε να αυξάνονται οι παραγωγικές δυνατότητες μιας οικονομίας.

Αν και δεν υπάρχει, ένα μοναδικό μέγεθος που να αποτελεί ένα ασφαλή δείκτη οικονομικής αναπτύξεως, για πρακτικούς λόγους έχει, γίνει δεκτό σχεδόν από όλους όσους ασχολούνται, μετά οικονομικά και έχει, ήδη καθιερωθεί σαν μέτρο οικονομικής αναπτύξεως η αύξηση στο πραγματικό εθνικό εισόδημα μιας χώρας.

Το πραγματικό εισόδημα αναφέρεται στο συνολικό προϊόν από τελικά αγαθά και υπηρεσίες μιας χώρας και εκφράζεται, όχι σε χρηματικούς όρους αλλά σε πραγματικούς όρους.

Επειδή το εισόδημα μας δίνει ένα μόνο κατά προσέγγιση δείκτη για την οικονομική ανάπτυξη, πρέπει, να έχουμε υπόψη ότι υπάρχουν και, άλλοι δείκτες σχετικοί με τη περιγραφή της οικονομικής αναπτύξεως. Καθώς έχουμε προαναφέρει ότι ο όρος της οικονομικής ανάπτυξης περιλαμβάνει και

μεταβολές στην οργανωτική, διοικητική, κοινωνική και, πολιτιστική δομή μιας χώρας. Τέτοιοι δείκτες θα μπορούσαν να είναι αυτοί που αφορούν την εργασία-ανεργία, κοινωνική ασφάλιση, κοινωνική ευημερία γενικότερα.

Για να επιτευχθεί οικονομική ανάπτυξη, πρέπει να συνδράμουν ορισμένοι παράγοντες-δυνάμεις οι οποίες θα ωθήσουν την καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων προς τα πάνω οι κυριότερες από αυτές είναι:

α) Εργατικό δυναμικό.

Πρώτα απ' όλα μια αύξηση στο εργατικό δυναμικό δίνει ώθηση στις παραγωγικές δυνατότητες της οικονομίας. Εργατικό δυναμικό μίας χώρας είναι ο συνολικός αριθμός προσώπων πάνω από μια ορισμένη ηλικία που εργάζονται, η επιθυμούν να εργαστούν και είναι ικανοί να εργαστούν. Ο βασικός παράγοντας που προκαλεί, αύξηση στο εργατικό δυναμικό μιας χώρας είναι η αύξηση του πληθυσμού. Κατά μέσο όρο το εργατικό δυναμικό μιας χώρας είναι το 40% του πληθυσμού της.

Πέρα όμως από την ποσοτική αύξηση του εργατικού δυναμικού σπουδαίο ρολό για την οικονομική ανάπτυξη παίζει και η παραγωγικότητα της εργασίας. Η παραγωγικότητα της εργασίας εξαρτάται, από την εξειδίκευση των εργαζομένων, τον κεφαλαιουχικό εξοπλισμό και, τους φυσικούς πόρους, με τους οποίους εργάζονται.

β) Συσσώρευση κεφαλαίου.

Ένας άλλος σπουδαίος παράγοντας για την οικονομική ανάπτυξη είναι, η ποσότητα κεφαλαίου και ο βαθμός με τον οποίο συσσωρεύεται. Οι βιομηχανικές χώρες για παράδειγμα που έχουν μεγάλες ποσότητες συσσωρευμένου κεφαλαιουχικού εξοπλισμού έχουν κατά κανόνα μεγαλύτερη και σε πολλές περιπτώσεις ταχύτερη οικονομική ανάπτυξη από τις χώρες εκείνες που έχουν μικρή προσφορά κεφαλαίου.

γ) Οι διαθέσιμοι, φυσικοί πόροι.

Οι χώρες που είναι, προικισμένες με πλούσιους φυσικούς πόρους μπορούν να πετύχουν μια πιο ταχύτερη οικονομική ανάπτυξη από τις χώρες που είναι, λιγότερο προικισμένες με φυσικούς πόρους. Η ύπαρξη όμως από μεταλλεύματα, πετρέλαιο, άνθρακα, γόνιμο έδαφος, δάση κ.λ.π. δεν προδικάζει, και, την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας. Για να είναι, δυνατή η εκμετάλλευση τους θα πρέπει, να υπάρχουν κεφάλαιο και, εργασία.

δ) Τεχνολογική γνώση.

Στενά δεμένος με τη συσσώρευση κεφαλαίου είναι και, ένας άλλος παράγοντας, η τεχνολογική γνώση. Έτσι όταν αυξάνεται η παραγωγικότητα της εργασίας, που χρησιμοποιεί νέα και, βελτιωμένα εργαλεία και κεφαλαιουχικό εξοπλισμό αυτό οφείλεται κατά ένα μεγάλο μέρος σε τεχνολογικές εξελίξεις.

ε) Το οικονομικό και, πολιτικό περιβάλλον.

Το περιβάλλον είναι, επίσης συνάρτηση του ρυθμού και του μεγέθους της οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας. Είναι φανερό ότι, το οικονομικό περιβάλλον βοηθάει πολύ την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας. Έτσι η αποτελεσματική λειτουργία του τραπεζικού συστήματος η οργάνωση των επιχειρήσεων και, γενικά του οικονομικού συστήματος μίας χώρας διευκολύνει πολύ τη διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης.

Άλλα και το πολιτικό περιβάλλον μιας χώρας επηρεάζει, την οικονομική ανάπτυξη. Ο τύπος μιας κυβερνήσεως και, η σταθερότητα της αποτελούν προϋποθέσεις για να δημιουργηθεί κλίμα συνεργασίας και, εμπιστοσύνης ανάμεσα στους φορείς της οικονομικής ανάπτυξης. Έτσι, ο δημιουργικός τρόπος που κυβερνιέται, μια χώρα βοηθάει, περισσότερο την οικονομική ανάπτυξη της χώρας αυτής.

Κατά συνέπεια, μία οικονομία αναπτύσσεται όταν αυξάνει διαχρονικά τον όγκο της παραγωγής, έτσι ώστε σε κάθε μέλος της κοινωνίας να αντιστοιχούν συνεχώς περισσότερα προϊόντα. Η οικονομική ευημερία των ανθρώπων εξαρτάται, άμεσα και σε μεγάλο βαθμό, από την ανάπτυξη της οικονομίας. Αυτό δε σημαίνει, βέβαια, ότι οι άνθρωποι γίνονται πιο ευτυχισμένοι, επειδή με την οικονομική ανάπτυξη αυξάνεται ο πλούτος που βρίσκεται στη διάθεση τους. Μπορούμε, όμως να πούμε ότι η οικονομική ανάπτυξη εξαφανίζει ορισμένες από τις αιτίες που κάνουν τους ανθρώπους δυστυχισμένους, δηλαδή τη φτώχεια και τις αρρώστιες. Είναι, λοιπόν, πολύ σημαντικό να γνωρίζουμε πώς *μια οικονομία μπορεί να μπει στο δρόμο της οικονομικής ανάπτυξης, κυρίως όταν αυξάνεται ο πληθυσμός της χώρας, γιατί τότε αυξάνονται και οι ανάγκες σε προϊόντα*. Το πρόβλημα της οικονομικής ανάπτυξης είναι ένα από τα κύρια θέματα της πολιτικής οικονομίας (Κούρκουλος, 1998/274-275).

Οικονομικό κύκλωμα

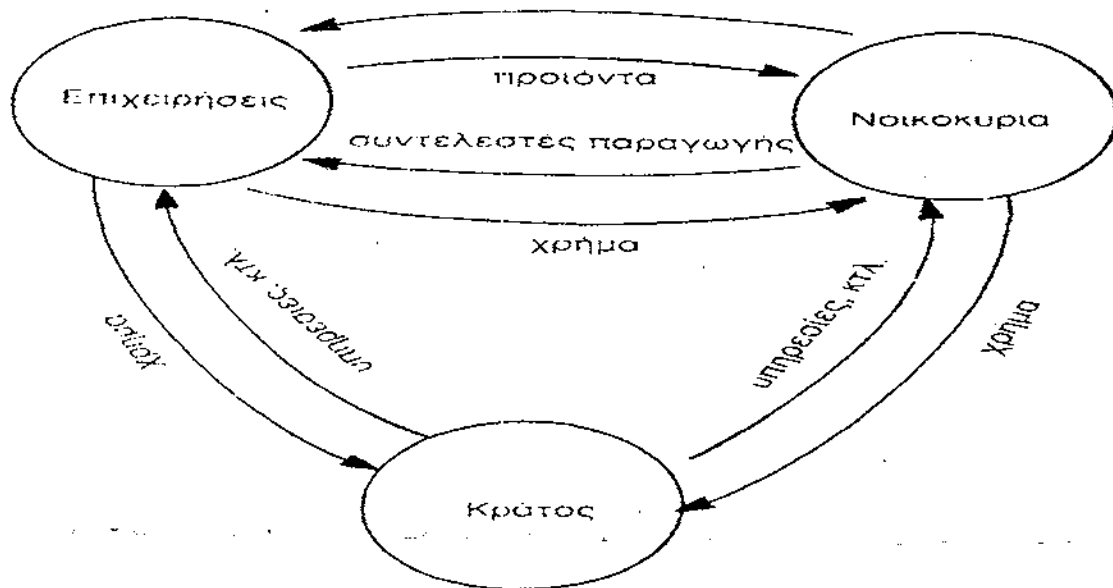
Εδώ κρίνουμε σκόπιμο να αναφερθούμε και στον όρο του οικονομικού κυκλώματος που χαρακτηρίζει το σύνολο των σχέσεων που δημιουργούνται μεταξύ των βασικών μονάδων ενός οικονομικού συστήματος. Δηλαδή στην απλούστερη μορφή του, το οικονομικό κύκλωμα περιλαμβάνει τις σχέσεις μεταξύ επιχειρήσεων, νοικοκυριών και κράτους και δείχνει τις ροές αγαθών, παραγωγικών συντελεστών και χρήματος που παρατηρούνται στην οικονομία. Το διάγραμμα, που περιγράφει το οικονομικό κύκλωμα, δείχνει ότι μεταξύ επιχειρήσεων και νοικοκυριών υπάρχουν δύο αντίθετες ροές. Τα προϊόντα που παράγονται από τις επιχειρήσεις, ρέουν προς τα νοικοκυριά όπου καταναλώνονται. Οι παραγωγικοί συντελεστές που κατέχονται από τα νοικοκυριά, ρέουν προς τις επιχειρήσεις όπου μετατρέπονται σε προϊόντα. Για

καθεμία από τις ροές αυτές υπάρχει μια αντίθετη ροή χρήματος. Βέβαια, υπάρχουν και συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων, οι οποίες όμως, δεν εμφανίζονται στο διάγραμμα. Το κράτος εμφανίζεται να δημιουργεί ροές και με τις επιχειρήσεις και με τα νοικοκυριά προς τα οποία προσφέρει υπηρεσίες και υλικά αγαθά και από τα οποία εισπράττει χρηματικά ποσά. Πρέπει να τονίσουμε, ότι οι ροές είναι συνεχείς, δηλαδή συμβαίνουν σε κάθε χρονική στιγμή και, ότι οι ροές αυτές δεν έχουν πάντοτε το ίδιο μέγεθος, δηλαδή ο όγκος των συναλλαγών μπορεί να μεταβάλλεται, καθώς η παραγωγική δραστηριότητα αυξάνεται ή μειώνεται εξαρτώμενη από τους παραγωγικούς συντελεστές που έχουμε προαναφέρει. (Πολιτική οικονομία Γ' λυκ./σελ.35)

Ακολουθεί σχήμα του οικονομικού κυκλώματος.

ΣΧΗΜΑ 1.1

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΥΚΛΩΜΑΤΟΣ

Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ)

Η συνολική παραγωγή όλων των αγαθών και υπηρεσιών που παράγει μια οικονομία μέσα σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο είναι ένα μέτρο της οικονομικής της δραστηριότητας και ευημερίας, δηλαδή της οικονομικής ανάπτυξης. Τα αγαθά και οι υπηρεσίες, όμως, που παράγονται είναι πολλά και διάφορα από τρόφιμα και ρούχα μέχρι αυτοκίνητα και όπλα. Πώς μπορούμε να συγκρίνουμε τη συνολική παραγωγή όλων αυτών των ανομοιογενών στοιχείων από τη μια χρονική περίοδο στην άλλη από τη μια χώρα στην άλλη. Είναι φανερό ότι δεν μπορούμε να προσθέσουμε στα κιλά των τροφίμων τον αριθμό των πλεκτών, τον αριθμό των αυτοκινήτων, τις υπηρεσίες των γιατρών, κτλ. για να βρούμε τη συνολική παραγωγή για τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Το πρόβλημα μπορεί να ξεπεραστεί αν προσθέσουμε την αξία σε χρηματικές μονάδες. Αυτό είναι για την υποθετική οικονομία μας το **ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ)**. Πιο συγκεκριμένα, το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν ορίζεται ως η συνολική αξία σε χρηματικές μονάδες όλων των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγει μια οικονομία σε μια ορισμένη χρονική περίοδο με τους συντελεστές της παραγωγής που βρίσκονται μέσα στη συγκεκριμένη οικονομία, ανεξάρτητα από το αν οι ιδιοκτήτες των συντελεστών της παραγωγής είναι κάτοικοι της χώρας αυτής ή είναι κάτοικοι άλλων χωρών. (Πολιτική οικονομία Γ' λυκ./σελ.188)

Κρίναμε σκόπιμο να αναλύσουμε την έννοια του όρου του ακαθαρίστου εγχώριου προϊόντος καθώς είναι ο βασικότερος οικονομικός δείκτης όπου όταν αναφερόμαστε και μελετάμε αυτόν, αναφερόμαστε ουσιαστικά στην πορεία-εικόνα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.

Ασφαλώς οι ιδιοκτήτες των συντελεστών της παραγωγής μιας χώρας είναι συνήθως οι κάτοικοι της χώρας αυτής. Υπάρχουν όμως και εξαιρέσεις. Η

παραγωγή όμως συντελείται στην Ελλάδα και γι' αυτό αποτελεί μέρος του εγχώριου προϊόντος.

Καταλήγουμε σε τρία βασικά στοιχεία του παραπάνω ορισμού του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Πρώτον, το ΑΕΠ εκφράζεται σε χρηματικές μονάδες, πράγμα που σημαίνει ότι επηρεάζεται από τις μεταβολές των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών. Δεύτερον, περιλαμβάνει μόνο τα τελικά αγαθά και υπηρεσίες. Τρίτον, αναφέρεται σε παραγωγή που συντελείται με συντελεστές παραγωγής που είναι εγκατεστημένοι στη συγκεκριμένη χώρα.

1.2.2) Εξελίξεις στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Μετά το Β' Παγκόσμιο πόλεμο και το τέλος του Εμφυλίου η Ελληνική οικονομία βρίσκεται με καταστραμμένο το υλικό κεφάλαιο, με τεχνολογία της προπολεμικής περιόδου και με εργατικό δυναμικό αμόρφωτο και με μειωμένο ηθικό. Η ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας αρχίζει μετά το 1950 με ταχύ ρυθμό. Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Α.Ε.Π.) (σε σταθερές τιμές 1985) τον πληθυσμό και το κατά κεφαλή προϊόν όπως εξελίχθηκαν τα τελευταία είκοσι πέντε χρόνια.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.16

Α.Ε.Π., Πληθυσμός, κατά Κεφαλή ΑΕΠ.

ΕΤΟΣ	Ακαθάριστο Εγχώριο προϊόν (δισεκατ. δρχ.)	Πληθυσμός (εκατ. άτομα)	Κατά Κεφαλή ΑΕΠ (χιλ. δρχ.)
1965	1925,6	8,55	225
1970	2727,8	8,79	310
1975	3489,8	9,05	385
1980	4321,2	9,64	448
1985	4617,8	9,93	465
1991	5107,9	10,30	496

Από τον πίνακα 1.16 φαίνεται ότι κατά την περίοδο 1965-1991 το ΑΕΠ έχει υπερδιπλασιαστεί. Το ΑΕΠ έχει υπολογιστεί σε σταθερές τιμές 1985 και

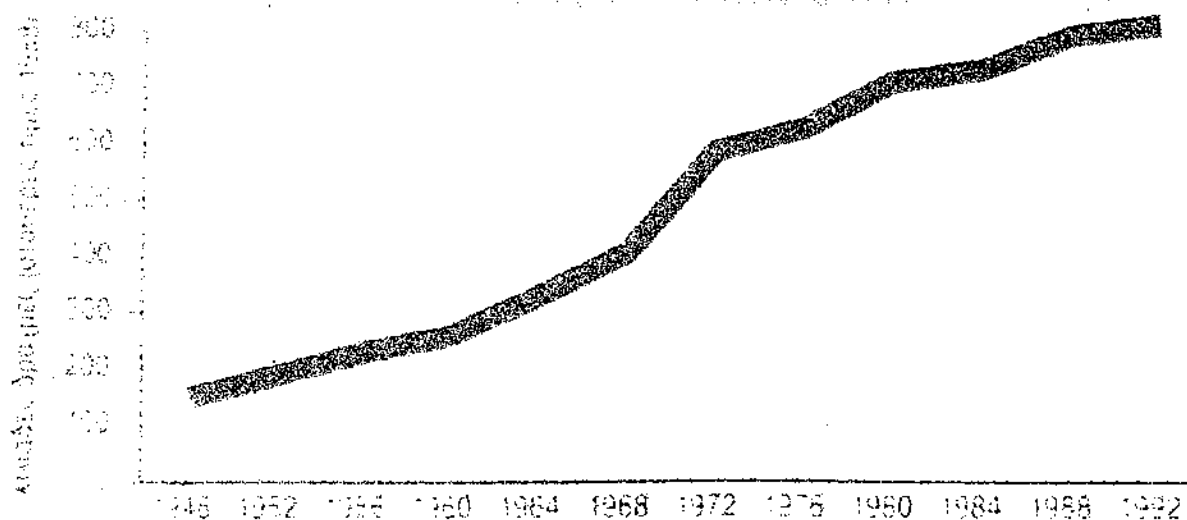
συνεπώς η επίδραση της αύξησης των τιμών έχει εξουδετερωθεί. Κατά την ίδια περίοδο ο πληθυσμός της χώρας αυξήθηκε, αλλά με μικρό ρυθμό. Ιδιαίτερα κατά τη δεκαετία 1965-1975 ο πληθυσμός αυξήθηκε μόνο κατά 500 χιλ. άτομα, δηλαδή κατά 5,8% σε μία δεκαετία. Η μικρή αυτή αύξηση οφείλεται στη μετανάστευση που έγινε προς τη Δυτ. Ευρώπη και κυρίως προς τη Δυτική Γερμανία αλλά και προς τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και άλλες χώρες. Η μετανάστευση αυτή, άρχισε κυρίως γύρω στο 1958 και σχεδόν να σταματά γύρω στο 1974. Από τους μετανάστες αυτούς οι μισοί και πλέον έχουν επιστρέψει στην Ελλάδα. Τα κύρια αίτια αυτής της μετανάστευσης ήταν η ανεργία και η υποαπασχόληση που υπήρχε στην Ελλάδα, η έλλειψη εργατικού δυναμικού και οι υψηλοί μισθοί στις χώρες προορισμού. Από τον πίνακα φαίνεται ότι το κατά κεφαλή ΑΕΠ αυξήθηκε περίπου κατά 120% στην περίοδο 1965-1991. Από το σύνολο του πληθυσμού ένα μόνο μέρος συμμετέχει στην παραγωγική διαδικασία και ονομάζεται Οικονομικά Ενεργός Πληθυσμός (ΟΕΠ). Το τμήμα του πληθυσμού που δε συμμετέχει στην παραγωγή περιλαμβάνει όσους δεν μπορούν να εργαστούν (π.χ. ασθενείς, στρατιώτες κτλ.), όσους δεν επιθυμούν να εργαστούν και καλείται Οικονομικά Μη Ενεργός Πληθυσμός (ΟΜΕΠ). Ο πληθυσμός της Ελλάδας κατά το 1991 ήταν 10.260.000 άτομα. Απ' αυτά μόνο τα 4.034.000 ανήκουν στον ενεργό πληθυσμό, δηλ. μόνο το 39,3%.

Παρατηρούμε δηλαδή ότι, κατά τη διάρκεια της πληθυσμιακής ανόδου της χώρας μας υπήρχε έντονη οικονομική ανάπτυξη, δηλαδή ο πληθυσμός στήριζε την οικονομική ανάπτυξη, καθώς η πατρίδα μας επειδή δεν είναι πολλή ανεπτυγμένη τεχνολογικά, η παραγωγικότητα της ουσιαστικά στηρίζεται στον ανθρώπινο παράγοντα και τους φυσικούς πόρους, οι οποίοι και αυτοί βρίσκονται σε περιορισμένο βαθμό, σε σχέση με άλλες χώρες (με πολλές πλουτοπαραγωγικές πηγές).

Το σχήμα 1.2 που παρατίθεται εμφανίζει και αυτό με την σειρά του την πορεία του πραγματικού κατά κεφαλή ΑΕΠ της χώρας μας από τη μεταπολεμική περίοδο και έπειτα. Αυτό που παρατηρούμε είναι ότι τα πρώτα χρόνια η ανοδική πορεία είναι πιο κατακόρυφη ενώ μετά το 1980 περίπου αρχίζει και εξομαλύνεται. Δηλαδή ο ρυθμός μεταβολής αύξησης του ΑΕΠ είναι τα πρώτα χρόνια μεγαλύτερος από τα μετέπειτα, δηλαδή τα νεότερα.

ΣΧΗΜΑ 1.2

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, 1948-1994.

(Χριστοδουλάκης [Οικονομικός 17 Απριλίου 1997/σελ.36]).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Οι επιπτώσεις του δημογραφικού προβλήματος επί της οικονομικής αναπτύξεως.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ.

Οι συνέπειες της υπογεννητικότητας ενός πληθυσμού είναι σοβαρές και αρνητικές για την ύπαρξη και την ανάπτυξη ολόκληρου του κράτους.

Σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας, η περίοδος υπογεννητικότητας ενός λαού, είναι περίοδος συρρίκνωσης, μαρασμού και παρακμής του κράτους.

Αυτό συμβαίνει γιατί στους λαούς που έχουν υπογεννητικότητα, αυξάνεται τόσο ο μέσος όρος της ηλικίας τους, όσο και ο δείκτης γεροντισμού τους, δηλαδή αυξάνεται το ποσοστό των ατόμων που έχουν ηλικία άνω των 65 ετών.

Εάν η ύπαρξη μεγάλου ποσοστού παιδιών, αποτελεί δυσμενή παράγοντα στην προσπάθεια των λαών για γρήγορη ανάπτυξή τους, η ύπαρξη μεγάλου ποσοστού ηλικιωμένων και γενικά η αύξηση του μέσου όρου της ηλικίας του πληθυσμού ενός λαού, αποτελεί ασφαλές κριτήριο που οδηγεί έναν λαό, όχι μόνο στον οικονομικό μαρασμό, αλλά και σε αυτήν την εξαφάνισή του.

Η αφομοίωση και η εφαρμογή των νέων επιστημονικών ανακαλύψεων και τεχνολογικών προόδων είναι βραδύτατη από έναν ηλικιωμένο πληθυσμό με όλα τα δυσμενή από αυτόν αποτελέσματα.
(ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ/ΣΕΛ.111-112)

Αυτά μπορούν να γίνουν πηγή φτώχειας και να αποτελέσουν παράγοντα επιβράδυνσης της οικονομικής ανάπτυξης και μείωσης της

παραγωγικότητας ιδίως σήμερα με την ταχύτατη τεχνολογική ανάπτυξη. Πιστεύεται ότι η αύξηση του πληθυσμού παρουσιάζει μειονεκτήματα βραχυπρόθεσμα λόγω των δαπανών στον τομέα της διατροφής και της εκπαίδευσης. Μακροπρόθεσμα όμως προκαλεί βελτίωση των συνθηκών ζωής των προνομιούχων και του συνόλου, που επωφελείται από τα υπέρ της πληθυσμιακής αύξησης.

Ας δούμε όμως τώρα πιο αναλυτικά ποια είναι τα μειονεκτήματα και οι συνέπειες από την πληθυσμιακή ύφεση, την ύπαρξη υπογεννητικότητας και δημογραφικής γήρανσης, φαινόμενα που θα μαστίζουν την χώρα μας. Θα τις διακρίνουμε στις εξής κατηγορίες: Δημογραφικές στις οποίες έχουμε αναφερθεί εκτενώς, Οικονομικές, Κοινωνικές, Εθνικές και Πολιτικές.

2.1) Οικονομικές επιπτώσεις.

Οι οικονομικές επιπτώσεις που προαναφέραμε (και θα αναπτύξουμε ξεχωριστά σε επόμενες παραγράφους) μπορούν να διακριθούν σε βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες. Οι βραχυπρόθεσμες συνέπειες θα είναι κατά βάση ευνοϊκές. Βραχυπρόθεσμα, η ελάττωση του αριθμού των νέων ατόμων θα οδηγήσει αρχικά στον περιορισμό των δαπανών, για την κάλυψη των αναγκών τους και ιδιαίτερα στους τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης και των οικογενειακών παροχών. Έτσι, η μείωση της γεννητικότητας θα είναι, βραχυπρόθεσμα, διπλά ευεργετική για τη δημόσια οικονομία.

Πρώτον, θα μειώσει τις απαραίτητες δαπάνες για την κάλυψη των αναγκών των νέων και δεύτερον θα ευνοήσει την αύξηση των εσόδων και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης (λόγω αύξησης του αριθμού των εργαζομένων γυναικών).

Έτσι βραχυπρόθεσμα θα υπάρχει μείωση των δαπανών για την υγεία σχετικά με την μητρότητα, την βρεφική και παιδική ηλικία, μείωση των δαπανών για οικογενειακές παροχές (λόγω μείωσης των πολυμελών και πολύτεκνων οικογενειών), περιορισμός των φορολογικών ελαφρύνσεων λόγω εξαρτημένων παιδιών και τέλος, αύξηση εισφορών κοινωνικής ασφάλισης.

Σταδιακά, στην αρχή της δεκαετίας του 1990 παρατηρείται το φαινόμενο της μείωσης (πιθανού) ρεύματος εισόδου νέων, στον ενεργό πληθυσμό. Για λίγο χρονικό διάστημα η μείωση αυτή μπορεί να μετριαστεί από την αύξηση της δραστηριότητας των γυναικών. Αλλά μακροπρόθεσμα η μείωση προσφοράς εργασίας θα είναι μη αναστρέψιμη.

Οι μακροπρόθεσμες συνέπειες όπως αναφέρονται στην έκθεση της Ε.Ε. είναι: αρνητικές και συνδέονται με την γήρανση του πληθυσμού και του εργατικού δυναμικού.

Μετά από την φάση της σχετικής επάρκειας σε νέους στον ενεργό πληθυσμό που υπήρχε έως το 1986 λόγω α) της εισόδου πολυπληθών μεταπολεμικών, ομάδων β) της συμμετοχής των γυναικών στον ενεργό πληθυσμό και γ) της μείωσης της ηλικίας συνταξιοδότησης, μακροπρόθεσμα ο ρυθμός της γήρανσης θα αυξηθεί ξανά, ενώ παράλληλα θα επιβραδυνθεί ο ρυθμός εισόδου νεοεισερχομένων στο εργατικό δυναμικό.

Στον οικονομικό τομέα δημιουργήθηκαν ήδη σοβαρά προβλήματα από τη μείωση του αριθμού των νέων εργαζομένων. Είναι δυνατόν να αντιμετωπίζεται το πρόβλημα της ανεργίας, λόγω αυτής της μειώσεως, αλλά με πολύ επώδυνο τρόπο και με μέτρα που τελικά θα την επιδεινώσουν. Π.χ. τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα Ασφαλιστικά Ταμεία οφείλονται κατά κύριο λόγο στη μείωση των εισφορών και την αύξηση των συνταξιούχων. Από το άλλο μέρος θα προκληθεί ευρύτερη ανεργία σε

όλους τους κλάδους των εργαζομένων, που ασχολούνται με τις ανάγκες και τις φροντίδες των παιδιών. Υπολογίζεται ότι 6 χιλ. περίπου δάσκαλοι θα μείνουν στην τρέχουσα δεκαετία χωρίς δουλειά, διότι δεν θα έχουν παιδιά να διδάξουν. Σύντομα θα ακολουθήσουν και οι καθηγητές των Γυμνασίων και Λυκείων. Προφανώς, για πολλά χρόνια, δεν θα είναι αναγκαίο να διορισθεί νέο εκπαιδευτικό προσωπικό. Τα ίδια ισχύουν και για το κλάδο των παιδικών τροφίμων και των παιχνιδιών, που όσο και να αυξηθούν οι απαιτήσεις των παιδιών σε δώρα, δεν πρόκειται να αυξηθεί η συνολική ζήτηση.

Η επιβάρυνση του παραγωγικού πληθυσμού είναι μια σοβαρή οικονομική συνεπεία της δημογραφικής παρακμής. Η αύξηση της αναλογίας των ηλικιωμένων σε συνδυασμό με την αύξηση της προσδοκώμενης ζωής (παράταση χρόνου ζωής) (βλ. παράρτημα σελ.193&194) και με την μείωση της ηλικίας συνταξιοδότησης έχει ως συνέπεια να αυξάνονται τα οικονομικά βάρη του ενεργού πληθυσμού. Έτσι όλο και λιγότεροι πολίτες εργάζονται για να εξασφαλίσουν τις συντάξεις των ηλικιωμένων (ή μη) ατόμων αφού στη χώρα μας ισχύει το διανεμητικό συνταξιοδοτικό σύστημα.

Πρέπει ακόμα να σημειωθεί πως όσο λιγότερα παιδιά γεννιούνται τόσο λιγότεροι θα είναι οι ενήλικες στο μέλλον οι οποίοι θα εργάζονται για να εξασφαλίσουν τις συντάξεις των σημερινών νέων που τότε θα είναι ηλικιωμένοι.

Βλέπουμε ότι, η γήρανση του πληθυσμού θα απαιτήσει υπέρογκη αύξηση των δαπανών για την υγειονομική τους περίθαλψη, την οποία, ως γνωστόν, έχει αναλάβει το κράτος. Αντίθετα, η μείωση των δαπανών για τη γέννηση και την ανατροφή των παιδιών, αφενός είναι υποπολλαπλάσια των δαπανών για το γεροντικό πληθυσμό, αφετέρου, προς το παρόν τουλάχιστον, θα διοχετευθεί στον οικογενειακό προϋπολογισμό για την

ικανοποίηση άλλων αναγκών που απορρέουν από τις υπερκαταναλωτικές συνήθειες των νέων ζευγαριών.

Εξίσου μεγάλες δαπάνες θα απαιτήσει η ικανοποίηση της πολεοδομικής ανασυγκροτήσεως, ιδίως των μεγάλων αστικών κέντρων, όπου μεγάλες περιοχές κατοικούνται σχεδόν αποκλειστικά από γερασμένα άτομα, ενώ άλλες, κατά πλειοψηφία, από νέα ζευγάρια. Δυστυχώς, καλώς ή κακώς, ο διαχωρισμός αυτός έγινε σχεδόν υποχρεωτικός από τις συνθήκες διαβιώσεως που διαμορφώθηκαν, τουλάχιστον στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Προφανώς, οι γερασμένες, δημογραφικά περιοχές έχουν ανάγκη από άμεση ιατροφαρμακευτική περίθαλψη κυρίως γεροντικών παθήσεων του πληθυσμού και πολλά ΚΑΠΗ. Αντίθετα, οι «παιδικές χάρες» και τα νοσοκομεία παιδών είναι άμεσης προτεραιότητας στις περιοχές που κατοικούνται από νεανικό πληθυσμό. Φυσικά, το είδος της κατοικίας είναι εντελώς διαφορετικό για τους συνταξιούχους, απ'ότι για τα νέα ζευγάρια.

2.1.1) Μεταπολεμικές εξελίξεις.

Αναφορικά με την αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων, μπορεί να παρατηρηθεί ότι τα τελευταία 40 χρόνια η ανάπτυξη της χώρας και η απασχόληση σηματοδοτούνται από τρεις διακεκριμένες περιόδους : 1961-1973, 1975-1979, 1980-1990 και 1991 μέχρι σήμερα. Η πρώτη περίοδος χαρακτηρίζεται από μια ταχεία και σταθερή οικονομική μεγένθυση, η οποία κατά περίεργο τρόπο συμπίπτει με τη μεγάλη έξοδο του πληθυσμού από τη χώρα. Στην περίοδο αυτή, το μη γεωργικό προϊόν αυξανόταν κατά 8,6% και η απασχόληση κατά 3,1% ετησίως.

Στην δεύτερη περίοδο, μετά την κρίση του 1974 όπου το ακαθάριστο εθνικό προϊόν μειώθηκε απότομα κατά 2,5%, σημειώθηκε πάλι σημαντική αύξηση του μη γεωργικού προϊόντος κατά 5,9% και της απασχόλησης κατά 3,9% ετησίως. Στην περίοδο αυτή, όπως παρατηρήθηκε πιο πάνω, η ροή της

μετανάστευσης, από καθαρή έξοδος που ήταν, έγινε καθαρή επιστροφή των Ελλήνων στη χώρα.

Ακολουθεί η περίοδος οικονομικής ύφεσης και αστάθειας από το 1980, που συνεχίζεται μέχρι το 1990, με μεγάλες διακυμάνσεις στην οικονομική δραστηριότητα, μεταξύ 5,0% το 1985 και μείον -0,9% το 1987. Στην περίοδο αυτή το μη γεωργικό προϊόν αυξανόταν με μέσο ετήσιο ρυθμό 1,8% και η απασχόληση με μέσο ετήσιο ρυθμό 1,2%. Ταυτόχρονα η εισροή των επαναπατριζόμενων μεταναστών επιβραδύνθηκε. Αλλά από το 1990 έως σήμερα το 2003 παρατηρείται μεγάλη είσοδος μεταναστών και λαθρομεταναστών οι οποίοι βρίσκονται στην πλειοψηφία τους, σε ηλικία κατάλληλη για εργασία. Έτσι ενώ αυξάνεται το εργατικό δυναμικό, το οποίο λόγω αύξησης της προσφοράς είναι πιο φθινό, από την άλλη πλευρά αυξάνεται το ποσοστό της ανεργίας των νόμιμα εγκατεστημένων μεταναστών αλλά και των ντόπιων καθώς λογικά, περισσότερο τα δικαιώματά τους σαν εργαζόμενοι.

Από τα δεδομένα αυτά είναι φανερό ότι η αύξηση της παραγωγικότητας (διαφορά μεταξύ ρυθμού προϊόντος και ρυθμού απασχόλησης) επιβραδύνθηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό από δεκαετία σε δεκαετία, δεδομένων των αντίστοιχων μέσων ρυθμών αύξησης 5,5% , 2,0% και 0,6% για τις τέσσερις δεκαετίες.

Παρά την αυξανόμενη απασχόληση, η ανεργία αυξανόταν επίσης, τουλάχιστον από το 1971 λόγω σχετικά ταχύτερης αύξησης του μη γεωργικού εργατικού δυναμικού. Τα ποσοστά ανεργίας ήταν 3,1% , 4,1%, 7,5% και 14% αντίστοιχα, για τα έτη 1971, 1981 , 1989 και 2000 σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της κοινότητας για την χώρα μας . [Σεμινάριο Τελειοφοίτων 2001 σελ. 27].

2.1.2) Οι επιπτώσεις στην πορεία του ΑΕΠ (οικονομική ανάπτυξη).

Η κυριότερη ίσως επίπτωση του δημογραφικού προβλήματος, είναι στο Α.Ε.Π. Είναι η κυριότερη καθώς από το ΑΕΠ μετριέται κυρίως ο βαθμός της Οικονομικής Ανάπτυξης, μιας Χώρας άρα και της Ελλάδας.

Η πορεία του ΑΕΠ που είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο είναι ασφαλώς ανοδική αλλά ο ρυθμός μεταβολής παρουσιάζει αρνητική πορεία όπως εύκολα μπορούμε να διαπιστώσουμε.

Αυτό φαίνεται, εάν παραλληλίσουμε την πορεία του πληθυσμού με την πορεία του ΑΕΠ και του κατά κεφαλή ΑΕΠ. Έτσι ενώ το 1950 ο ρυθμός μεταβολής πραγματικού κατά κεφαλήν Ακαθαρίστου Εγχώριου Προϊόντος είναι 4% ακολουθώντας μία ανοδική πορεία φθάνοντας το 1953 στο 12% και έπειτα από μία γενικά καλή πορεία (με διακυμάνσεις) μέχρι το 1978 βρίσκεται στο 4,5% (καθώς είχε ξεκινήσει πτωτική πορεία το 1970).

Πρέπει να τονίσουμε ότι η πτωτική πορεία του ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ φθάνει σε αρνητικό επίπεδο το 1981 (-1%) όπου και παραμένει για τρία συνεχή χρόνια και έπειτα ακολουθεί μία μικρή θετική πορεία έως 3% με πολλές φορές να βρίσκεται κάποιες χρονιές σε αρνητικά επίπεδα (και το 1974 βρέθηκε σε μεγάλη αρνητική μεταβολή, αλλά αυτό ήταν απόρροια των πολιτικοκοινωνικών εξελίξεων που διαδραματίστηκαν στη χώρα μας).

Βλέπουμε δηλαδή, ότι το ΑΕΠ σχετίζεται θα λέγαμε άμεσα με την πορεία του πληθυσμού και της γεννητικότητας της χώρας μας. Παρατηρήσαμε ότι από τη δεκαετία του 1980, που η χώρα εισήλθε κάτω από το όριο του 2,1 παιδιών ανά γυναίκα (όριο αναπλήρωσης των γενεών) το ΑΕΠ ακολουθεί αρνητική πορεία. Μια μικρή ανάκαμψη τόση ώστε να διατηρείται σε θετικό επίπεδο παρατηρείται την τελευταία πενταετία με την μεγάλη είσοδο των μεταναστών (εργατικού δυναμικού) αλλά και της ανάληψης μεγάλων έργων και επιχορηγήσεων από την Ε.Ε.

Τα παραπάνω όμως δεν αποτελούν πανάκεια, αλλά είναι προσωρινές καταστάσεις χωρίς επένδυση στην υποδομή της χώρας που δεν είναι άλλη από την μείωση της υπογεννητικότητας και την στήριξη του γηγενούς πληθυσμού.

Είναι λογικό άλλωστε, χώρες με δημογραφικό μαρασμό (αυξημένο ποσοστό ηλικιωμένων - συνταξιούχων) οδηγούνται με μαθηματική ακρίβεια και στον οικονομικό μαρασμό.

Ήδη η πορεία του ΑΕΠ της χώρας μας δίνει και αυτό με την σειρά του τα δικά του μηνύματα. (Οι παρακάτω ενότητες συνάγουν μία περαιτέρω και με διαφορετική οπτική γωνία της πορείας του ΑΕΠ, καθώς σχετίζονται άμεσα).

2.1.3) Το φαινόμενο εργασία-ανεργία της Χώρας μας.

Σ' αυτή την ενότητα θα αναπτύξουμε το φαινόμενο της εργασίας - ανεργίας, το οποίο όπως θα δούμε κατά τη διάρκεια της μελέτης μας, είναι ένα ζήτημα που παρουσιάζει αμφίδρομη σχέση με το δημογραφικό πρόβλημα. Πιο συγκεκριμένα θα παρατηρήσουμε ότι από την μία πλευρά οι συνθήκες εργασίας και η κατάσταση της ανεργίας επιδρούν στο δημογραφικό πρόβλημα (μείωση γάμων - γεννήσεων), ενώ από την άλλη πλευρά, το δημογραφικό πρόβλημα, επηρεάζει ανάλογα την εξέλιξη της ανεργίας, ειδικότερα σε ορισμένα επαγγέλματα που έχουν άμεση σχέση με την γεννητικότητα, γαμνηλιότητα κ.τ.λ. και γενικότερα με την όλη πορεία της οικονομίας.

α. ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ, ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.

Από τη γενική επισκόπηση των στατιστικών στοιχείων που δημοσιεύει η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (ΕΣΥΕ) για την ποσοτική εξέλιξη του εργατικού δυναμικού της χώρας, δεν προκύπτει κάποια ουσιαδής διαφοροποίηση ως προς το συνολικό πληθυσμό, πέρα από τη γενική τάση της αύξησεως του, την τελευταία δεκαετία. Εξετάζοντας όμως την κατανομή του εργατικού δυναμικού, ανάλογα με τον βαθμό της αστικοποίησέως του (αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές) και κατά φύλο, και ιδίως τη σχέση του αριθμού των απασχολουμένων ως προς το συνολικό πληθυσμό, προκύπτουν ενδιαφέροντα συμπεράσματα για την εξελικτική του πορεία.

Πρώτο και βασικό συμπέρασμα των δειγματοληπτικών ερευνών αποτελεί η μεγάλη αύξηση της ανεργίας του εργατικού δυναμικού, με σημαντικά μεγαλύτερο αριθμό στις γυναίκες απ'ότι στους άνδρες.

Στον παρακάτω πίνακα 2.1, βλέπουμε την εξέλιξη της ανεργίας ανά ηλικιακή κατηγορία σύμφωνα με την τελευταία ενημέρωση της ΕΣΥΕ όπου παρουσιάζεται πάλι η αδυναμία της μη έγκαιρης ενημέρωσης. [Σεμινάριο Τελειοφοίτων 2001 σελ.21].

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1

ΑΝΕΡΓΟΙ ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ
ΠΗΓΗ: ΕΘΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ
(ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ (ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΤΗ))

	<i>ΑΝΕΡΓΟΙ σε χιλιάδες</i>							
	1985	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
ΑΝΔΡΕΣ- ΓΥΝΑΙΚΕΣ								
ΣΥΝΟΛΟ	303,9	280,8	301,1	349,8	398,2	403,8	424,7	446,4
14 ετών	1,2	1	1,8	1,0	1,1	1,0	0,7	0,7
15-19 ετών	47,2	37	38	41,0	46,6	41,5	42,0	49,4
20-24 ετών	81	89,9	93,9	104,2	114,1	112,1	114,2	117,7
25-29 ετών	53,6	51,2	54,3	61,7	74,7	83,7	91,3	95,0
30-44 ετών	77	70	77,9	93,0	107,9	107,5	114,4	124,4
45-64 ετών	43,3	30,7	34,4	47,8	52,8	57,1	60,9	57,7
65+ ετών	0,7	1	0,8	1,1	0,9	0,8	1,2	1,5
Πληθυσμός στο μέσο του έτους	9,934	10,160	10,247	10,321	10,379	10,426	10,454	10,475

ΕΝΗΜΕΡΩΘΗΚΕ 12-03-2001.

Πιο συγκεκριμένα με μία μεταβολή του πληθυσμού της τάξης του 5,4% έχουμε στην ίδια χρονική περίοδο μια μεταβολή στην ανεργία 46,9%.

Παρ' ότι η ανεργία έπληξε το 8% του εργατικού δυναμικού, που είναι αρκετά υψηλό ποσοστό, σε σχέση με τα στατιστικά δεδομένα των προηγούμενων ετών, δεν προκλήθηκε σημαντική κοινωνική αναταραχή, όπως σε άλλες χώρες της Δ. Ευρώπης, λόγω της παρεχόμενης δυνατότητας για υποαπασχόληση, πολύ συχνά μάλιστα στον τομέα της παραοικονομίας. Από το άλλο μέρος όμως, τείνει να λάβει καθαρά διαρθρωτική μορφή, όπως στις περισσότερες χώρες της Δ. Ευρώπης, με την αυξημένη αναλογία των ανέργων που παραμένουν στην ανεργία πάνω από 12 μήνες. Έτσι λαμβάνοντας υπόψη τα τεράστια ποσά που απαιτούνται, ως επενδύσεις παγίου κεφαλαίου, και που εγγίζουν με μέτριους υπολογισμούς τα 50 δισεκκ. ευρώ, ώστε η ανεργία να κατέλθει στο επίπεδο τριβής του 3-4%,

φαίνεται ότι βραχυπρόθεσμα τουλάχιστον δεν θα μπορέσει να απαλλαγεί η Ελληνική οικονομία από το μεγάλο πρόβλημα της ανεργίας μέσω των επενδύσεων.

Η αύξηση της ανεργίας ήταν το πρώτο στοιχείο που παρεμπόδισε τη βελτίωση της σχέσεως του αριθμού των απασχολούμενων (Απ) προς το μη εργατικό δυναμικό (ΜηΕΔ) και της οποίας η σημαντική μεταβολή συνέβαλε, κατά ένα μεγάλο μέρος, εκτός των άλλων, στη δημιουργία των προβλημάτων των κοινωνικών ασφαλιστικών ταμείων που θα αναφερθούμε σε ιδιαίτερη παράγραφο. Ως γνωστόν στην Ελλάδα ισχύει το αναδιανεμητικό σύστημα, όπου οι εισφορές των εργαζομένων αναδιανέμονται ως κοινωνικές παροχές στους εργαζομένους.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η διαφαινόμενη αύξηση του μη εργατικού δυναμικού των ανδρών οφείλεται αφ'ενός μεν στην εφαρμοσθείσα πολιτική των διευκολύνσεων για συνταξιοδότηση (μείωση του χρόνου συνταξιοδότησεως, ενιαίο μισθολόγιο-βαθμολόγιο κ.λ.π.), αφ'ετέρου δε στη φυσική διαδικασία της γηράνσεως του πληθυσμού, η οποία είναι εμφανέστερη στους άνδρες, που, σχεδόν στο σύνολό τους, ήταν απασχολούμενοι κατά τη διάρκεια της παραγωγικής ηλικίας. Για τις γυναίκες η γήρανση δεν είναι εμφανής, επειδή υπάρχουν μεγάλα περιθώρια για την απασχόληση και άλλων γυναικών κατά τη διάρκεια της παραγωγικής ηλικίας, έτσι που η αύξηση του ποσοστού της απασχολήσεως να υπερκαλύπτει τις απώλειες, λόγω της γενικής γηράνσεως.

Ο δημογραφικός παράγων (πληθυσμιακή ανάπτυξη) άσκησε, μέχρι τώρα, σχετικά μικρή επίδραση στη διαδικασία της γηράνσεως του πληθυσμού, που αντανακλά στη μεταβολή της σχέσεως του εργατικού προς το μη εργατικό δυναμικό. Να σημειωθεί ότι η αύξηση του εργατικού δυναμικού απορροφήθηκε, κατά το μεγαλύτερο μέρος, από την αύξηση της ανεργίας. Από το άλλο μέρος, η σταθερότητα του μη εργατικού δυναμικού

αποδεικνύει ότι η αύξηση του μη εργατικού δυναμικού ηλικίας άνω των 65 ετών, απορροφήθηκε από τη μείωση του μη εργατικού δυναμικού των νεότερων ηλικιών. Αυτό μπορεί να θεωρηθεί ότι αντανακλά τη μείωση των γεννήσεων που παρατηρήθηκε κατά δεκαετία 1971-1981-1991-1999. (141,1 χιλ. γεννήσεις το 1971, 140,9 χιλ. γεννήσεις το 1981, 102.6 χιλ. γεννήσεις το 1991, 100,6 χιλ. γεννήσεις το 1999).

Στο ποσοστό του συνολικού πληθυσμού άνω των 65 ετών σημειώθηκε συνεχής αύξηση, σε όλη τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου, που, από 7,0% το 1951, έφτασε το 12,8% το 1981 και 16,9 το 2001. Αν ληφθεί υπόψη η ανάλογη σχετική μείωση του ποσοστού των παιδιών ηλικίας 0-14 ετών κατά την ίδια χρονική περίοδο, τότε προκύπτει η σχετική διαχρονική σταθερότητα του ποσοστού των ατόμων ηλικίας 15-64 ετών, που αποτελεί τη μεγάλη πλειοψηφία του εργατικού δυναμικού της χώρας.

β. ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ.

Η εξελικτική πορεία της γονιμότητας του πληθυσμού της Ελλάδας τα τελευταία χρόνια όπως είδαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο θα ασκήσει μακροπρόθεσμα πολύ σοβαρές αρνητικές επιδράσεις στη σχέση του αριθμού των απασχολούμενων προς το μη εργατικό δυναμικό, οι οποίες θα είναι πολύ σημαντικότερες από αυτές που δημιούργησε η ανεργία. Το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω το οποίο σήμερα αγγίζει τα 2 εκατομμύρια αναμένεται μέχρι το 2050 με αυτούς τους ρυθμούς που μεταβάλλεται να διπλασιασθεί.

Η γήρανση δεν είναι η μοναδική διαδικασία που θα δημιουργεί μεσομακροπρόθεσμα δομικά δημογραφικά προβλήματα, που, ως γνωστόν, κατ'επέκταση, δημιουργούν διαρθρωτικά οικονομικά προβλήματα. Η δομή του πληθυσμού στα παραγωγικά κλιμάκια των ηλικιών ορισμένων

περιφερειών εμφανίζει τόσο απότομες και σημαντικές αλλαγές, που είναι σχεδόν αδύνατο να εξισορροπηθούν με τα σημερινά δεδομένα της Ελληνικής οικονομίας. Σαν παράδειγμα μπορεί να αναφερθεί η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα της οικονομίας η οποία μειώνεται διαρκώς. Και ενώ σήμερα θα είναι ευχαριστημένοι οι πλείστοι των οικονομολόγων για την επιζητούμενη και επιτευχθείσα μείωση της απασχολήσεως στον πρωτογενή τομέα της οικονομίας, ίσως δεν θα ήταν τόσο ευτυχείς, εάν διερευνούσαν τα επιμέρους στοιχεία και δεν αγνοούσαν ηθελημένα ότι αφέθηκε η εξέλιξη αυτή στην κυριολεξία στην τύχη της.

Ανακεφαλαιώνοντας, θα μπορούσε να λεχθεί ότι, θα πρέπει να ληφθούν πολύ σοβαρά υπόψη από τους υπεύθυνους φορείς για την χάραξη της κοινωνικής ασφαλιστικής πολιτικής, έτσι ώστε να καταβληθεί προσπάθεια να μετριασθούν βραχυπρόθεσμα οι άλλες αρνητικές επιδράσεις, που είναι η διευκόλυνση στη συνταξιοδότηση και η αυξητική τάση της ανεργίας, καθώς οι επερχόμενες δημογραφικές εξελίξεις θα δημιουργούν τρομακτικά αδιέξοδα.

Είναι προφάνές ότι τα μέσο-μακροπρόθεσμα αυτά αδιέξοδα μπορούν να αρθούν μερικώς με την εφαρμογή μιας συνεπούς και συνδυασμένης δημογραφικής και οικονομικής πολιτικής, λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη τις εξελισσόμενες γρήγορα αρνητικές δημογραφικές τάσεις με προεξάρχουσα τη μεγάλη υπογεννητικότητα του πληθυσμού, που διακρίνει το σύνολο των περιοχών της χώρας και ιδιαιτέρως μάλιστα τις αγροτικές περιοχές, οι οποίες αποτελούσαν μέχρι τώρα τη δημογραφική δεξαμενή της Ελλάδας. (ΤΖΙΑΦΕΤΑΣ/ ΣΕΛ. 15-18, 59-64, 74-75)

γ. ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ.

Η διαχρονική διαφοροποίηση των δημογραφικών εξελίξεων και των μεταναστευτικών κινήσεων του πληθυσμού, σε συνδυασμό με ορισμένους

άλλους παράγοντες, που θα εξεταστούν πιο κάτω, επηρέασε ανάλογα την εθνική και περιφερειακή προσφορά εργασίας στα τελευταία χρόνια.

Πάντως, η συμμετοχή του πληθυσμού στην οικονομική δραστηριότητα είναι σήμερα σχετικά μικρή στην Ελλάδα. Από τα 6,7 εκατομμύρια άτομα που αποτελούν τον πληθυσμό παραγωγικών ηλικιών, μόνο τα 4 εκατομμύρια ανήκουν στους οικονομικά ενεργούς – 2,5 εκατομμύρια άνδρες και 1,5 εκατομμύριο γυναίκες. Ακόμη και οι νέοι, ιδιαίτερα οι νέες γυναίκες, παρά την ταχεία άνοδο της συμμετοχής τους τα τελευταία χρόνια, δε συμμετέχουν σε μεγάλη έκταση στην οικονομική δραστηριότητα.

Περισσότερο από το μισό των νέων ηλικίας 14-29 ετών, συμπεριλαμβανόμενων των μαθητών και σπουδαστών, είναι εκτός της αγοράς εργασίας. Ιδιαίτερη σημασία έχει επίσης το γεγονός ότι στις ηλικίες 45-64 ετών, το $\frac{1}{4}$ περίπου των ανδρών και τα $\frac{2}{3}$ των γυναικών, δεν ανήκουν, επίσημα τουλάχιστον, στο εργατικό δυναμικό. Αυτό αποτελεί σαφή ένδειξη του μεγάλου αριθμού συνταξιοδοτήσεων σχετικά νέων ακόμη ατόμων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2

ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΗΛΙΚΙΩΝ (14-64 ΕΤΩΝ) ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΙΣΤΩΣΕΣ ΤΟΥ.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΗΛΙΚΙΩΝ ΚΑΙ ΦΥΛΟ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΗΛΙΚΙΩΝ		ΜΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΙ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΙ	ΑΠΑΣΧΟ ΛΟΥΜΕΝ ΟΙ	ΑΝΕΡ ΓΟΙ	ΣΥΝΘΕΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΚΑΤΑ ΗΛΙΚΙΑ
	ΑΠΟΛΥΤΑ ΜΕΓΕΘΗ	ΒΑΣΗ 100					
ΔΥΟ ΦΥΛΑ	6.717	100,0	42,1	57,9	53,7	4,2	100,0
14-29	2.143	100,0	52,5	47,5	39,2	8,3	63,9
30-44	1.995	100,0	24,9	75,1	71,6	3,5	15,0
45-64	2.579	100,0	46,8	53,2	52,0	1,2	11,1
ΑΡΡΕΝΕΣ	3.245	100,0	24,8	75,2	71,9	3,3	100,0
14-29	1.022	100,0	44,4	55,6	49,3	6,3	59,8
30-44	961	100,0	3,3	96,7	94,0	2,7	24,3
45-64	1.262	100,0	25,3	74,7	73,4	1,3	15,9
ΘΗΛΕΙΣ	3.472	100,0	58,3	41,7	36,7	5,0	100,0
14-29	1.122	100,0	59,9	40,1	29,8	10,2	66,5
30-44	1.031	100,0	44,8	55,2	50,9	4,3	25,4
45-64	1.319	100,0	67,5	32,5	31,5	1,0	8,1

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 1990.

Σαν αποτέλεσμα των πληθυσμιακών μετακινήσεων, το γενικό ποσοστό συμμετοχής του πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό μειώθηκε ελαφρά στη δεκαετία του 1970, με μείωση των ποσοστών και των δύο φύλων. Αντίθετα, το ποσοστό αυξήθηκε στη δεκαετία του 1980, με σημαντική αύξηση της γυναικείας συμμετοχής, σε αρμονία με την ευρωπαϊκή εμπειρία της προηγούμενης δεκαετίας.

Πάντως η Ελλάδα αποτελεί εξαίρεση στην ευρωπαϊκή εμπειρία, στην περίπτωση των νέων. Μέχρι το 1981 ακολούθησε τις μακροχρόνιες τάσεις των οικονομικά αναπτυγμένων χωρών, στις οποίες τα ποσοστά συμμετοχής των νέων 15-24 ετών σταδιακά μειωνόταν. Η κατάσταση ανατρέπει το 1989, με ελαφρά αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των νέων ανδρών και πολύ σημαντική αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των νέων γυναικών, σε σύγκριση με το 1981. Η αυξημένη συμμετοχή των τελευταίων οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, στον αυξανόμενο αριθμό των γυναικών με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, ιδιαίτερα της ανώτατης.

Σαν συνέπεια των ιστορικών εξελίξεων του πληθυσμού, όπως σκιαγραφήθηκαν πιο πάνω, η αύξηση του εργατικού δυναμικού κατέληξε να είναι πολύ μικρή, περίπου 1% (2,1% στις αστικές και -1,3% στις αγροτικές περιοχές) κατά μέσο όρο ετησίως, στην περίοδο 1981-1989. Το ποσοστό αυτό απαρτίζεται από μηδενική αύξηση του αριθμού των ανδρών και από 2,9% αύξηση του αριθμού των γυναικών. Η αντίστοιχη αύξηση των νέων 15-24 ετών είναι 1,8% και των νεανίδων 2,3%. Ο αριθμός των ανδρών 25-64 ετών παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητος και ο αντίστοιχος αριθμός των γυναικών αυξανόταν κατά 3,3% κατά μέσο όρο ετησίως, ενώ μειώθηκε ο αριθμός των ατόμων άνω των 65 ετών και των δύο φύλων. Η διαφοροποίηση των εργαζομένων και την επόμενη δεκαετία θα ήταν όμοια ή ίσως και αρνητική αλλά με την μεγάλη είσοδο των μεταναστών έχουμε μία αύξηση του εργατικού δυναμικού της τάξης του 20%.

δ. ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ.

Ίσως η πιο βαθιά διαρθρωτική εξέλιξη στο εργατικό δυναμικό της χώρας, όπως άλλωστε και σε πολλές άλλες χώρες, είναι η επιταχυνόμενη, στα πρόσφατα χρόνια, είσοδος των γυναικών σε αστικές-οικονομικές δραστηριότητες. Οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν σήμερα σχεδόν το μισό του

οικονομικά ενεργού πληθυσμού στις ηλικίες 15-24 ετών, αλλά μόνο το 35% στις ηλικίες 25-64 ετών, εξέλιξη που δείχνει την προοδευτική είσοδο όλων και περισσότερων γυναικών στο εργατικό δυναμικό. Οι γυναίκες συμμετέχουν εξάλλου κατά 40% στην ομάδα των οικονομικά ενεργών όλων των ηλικιών, που είναι κάτοχοι πανεπιστημιακού τίτλου. Η συμμετοχή αυτή συνεχώς θα ανέρχεται αν ληφθεί υπόψη ότι ο αριθμός των φοιτητριών της ανώτατης πανεπιστημιακής εκπαίδευσης είναι, ακόμη και στο Πολυτεχνείο, ίσος με τον αριθμό των φοιτητών. Σημαντική (30%) είναι επίσης η μερίδα των σπουδαστριών στη δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση.

ε. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ.

Από την αρχή της δεκαετίας 1980 η γεννητικότητα μειώθηκε από 15 σε 10,5 για να φθάσει σήμερα στις 9,6 γεννήσεις, ενώ η θνησιμότητα αυξήθηκε, πλησιάζοντας τους 10 θανάτους το χρόνο επί χιλίων κατοίκων. Οι εξελίξεις αυτές θα αλλοιώσουν σημαντικά την πληθυσμιακή πυραμίδα και σε συνδυασμό με τις οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις θα επηρεάσουν κατά διάφορους τρόπους μεγάλο αριθμό κοινωνικών και οικονομικών μεταβλητών.

Η μείωση της γεννητικότητας έχει ήδη σημαντική πτωτική επίδραση στον αριθμό των μαθητών της δημοτικής εκπαίδευσης (όπως θα αναλύσουμε σε πίνακες που παρατίθενται σε επόμενη παράγραφο), (βλ. παράρτημα σελ.198&199) και σύντομα θα γίνει αισθητή και στις ανώτερες εκπαιδευτικές βαθμίδες. Την εμπειρία αυτή έχουν όλες σχεδόν οι αναπτυγμένες χώρες της Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής, στις οποίες η υψηλή γεννητικότητα της πρώτης μεταπολεμικής περιόδου παρουσίασε

σημαντική μείωση ήδη από τη δεκαετία 1960, δηλαδή δέκα έως είκοσι χρόνια πριν από τη μείωσή της στην Ελλάδα.

Κατά τη διάρκεια της τρέχουσας δεκαετίας η μείωση της γεννητικότητας στην Ελλάδα θα αρχίσει να γίνεται αισθητή και στο εργατικό δυναμικό της χώρας, στις επιμέρους κατηγορίες του οποίου επικρατούν διαφορετικές τάσεις :

α) Εισέρχονται περισσότερα άτομα σ' αυτό σαν αποτέλεσμα της μέχρι την αρχή της προηγούμενης δεκαετίας υψηλότερης γεννητικότητας από την τρέχουσα και μεγαλύτερης σχετικά φυσικής αύξησης του πληθυσμού (περίπου 0,6% το χρόνο). Βαθμιαία όμως θα επέλθει μείωση του αριθμού των ατόμων αυτών, ενώ από την αρχή της επόμενης δεκαετίας η αύξηση των νεοεισερχομένων στο εργατικό δυναμικό, που θα προέρχεται από τη φυσική αύξηση του πληθυσμού, θα είναι ασήμαντη. Ο συνολικός αριθμός των νεοεισερχομένων όμως θα εξαρτηθεί από την αποδημία και την παλιννόστηση Ελλήνων, την εγκατάσταση στη χώρα ατόμων Ελληνικής καταγωγής και κυρίως τις μεταβολές στον αριθμό των αλλοδαπών νομίμων και μη στην Ελλάδα που ήδη φαίνεται.

β) Αυξάνει η συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό, τόσο σε απόλυτους αριθμούς όσο και ως ποσοστό του συνόλου, σαν αποτέλεσμα κοινωνικών, οικονομικών και τεχνολογικών εξελίξεων. Περισσότερες γυναίκες επιθυμούν να έχουν προσωπικό εισόδημα από εργασία, ενώ ένα συνεχώς αυξανόμενο ποσοστό επιθυμεί και κανονική επαγγελματική σταδιοδρομία. Με την εξαίρεση της μέσης επαγγελματικής εκπαίδευσης σε καθαρά τεχνικούς τομείς, σε όλες τις λοιπές κατηγορίες και βαθμίδες της εκπαίδευσης η συμμετοχή των γυναικών δε διαφέρει σημαντικά από εκείνη των ανδρών και τείνει να εξισωθεί με αυτήν (στοιχεία ΕΣΥΕ). Κατά το παράδειγμα των πιο αναπτυγμένων χωρών, το σύνολο σχεδόν των γυναικών με δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση συμμετέχει στο εργατικό

δυναμικό πριν από το γάμο. Μεγάλο είναι επίσης το ποσοστό που συμμετέχει μετά την ενηλικίωση των παιδιών.

Θετική επίδραση στη συμμετοχή των γυναικών (όπως βέβαια και των ανδρών) έχουν τόσο η αύξηση της μέσης διάρκειας ζωής, όσο και η βελτίωση της κατάστασης της υγείας του πληθυσμού. Την αυξανόμενη ποσοστιαία συμμετοχή των γυναικών ευνοούν τέλος οι γενικότερες τεχνολογικές και οικονομικές εξελίξεις, που δημιουργούν νέα επαγγέλματα, στα οποία η εργασία των γυναικών είναι το ίδιο ή και πιο αποδοτική, σε σύγκριση με εκείνη των ανδρών, όπως π.χ στην εκπαίδευση, υγεία, πρόνοια, διακίνηση αγαθών, δημόσια διοίκηση, πληροφορική και σε πολλές άλλες εργασίες. Η συνεχιζόμενη εκμηχάνιση των παραγωγικών διαδικασιών περιορίζει με ταχύ ρυθμό το μέγεθος της βαριάς και ανθυγιεινής εργασίας, η οποία σε χαμηλό βαθμό εκτελείται από γυναίκες. Το αποτέλεσμα των εξελίξεων αυτών είναι ότι το σύνολο σχεδόν των εργασιών στον τομέα των υπηρεσιών, που αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγικής δραστηριότητας, είναι τώρα απολύτως κατάλληλο για την απασχόληση γυναικών. Η μείωση της γεννητικότητας είναι ένα πρόσθετο αίτιο, συγχρόνως όμως και αποτέλεσμα της αυξανόμενης ποσοστιαίας συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό.

Η αύξηση του ποσοστού της συμμετοχής των γυναικών πραγματοποιείται με φθίνοντα ρυθμό και θα τείνει να μηδενιστεί στην δεκαετία που διανύουμε, όταν το ποσοστό αυτό, προσεγγίσει περισσότερο εκείνο των ανδρών.

γ) Περιορίζεται η συμμετοχή ατόμων νεαρών ηλικιών, επειδή συνεχίζεται η επέκταση του εκπαιδευτικού συστήματος, η οποία, σε συνδυασμό με την άνοδο του εισοδήματος, επιφέρει αύξηση του χρόνου της σχολικής εκπαίδευσης των νέων. Ταυτόχρονα όμως μειώνεται η συμμετοχή των ηλικιωμένων εξαιτίας της επέκτασης του συστήματος της κοινωνικής

ασφάλισης και των ελαστικών προϋποθέσεων συνταξιοδότησης για πολλές κατηγορίες απασχολούμενων. Επιπλέον η συνεχιζόμενη μείωση του αγροτικού πληθυσμού περιορίζει την προσφορά εργασίας ατόμων όλων των ηλικιών και των δύο φύλων κατά τις περιόδους εποχικής-αιχμής στην παραγωγική δραστηριότητα του αγροτικού τομέα.

Από την πιο πάνω εξέταση προκύπτουν τα εξής : i) Όλοι οι παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή του πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό και σχετίζονται με την κατά ηλικία και φύλο σύνθεση του υπάρχοντος πληθυσμού και τις προβλεπόμενες τεχνολογικές, οικονομικές και ευρύτερες κοινωνικές εξελίξεις οδηγούν σε μια μηδενική αύξηση του ντόπιου εργατικού δυναμικού κατά τη διάρκεια της δεκαετίας. ii) Η μείωση της γεννητικότητας και η υπάρχουσα κατά φύλο και ηλικία σύνθεση του πληθυσμού προκαλούν βαθμιαία αύξηση της μέσης ηλικίας του συνολικού πληθυσμού και του εργατικού δυναμικού. iii) Σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις (μεγάλος αριθμός Ελλήνων εγκατεστημένων σε άλλες χώρες, μεγάλος επίσης αριθμός ατόμων Ελληνικής καταγωγής που κατοικούν σε άλλες χώρες και έχουν εκφράσει την επιθυμία να εγκατασταθούν στην Ελλάδα, έντονη μεταναστευτική επικοινωνία μεταξύ Ελλάδας και χωρών του τρίτου κόσμου και των πρώην σοσιαλιστικών χωρών) σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του μεγέθους και της σύνθεσης του εργατικού δυναμικού τα προσεχή χρόνια θα παίξουν οι εξελίξεις στις μεταναστευτικές κινήσεις των Ελλήνων ή ατόμων Ελληνικής καταγωγής, καθώς και οι μεταβολές του αριθμού των ξένων στην Ελλάδα.

2.1.4) Οικονομικές επιπτώσεις από τη μειούμενη τάση των νοικοκυριών.

Είναι γνωστό σε όλους μας, ότι το κύτταρο μιας κοινωνίας είναι η οικογένεια.

Τις τελευταίες δεκαετίες οι αντιλήψεις για την οικογένεια έχουν αλλάξει σε μεγάλο βαθμό στην πατρίδα μας. Έτσι λοιπόν παρατηρούμε ότι εξαιτίας του δημογραφικού προβλήματος αλλά και των διαφορετικών αντιλήψεων τα σύγχρονα νοικοκυρά αριθμούν όλο και λιγότερα μέλη.

Δηλαδή η μείωση της γεννητικότητας έχει ως βασική συνέπεια την μείωση του αριθμού παιδιών σε κάθε οικογένεια καθώς και στην μείωση του αριθμού των πολυτέκνων οικογενειών.

Τα τελευταία χρόνια έχει εκλείψει - στις αστικές κυρίως περιοχές και λιγότερο στις αγροτικές - ο θεσμός της εκτεταμένης οικογένειας, η συγκατοίκηση δηλ. 3 γενιών εξ αίματος ή εξ αγχιστείας και έχει σημειωθεί αύξηση των μονογονεϊκών οικογενειών (αυτών που αποτελούνται από ένα γονέα λόγω διάστασης ή διαζυγίου ή θανάτου του άλλου γονέα). Ακόμη υπάρχει αύξηση και των αγάμων γονέων (μητέρα). Αύξηση επίσης παρουσιάζουν ιδιαίτερα στα αστικά κέντρα και ο αριθμός των νέων και ενηλίκων ατόμων που ζουν μόνοι τους και φυσικά χωρίς παιδιά.

Στον πίνακα 2.3 που ακολουθεί παρατηρούμε μια πτωτική τάση της αυξήσεως του αριθμού των νοικοκυρών και ακόμη μεγαλύτερη πτωτική τάση της αυξήσεως του συνολικού αριθμού των μελών της Χώρας λόγω της μειώσεως του μέσου αριθμού των μελών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3

Νοικοκυριά και μέλη αυτών

Έτος απογραφής	Νοικοκυριά		
	Αριθμός	Μέλη	Μέσος αριθμός μελών
1920	1.113.340	4.777.109	4,29
1940	1.676.937	7.124.213	4,25
1951	1.778.470	7309198	4,11
1961	2.142.968	8.104.386	3,78
1971 (1)	2.491.916	8.440.292	3,39
1981 (2)	2.974.450	9.290.160	3,12
1991	3.203.834	9.531.128	2,98

(1) Δειγματοληπτική επεξεργασία 25% των δελτίων της απογραφής

(2) Δειγματοληπτική επεξεργασία 10% των δελτίων της απογραφής

Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (Ιανουάριος 2003), www.statistics.gr.

Η μείωση του αριθμού των νοικοκυρών έχει ως άμεσο αποτέλεσμα σύμφωνα με τη θεωρία του *οικονομικού κυκλώματος* την σμίκρυνση της οικονομίας μας.

Εάν ανατρέξουμε στο προηγούμενο κεφάλαιο θα δούμε πως τα νοικοκυριά, το κράτος και οι επιχειρήσεις ασκούν και δέχονται οικονομικές αλληλεπιδράσεις.

Δηλαδή, ένας μεγάλος αριθμός νοικοκυριών με μεγάλη κατανάλωση, παροχή εργασίας και λήψη υπηρεσιών, συνάγει απευθείας στο αποτέλεσμα της μεγέθυνσης της οικονομίας, καθώς η αύξηση της κατανάλωσης βοηθά τις επιχειρήσεις - επιχειρηματίες στην αύξηση των επενδύσεων, διότι το νοικοκυριό αποτελεί μια οργανωμένη καταναλωτική ομάδα, με μεγάλες απαιτήσεις και ένα ευρύ φάσμα καταναλωτικών αγαθών.

2.2) Κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις.

Στον οικονομικό τομέα η δημογραφική γήρανση θα οδηγήσει στη μείωση του εργατικού δυναμικού και θα αυξηθούν τα ποσοστά της ανεργίας σε όλους τους κλάδους των εργαζομένων που ασχολούνται σε επιχειρήσεις παραγωγής προϊόντων για τις ανάγκες των παιδιών (τρόφιμα, είδη ένδυσης, είδη υπόδησης, σχολικά είδη, παιχνίδια). Ασφαλώς πρέπει να αναφερθεί ότι η μείωση των παιδιών θα σημάνει αυτομάτως προβλήματα σε ορισμένα επαγγέλματα.

2.2.1) Μείωση του μαθητικού πληθυσμού.

Πιο συγκεκριμένα πρόβλημα θα αντιμετωπίσουν (εκτός από τα προαναφερθέντα) και τα επαγγέλματα που ασχολούνται με την παιδιατρική και την φαρμακευτική γύρω από τα παιδιά. Έτσι θα αυξηθεί το ποσοστό ανεργίας σε ορισμένα επαγγέλματα τα οποία παραδοσιακά έχουν χαμηλά ποσοστά ανεργίας. Ιδιαίτερα σημαντικές θα είναι οι επιπτώσεις στον τομέα της εκπαίδευσης, (βλ. παράρτημα σελ.198&199). Η μείωση του αριθμού των παιδιών που σήμερα είναι ιδιαίτερα έντονη στα νηπιαγωγεία και στα δημοτικά σχολεία, τα επόμενα χρόνια θα επηρεάσει αρνητικά και τον αριθμό των μαθητών των Γυμνασίων και των Λυκείων. Συνέπεια αυτής της

μείωσης θα είναι η αύξηση της ανεργίας του εκπαιδευτικού προσωπικού σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Υπολογίζεται ότι το σύνολο των αδιόριστων δασκάλων, καθηγητών και νηπιαγωγών για παράδειγμα έφτασε το 1996 στις 130.000. Από τους φιλόλογους και τους φυσικούς – χημικούς

που αποφοίτησαν φέτος, οι πρώτοι θα διοριστούν σε ηλικία 58 χρόνων και οι δεύτεροι σε ηλικία 78 χρόνων, δηλαδή ποτέ. Μια ματιά στους αριθμούς των παιδιών που κάθε χρόνο εγγράφονται στα σχολεία δείχνει το μέγεθος του προβλήματος. Στο διάστημα 84/85 με 92/93 το μαθητικό δυναμικό των Νηπιαγωγείων και των Δημοτικών Σχολείων έχει μειωθεί κατά 136.074 παιδιά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.4

*ΜΕΙΩΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΩΝ & ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ
1984/1985, 1992/1993, 2001/2002.*

ΕΙΔΟΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	1984-1985	1992-1993	ΜΕΤΑΒΟΛΗ '84-'5/'92-'3	2001-2002	ΜΕΤΑΒΟΛΗ '92-'3/'01-'2
ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ	162.155	134.957	-27.198	144.055	9098
ΔΗΜΟΤΙΚΑ	889.648	780.772	-108.876	647.041	-133731
ΣΥΝΟΛΟ	1.051.803	915.729	-136.074	791.096	-124.633

Πηγή: ΕΣΥΕ.

Κατά το σχολικό έτος 1996-1997 καταργήθηκαν 128 δημοτικά σχολεία και υποβιβάσθηκαν άλλα 130 ελλείπει μαθητών, ενώ καταργήθηκαν 501 θέσεις δασκάλων.

Μείωση του μαθητικού πληθυσμού προερχόμενου από την Ελλάδα.

Μια από τις συνέπειες της δραματικής μείωσης των γεννήσεων από το 1981 και μετά είναι και η συνεχής μείωση του μαθητικού πληθυσμού. Η μείωση των γεννήσεων και η αύξηση των θανάτων είχε ως συνέπεια να μηδενιστεί η φυσική αύξηση του πληθυσμού (γεννήσεις μείον θάνατοι) με

αποτέλεσμα η είσοδος στη χώρα μεταναστών και λαθρομεταναστών να αποτελεί τα τελευταία χρόνια την κύρια πηγή αύξησης του πραγματικού πληθυσμού της.

Από τον παρακάτω πίνακα 2.5 φαίνεται ότι το σχολικό έτος 1997/98: Τα παιδιά με παλιννοστούντες ή αλλοδαπούς γονείς που φοιτούσαν σε όλους τους τύπους σχολείων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ήταν κοντά στο 5% του συνολικού μαθητικού πληθυσμού των σχολείων αυτών.

Το ποσοστό αυτό (που από 3,1% το 1995/96 αυξήθηκε στο 4,6% το 1997/98) θα αυξάνεται στο βαθμό που οι μετανάστες και λαθρομετανάστες θα φέρνουν τα παιδιά τους στη χώρα μας και στο βαθμό που τα παιδιά τους που γεννήθηκαν ή θα γεννηθούν στην Ελλάδα θα εγγράφονται σε Ελληνικά σχολεία.

Τα περισσότερα παιδιά τόσο με παλιννοστούντες όσο και με αλλοδαπούς γονείς φοιτούσαν στο δημοτικό σχολείο και αντιπροσώπευαν το 7,5% του μαθητικού πληθυσμού στα σχολεία αυτά.

Το γεγονός ότι οι αλλοδαποί είναι λίγοι στις μεγαλύτερες τάξεις οφείλεται, στο γεγονός ότι οι παλιννοστούντες ήρθαν νωρίτερα στην Ελλάδα και έχουν παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας, ενώ οι αλλοδαποί έφεραν (ή γέννησαν στην Ελλάδα) τα παιδιά τους τα τελευταία χρόνια στη χώρα και τα έγραψαν σε σχολεία και, στο ότι τα μεγαλύτερα παιδιά που γεννήθηκαν εκτός Ελλάδας έχουν μεγαλύτερη εξοικείωση με τη γλώσσα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.5

ΜΑΘΗΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΈΤΟΣ 1997/98.

<i>Σχολεία</i>	<i>Μαθητικός πληθυσμός</i>	<i>Παλινοστο ύντες</i>	<i>Με γονείς αλλοδαπούς</i>	<i>Σύνολο</i>	<i>% επί του μαθητικού πληθυσμού</i>
Δημοτικά	646.528	30.984	17.361	48.345	7,5
Γυμνάσια	393.446	10.795	3.014	13.807	3,5
Λύκεια & ΕΠΑ	270.744	2.210	527	2.737	1,0
ΤΕΛ, ΤΕΣ κ.ά.	160.542	1.984	337	2.321	1,4
ΣΥΝΟΛΟ	1.472.260	45.971	21.239	67.210	4,6

Πηγή : Δρεττάκης (περιοδικό 'Ο κόσμος των πολυτέκνων' αρ.φυλλ.3, σελ.10).

Στον πίνακα 2.6 δίνουμε το γηγενή μαθητικό πληθυσμό στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση το σχολικό έτος 1985/86 (για το έτος αυτό δεν υπάρχουν στοιχεία για μαθητές που γεννήθηκαν στο εξωτερικό) και το σχολικό έτος 1997/98 (δηλαδή τους μαθητές της πρώτης στήλης του πίνακα 2.5 μετά την αφαίρεση των μαθητών – με παλινοστούντες ή αλλοδαπούς γονείς – που γεννήθηκαν στο εξωτερικό). Στην τρίτη στήλη του πίνακα 2.6 δίνουμε τη διαφορά ανάμεσα στα δύο αυτά σχολικά έτη (που τα χωρίζει μια δωδεκαετία) και στην τέταρτη το ποσοστό που αντιπροσωπεύει η διαφορά αυτή στο μαθητικό πληθυσμό του 1985/86 (ποσοστό μείωσης για τα Δημοτικά και Γυμνάσια και αύξησης στα Λύκεια & ΕΠΑ και τα ΤΕΛ, ΤΕΣ, και άλλα).

Όπως φαίνεται από τον πίνακα 2.6 ο συνολικός γηγενής μαθητικός πληθυσμός στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση μειώθηκε τη

δωδεκαετία 1985-1997 κατά 295.567 (ή -17,4%). Η μείωση αυτή οφείλεται στη μεγάλη μείωση των γεννήσεων κατά -315.695 τη δωδεκαετία 1980-1991 σε σύγκριση με την προηγούμενη δωδεκαετία 1968-1979.

Η δραματικότερη μείωση σημειώθηκε στα δημοτικά σχολεία, τα οποία το 1997/98 είχαν 288.382 λιγότερους γηγενείς μαθητές απ'ότι το 1985/86 (έχασαν, δηλαδή, σχεδόν το 1/3 του μαθητικού πληθυσμού τους).

Η μείωση στον αριθμό των μαθητών των γυμνασίων ήταν -56.915 (ή -13,0%). Η μείωση αυτή θα γίνει μεγαλύτερη, όταν ο ολοένα μικρότερος αριθμός παιδιών που γεννήθηκαν μετά το 1981 φτάσει στο γυμνάσιο ομοίως θα συμβεί και στα λύκεια παρά του γεγονότος της μικρής αύξησης που παρουσιάζεται καθώς ένας σημαντικός αριθμός μαθητών στράφηκε, μετά το γυμνάσιο, προς την τεχνική – επαγγελματική εκπαίδευση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.6

ΜΑΘΗΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΈΤΗ 1985/86 ΚΑΙ 1997/98*

ΣΧΟΛΕΙΑ	1985/86	1997/98	ΔΙΑΦΟΡΑ	% ΜΕΤΑΒΟΛΗ
Δημοτικά	887.735	599.353	-288.382	-32,5
Γυμνάσια	436.817	379.902	-56.915	-13,0
Λύκεια & ΕΠΑ	267.302	268.177	875	0,3
ΤΕΛ, ΤΕΣ κ.ά.	109.415	158.270	48.855	44,7
ΣΥΝΟΛΟ	1.701.269	1.405.702	-295.567	-17,4

* χωρίς τους μαθητές - με παλιννοσούντες και αλλοδαπούς γονείς - που γεννήθηκαν στο εξωτερικό

Πηγή : Δρεττάκης (περιοδικό 'Ο κόσμος των πολυτέκνων' αρ.φυλλ.3, σελ.11).

Μετά και τα ανακοινωθέντα της τελευταίας απογραφής αποτελέσματα ο κατήφορος της υπογεννητικότητας συνεχίζεται με αμείωτο ρυθμό και είναι πλέον ορατός ο κίνδυνος της δημογραφικής κατάρρευσης.

Οι μαθητές των δημοτικών και των Γυμνασίων, που φοιτούσαν σε όλα τα σχολεία της χώρας ανερχόταν:

Το σχολικό έτος 1990-1991 σε 1.231.358

το σχολικό έτος 2000-2001 σε 1.001.613 δηλ. μείωση κατά 20%.

Εάν δε ληφθεί υπ' όψιν ότι από τους μαθητές που φοιτούν στα δημοτικά και τα Γυμνάσια ένα ποσοστό τουλάχιστον 10% είναι τέκνα αλλοδαπών, τότε γίνεται αντιληπτό ότι η κατάσταση θα ήταν ακόμη τραγικότερη.

2.2.2) Προβλήματα στο ασφαλιστικό.

Α.Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΥ.

Ομοίως και το ασφαλιστικό ζήτημα, όπως και τα περισσότερα, έχουν αμφίδρομη σχέση, όπως θα αποδειχθεί με το δημογραφικό πρόβλημα. Παρατηρώντας το παρελθόν διαπιστώνουμε ότι, από την ύπαρξη του ανθρώπου πάνω στη γη μέχρι και την περίοδο 1950-1960, η επιδίωξη των ανθρώπων ήταν η απόκτηση πολλών τέκνων για την «συνταξιοδοτική-ασφαλιστική» τους κάλυψη, κατά την περίοδο της τρίτης ηλικίας, της μη παραγωγικής ηλικίας, που κάποια στιγμή φυσιολογικά θα έφταναν. Μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα δεν υπήρχε η έννοια των κοινών ταμείων εισφορών, για την μετέπειτα «συνταξιοδοτική- ασφαλιστική» κάλυψη και αν στην χώρα μας μέχρι το 1950-1960 οι πολίτες όπως τα γεγονότα μαρτυρούν ότι δεν εμπιστεύονταν αυτό το σύστημα της κοινωνικής ασφάλισης.

Έτσι το φαινόμενο που παρατηρείται μέχρι και το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα είναι η επιδίωξη κάλυψης των αναγκών της τρίτης ηλικίας από τα ίδια τους τα παιδιά, είτε ο τομέας που απασχολούνταν ήταν

χειρονακτικός είτε όχι. Έπειτα με την δημιουργία του συστήματος των κοινωνικών ασφαλίσεων το οποίο θα παρείχε ως αντιπαροχή από τις εισφορές των εργαζομένων ασφαλιστική κάλυψη ιατρική και συνταξιοδοτική στους ασφαλισμένους, ανεξαρτήτως, εάν είχαν ή όχι απογόνους, ή εάν δεν μπόρεσαν να συνεισφέρουν στο μέγιστο βαθμό τις εισφορές, που τους αναλογούσαν, λόγω κάποιου ατυχήματος ή αναπηρίας κ.τ.λ. Έπαψε πλέον, ο σύγχρονος άνθρωπος να εξαρτάται άμεσα και προσωπικά από τις επόμενες γενιές, τους απογόνους του. Έτσι η προσπάθεια των αναπτυσσόμενων χωρών, όπως και της δικής μας, για απόκτηση ενός ρόλου πιο κοινωνικού και πιο ανθρώπινου στο συγκεκριμένο ζήτημα έχει ασφαλώς τα θετικά του, αλλά και τα αρνητικά του αποτελέσματα.

Τα θετικά αυτού του συστήματος πάρα πολλά και απαραίτητα. Για παράδειγμα η κάλυψη προστατευόμενων- μελών συζύγων, ανηλίκων τέκνων σε περίπτωση χηρείας από εργατικό ή μη ατύχημα, κάλυψη ιατρικής περίθαλψης, μεγαλύτερης από την εισφορά χωρίς αύξηση των απαιτήσεων, και τόσα άλλα, τα οποία δεν μπορούμε να αναπτύξουμε σε αυτή την εργασία.

Αλλά, ένα ουσιώδες και βασικό, αρνητικό, ίσως εξαιτίας παρεξήγησης από το ευρύ κοινωνικό σύνολο, όπως διαφαίνεται στις ημέρες μας, είναι η λανθασμένη εντύπωση για την εξάρτηση, ή μη από τις επόμενες γενιές.

Το Υπουργείο Εργασίας στο τεύχος της μελέτης: «Περίληψη Αναλογιστικής ανασκόπησης του Ελληνικού ασφαλιστικού συστήματος», που εξέδωσε τον Απρίλιο του 2001 επισημαίνει τα ακόλουθα:

1.- Ότι η πλέον κρίσιμη παράμετρος του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης είναι η σχέση του πληθυσμού των συνταξιούχων προς τον πληθυσμό των εργαζομένων.

2.- Ότι βάσει όλων των παραδοχών γεννητικότητας ο πληθυσμός της Ελλάδος θα μειωθεί στο μέλλον.

3.- Ότι το αποτέλεσμα θα είναι η δραματική μείωση της αναλογίας των εργαζομένων προς τους συνταξιούχους από 2,1 που είναι σήμερα, κάτω από 1,25 μέχρι το 2040.

4.- Ότι εάν το μέσο επίπεδο σύνταξης, αποδοχών και άλλων πηγών εσόδων διατηρήσουν τη σημερινή σχέση τους, τότε το ποσοστό των εισφορών θα πρέπει να αυξηθεί περίπου 75% προκειμένου να χρηματοδοτηθεί η αύξηση των συνταξιούχων (και η κρατική χρηματοδότηση θα πρέπει να αυξηθεί ισόποσα). Εναλλακτικά, το συνολικό κόστος των συντάξεων θα πρέπει να μειωθεί κατά το αντίστοιχο ποσό.

Ενώ λοιπόν, διαπιστώνει ότι όλα τα παραπάνω οφείλονται στον κατήφορο της υπογεννητικότητας που μαστίζει την χώρα και που ως αποτέλεσμα έχει τη δραματική μείωση των εργαζομένων και την ανησυχητική αύξηση των συνταξιούχων και την προ των θυρών κατάρρευση των ασφαλιστικών ταμείων, τίποτε με τις προτάσεις του στο ασφαλιστικό το Υπουργείο Εργασίας δεν προσφέρει για την ανατροπή της καταστάσεως.

Έτσι όλοι σήμερα ακούμε ή διαβάζουμε για το ασφαλιστικό πρόβλημα, ένα πρόβλημα που είναι άμεσα συνδεδεμένο με την οικονομία μας, όπου το κράτος σε αυτή την περίπτωση είναι ο οφειλέτης και οι νυν συνταξιούχοι είναι οι δανειστές, οι οποίοι έχουν ευλόγως, τις απαιτήσεις τους.

Η μείωση των γεννήσεων, και κατά συνέπεια μειωμένος πληθυσμός των νέων γενιών, άρα και του εργατικού δυναμικού, που εισέρχεται σε σχέση με αυτό που αποσύρεται, έχει άμεση συνέπεια την μείωση και των εισφορών προς κάλυψη των οποιονδήποτε, ασφαλιστικών αναγκών.

Με αποτέλεσμα να έχουμε φθάσει σήμερα στο σημείο, να βλέπουμε ότι σίγουρα είναι εσφαλμένη η αντίληψη, ότι πλέον με την ασφαλιστική κάλυψη δεν έχουμε ανάγκη τις επόμενες γενιές.

Όλοι πλέον σήμερα έχουμε καταλάβει, ότι μπορεί προσωπικά ο καθένας να μην έχει ανάγκη, να αποκτήσει τους δικούς του απογόνους, όπως έχουμε προαναφέρει, αλλά σίγουρα η γενιά του, έχει άμεση και βέβαιη την ανάγκη ύπαρξης και, πλουσιότερης αν όχι ίσης, πληθυσμιακά της επόμενης γενιάς, για να είναι σίγουρη και ασφαλισμένη, για την αντιπαροχή των εισφορών που έχει ήδη καταθέσει. Στη χώρα μας μάλιστα που αυτή την περίοδο το ποσοστό των ατόμων που έχει περάσει στην μη παραγωγική ηλικία, έχει ξεπεράσει το 24% του πληθυσμού και βρίσκεται στην τέταρτη θέση στον κόσμο, η ανάγκη ενίσχυσης της γεννητικότητας είναι άμεση, επιτακτική και μονόδρομος.

Οι όποιες άλλες λύσεις είναι ενέσεις τονωτικές, με μικρή διάρκεια, καθώς δεν αγγίζουν το πρόβλημα από τη γέννησή του. Ένα πρόβλημα, το οποίο, εάν διογκωθεί κι άλλο, θα είναι ολέθριο για την οικονομία μας, καθώς στα άτομα που βρίσκονται στην παραγωγική ηλικία κλονισθεί η εμπιστοσύνη τους προς το ασφαλιστικό, εάν αυτό δεν καταφέρνει να αντεπεξέλθει και να καλύψει τις ανάγκες τους, τότε θα στραφούν σε άλλες χώρες, που οι συνθήκες είναι καλύτερες.

α. ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΩΝ-ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ Ι.Κ.Α.

Το 1951, ένας συνταξιούχος ζούσε, όχι βέβαια από τις προπολεμικές κρατήσεις που έγιναν σε βάρος των αποδοχών του, αλλά από τις εισφορές 14 εν ενεργεία συναδέλφων του. Το 1981 η αναλογία αυτή ήταν ένας συνταξιούχος προς τέσσερις εργαζόμενους και σήμερα είναι σε πολύ χαμηλότερο επίπεδο.

Η επίπτωση αυτή της υπογεννητικότητας είναι επιζήμια τόσο για τους συνταξιούχους, γιατί η προσαρμογή των συντάξεων γίνεται συνεχώς και περισσότερο προβληματική, όσο και για τους ασφαλισμένους, που καλούνται να καλύψουν το μεγενθυνόμενο έλλειμμα της κοινωνικής ασφάλισης με αυξανόμενες κρατήσεις από τους μισθούς τους ή με αυξανόμενη φορολογική επιβάρυνση του συνόλου. (ΤΖΙΑΦΕΤΑΣ, 1991/ΣΕΛ.63, 64, 65-67, 67-71)

Η γήρανση του πληθυσμού είναι ένα σύνθετο πρόβλημα με έντονη οικονομική βαρύτητα, διότι όχι μόνο σχετίζεται με τη διανομή του εισοδήματος και τη φτώχεια, αλλά και με την παραγωγικότητα της εργασίας, τη σχετική αναλογία εξαρτώμενων ατόμων, τα καταναλωτικά πρότυπα, τις παραγωγικές επενδύσεις, την αύξηση των υγειονομικών δαπανών, το ασφαλιστικό σύστημα, τις κοινωνικές δαπάνες, τη νομοθεσία κ.ά.

Οι περισσότερες μελέτες εστιάζουν το ενδιαφέρον τους στην ανάλυση της επιβάρυνσης, που προκαλείται στην οικονομία από τον όγκο των ηλικιωμένων, σαν αναλογία στο παραγωγικό πληθυσμό, αλλά και της επιδείνωσης που προκαλείται στα οικονομικά μεγέθη με την αύξηση του αριθμού των συντάξεων ή τις αυξημένες δαπάνες υγείας απόλυτα, ή με αποτίμηση της εναλλακτικής τους χρήσης.

Ωστόσο τα μακροοικονομικά αυτά μεγέθη, μετρούν όγκο, π.χ. σχέση με το Α.Ε.Π., ενώ δεν αποκαλύπτουν γεγονότα και καταστάσεις που συνδέονται με το επίπεδο διαβίωσης των ηλικιωμένων.

β. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ ΣΤΙΣ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ.

Από τα μέχρι τώρα δημογραφικά δεδομένα προκύπτει ότι όλες οι βιομηχανικές χώρες και ιδιαίτερα οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με πλησιέστερα σύμπλευση της Ελλάδας, έχουν ήδη εισέλθει σε μια φάση μακρόχρονης και αυξανόμενης δημογραφικής γήρανσης. Αυτό σημαίνει χωρίς ιστορικό προηγούμενο διόγκωση της αναλογίας των ηλικιωμένων συνταξιούχων άνω των 65 ετών και ιδιαίτερα των υπέργηρων άνω των 80 ετών, με πρόσθετες υψηλού επιπέδου δαπάνες για την Κοινωνική Ασφάλιση.

Στην Ελλάδα η μη έγκαιρη συνειδητοποίηση των συνεπειών της υπογεννητικότητας και της δημογραφικής γήρανσης, προκάλεσε τις γνωστές κοινωνικές αντιδράσεις το Σεπτέμβριο του 1990 και οδήγησε την οικονομία σε αδιέξοδο. Τα προβλεπόμενα από την νομοθεσία μέτρα δε φαίνεται να αποδίδουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Η προσφυγή τόσο στον εξωτερικό όσο και στον εσωτερικό δανεισμό γίνεται συνεχώς και περισσότερο απορριπτική και προβάλλει την ανάγκη ολοκληρωμένης συνταξιοδοτικής πολιτικής.

γ. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ.

Πρίν μιλήσουμε για δημογραφική επίδραση, προβάλλουμε το ερώτημα : Πια είναι τα χαρακτηριστικά της συνταξιοδοτικής μας κρίσης ; Με σχέση 2,8 εργαζομένους προς 1 συνταξιούχο και αντίστοιχα 1 εργαζόμενο δημόσιο υπάλληλο προς ένα συνάδελφό του συνταξιούχο, δύσκολα μπορούμε να αποσείσουμε το γνώστο χαρακτηριστικό “Η Ελλάδα έγινε χώρα συνταξιούχων”.

Την πλήρη απάντηση στο ερώτημα που θέσαμε, δίνει η εισηγητική έκθεση του νόμου 1902 της 17^{ης} Οκτωβρίου 1990, που έχει σαν τίτλο,

“Ρύθμιση συνταξιοδοτικών και άλλων συναφών θεμάτων”, όπου αναφέρεται ότι :

“Το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης στη χώρα μας διέρχεται βαθιά κρίση, η οποία το οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια σε οικονομικό αδιέξοδο.

Το πλέον ορατό σημείο της κρίσης είναι τα ελλείμματα των ασφαλιστικών ταμείων. Τρία μόνον μεγάλα ασφαλιστικά ταμεία (ΙΚΑ, ΟΓΑ, ΝΑΤ) μαζί με το κόστος των συντάξεων των δημοσίων υπαλλήλων δημιουργούν το 1990 ανάγκες δανεισμού του Δημοσίου σε ποσοστό 9,4% επί του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος. Η ανάγκη χρηματοδότησης ταμειακών ανοιγμάτων αυτού του μεγέθους, τα οποία, επιπλέον, έχουν ισχυρότατες αυξητικές τάσεις, αποτελεί ουσιαστική τροχοπέδη στην προσπάθεια οικονομικής ανόρθωσης της χώρας”.

Αυτή είναι η επίσημη δημοσιονομική και οικονομική πλευρά του προβλήματος. Τη δημογραφική όμως άποψη συναντάμε στην τελευταία φράση της επόμενης παραγράφου που λέγει :

“Η επιδείνωση της θεμελιακής κατάστασης δεν οφείλεται μόνον στην υστέρηση των εσόδων, αλλά και στη διόγκωση των συνολικών δαπανών των συντάξεων. Το σημερινό επίπεδο των συντάξεων, σαν ποσοστό του ΑΕΠ, υπερβαίνει το μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ κατά 70%, παρά το γεγονός ότι η πλειοψηφία των χωρών αυτών έχουν πιο γερασμένο πληθυσμό από αυτόν της Ελλάδας”.

Β. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΣΤΟ ΑΔΙΕΞΟΔΟ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ.

α. ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ.

Η ομάδα των νέων μέχρι 14 ετών, κατά την τελευταία 50ετία 1950-2000 μειώθηκε από 2.170.000 σε 1.550.000 και αναλογικά από 26,6% σε

14,2%. Σύμφωνα με τις γενόμενες προβλέψεις των Ηνωμένων Εθνών για το 2050, εφόσον η υπογεννητικότητα, όπως φαίνεται παραμένει αμετάβλητη, θα συρρικνωθεί περισσότερο και θα φθάσει στο επίπεδο του 1.500.000, συνιστώντας την πιο επιφορτισμένη μελλοντική γενιά κάτω από το καταθλιπτικό βάρος, των κατά πολύ περισσότερων από 2.000.000 συνταξιούχων άνω των 65 ετών του έτους 2050. Αυτό είναι το αποτέλεσμα της “εκ των κάτω”, από τη βάση της πυραμίδας ηλικιών δημογραφικής γήρανσης. Θα χρειαστεί μυθικός άθλος εκ μέρους των Ελληνικών κυβερνήσεων για να μειώσει την αρνητική συνέπεια της υπογεννητικότητας.

Η ομάδα των νέων 0-14 ετών, που εισέρχεται στην αγορά εργασίας κατά το 15^ο έτος, ελαττώνεται μεταπολεμικά για τον πρόσθετο λόγο ότι αυξάνεται ποσοτικά ο αριθμός εκείνων που παρατείνουν τη διάρκεια των σπουδών. Κατά κύριο όμως λόγο συρρικνώνεται γιατί ακολουθεί τον περιορισμό των γεννήσεων που μειώθηκαν κατά τα τελευταία 50 χρόνια σχεδόν στο ήμισυ : Από 209.000 που ήταν το 1934 με 6 εκατ. πληθυσμό, μειώθηκαν στο επίπεδο των 101.000 και αναλογικά επί 1.000 κατοίκων από 32 γεννήσεις στις 10, (1991) με 10 εκατ. πληθυσμό και 9,6 με περίπου 11 εκατ. πληθυσμό σήμερα (2001).

Έτσι, στο έλλειμμα του 1 τρισεκατομμυρίου δραχμών των Οργανισμών της κοινωνικής ασφάλισης, συνέβαλε η απουσία από την αγορά εργασίας δύο σημαντικών κατηγοριών νέων, η μία λόγω της υπογεννητικότητας που υπολογίζεται σε 1 εκατ. τουλάχιστον άτομα, που δεν γεννήθηκαν κατά την μεταπολεμική περίοδο και δεν πρόκειται να γεννηθούν ποτέ και η άλλη, λόγω της μαζικής μεταναστευτικής κίνησης της 20ετίας 1952-1973 που απομάκρυναν από την αγορά εργασίας περίπου το 1/3 του οικονομικά ενεργού πληθυσμού.

Σήμερα, σύμφωνα με τα πρόσφατα δεδομένα της Στατιστικής Υπηρεσίας της Ε.Ε. το επίπεδο της υπογεννητικότητας στην Ελλάδα είναι ένα από τα χαμηλότερα στον κόσμο.

Έτσι, προκύπτει αμέσως το συμπέρασμα ότι ανάλογα με την υπογεννητικότητα είναι και η στενά συνυφασμένη με αυτή γήρανση του πληθυσμού και η επίδρασή της στις συντάξεις και στους άλλους τομείς οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας.

β. ΕΞΑΡΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΤΩΝ ΥΠΕΡΗΛΙΚΩΝ.

Αντίθετα απ'ότι πιστεύεται, ο ουσιαστικός συντελεστής της διόγκωσης της δημογραφικής γήρανσης και της επίπτωσής της σε βάρος των συντάξεων, οφείλεται περισσότερο σε μείωση της γεννητικότητας παρά στη μείωση της θνησιμότητας, που εκδηλώθηκε κυρίως μεταπολεμικά στην ομάδα των βρεφών. Με βάση άλλωστε τη σημαντική αυτή μείωση της βρεφικής θνησιμότητας υπολογίζεται και η κατά 10 έτη αύξηση της προσδοκώμενης μεταπολεμικά διάρκειας της ζωής. Αυτό είναι το μέγα πλεονέκτημα της μεταπολεμικής δημογραφικής μας εξέλιξης. Η μικρότερη αλλά όχι αμελητέα μείωση της θνησιμότητας εκείνων που περιλαμβάνονται στην ομάδα των ηλικιωμένων άνω των 65 ετών συνέβαλε όπως υπογραμμίσαμε, στην αύξηση της δημογραφικής γήρανσης "εκ των άνω", από την κορυφή δηλαδή της πυραμίδας των ηλικιών.

Οι υπέργηροι βαρύνουν τον προϋπολογισμό των συντάξεων όπως και οι άλλοι ηλικιωμένοι συνταξιούχοι. Επιβαρύνουν όμως συγκριτικά πολύ περισσότερο τον προϋπολογισμό της υγειονομικής περίθαλψης και της κοινωνικής πρόνοιας, λόγω της βελτιούμενης ιατρικής τεχνολογίας και της αυξανόμενης δαπάνης εξυπηρέτησης των υπέργηρων, η οποία παίρνει μεγάλες διαστάσεις. Αυτό δεν σημαίνει ότι, θα πρέπει να μειωθούν οι

παροχές προς αυτούς, καθώς εκτός του γεγονότος ότι αυτά τα χρήματα είναι η αντιπαροχή, για τις εισφορές που έχουν καταθέσει, από την άλλη είναι μέρος της κοινωνικής προόδου που χαρακτηρίζει την πατρίδα μας. Εδώ βέβαια πρέπει να σημειώσουμε, σε συνέχεια των παραπάνω, ότι εξαιτίας της υπογεννητικότητας, η πολιτεία βρίσκεται σε δυσκολότερη θέση όσον αφορά την εκπλήρωση της υποχρέωσης της απέναντι στους συνταξιούχους.

Η σπουδαιότητα των εξελίξεων αυτών εμφανίζεται παραστατικά στο δείκτη οικονομικής εξάρτησης της τρίτης ηλικίας, και όπου προσδιορίζεται σαν σχέση μεταξύ του οικονομικά ενεργού και του μη ενεργού πληθυσμού.

Με βάση τον ανωτέρω δείκτη εξάρτησης, η αναλογία εργαζομένων/ συνταξιούχων μειώθηκε ήδη σε βάρος των πρώτων από 9,5% το 1950 στο 4,9% το 1990 και προβλέπεται ότι θα μειωθεί κατά το α' ήμισυ του προσεχί αιώνα από 4,9 σε 2,8.

Η δυσαναλογία εργαζομένων/ συνταξιούχων, συνεχίζεται και διευρύνεται αμείλικτα λόγω της απόκτησης δικαιώματος συνταξιοδότησης των γεννηθέντων κατά τη μεταπολεμική περίοδο 1950-1990 με σχετικά υψηλή γεννητικότητα (15-20 γεννήσεις επί 1.000 κατοίκων).

Αυτό είναι το φαινόμενο του διαδοχικού περιορισμού των γεννήσεων, της επιμήκυνσης της ζωής, αλλά και άλλων αιτίων μεταξύ των οποίων σημαντική θέση παίρνει η ελάττωση του ορίου ηλικίας για συνταξιοδότηση. Οπωσδήποτε, είναι άμεσα συνυφασμένη με την αύξηση των δαπανών υγείας που οφείλεται όχι μόνον στην αυξανόμενη αναλογία των ηλικιωμένων, αλλά στην υγειονομική περίθαλψη των νέων, δεδομένης της αυξανόμενης πολιτικής εξουσίας των ηλικιωμένων και της έλλειψης ικανοποιητικής προστασίας της οικογένειας με παιδιά.

Από εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ έχει προκύψει ότι η κατά κεφαλή δαπάνη των υπηρεσιών υγείας των ηλικιωμένων είναι 6-8 φορές υψηλότερη από τη μέση δαπάνη όλων των ηλικιών. Για το μέλλον οι προβλέψεις του ΟΟΣΑ

για όλες τις χώρες – μέλη του δεν είναι λιγότερο απαισιόδοξες. “Κατά το πρώτο τέταρτο του επόμενου αιώνα, οι μεταβολές της κατά ηλικία διάρθρωσης του πληθυσμού θα είναι ιδιαίτερα επιζήμιες για τις συντάξεις και την οικονομική οργάνωση”. Συγκεκριμένα, για την Ελλάδα η πρόβλεψη είναι κατηγορηματική. Είναι αδιανόητο να αντέχει η οικονομία μας το υπέρμετρο κόστος των συντάξεων, όπως διογκώνεται με αλματώδη ταχύτητα. Μετά την πτώση της γεννητικότητας, ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του υψηλού κόστους, είναι η πρώιμη συνταξιοδότηση.

Συνοπολογιζόμενο σε ένα τρισεκατομμύριο δραχμές το έλλειμμα των ασφαλιστικών οργανισμών αντιπροσωπεύει σημαντικό μέρος του κρατικού προϋπολογισμού, γεγονός που επισημαίνει την ανάγκη διακοπής της ανοδικής του πορείας. Το έλλειμμα αυτό είναι κατά κύριο λόγο συνυφασμένο με την ανισόρροπη αναλογία μεταξύ ασφαλισμένων και συνταξιούχων.

γ. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ.

Η οικονομική κατάσταση για τους ηλικιωμένους, φαίνεται να δρα καταλυτικά στη συνειδητοποίηση και κατανόηση του ρόλου τους μέσα στην οικογένεια και έξω από αυτήν. Παράλληλα, όπως υποστηρίζεται, συνιστά σημαντικό παράγοντα διασφάλισης της ψυχικής τους υγείας. Η σημασία των παραπάνω είναι μεγάλη, όχι μόνο για τον ίδιο τον ηλικιωμένο, αλλά και για την πολιτεία.

Μελέτες και έρευνες στον Ελληνικό χώρο, αποδεικνύουν ότι η οικονομική κατάσταση των ηλικιωμένων δεν είναι ιδιαίτερα ευνοϊκή με υποκειμενικούς αλλά και αντικειμενικούς όρους.

Από μελέτες που έχουν γίνει κατά καιρούς από διάφορες επιστημονικές ομάδες, αποδεικνύεται ότι τα ποσοστά φτώχειας είναι πολύ αυξημένα για τα μονομελή νοικοκυριά με άτομο άνω των 65 ετών, έναντι

του συνολικού ποσοστού της χώρας, και πολύ πάνω από αντίστοιχα μονομελή με άτομο κάτω των 65 ετών.

Πέρα από τα όποια συμπεράσματα σχετικά με την κατάσταση φτώχειας, στα οποία άλλωστε θα αναφερθούμε συνολικά στο τέλος, έχει μετρηθεί το εισόδημα των νοικοκυριών με κριτήριο την ηλικιακή σύνθεση των μελών και με ιδιαίτερη αναφορά στον αριθμό των συνταξιούχων που περιλαμβάνονται σ' αυτά.

Στην περίπτωση που στη σύνθεση του νοικοκυριού περιλαμβάνεται έστω και ένας συνταξιούχος, το μέσο εισόδημα βρίσκεται πολύ κάτω από το συνολικό, ενώ η κατάσταση επιδεινώνεται με την ύπαρξη περισσότερων συνταξιούχων.

Μεγαλύτερο εισόδημα έχουν τα νοικοκυριά με υπεύθυνο στις νεότερες παραγωγικές ηλικίες, ενώ παρατηρείται σημαντική πτώση του εισοδήματος όταν το άτομο αποχωρεί από την αγορά εργασίας (στο συμβατικό όριο των 65 ετών). Επιπρόσθετα το εισόδημα του νοικοκυριού μειώνεται αισθητά στην τέταρτη ηλικία.

Αιτίες του φαινομένου να εμφανίζονται διαφοροποιημένα τα άτομα στην κατηγορία των ηλικιωμένων, θα ήταν δυνατό να αποδοθούν στο ότι, τα άτομα της τέταρτης ηλικίας έχουν συνταξιοδοτηθεί με παλαιότερο συνταξιοδοτικό σύστημα και άρα χαμηλότερη σύνταξη και ότι, οι σημερινές ηλικιωμένες δε συμμετείχαν στο εργατικό δυναμικό και επομένως λαμβάνουν έμμεση σύνταξη. Επιπρόσθετα για τις γυναίκες θα μπορούσε να αναφερθεί και το γεγονός ότι συχνά συνταξιοδοτούνται πριν φτάσουν στο συμβατικό ηλικιακό όριο, σαν απόρροια της κατανόησης του ρόλου τους, κυρίως μέσα στην οικογένεια.

Από όλες τις έρευνες συνάγεται ότι, κύρια πηγή εισοδήματος για τα ηλικιωμένα άτομα αποτελεί η σύνταξη, ενώ οι άλλες πηγές λειτουργούν συμπληρωματικά στα έσοδά τους.

Συνοψίζοντας όσα παραπάνω αναφέρθηκαν, θα λέγαμε ότι η οικονομική κατάσταση των ηλικιωμένων, συγκρινόμενη με τις άλλες πληθυσμιακές ομάδες δεν είναι ευνοϊκή γενικά, αλλά και μέσα στην ίδια ομάδα, η τέταρτη ηλικία και οι γυναίκες εμφανίζουν τα χαμηλότερα εισοδήματα και τα υψηλότερα ποσοστά φτώχειας.

Αυτή η οικονομική τους θέση καθορίζεται εν πολλοίς από το ύψος της σύνταξης, εφόσον ελάχιστοι εργάζονται αλλά και ελάχιστοι θα μπορούσαν να εργαστούν στο δοσμένο επίπεδο εκπαίδευσης και προηγούμενης εργασίας τους.

Παράλληλα όμως, στην Ελληνική κοινωνία θεσμοί, όπως ο θεσμός της οικογένειας στην Ελλάδα, παρά τα όποια επιφαινόμενα, δείχνει να είναι ακόμη αρκετά ισχυρός δρώντας διορθωτικά αμβλύνοντας κάπως τις ανισότητες που παρατηρούνται σε βάρος των ηλικιωμένων.(ΜΠΑΛΟΥΡΔΟΣ -ΤΖΩΡΤΖΟΠΟΥΛΟΥ/ ΣΕΛ. 380-388)

2.2.3) Πρωτοφανής επίδραση της πτώσης της γονιμότητας.

Αυτή τη στιγμή εκείνο που προέχει είναι να υπογραμμιστεί ότι, από τους τρεις συντελεστές της δημογραφικής εξέλιξης την πρωτεύουσα θέση έχει ένα χωρίς προηγούμενο ιστορικό γεγονός: η πτώση της γεννητικότητας. Με άλλα λόγια πρόκειται για ένα φαινόμενο πρωτόγνωρης υπογεννητικότητας όταν ο δείκτης της γονιμότητας (αναλογία παιδιών κατά γυναίκα) παίρνει τη μορφή άρνησης της ζωής.

Εξαιτίας της υπογεννητικότητας, η ομάδα των νέων που αναμένεται να λάβει μέρος στον ενεργό πληθυσμό μαζί με εκείνους που εργαζόμενοι εξασφαλίζουν στους σημερινούς συνταξιούχους τη σύνταξη χάρη στην

ασφαλιστική τους εισφορά, έχει ήδη συρρικνωθεί. Η πυραμίδα ηλικιών αλλοιώθηκε από τη βάση.

Με τη νέα αυτή διάσταση της δημογραφικής γήρανσης, με τον συνεχιζόμενο πληθωρισμό, τη στασιμότητα της οικονομίας, που καθιλώνει ο βραδύς εκσυγχρονισμός της τεχνικοεπιστημονικής και επαγγελματικής κατάστασης, τα δημοσιονομικά ελλείμματα εις βάρος των συνταξιούχων επιδεινώνονται.

Από τη σύντομη αυτή ανάλυση της νέας δημογραφικής δομής είναι φανερό πως αντιμετωπίζουμε μια νέα πληθυσμιακή κατάσταση, αποκαλούμενη με το διεθνή όρο "transition demographique", ή στα ελληνικά "δημογραφική μετάβαση ή δημογραφική ανακατάταξη". Ο όρος αυτός σημαίνει "πέραςμα από ένα παραδοσιακό καθεστώς δημογραφικής ισορροπίας με υψηλή θνησιμότητα και γονιμότητα σε ένα σύγχρονο δημογραφικό καθεστώς με χαμηλή θνησιμότητα και ακόμα χαμηλότερη γονιμότητα".

Τη δημογραφική εξέλιξη των βιομηχανικά προηγμένων χωρών που άρχισε περί τα τέλη του περασμένου αιώνα, ακολουθεί με σημαντική απόσταση και ο Ελληνικός πληθυσμός κατά την τελευταία εξηκονταετία, από τότε περίπου που χρονολογείται η εισαγωγή και στην Ελλάδα του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης. Για πρώτη όμως φορά και πολύ διστακτικά, η Ελληνική νομοθεσία (νόμος 1902 του 1990) αναγνωρίζει τις αρνητικές δημογραφικές συνέπειες στο συνταξιοδοτικό μας πρόβλημα.

Ο Francis BLANCHARD, διευθυντής μιας παλιάς έγκυρης οργάνωσης, της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας που λειτουργεί από εβδομήντα τώρα χρόνια με τη συμμετοχή και της Ελλάδας και παίρνει αποφάσεις με τριμερή σύνθεση εκπροσώπων των κυβερνήσεων, των εργαζομένων και των εργοδοτών, το 1980 περιγράφει το φαινόμενο αυτό ως ακολούθως : "Αναμφισβήτητα, ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα για το

μέλλον της κοινωνικής ασφάλισης είναι η πτώση της γεννητικότητας. Προκαλεί παντού τη γήρανση του πληθυσμού. Κατά συνέπεια υποβαθμίζει τις σχέσεις μεταξύ των οικονομικά ενεργών και των ηλικιωμένων προσώπων και απειλεί μακροχρόνια την ισορροπία του θεσμού. Στην αρχή του προσεχί αιώνα η κατάσταση θα γίνει παντού επικεφαλής”.

Σύμφωνα με την έκφραση μιας διακεκριμένης κοινωνιολόγου, της Evelyne SULLEROT, ενώ λιγότεροι νέοι εισέρχονται στην οικονομική δραστηριότητα, εμφανίζονται συνεχώς και περισσότεροι ηλικιωμένοι για σύνταξη. Κατά συνέπεια ο αριθμός των αδρανούντων νέων από το ένα μέρος και των ηλικιωμένων από το άλλο διογκώνεται συγκριτικά με το σύνολο του πληθυσμού και επιβραδύνει συνεχώς και περισσότερο το κόστος της κοινωνικής ασφάλισης. (Ετήσια έκθεση 1990, Αθήνα 1991/σελ,67)

ΜΙΑ ΓΕΝΙΚΗ ΟΠΤΙΚΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ.

Συνοψίζοντας, βλέπουμε ότι οι επιπτώσεις του δημογραφικού προβλήματος στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας μας είναι πολυδιάστατη.

Η έλλειψη εργατικού δυναμικού συνεπάγει αυτομάτως στην έλλειψη - αποφυγή επενδύσεων προς την χώρα μας. Αυτό συμβαίνει καθώς οι πολυεθνικές εταιρείες και μη, οδηγούνται προς επένδυση σε χώρες με πληθώρα εργατικών χεριών. Όλοι βλέπουμε το φαινόμενο σήμερα, που οι μεγάλες πολυεθνικές εταιρίες της Ε.Ε. και των Η.Π.Α. κατασκευάζουν τα προϊόντα σε χώρες του τρίτου κόσμου, λόγω πληθώρας και φθηνού εργατικού δυναμικού, για να μειώσουν το κόστος παραγωγής.

Η έλλειψη επενδύσεων με τη σειρά της, οδηγεί στην ανάγκη της χώρας για εισαγωγή προϊόντων και κυρίως προϊόντων βαριάς βιομηχανίας

(καθώς στα προϊόντα του πρωτογενή τομέα ακόμη παρουσιάζεται μέχρι ενός βαθμού αυτάρκειας). Η απουσία προϊόντων βαριάς κυρίως βιομηχανίας και γενικότερα βιομηχανικών προϊόντων, είναι εικόνα ασθενούς υποδομής σε μία χώρα. Επίσης οδηγεί στην εισαγωγή συναλλάγματος, άρα και στην απουσία ισχυρής συναλλαγματικής πολιτικής και γενικότερα, παρουσιάζεται με μειονεκτήματα στην εξωτερική πολιτική και, στην διεκδίκηση των συμφερόντων της, όσον αφορά τα εθνικά και άλλα προβλήματά της.

Έτσι η ήδη αδύναμη της θέση σε διεθνές επίπεδο, με την πάροδο των ετών γίνεται δυσχερέστερη. Βέβαια, τώρα με το ενιαίο νόμισμα το ΕΥΡΩ, η συναλλαγματική πολιτική διαφοροποιείται τουλάχιστον ως προς την αξία του νομίσματος και της διεθνούς του θέσης.

Η απουσία των ντόπιων νέων εργαζομένων που είναι ο πυρήνας της παραγωγικής δύναμης και γενικότερα νέων ανθρώπων οδηγεί και σε άλλα ευνόητα προβλήματα. Συγκεκριμένα, το γηρασμένο εργατικό δυναμικό δυσκολεύεται να παρακολουθήσει την εξέλιξη των τεχνολογικών προόδων, στην παραγωγή - βιομηχανία. Οι νέοι εργαζόμενοι, είναι το πιο καλά καταρτισμένο και καταρτιζόμενο προσωπικό, στην υψηλή τεχνολογία και στους σύγχρονους ρυθμούς ανάπτυξης και παραγωγής.

Σε ειδικότητες της νέας τεχνολογίας, παρουσιάζεται άλλες φορές έλλειψη ή μειωμένη προσφορά. Αυτό μεταφράζεται σε αύξηση της δαπάνης για την κάλυψη αυτών των θέσεων και κατά συνέπεια αύξηση του κόστους παραγωγής.

Δεν μπορούμε να παραβλέψουμε ότι το εργατικό δυναμικό της χώρας μας ενισχύθηκε μετά το 1990 από τους αλλοδαπούς εργαζόμενους αλλά παρ' όλα αυτά οι εργαζόμενοι αυτοί, δεν μπορούν να αποτελέσουν μέρος του πυρήνα του εργατικού δυναμικού μίας χώρας, διότι είναι πιο ασταθείς

στην εγκατάστασή τους και στην προοπτική τους για την χώρα που εργάζονται.

Ο μειούμενος πληθυσμός έχει και ως αποτέλεσμα την σμίκρυνση-συρρίκνωση της εγχώριας αγοράς. Το παραπάνω σημαίνει προσπάθεια για εξαγωγές. Έτσι οι μικρές σχετικά Ελληνικές επιχειρήσεις, με το ήδη βεβαρημένο κόστος παραγωγής και μη καλύπτοντας τις περισσότερες φορές ούτε τα σταθερά τους έξοδα, από την εγχώρια αγορά, καλούνται από τα πρώτα βήματά τους, να αντιμετωπίσουν τις πολυεθνικές εταιρείες.

Άλλη συνέπεια, είναι η έλλειψη επενδυτών (λόγω οικονομικής αδυναμίας) και οικονομικών ενισχύσεων από το κράτος, άρα διαρκής δανεισμός δηλαδή παρασιτισμός-εξάρτηση από ξένους παράγοντες. Έτσι η γενικότερη εικόνα που διαμορφώνεται είναι περισσότερο μίζερη.

Επίσης, η ήδη εσφαλμένη νοοτροπία που υπάρχει από πολλούς επενδυτές, θεμελιώνεται περισσότερο, καθώς δεν βλέπουν προοπτική ανάπτυξης, επιδιώκουν να πάρουν τις κρατικές ενισχύσεις, χωρίς να ενδιαφέρονται για επενδύσεις επέκτασης, έρευνας, ανάπτυξης κ.τ.λ.

Ένα άλλο φαινόμενο που παρατηρήθηκε σε μεγάλο βαθμό την τελευταία 15ετία είναι το κλείσιμο πολλών επιχειρήσεων παραγωγής και μετατροπής τους αυτών, στην καλύτερη περίπτωση σε κέντρα διανομής, για την κάλυψη της εγχώριας ζήτησης με απασχόληση πολύ λιγότερου προσωπικού.

Έτσι, ο Δευτερογενής τομέας παραγωγής συρρικνώνεται, με αύξηση του Τριτογενή χωρίς υπόβαθρο τον Δευτερογενή, ο οποίος μαζί με τον Πρωτογενή, είναι οι τομείς που παράγουν και εισφέρουν οικονομική δύναμη σε μία χώρα.

Όλα τα παραπάνω, όπως βλέπουμε οδηγούν σε ένα φαύλο κύκλο διαρκούς επιδείνωσης-εξαθλίωσης της οικονομίας της Χώρας.

Βέβαια, τώρα που ανήκουμε στην Ε.Ε. η εικόνα είναι λίγο διαφορετική, καθώς θα μπορούσαμε να' πούμε ότι εμφανιζόμαστε σαν μία «επαρχεία» αυτής, απ' τις φτωχότερες βέβαια και άμεσα εξαρτώμενες από την Ε.Ε. Η εξάρτηση από τις εισαγωγές σε προϊόντα βαριάς βιομηχανίας είναι σχεδόν ολοκληρωτική, ευτυχώς στα αγροκτηνοτροφικά προϊόντα, το φαινόμενο αυτό εμφανίζεται πολύ περιορισμένο, αν και αυτό κρίνοντας από την πορεία μας, μακροπρόθεσμα ίσως να παρουσιάσει όμοια εικόνα.

Όλα τα παραπάνω συνάγουν ένα δυσμενές περιβάλλον για επενδύσεις και οικονομική ανάπτυξη στη χώρα μας, συνεπάγοντας αυτομάτως στην έλλειψη εμπιστοσύνης από τους νέους και τα νέα ζευγάρια, με αποτέλεσμα την περισσότερο επιδείνωση των δεικτών γαμηλιότητας και γεννητικότητας.

2.3) Εθνικές συνέπειες

Όταν μιλάμε για εθνικές συνέπειες εννοούμε αυτές που δημιουργούνται από την ύπαρξη του δημογραφικού προβλήματος στο έθνος σε σχέση με άλλους λαούς.

Η μείωση της γεννητικότητας σε συνδυασμό με την ερήμωση των ορεινών, ακριτικών, νησιωτικών και εθνικά κρίσιμων περιοχών (π.χ. νησιά Αιγαίου, Κρήτη, Έβρος) θα δημιουργήσει άμεσα προβλήματα στην άμυνα της χώρας και δυσχέρειες στην εξωτερική πολιτική.

Είναι γεγονός πως τα εθνικά συμφέροντα της Ελλάδας και ιδιαίτερα η διατήρηση της ειρήνης και ασφάλειας εξυπηρετούνται καλύτερα εάν αποτραπεί η επιδείνωση της δημογραφικής παρακμής.

Από την άλλη πλευρά έχουμε και την γειτονική μας χώρα την Τουρκία, η οποία έχει διαμετρικά αντίθετη πληθυσμιακή εξέλιξη με μας.

Στην Θράκη, όπου υπάρχει μουσουλμανική μειονότητα, υπάρχει υψηλή γονιμότητα (45% υψηλότερη από το χριστιανικό πληθυσμό). Έτσι η μουσουλμανική μειονότητα σύντομα θα γίνει πλειονότητα σ' αυτήν την περιοχή

Στο μέλλον, η μείωση του αριθμού των στρατευμένων λόγω της μείωσης της γεννητικότητας, θα δημιουργήσει σοβαρό πρόβλημα στις ένοπλες δυνάμεις της χώρας μας. Η σταδιακή μείωση του πληθυσμού, οι επιδράσεις και η είσοδος ξένων μεταναστών στη χώρα μας θα έχει ως αποτέλεσμα να χαθεί η εθνική μας ταυτότητα και κληρονομιά, ενώ θα υπάρξει σοβαρός κίνδυνος εξαφάνισης μας πληθυσμιακά. Επίσης η μείωση των στρατευμένων στη χώρα μας με τη δύσκολη γεωγραφική θέση δημιουργεί αισθήματα ανασφάλειας, με αποτέλεσμα την αποφυγή μεγάλων επενδύσεων.

Μια χώρα με υποπληθυσμό σημαίνει μια χώρα που βρίσκεται σε παρακμή τόσο πληθυσμιακή όσο και οικονομική, πνευματική και κοινωνική. "Η μικρή και αδύναμη Ελλάδα" θα γίνει πιο μικρή ανάμεσα στις μεγάλες ακμάζουσες Ευρωπαϊκές και άλλες δυνάμεις. Έτσι θα είναι μια εύκολη λεία για οποιοδήποτε ισχυρό κράτος, ώστε να αναγκαστεί να βρίσκεται σε σχέση εξάρτησης και υποτέλειας (κυρίως πνευματικής και πολιτισμικής).

2.4) Πολιτικές συνέπειες

Η μείωση της γεννητικότητας και η αύξηση της αναλογίας των ηλικιωμένων στο σύνολο του πληθυσμού θα έχει ως αποτέλεσμα το εκλογικό σώμα να αποτελείται και να αντιπροσωπεύεται από ηλικιωμένα

Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

άτομα. Παρατηρείται αύξηση του αριθμού των ηλικιωμένων εκλογέων και εκλεγομένων σε όλο το φάσμα της κοινωνικής πολιτικής ζωής.

Από όσα ήδη αναφέραμε παραπάνω, οι συνέπειες από την μείωση των γεννήσεων είναι πολύμορφες, ποικίλες και καθοριστικές για την πορεία της χώρας. Η μείωση των γεννήσεων θα οδηγήσει όχι μόνο σε πληθυσμιακή παρακμή αλλά και σε κοινωνική και πολιτισμική παρακμή του τόπου. Η επικείμενη μείωση του πληθυσμού της χώρας μας φαίνεται ότι σύντομα θα πάψει να αποτελεί απειλή ή προειδοποίηση και θα γίνει μια μη αναστρέψιμη πραγματικότητα για όλους μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Μία προσέγγιση στα αίτια του δημογραφικού προβλήματος της χώρας μας και προβλέψεις για την προοπτική της οικονομίας και του πληθυσμού.

3.1) Αίτια που οδήγησαν στο δημογραφικό πρόβλημα.

Τα αίτια που ευθύνονται για τη μείωση των γεννήσεων και τη δημιουργία του δημογραφικού προβλήματος της Ελλάδας είναι α) Δημογραφικοί παράγοντες, β) Κοινωνικό-οικονομικοί παράγοντες και γ) Ψυχολογικοί παράγοντες.

3.1.1) Δημογραφικοί παράγοντες.

1) *ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΒΡΕΦΙΚΗΣ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ:* Η βρεφική θνησιμότητα σημείωσε αισθητή μείωση τα τελευταία χρόνια. Με την αύξηση του αριθμού των βρεφών και νηπίων που δεν πεθαίνουν δεν είναι πια απαραίτητο οι γονείς να αποκτήσουν πολλά παιδιά για να επιζήσουν 2 ή 3 απ' αυτά όπως συνέβαινε στο παρελθόν.

2) *ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΝΟΝΩΝ ΚΑΙ ΑΞΙΩΝ:* Οι νέες γενιές απέρριψαν το σύστημα κανόνων -αξιών των μεγαλύτερων τους. Δηλαδή, παρατηρείται αλλαγή στην αντίληψη για το γάμο και την οικογένεια και κατάρρευση ή διάλυση της παραδοσιακής οικογένειας.

3) *ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΣΚΟΠΟΥ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ:* Δεν αποτελεί πια συμμαχία δύο οικογενειών αλλά το αποτέλεσμα ατομικών επιλογών. Η οικογένεια αποβλέπει στην εκπλήρωση των στόχων των μελών της και η γυναίκα έχει τη δική της απασχόληση.

3.1.2) Κοινωνικό-οικονομικοί παράγοντες.

1) *ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ*: Όσο ψηλότερο είναι το εισόδημα μιας χώρας τόσο χαμηλότερο είναι το επίπεδο γονιμότητας. Αύξηση του οικογενειακού εισοδήματος επηρεάζει τις προτιμήσεις και τις αξίες σε

τέτοιο βαθμό ώστε να περιορίζει τον αριθμό των παιδιών.

2) *ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ και ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΗ ΑΝΕΡΓΙΑ*: Η ανεργία των νέων αποτελεί αιτία περιορισμού της γαμηλιότητας και της γεννητικότητας. Οι νέοι άνεργοι δεν αποφασίζουν να παντρευτούν και να αποκτήσουν παιδιά αφού δεν έχουν εισοδήματα απ' τη δουλειά τους.

3) *ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΠΛΟΣ ΦΟΡΤΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ*: Η επαγγελματική απασχόληση της γυναίκας επηρεάζει τη γονιμότητα έμμεσα, διότι οι εργαζόμενες γυναίκες παντρεύονται αργότερα αλλά και άμεσα, αφού οι εργαζόμενες σε εργοστάσια, γραφεία ασχολούνται επιπλέον με το μαγείρεμα, το καθάρισμα, το συγύρισμα του σπιτιού, τη φροντίδα των παιδιών, των ηλικιωμένων, τα ψώνια με αποτέλεσμα να έχει εργάσιμη εβδομάδα 80 ώρες, διπλάσια από των αντρών.

4) *ΑΝΕΠΑΡΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ*: Απαιτούνται περισσότερες διευκολύνσεις για την εργαζόμενη μητέρα α) ίδρυση περισσότερων βρεφονηπιακών - παιδικών σταθμών β) χορήγηση οικογενειακών επιδομάτων γ) φορολογικές ελαφρύνσεις και δ) ενίσχυση του θεσμού του γάμου - παροχή ευεργετημάτων στις πολύτεκνες οικογένειες.

5) *ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ*: Ο αστικός τρόπος ζωής αποτελεί εμπόδιο για την απόκτηση πολλών παιδιών γιατί δημιουργεί πρόσθετες

ανάγκες χώρου (τα διαμερίσματα των πολυκατοικιών διαθέτουν περιορισμένους χώρους ακατάλληλους για τη δημιουργία μεγάλης οικογένειας, η άρνηση των ιδιοκτητών να νοικιάζουν τα διαμερίσματα τους σε οικογένειες με μικρά και κυρίως πολλά παιδιά) κ.λ.π.

7) *ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ*: Η ανύψωση του μορφωτικού επιπέδου του πληθυσμού και κυρίως των γυναικών. Η παράταση της σχολικής και φοιτητικής ζωής οδηγεί στην καθυστέρηση του γάμου, στην αγαμία, στην επιθυμία απόκτησης οικογένειας με μικρό αριθμό παιδιών και στη δυνατότητα σύστασης μικρής οικογένειας εξαιτίας της γνώσης και εφαρμογής αποτελεσματικών μεθόδων αντισύλληψης. Οι μορφωμένες γυναίκες είτε εργάζονται είτε όχι αποκτούν λιγότερα παιδιά από τις αμόρφωτες γιατί έχουν περισσότερες δυνατότητες να εργάζονται και αυξημένες πιθανότητες να έχουν καλοπληρωμένη και ενδιαφέρουσα απασχόληση, ευχάριστες συνθήκες εργασίας και προοπτικές εξέλιξης.

3.1.3) Ψυχολογικοί παράγοντες.

Τα ψυχολογικά κίνητρα απόκτησης παιδιών, οι οικογενειακές συνθήκες, η επίδραση του σύγχρονου τρόπου ζωής στον αριθμό των παιδιών που αποκτά κάθε ζευγάρι, οι υποκειμενικές αντιδράσεις, στον έλεγχο των γεννήσεων, τις επιπτώσεις του μεγέθους της οικογένειας στους γονείς, τις ψυχολογικές επιπτώσεις της άμβλωσης, τις αλληλεπιδράσεις της ατομικής συμπεριφοράς και της γονιμότητας.

Τέλος κατά την διάρκεια ερωτηματολογίου ερευνητικής ομάδας του ΤΕΙ Πατρών (βλέπε σχ. βιβλιογραφία, πτυχιακή τμήματος νοσηλευτικής, Τ.Ε.Ι. Πάτρας, παράρτημα -ερωτηματολόγιο), σε δείγμα 1000 ατόμων της ευρύτερης περιοχής της Πάτρας, διαπιστώθηκαν και παρατίθενται ενδεικτικά ορισμένες προθέσεις- αντιλήψεις, συμπολιτών μας.

Σε ανάλογο ερώτημα, διαπιστώθηκε ότι 285 από τους 1000 ερωτηθέντες, ποσοστό 28,5%, έχουν απευθυνθεί σε κέντρο οικογενειακού προγραμματισμού, ενώ 715 δηλαδή ποσοστό 71,5%, δεν έχουν απευθυνθεί.

Ομοίως σε ανάλογο ερώτημα, διαπιστώθηκε ότι 832 από τους 1000 ερωτηθέντες, ποσοστό 83,2%, πιστεύουν ότι σκοπός του οικογενειακού προγραμματισμού είναι να βοηθήσει το ζευγάρι να αποκτήσει παιδί όταν και όπως αυτό επιθυμεί, ενώ 168 από τους ερωτηθέντες, ποσοστό 16,8%, έχουν αντίθετη άποψη.

Ομοίως, βλέπουμε ότι 223 από τους 1000 ερωτηθέντες απάντησαν ηώς στην απόφασή τους να αποκτήσουν περισσότερα από δύο παιδιά, θα τους επηρέαζαν τα αφροδισιακά (τα ναρκωτικά, ποσοστό 22,3%, 307 η μόλυνση του περιβάλλοντος, ποσοστό 30,7%, 350 δήλωσαν οικονομικούς λόγους, ποσοστό 35%, 107 κληρονομικές ασθένειες, ποσοστό 10,7% και 13 τα Μ. Μ. Ε. ποσοστό 1,3%.

Επίσης, βλέπουμε ότι 298 από τους 1000 ερωτηθέντες ποσοστό 29,8% απάντησαν ο κυριότερος στόχος της ζωής τους είναι η επαγγελματική και κοινωνική τους εξέλιξη και άνοδος, 592 ότι είναι η δημιουργία οικογένειας, ποσοστό 59,2% και 110 είναι η, οικονομική τους ευημερία, ποσοστό 11%.

Ακόμη, βλέπουμε ότι 160 από τους 1000 ερωτηθέντες πιστεύουν ότι μια πολύτεκνη οικογένεια είναι παιδοκεντρική, ποσοστό 16%, 215 ότι είναι συνειδητοποιημένη, ποσοστό 21,5%, 348 ότι είναι οικογένεια με ηθικές και θρησκευτικές αρχές, ποσοστό 34,8%, 149 πιστεύουν ότι είναι χαμηλού κοινωνικό-οικονομικού επιπέδου, ποσοστό 14,9% και 128 ότι είναι χωρίς άλλα ενδιαφέροντα, ποσοστό 12,8%.

Ακολούθως, βλέπουμε ότι 305 από τους 1000 ερωτηθέντες, ποσοστό 30,5% απάντησαν ότι μία πολύτεκνη οικογένεια τους προκαλεί αισθήματα χαράς και ευτυχίας, 335 συμπάθειας, ποσοστό 33,5%, 137 απάντησαν ότι τους

προκαλεί οίκτο, ποσοστό 13,7% και 223 ότι αισθάνονται ασφάλεια και πληρότητα, ποσοστό 22,3%.

Τέλος, βλέπουμε ότι 82 από τους 1000 ερωτηθέντες, θεωρούν ως ιδανικό σχήμα οικογένειας το ζευγάρι να έχει 1 παιδί, ποσοστό 8,2%, 412 να έχει 2 παιδιά, ποσοστό 41,2%, 283 να έχει 3 παιδιά, ποσοστό 28,3%, 205 να έχει το ζευγάρι παιδιά και να μένει μαζί με τον παππού και την γιαγιά, ποσοστό 20,5% και 18 θεωρούν ότι το ζευγάρι δεν πρέπει να έχει παιδιά, ποσοστό 1,8%.

3.2) Πορεία και μελέτες-απόψεις για το δημογραφικό πρόβλημα.

Το δημογραφικό πρόβλημα της Ελλάδος, το οποίο με την πάροδο του χρόνου γίνεται ολοένα και εντονότερο, συνίσταται κυρίως στη συνεχή μείωση του αριθμού των γεννήσεων. Αυτό προέκυψε από την δυσμενή διαμόρφωση των δημογραφικών δεικτών της φυσικής και μηχανικής κινήσεως του πληθυσμού της Ελλάδος.

Εντός των επομένων ετών, αν δεν αντιστραφεί η πορεία του δείκτη φυσικής αυξήσεως του πληθυσμού είναι πιθανόν η Ελλάδα να αντιμετωπίσει άμεση μείωση του πληθυσμού της. Η ένταση της επιστροφής των μεταναστών (παλιννόστηση) δεν δύναται να λύσει το πρόβλημα, απλώς θα το μεταθέσει στα επόμενα έτη. Οι παλιννοστούντες μετανάστες, έχουν στην συντριπτική τους πλειοψηφία περάσει την αναπαραγωγική ηλικία. Εξ αλλού, η (παρατεταμένη) οικονομική κρίση της χώρας μας, θα μειώσει το κύμα παλιννοστήσεως. Η εξέλιξη της γεννητικότητας στην Ελλάδα, είναι δυσμενέστερη από οποιαδήποτε πρόβλεψη. Το γεγονός αυτό, προβληματίσε σοβαρά το Ελληνικό κράτος, το οποίο το έτος 1973 ανέθεσε σε ομάδα

επιστημόνων, του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ) να συντάξει, για το Υπουργείο Συντονισμού, ειδική μελέτη για την εξέλιξη του Ελληνικού πληθυσμού, μέχρι το έτος 2000. Η ομάδα αυτή μελετώντας τις εξελίξεις τόσο της φυσικής όσο και της μηχανικής κινήσεως του Ελληνικού πληθυσμού, και υπό την προϋπόθεση ότι θα συνεχισθεί αυτή η τάση στον δείκτη θνησιμότητας και μεταναστεύσεως, διατυπώθηκαν τρεις υποθέσεις περί της εξελίξεως του Ελληνικού πληθυσμού.

α) Η πρώτη υπόθεση, η οποία υιοθετεί την άποψη ότι, θα συνεχισθούν αυτές οι δημογραφικές εξελίξεις, και χωρίς καμία παρέμβαση της πολιτείας. Κάνοντας μία μαθηματική προβολή των μέχρι τώρα στοιχείων έως το 2000 κατέληξε στο εξής αποτέλεσμα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1

ΠΕΡΙΟΔΟΙ	Μέσος πληθυσμός (σε χιλ. άτομα)	Μέσος ετήσιος αριθμός γεννήσεων (σε χιλ. άτομα)	Γεννήσεις σε 1000 άτομα	Φυσική αύξηση %
1976-1980	9.205	144	15,7	0,68
1981-1985	9.512	148	15,5	0,63
1986-1990	9.792	148	15,1	0,53
1991-1995	10.022	144	14,3	0,39
1996-2000	10.188	136	13,4	0,26

Η εξέλιξη αυτή, παρότι δεν θα ήταν δυσμενέστερη της εξελίξεως άλλων Ευρωπαϊκών χωρών, εκρίθη δυσμενής για την Ελλάδα και οι δημογραφικές, οικονομικές, κοινωνικές και γεωπολιτικές ιδιομορφίες της Ελλάδας επέβαλλαν ενίσχυση της αναπαραγωγικότητας.

Για αυτό εξετάσθηκαν δύο υποθέσεις. Στην πρώτη υπόθεση έγινε δεκτή μία συγκρατημένη ενίσχυση της γεννητικότητας από το κράτος, ενώ

στην δεύτερη έγινε δεκτή μία "δυναμική" πολιτική ενισχύσεως των γεννήσεων.

β) Η δεύτερη υπόθεση. Ακολουθεί η προβολή του πληθυσμού:

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2

ΠΕΡΙΟΔΟΙ	Μέσος πληθυσμός (σε χιλ. άτομα)	Μέσος ετήσιος αριθμός γεννήσεων (σε χιλ. άτομα)	Γεννήσεις σε 1000 άτομα	Φυσική αύξηση %
1976-1980	9213	148	16,0	0,71
1981-1985	9543	154	16,2	0,70
1986-1990	9861	157	16,0	0,62
1991-1995	10141	156	15,3	0,50
1996-2000	10373	151	14,6	0,40

γ) Η τρίτη υπόθεση. Ακολουθεί η προβολή του πληθυσμού:

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3

ΠΕΡΙΟΔΟΙ	Μέσος πληθυσμός (σε χιλ. άτομα)	Μέσος ετήσιος αριθμός γεννήσεων (σε χιλ. άτομα)	Γεννήσεις σε 1000 άτομα	Φυσική αύξηση %
1976-1980	9220	150	16,3	0,74
1981-1985	9569	159	16,6	0,74
1986-1990	9915	164	16,6	0,68
1991-1995	10238	166	16,2	0,60
1996-2000	10530	166	15,8	0,53

Όπως προκύπτει και από την πλέον αισιόδοξη προοπτική ο ρυθμός φυσικής αυξήσεως του πληθυσμού μακροπρόθεσμα θα μειωθεί. Απλώς επιβραδύνεται η μείωση του. (ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ/ΣΕΑ.136-139)

Ενώ αυτές είναι οι δυσοίωνες προβλέψεις για την εξέλιξη του πληθυσμού του δείκτη γεννητικότητας το έτος 1978, η πραγματική εικόνα ήταν πολύ δυσμενέστερη ιδίως μετά το 1982. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι, ότι ενώ για την χειρότερη των περιπτώσεων που είδαμε πιο πάνω (υπόθεση α) προβλεπόταν για το έτος 1984 γεννήσεις 146,000 ατόμων το έτος αυτό γεννήθηκαν μόνον 125.555 άτομα (Αλεξόπουλος, 1986/ 136-139).

Αυτή η άσχημη εξέλιξη προβλέπεται ότι θα είναι εντονότερη τα αμέσως επόμενα χρόνια, λόγω της συνεχούς μείωσης των γάμων, της αύξησης των διαζυγίων, της συνεχιζόμενης οικονομικής κρίσης και της αύξησης της ανεργίας.

Ο κίνδυνος ταχείας μείωσης του πληθυσμού είναι άμεσος. Αρκεί να λάβει κανείς υπ' όψιν του ότι:

α) Ο γηρασμός του πληθυσμού θα οδηγήσει στην αύξηση του δείκτη θνησιμότητας ενηλίκων.

β) Ο αριθμός των θανάτων από βίαια γεγονότα (αυτοκινητιστικά δυστυχήματα κ.λ.π.) κυρίως νέων ατόμων αυξάνει.

γ) Ότι η ηθική παρακμή, οδηγεί σε αύξηση των πασχόντων από αφροδίσια νοσήματα, των αλκοολικών, των χρηστών ναρκωτικών κ.λ.π.

δ) Την εξάπλωση σε όλα τα στρώματα της κοινωνίας υλιστικών αντιλήψεων για την ζωή, κάνοντας τα άτομα να αποφεύγουν να αναλαμβάνουν ευθύνες, όπως την ανατροφή των παιδιών.

3.3) Μετανάστευση.

Εδώ, πρέπει να επισημάνουμε ότι η μελέτη του Κ.Ε.Π.Ε. το 1973, βρέθηκε πολύ κοντά στην πραγματική εικόνα του 1991 και τη σημερινή του 2001.

Οι κάποιες αποκλίσεις που παρουσιάζονται με την πραγματική απογραφή, του νόμιμου πληθυσμού, δεν οφείλονται σε κάποια παρέμβαση της πολιτείας, (με διάφορα μέτρα παρέμβασης – ενίσχυσης των γεννήσεων), αλλά σε παράγοντες όπου κάποιοι από αυτούς, εμφανίζονται για πρώτη φορά στην χώρα μας περίπου μετά το 1990, (δηλαδή μετά την "πτώση του τείχους του Βερολίνου") και επηρεάζουν θετικά ή αρνητικά, την οικονομική ανάπτυξη και τα δημογραφικά δεδομένα της Χώρας μας.

Ο κυριότερος από αυτούς τους παράγοντες είναι το μεταναστευτικό ρεύμα οικονομικών μεταναστών από της χώρες της υπόλοιπης Βαλκανικής χερσονήσου την Ασία αλλά και την Αφρική, προς την χώρα μας, καθώς η γεωγραφική θέση της Χώρας είναι η πύλη της Ευρώπης και το σταυροδρόμι των τριών ηπείρων. Αυτό το φαινόμενο παρουσιάζεται τόσο έντονο για πρώτη φορά στην μακραίωνη ιστορία της.

Οι μετανάστες αυτοί αλλοίωσαν κατά 700000-800000 κατοίκους το αποτέλεσμα της απογραφής, που αναμενόταν από τις προαναφερθείσες μελέτες, (υπόθεση α', πιο αντιπροσωπευτική με την πραγματικότητα, λόγω μη ουσιαστικής παρεμβάσεως, από την πολιτεία) για τον Ελληνικό πληθυσμό σύμφωνα με την πορεία που διέγραφαν οι δημογραφικοί δείκτες τα τελευταία 30 χρόνια, αλλά και από τον ετήσιο απολογισμό διαφορά γεννήσεων με τους θανάτους

Για πρώτη φορά στην ιστορία της Χώρας μας, όπως προαναφέραμε, το μεταναστευτικό ρεύμα είναι προς την Ελλάδα, ενώ το αντίθετο ήταν

συνηθισμένο φαινόμενο και υπήρχε η απαραίτητη εμπειρία, όσον αφορά την μελέτη αυτού.

Έτσι, από την μία πλευρά, δεν είχε προβλεφθεί αυτή η εξέλιξη για τον πληθυσμό της Χώρας, από την άλλη, τα στοιχεία που έχουμε για τους μετανάστες, είναι στο μεγαλύτερο βαθμό ελλιπή, λόγω παράνομης εισόδου και της διαρκούς μετακίνησης στο εσωτερικό της Χώρας, για βιοποριστικούς λόγους.

Οι οικονομικοί μετανάστες, ακολουθούν δύο δρόμους – συμπεριφορές, όπως συνέβαινε και συμβαίνει, με τους συμπατριώτες μας που πήγαν στο εξωτερικό. Η πρώτη περίπτωση, είναι να ενσωματωθούν και να αφομοιωθούν με τον ντόπιο πληθυσμό. Η δεύτερη περίπτωση είναι να επιστρέψουν – παλιννοστήσουν, όταν οι συνθήκες γίνουν πιο ευνοϊκές στις πατρίδες τους.

Στην Ελλάδα παραμένουν πολλοί λόγω του γεγονότος ότι είναι από γείτονες χώρες, Βαλκανική χερσόνησο (Αλβανία, Σκόπια, Βουλγαρία), ένα φαινόμενο που δεν είναι συνηθισμένο.

Ο βασικότερος παράγων που επηρεάζει την παλιννόστηση, είναι η οικονομική κατάσταση- διαφορά μεταξύ των δύο χωρών. Δηλαδή της χώρας καταγωγής- εξόδου και της χώρας εργασίας- εισόδου.

Συνοψίζοντας, ενώ το αποτέλεσμα της απογραφής του 2001 ήταν 10.964.080 (βλ. παράρτημα σελ.188), κατοίκους, ο Ελληνογενής πληθυσμός, ήταν κατά ένα μικρό ποσοστό, λιγότερος από τον νόμιμο, που ήταν 10.206.595 κάτοικοι, για τον οποίο έχουμε στοιχεία και μπορούν να γίνουν μελέτες για την πορεία του και το δημογραφικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει αυτός και κατά συνέπεια η Χώρα, καθώς όπως αναφέρουμε σε επόμενη παράγραφο, είναι αυτός που συνδέεται άμεσα με την οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας και τα προβλήματα αυτής.

3.4) Προβλέψεις-προοπτικές για το μέλλον του πληθυσμού της χώρας και κάποια οικονομικά στοιχεία.

Η προοπτική του πληθυσμού της Χώρας είναι απαισιόδοξη, σύμφωνα με τα μέχρι τώρα δεδομένα των δημογραφικών εξελίξεων της. Ο συνολικός πληθυσμός της Χώρας θα αρχίσει να μειώνεται, φθάνοντας, μετά από δύο γενεές, το 2050, να απολέσει 2 περίπου εκατ. άτομα. Το γεγονός όμως αυτό καθαυτό δεν είναι τόσο σημαντικό, αν ληφθεί υπόψη η έντονη μεταβολή της δομής του πληθυσμού, που θα σημειωθεί κατά τη διάρκεια της αναφερομένης περιόδου. Η γήρανση του πληθυσμού θα αγγίσει το 30% περίπου, ενώ η νεανικότητά του θα μειωθεί ακόμα περισσότερο (17% περί-που). Η θνησιμότητα θα αυξηθεί σε απόλυτους αριθμούς, όχι λόγω υποβαθμίσεως της υγείας, αλλά λόγω της αυξήσεως της γηράνσεως του πληθυσμού.

Με τα σημερινά δεδομένα φαίνεται ότι η εξωτερική μετανάστευση δεν θα ασκήσει σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη του πληθυσμού. Αντίθετα, η εσωτερική μετανάστευση θα επιτείνει τη συσσώρευση του πληθυσμού στα αστικά κέντρα, ενώ θα σημειωθεί μια υπέρμετρη αύξηση αλλοδαπών, κυρίως από τις Βαλκανικές χώρες, χώρες Αν. Ευρώπης, την Β. Αφρική και Ασία, που εισέρχονται παράνομα στη Χώρα. Δυστυχώς, δεν έχουν ληφθεί μέχρι τώρα κάποια μέτρα ελέγχου, με άμεσο κίνδυνο να δημιουργηθούν σοβαρά κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα στο άμεσο μέλλον.

Η γήρανση του πληθυσμού της Χώρας, με τον υψηλότερο ρυθμό από όλες τις χώρες της Δ. Ευρώπης θα έχει καταλυτική επίδραση στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή της, επιτείνοντας συγχρόνως τα εθνικά της προβλήματα. Αν λάβει υπόψη κάποιος ότι περίπου ένας στους τρεις κατοίκους

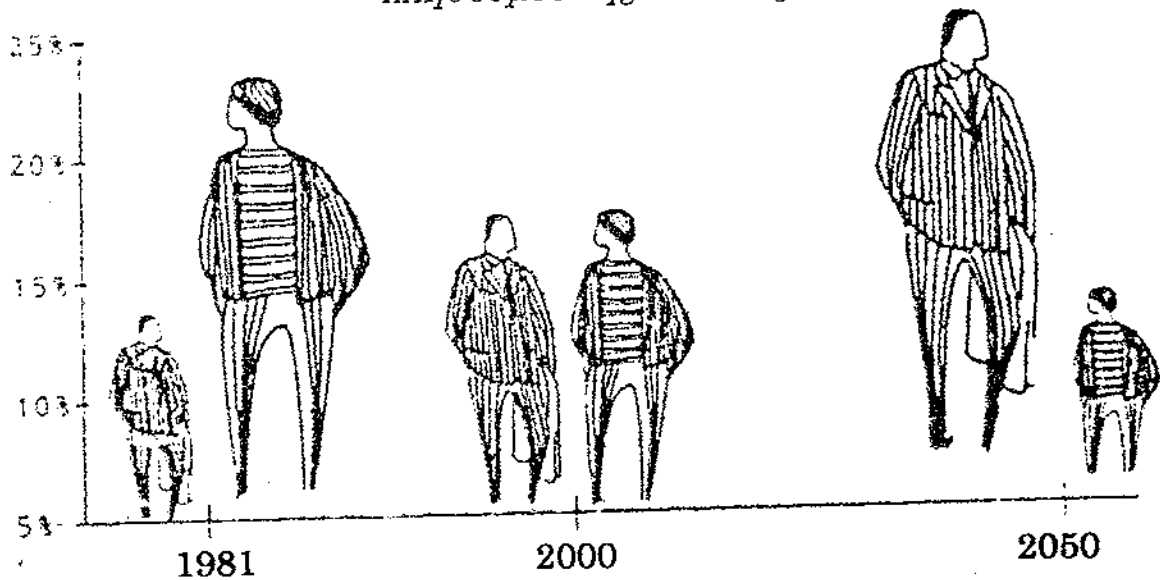
θα είναι άνω των 65 ετών, ενώ σήμερα είναι ένας στους 7 και πριν τριάντα χρόνια ήταν ένας στους 15, τότε θα κατανοήσει την όξυνση των προβλημάτων της ελληνικής κοινωνίας.

Με βάση τις υποθέσεις αυτές, εφαρμόζοντας τη διεθνώς αποδεκτή μεθοδολογία, προκύπτουν αρκετά ζοφερές εξελίξεις, που μπορούν να χαρακτηρισθούν σαν πληθυσμιακή κατάρρευση, σε αντίθεση με τα συμβαίνοντα στο γειτονικό μουσουλμανικό χώρο. Δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής ότι η Ελλάδα ναί μεν ανήκει στην κοινωνία των χωρών της Δ. Ευρώπης, αλλά βρίσκεται, στην περιφέρεια της και μάλιστα στη μεθόριο με τις μουσουλμανικές χώρες, όπου η δημογραφική κατάσταση είναι ακριβώς αντίστροφη.

Η πληθυσμιακή εξέλιξη της Ελλάδος, με την υπόθεση ότι η γονιμότητα θα παραμείνει στα σημερινά επίπεδα, προβλέπει μείωση του πληθυσμού, ο οποίος το 2050 θα είναι 8.120.000 κάτοικοι. Ενώ μέχρι το 2000 υπάρχει κάποια σταθερότητα και αύξηση (είσοδος οικονομικών μεταναστών), του πληθυσμού, αμέσως μετά θα σημειωθεί ραγδαία μείωση, λόγω της εισόδου στην παραγωγική διαδικασία των κλιμακίων των ηλικιών με σημαντικά μειωμένο πλήθος ατόμων. Είναι η γνωστή υστέρηση των δημογραφικών φαινομένων που είναι αναπότρεπτη.

Διάγραμμα 3.1

Ποσοστιαία προοπτική της γηράνσεως και της νεανικότητας του πληθυσμού της Ελλάδας.

(Γ.Ν.Τζιαφέτα, Αθήνα 1988/ σελ.28)

Ο στόχος των 8.120.000 κατοίκων της Ελλάδας το 2050, μπορεί να μην είναι τρομακτικός, διότι δεν θα απέχει πολύ από το επίπεδο της δεκαετίας του 1960, θα είναι όμως έντονα διαφοροποιημένος ως προς τη σύνθεση του πληθυσμού. Αναμένεται ότι θα διπλασιασθεί η γήρανση του πληθυσμού, δηλαδή το ποσοστό των ατόμων του πληθυσμού σε ηλικία πάνω από 65 χρόνια, ενώ θα μειωθεί κατά 50%, περίπου η νεανικότητα, (διάγραμμα). Π.χ, ενώ το 1981 1 στις 6 γυναίκες ήταν πάνω από 65 χρόνια, το 2050 θα είναι 1 στις 3.

Αν λάβει κάποιος υπόψη ότι η μεταβολή αυτή θα είναι μονότονη και συνεχής σε όλη τη χρονική περίοδο μέχρι το 2050, τότε αντιλαμβάνεται αμέσως τα συνυφασμένα προβλήματα που θα προκύψουν. Το συνταξιοδοτικό καθεστώς θα κλονισθεί άμεσα, ενώ οι δαπάνες για υγειονομική περίθαλψη θα αυξηθούν κατακόρυφα και οπωσδήποτε σε πολλαπλάσιο ρυθμό από τι θα μειωθούν οι δαπάνες για κοινωνικές παροχές στις νέες μητέρες και τα παιδιά. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την πολιτική που εφαρμόστηκε μέχρι πρόσφατα για τη μείωση του χρόνου συνταξιοδοτήσεως στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα και με τη συνεπικουρία της ανεργίας, θα προκαλέσει άμεσα τρομακτικά προβλήματα στα συνταξιοδοτικά ταμεία, στα οποία ως γνωστόν ισχύει το αναδιανεμητικό σύστημα. Το πρόβλημα έχει επισημανθεί, διότι ήδη το πλήθος των εισερχομένων ατόμων στην αγορά εργασίας είναι μικρότερο από το πλήθος των εξερχόμενων, σαν αποτέλεσμα της πολιτικής των διευκολύνσεων εξόδου από την εργασία. Επίσης είναι γνωστά τα προβλήματα εθνικής άμυνας και της αποδυναμώσεως των ακριτικών περιοχών της χώρας, που δίνουν πρόσχημα για τη διατύπωση θέσεων αναζητήσεως «ζωτικού χώρου» από γειτονικά κράτη. Το πρόβλημα είναι σοβαρότερο από κοινωνικής πλευράς, όπως τόνισε σε μία διάλεξη του (29-5-1986) στην Αθήνα ο κοινωνιολόγος A. Sauvy. Μια κοινωνία γερόντων διακρίνεται πάντα από το γεροντικό πνεύμα, από πνευματική αδυναμία ανανεώσεως και ανελίξεως, είναι αυτή που περιμένει καρτερικά μόνο το θάνατο.

Προβαλλόμενος ο πληθυσμός της Χώρας στο μέλλον, με την υπόθεση ότι η λίαν χαμηλή θνησιμότητα θα εξακολουθήσει να μειώνεται και η πολύ χαμηλή γονιμότητα θα βελτιωθεί βαθμιαίως και θα ανακτήσει τα επίπεδα αναπληρώσεως των γενεών στα τέλη της πρώτης ή τις αρχές της δεύτερης δεκαετίας του επομένου αιώνας, δείχνει ότι οι διαδικασίες οι οποίες έχουν αρχίσει δεν είναι εύκολο να βελτιωθούν. Ο συνολικός

πληθυσμός θα κινηθεί στην τάξη μεγέθους των 10,5-11,5 εκατομμυρίων, και ύστερα από μικρή αύξηση θα μειωθεί μάλλον παρά θα αυξηθεί. Η σύνθεση αυτού κατά ηλικία, θα εξακολουθήσει τη διαδικασία της γηράνσεως, και κατά τη λήξη της προβολικής περιόδου, το 2020, οι ηλικιωμένοι 65 ετών και άνω θα έχουν φθάσει τα 20% του συνολικού πληθυσμού, ενώ ο παιδικός πληθυσμός θα πέσει κάτω από τα σημερινά επίπεδα των 18% και μόνο με μια βελτιωμένη γονιμότητα θα επανέλθει στη δεύτερη δεκαετία του επομένου αιώνας. (Βλέπε Πίνακα α, β). Οι δημογραφικές αυτές προβολές δεν έχουν λάβει υπόψη τις επιδράσεις της μεταναστεύσεως, (προς και από την Ελλάδα), η οποία θα επηρεάσει τόσο το μέγεθος, όσο και τη σύνθεση του μελλοντικού πληθυσμού.

Παρατηρείται ότι η μεν θνησιμότητα ευρίσκεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα και, επομένως, μικρά περιθώρια έχει για βελτίωση προς τις μεγαλύτερες ηλικίες κυρίως, με την ελπίδα της περαιτέρω βελτιώσεως των μεθόδων της προληπτικής και θεραπευτικής ιατρικής. Η γονιμότητα, εξάλλου, έχει δυνατότητες βελτιώσεως της με το σχηματισμό της οικογένειας και του μέσου αριθμού τέκνων κατά οικογένεια, ο οποίος να εξασφαλίζει το επίπεδο αναπληρώσεως των γενεών, δηλαδή 2,1 τέκνα κατά γυναίκα. Ο τελευταίος αυτός όρος είναι απαραίτητος, όχι για το μέγεθος του πληθυσμού (δεν έχει μεγάλη σπουδαιότητα αν ο πληθυσμός της Χώρας είναι κατά 500 χιλιάδες περισσότερος ή λιγότερος) αλλά έχει μεγάλη σημασία για την κατά ηλικία σύνθεση του πληθυσμού και την ισόρροπη κατανομή του, μεταξύ παιδικού, παραγωγικού και γεροντικού πληθυσμού, μακροχρονίως.

Κατά τη μελέτη των πινάκων που ακολουθούν, βλέπουμε ότι το πρόβλημα είναι εμφανές για το μέλλον του Ελληνικού έθνους, και με την πορεία που έχει η γεννητικότητα τα τελευταία 20-25 χρόνια, αναμένεται

σχεδόν με απόλυτη βεβαιότητα, να επαληθευθούν για άλλη μια φορά οι μελέτες-προβολές του Ελληνογενούς πληθυσμού. Αναφερόμαστε στον Ελληνογεννή πληθυσμό, καθώς τα σύγχρονα παγκόσμια δεδομένα με τη μετακίνηση πλήθους μεταναστών, αλλοιώνουν τις προβλέψεις για το ύψος του πληθυσμού των χωρών, και κυρίως του πραγματικού πληθυσμού, (και λιγότερο του νομίμου). Ο υφυπουργός εσωτερικών Α. Παπαδήμας (Ελευθεροτυπία 24-1-2003), παρουσίασε στοιχεία που προαναγγέλλουν για τα επόμενα χρόνια την εισροή 50 εκατομμυρίων μεταναστών από χώρες της πρώην ΕΣΣΔ στην Ευρώπη, κάτι που επιτείνει την αναγκαιότητα συγκρότησης σχετικής πολιτικής.

Συγκεκριμένα, ο ΟΗΕ προβλέπει για την Ελλάδα ση το 2015 θα κατοικούν 14,2 εκατομμύρια άτομα από τα οποία 3-3,5 θα είναι αλλοδαποί εκτός Ε.Ε. και με την πορεία που έχει το μεταναστευτικό ρεύμα σήμερα, θα λέγαμε ότι αυτή η πρόβλεψη δεν απέχει πολύ από την πραγματικότητα.

Οι σημερινές προβλέψεις προβολές του πληθυσμού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4

Προβολές του πληθυσμού της Ελλάδος, κατά φύλο και ηλικία: 2000 – 2020
(Μέρος α') ΑΡΡΕΝΕΣ

Έτος	1-1-2000	1-1-2005	1-1-2010	1-1-2015	1-1-2020
Σύνολο	5195,3	5247,8	5284,7	5270,2	5235,2
0-4	259,8	265,0	260,9	244,9	232,8
5-9	268,7	263,0	268,2	263,5	247,5
10-14	295,1	273,0	267,3	271,3	266,6
15-19	358,2	299,5	277,5	270,2	274,2
20-24	396,8	363,7	305,4	281,8	274,6
25-29	408,9	402,1	369,4	309,1	285,8
30-34	407,6	415,9	409,2	373,5	313,6
35-39	378,3	412,2	420,5	411,0	375,6
40-44	364,4	380,9	414,7	420,7	411,4
45-49	344,3	362,3	378,8	410,8	417,0
50-54	323,6	341,1	359,2	374,3	406,1
55-59	284,5	317,6	335,1	351,6	366,8
60-64	295,1	274,2	306,5	322,8	339,3
65-69	282,8	272,6	254,4	285,0	301,4
70-74	230,6	246,6	239,2	224,8	253,4
75-79	143,2	186,6	201,4	197,2	187,5
80-84	80,0	99,8	132,0	144,6	144,0
85-89	47,6	44,4	57,1	77,7	87,5
90+	25,8	27,3	27,9	35,4	50,1

ΠΗΓΗ: Ε.Σ.Υ.Ε. (www.statistics.gr.) Ιανουάριος 2003.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.5

Προβολές του πληθυσμού της Ελλάδος, κατά φύλο και ηλικία: 2000 – 2020
(Μέρος β') ΘΗΛΕΙΣ

Έτος	1-1-2000	1-1-2005	1-1-2010	1-1-2015	1-1-2020
Σύνολο	5347,6	5398,8	5427,7	5398,0	5338,6
0-4	244,5	248,9	245,0	229,6	218,3
5-9	252,6	247,9	252,2	246,6	231,1
10-14	279,4	256,6	251,8	254,4	248,4
15-19	338,6	283,3	260,5	253,9	256,2
20-24	380,4	344,9	289,7	263,9	256,9
25-29	398,0	386,4	351,0	292,9	266,7
30-34	403,9	404,6	393,1	354,6	296,0
35-39	381,2	407,9	408,7	395,3	356,3
40-44	367,6	384,2	410,8	409,9	396,1
45-49	342,9	366,8	383,4	409,6	408,4
50-54	328,0	343,0	366,9	381,9	407,9
55-59	297,5	326,9	341,9	364,4	379,2
60-64	323,6	294,2	323,2	337,1	359,2
65-69	318,1	312,1	284,4	312,8	326,7
70-74	279,2	295,0	290,5	265,8	293,4
75-79	192,2	243,8	259,2	256,1	236,1
80-84	115,3	144,4	185,3	199,5	199,6
85-89	71,1	67,9	87,5	114,9	126,8
90+	33,5	40,0	42,6	54,8	75,3

ΠΗΓΗ: Ε.Σ.Υ.Ε. (www.statistics.gr.) Ιανουάριος 2003.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.6

ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Έτος	1-1-2000	1-1-2005	1-1-2010	1-1-2015	1-1-2020
Σύνολο	10542,9	10646,6	10712,4	10668,2	10573,8

ΠΗΓΗ: Ε.Σ.Υ.Ε.(www.statistics.gr.) Ιανουάριος 2003.

Συνοψίζοντας θα λέγαμε ότι η σημερινή δημογραφική κατάσταση, που διαμορφώθηκε τα τελευταία χρόνια, φαίνεται ότι θα προκαθορίσει για πολλά χρόνια τη συνολική πληθυσμιακή εξέλιξη της Χώρας. Ήδη διανύθηκε μια δεκαετία συνεχούς δημογραφικής συρρικνώσεως, με την έντονη μείωση της γονιμότητας που αναμένεται ότι θα συνεχισθεί. Όπως προαναφέρθηκε, με τις τάσεις που διαμορφώθηκαν χωρίς την άσκηση κάποιας παρεμβατικής δημογραφικής πολιτικής, αναμένεται μία ελάχιστη τιμή του ακαθάριστου συντελεστή γεννητικότητας, για τα επόμενα έτη περίπου στο επίπεδο των 100 χιλ. περίπου γεννήσεων ετησίως, (μαζί με τις γεννήσεις των αλλοδαπών μητέρων), στα πλαίσια φυσικά των σημερινών κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών. Η αναστροφή του φαινομένου, ακόμα και αν συνηγορήσουν οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, δεν πρόκειται να οδηγήσει σε σοβαρή ανάκαμψη. Το πιθανότερο ενδεχόμενο θα είναι η σταθεροποίηση στο επίπεδο αυτό, που αντιστοιχεί, όπως είναι γνωστό, σε ένα συντελεστή ολικής γονιμότητας με τιμή περίπου 1,3 παιδιών ανά γυναίκα, πολύ κάτω από το όριο των 2,1 παιδιών που απαιτείται για την ανανέωση των γενεών.

Με τα δεδομένα, λοιπόν, αυτά προδιαγράφεται η εξέλιξη του πληθυσμού τουλάχιστον για μια γενεά, καθόσον οι πληθυσμιακές εξελίξεις διακρίνονται από μια στέρηση φάσεως, μέχρις ότου φθάσουν σε

αναπαραγωγική ηλικία τα κλίμακία εκείνα των ηλικιών που διαφοροποιήθηκαν έντονα, σε σχέση με τα προηγούμενα.

Έτσι, με τις μεταβολές που σημειώνονται, θεωρείται αναγκαία πλέον η αναθεώρηση της προοπτικής του πληθυσμού, που διακρίνεται πλέον από τις έντονες μειωτικές τάσεις, σε αντίθεση με τις μέχρι πρόσφατα αυξητικές τάσεις που χαρακτήριζαν τον πληθυσμό της Χώρας. Στα πλαίσια αυτά, τόσο η ΕΣΥΕ, όσο και άλλοι διεθνείς οργανισμοί (Ηνωμένα Έθνη, ΟΟΣΑ, Διεθνής Τράπεζα κ.λπ.) αναθεωρούν τις προβολές του πληθυσμού συμφωνά με τα νέα δεδομένα για τη φυσική και μεταναστευτική κίνηση. Η ευχέρεια που υπάρχει για την ταχύτερη εκμετάλλευση των στατιστικών δεδομένων της Χώρας παρέχει το προνόμιο στην εργασία αυτή να έχει το χρονικό προβάδισμα στον προσδιορισμό της προοπτικής, σε σχέση με τους διεθνείς οργανισμούς, που απαιτούν κάποιο χρόνο τόσο για τη συγκέντρωση των στοιχείων, όσο και για την ανάθεση της μελέτης στους υπεύθυνους φορείς. Θα πρέπει να αναφερθούν εξ αρχής δύο βασικές παρατηρήσεις. Η πρώτη αφορά την αναγκαιότητα του προσδιορισμού της πληθυσμιακής προοπτικής, που δεν γίνεται απλώς από ενδιαφέρον των δημογράφων και στατιστικολόγων, αλλά λόγω των απαιτήσεων που δημιουργούνται στο γενικότερο κοινωνικό-οικονομικό σχεδιασμό. Είναι γνωστό άλλωστε, ότι σε πολλά σημεία, αν όχι ολοσχερώς, πολλά αναπτυξιακά προγράμματα απέτυχαν διότι δεν έλαβαν σοβαρά υπόψη τον μεταβαλλόμενο πληθυσμιακό παράγοντα.

Η δεύτερη παρατήρηση αφορά την έννοια της δημογραφικής προβολής, αυτής _καθεαυτής_, που δεν αποτελεί κάποια μελλοντολογία ή κάποια περιγραφή της πραγματικά σημειούμενης πληθυσμιακής εξελίξεως, αλλά δείχνει τις πληθυσμιακές τάσεις κάτω από ορισμένες υποθέσεις, όσον αφορά τη φυσική και μεταναστευτική κίνηση

και οι οποίες, με τη σειρά τους, αντανακλούν τις υποθέσεις για τη δημογραφική πολιτική. Έτσι, τελικά, η πληθυσμιακή προβολή δείχνει το τι πρόκειται να συμβεί υπό το πρίσμα των εναλλακτικών δυνατοτήτων της δημογραφικής πολιτικής. Με το σκεπτικό αυτό η πληθυσμιακή προοπτική αναφέρεται συνήθως και ως πληθυσμιακός σχεδιασμός.

Η Ελλάδα αποτελεί κλασικό παράδειγμα χώρας, στην οποία δεν συγκεντρώνονται αναλυτικά στατιστικά στοιχεία για την πληθυσμιακή εξέλιξη, ιδίως δε για τη μετανάστευση, στο επίπεδο μικρής γεωγραφικής περιοχής και για μικρά και τακτά χρονικά διαστήματα. Το γεγονός αυτό αποτελεί τον κυριότερο ανασχετικό παράγοντα για την κατασκευή και τον έλεγχο των μοντέλων που περιγράφουν την πληθυσμιακή εξέλιξη. Έτσι, διατυπώνεται το εύλογο ερώτημα για τη δυνατότητα χαράξεως του οικονομικού και κοινωνικού προγραμματισμού της Χώρας, όταν υπάρχουν εμπόδια με όλα τα συνακόλουθα προβλήματα του πληθυσμιακού σχεδιασμού, που, κατά κανόνα, αποτελεί το κύριο μέρος του συνολικού προγραμματισμού.

Με τα συλλεγόμενα σήμερα στατιστικά δεδομένα, βάση για τον περιφερειακό πληθυσμιακό σχεδιασμό και τον προσδιορισμό των πληθυσμιακών προβολών αποτελούν αναμφισβήτητα τα στοιχεία της απογραφής του έτους 1981, 1991, 2001 και σε μικρότερο βαθμό τα στοιχεία των προηγούμενων απογραφών που διενήργησε η Ε.Σ.Υ.Ε, μεταπολεμικά, στην αρχή κάθε δεκαετίας. Έτσι, με βάση τα στοιχεία των απογραφών και τα στοιχεία της φυσικής κινήσεως του πληθυσμού προσδιορίζεται, σχετικά εύκολα, ο πληθυσμός στην αρχή κάθε δεκαετίας.

Παρά τους ενδοιασμούς, που υπάρχουν για την αξιοπιστία των στοιχείων των απογραφών σε επίπεδο κοινότητας και μικρού γεωγραφικού διαμερίσματος, δεν προβλήθηκε, μέχρι τώρα, κάποια

αμφιβολία σε επίπεδο μεγάλου γεωγραφικού διαμερίσματος. Τα προβλήματα σχετικά με την απογραφή αλλοδαπών αφορούν πολλές περιοχές και ιδίως την περιοχή της Πρωτεύουσας, στις οποίες δεν έχουν απογραφεί με δική τους πρωτοβουλία, λόγω της αμφισβητούμενης νομιμότητας. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνουν τα στοιχεία της ταξιδιωτικής κινήσεως, για παράδειγμα μονό για την πενταετία 1979-83 δίνουν ένα πλεόνασμα εισελθόντων, έναντι εξελθόντων, της τάξεως των 729 χιλ. ατόμων.

Πέραν όμως αυτού, του γεγονότος θα πρέπει να ληφθεί πολύ σοβαρά υπόψη, τόσο από την ΕΣΥΕ, που ανακοινώνει κατά καιρούς πολύ μικρότερους αριθμούς μονίμως εγκατεστημένων αλλοδαπών στην Ελλάδα, όσο και από τις αρμόδιες υπηρεσίες που είναι υπεύθυνες για την απασχόληση των αλλοδαπών στην Ελλάδα, πριν δημιουργηθεί σοβαρό πρόβλημα για την παραμονή τους.

Η επιλογή μεγάλων γεωγραφικών διαμερισμάτων για τον προσδιορισμό των πληθυσμιακών προβολών σε περιφερειακό επίπεδο υπήρξε αναγκαστική επιλογή, στην πρώτη τουλάχιστον φάση της έρευνας, για το λόγο ότι δεν υπάρχουν στοιχεία για τη μεταναστευτική κίνηση του πληθυσμού. Έτσι, με την επιλογή των μεγάλων γεωγραφικών διαμερισμάτων, αίρεται η σημαντική επίδραση της μεταναστεύσεως, η οποία στις μικρές γεωγραφικές περιφέρειες είχε καταλυτική επίδραση στην πληθυσμιακή εξέλιξη στις προηγούμενες δεκαετίες.

Τα στοιχεία των απογραφών, θεωρώντας ότι αναφέρονται στην αρχή κάθε περιόδου, χωρίς να ληφθούν υπόψη οι διαφοροποιήσεις του πρώτου τριμήνου πριν την απογραφή, λόγω του μικρού αριθμού των γεννήσεων και των θανάτων, δίνουν μια καλή εικόνα της πληθυσμιακής εξέλιξεως. Από τις τιμές των δεικτών, (συντελεστών), γεννητικότητας και

θνησιμότητας, η κύρια αιτία των πληθυσμιακών μεταβολών, κατά την εικοσαετία 1961-80, υπήρξε η διαφοροποίηση του παράγοντα της μεταναστεύσεως στα διάφορα γεωγραφικά διαμερίσματα, η οποία απομύζησε τις αγροτικές περιοχές, είτε με τη μορφή της αστυφιλίας, είτε με τη μορφή της εξωτερικής μεταναστεύσεως. Το ίδιο φαινόμενο παρατηρήθηκε και την επόμενη εικοσαετία 1981-2000 αλλά σε μικρότερο βαθμό. Εδώ πρέπει να σημειώσουμε επίσης, ότι με την είσοδο οικονομικών μεταναστών, αναζωπυρώθηκε το εργατικό δυναμικό στις αγροτικές περιοχές, καθώς οι περισσότεροι από αυτούς άνηκαν στο εργατικό-αγροτικό, τομέα της οικονομίας της Χώρας τους.

Μετά από τη διαδικασία διαχωρισμού της επιδράσεως της μεταναστεύσεως ακολούθησε η διαδικασία προσδιορισμού της επιδράσεως των δύο άλλων παραγόντων της φυσικής κινήσεως. Έτσι, η μείωση της γονιμότητας επηρέασε τα νεανικά κλιμάκια και η θνησιμότητα τα μεγάλα κλιμάκια των ηλικιών (Τζιαφέτας 1990/σελ.89-95,149).

3.5) Συρρίκνωση του πληθυσμού της νεότερης ηλικίας .

Όπως αναφερθήκαμε και στο προηγούμενο κεφάλαιο η συρρίκνωση του πληθυσμού της νεότερης ηλικίας είναι γεγονός και αποδεδειγμένα ο μεγαλύτερος κίνδυνος της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας μας.

Συνεπώς για να αλλάξει μορφή αυτή η εικόνα, χρειάζεται μυθικός άθλος εκ μέρους των Ελληνικών κυβερνήσεων, ώστε να μειώσει την αρνητική συνεπεία της υπογεννητικότητας.

Συνέπεια των επιπτώσεων αυτών είναι ο υπερδιπλασιασμός της γήρανης σε απόλυτους αριθμούς κατά την τελευταία 50ετία (1950-

2000), από 510.000 σε 1.300.000 περίπου και σε αναλογικούς αριθμούς από 6,7% σε 13,24%. Κατά το τέλος της ερχόμενης 60ετίας, εφόσον δε μεσολαβήσει καμιά ουσιαστική μεταβολή στους βασικούς συντελεστές της φυσικής κινήσεως του πληθυσμού, η δημογραφική γήρανση το 2.050 θα ανέρχεται σε 3.170.000 κατοίκους, (Ελευθεροτυπία 1-3-2001), δηλαδή 3 εκατομμύρια ηλικιωμένων, και αναλογικά 31% περίπου του συνόλου, ένας δηλαδή στους τρεις Έλληνες, Στην Ελλάδα, οι άνω των 80 ετών υπερήλικες, από 80 που ήταν το 1950, έφθασαν σήμερα στους 219 και το 2050 προβλέπεται ότι θα υπερδιπλασιασθούν.

Από εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ έχει προκύψει ότι η κατά κεφαλή δαπάνη των υπηρεσιών υγείας των ηλικιωμένων είναι 6-8 φορές υψηλότερη από τη μέση δαπάνη όλων των ηλικιών. Για το μέλλον οι προβλέψεις του ΟΟΣΑ για όλες τις χώρες-μέλη του δεν είναι λιγότερο απαισιόδοξες. "Κατά το πρώτο τέταρτο του επόμενου αιώνα, οι μεταβολές της κατά ηλικία διάρθρωσης του πληθυσμού θα είναι ιδιαίτερα επιζήμιες για τις συντάξεις και την οικονομική οργάνωση". Συγκεκριμένα, για την Ελλάδα η πρόβλεψη είναι κατηγορηματική. Είναι αδιανόητο να αντέχει η οικονομία μας το υπέρμετρο κόστος των συντάξεων, όπως διογκώνεται με αλματώδη ταχύτητα. Μετά την πτώση της γεννητικότητας, ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του υψηλού κόστους, είναι η πρόωμη συνταξιοδότηση.

Η Ελλάδα φαίνεται ότι θα ακολουθήσει ακριβώς αντίθετη πορεία. Η μεγάλη μείωση της γονιμότητας φαίνεται ότι θα συνεχισθεί, όπως δείχνουν τα μέχρι τώρα δεδομένα, ενώ δεν αναμένεται να μειωθεί περαιτέρω η θνησιμότητα που έφθασε στα καλύτερα επίπεδα σε παγκόσμια κλίμακα. Παρά όλα αυτά, εάν θεωρήσουμε, ότι θα διατηρηθεί η γονιμότητα στα σημερινά επίπεδα τότε ο πληθυσμός, θα παραμείνει σχεδόν αμετάβλητος, μέχρι την επόμενη γενιά (2020) και στη συνέχεια, λόγω της γνώστης στέρησης των

δημογραφικών φαινομένων θα μειωθεί, δημιουργώντας μια απώλεια 2 εκατομμυρίων ατόμων. Η εφαρμογή ορισμένων μέτρων δημογραφικής πολιτικής που θα επαναφέρει τη γονιμότητα στα επίπεδα 1981-1983, ίσως να μειώσει την απώλεια των 2 εκατ. ατόμων, αλλά οπωσδήποτε δεν θα μπορέσει να μειώσει την αναμενόμενη μεγάλη γήρανση του πληθυσμού. Έτσι, ο δείκτης γήρανσης θα κυμανθεί σε πολύ υψηλά και επικίνδυνα επίπεδα, ο οποίος θα είναι κατά πολύ μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο δείκτη της Τουρκίας. Αντιστρόφως ανάλογη θα είναι και η πορεία του δείκτη αντικαταστάσεως, ο οποίος θα είναι κατά τρεις φορές μικρότερος του αντίστοιχου δείκτη της Τουρκίας.

Σύγκριση του συντελεστή ολικής γονιμότητας με το συντελεστή συμπληρωμένης γονιμότητας γενεάς, δείχνει ότι ο πρώτος εξελίχθηκε με ευρύτερες διακυμάνσεις κατά χρόνο, ενώ ο δεύτερος παρουσιάζει σταθερότερη πτωτική τάση εξέλιξης [15 και 11] και κατά τις ενδείξεις, έχει πέσει κάτω από το επίπεδο αναπλήρωσης των γενεών (έχει φτάσει στα 1,7 παιδιά κατά γυναίκα). Εάν ο συντελεστής ολικής γονιμότητας συνεχίσει να κινείται στα χαμηλά επίπεδα των 1,3 παιδιών κατά γυναίκα για μακρά περίοδο, τότε και ο συντελεστής γονιμότητας γενεάς θα συμπαρασυρθεί σε χαμηλότερα επίπεδα. Αυτό θα γίνει, ακόμη και εάν ο συντελεστής ολικής γονιμότητας, (που προέρχεται από ετήσια στοιχεία) εξελιχθεί με μικρές διακυμάνσεις στο άμεσο μέλλον. Επιπλέον, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι, εάν η γονιμότητα διατηρηθεί για μεγάλο διάστημα στα χαμηλά επίπεδα τότε ακόμη και η επανάκτηση του επιπέδου αναπλήρωσης στην επόμενη γενεά, δε θα μπορέσει να επαναφέρει την πυραμίδα του πληθυσμού από τη συρρίκνωση στην οποία θα έχει περιέλθει, διότι θα έχει ήδη γίνει ελλειμματικός ο γεννήτορας πληθυσμός.

Σε δημογραφικό εφιάλτη έχουμε οδηγηθεί καθώς, κατά 2,4 εκατομμύρια θα έχει μειωθεί ο γηγενής πληθυσμός της Ελλάδας μέχρι το 2050, αν το φαινόμενο της υπογεννητικότητας συνεχιστεί με τους ίδιους ρυθμούς. Κι αν στην τελευταία απογραφή ο πληθυσμός της χώρας μας αυξήθηκε κατά 6,6%, αυτό οφείλεται κυρίως στους μετανάστες, όπως άλλωστε δήλωσε και ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας, κ. Παπαντωνίου.

Η εξελικτική πορεία της γονιμότητας του πληθυσμού της Ελλάδας τα τελευταία έξι χρόνια θα ασκήσει μακροπρόθεσμα πολύ σοβαρές αρνητικές επιδράσεις στη σχέση του αριθμού των απασχολούμενων προς το μη εργατικό δυναμικό, οι οποίες θα είναι πολύ σημαντικότερες από αυτές που δημιούργησε σήμερα η ανεργία. Δυστυχώς σήμερα, επιβεβαιώνεται και μία άσχημη πρόβλεψη του κ. Τζιαφέτα σε μελέτη του το 1988 ότι: "Αν η γονιμότητα σταθεροποιηθεί σήμερα στο επίπεδο του 1985, που είναι υπόθεση μάλλον αισιόδοξη, μετά το έτος 2000, σε μια δωδεκαετία περίπου, θα αρχίσει να αυξάνει η γήρανση του πληθυσμού της χώρας σε ποσοστά που δεν σημειώθηκαν ποτέ μέχρι τώρα στη δημογραφική ιστορία της χώρας". Παρότι το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω θα διπλασιασθεί το 2020 και θα τριπλασιασθεί το 2050, οπότε θα μειωθεί κατά 10 εκατοστιαίες μονάδες το ποσοστό των ατόμων 15-64 ετών.

Με τα Ελληνικά δεδομένα, όπως διαμορφώθηκαν στα προηγούμενα 40 χρόνια (1950-1990), δεν πρόκειται να μεταβληθεί ουσιωδώς το Ελληνογενές εργατικό δυναμικό της χώρας για τη προσεχή γενεά (επόμενα 30 χρόνια), όπως δείχνουν οι προβολές του πληθυσμού, λόγω της στερήσεως η οποία διακρίνει τα δημογραφικά φαινόμενα που συνδέονται με τη γεννητικότητα. Το γεγονός αυτό σημαίνει ότι δεν πρόκειται να υπάρξει σοβαρή επίδραση στο εργατικό δυναμικό της χώρας, εφόσον δεν μεταβληθούν οι σημερινοί συντελεστές απασχολήσεως, που σήμερα διακρίνονται για τις μειωτικές τάσεις στα νεότερα

κλιμάκια των παραγωγικών ηλικιών. Σε πλήρη αντίθεση βρίσκεται η μείωση των νεανικών κλιμακίων και η μεγάλη αύξηση των γεροντικών κλιμακίων. Η μείωση του εργατικού δυναμικού θα είναι μακροπρόθεσμη, όταν θα εισέλθουν στην παραγωγική διαδικασία τα νέα μειωμένα κλιμάκια των ηλικιών, μετά το 2007. Συνεπώς δεν υπάρχει, προς το παρόν τουλάχιστον, ανησυχία για το αναγκαίο εργατικό δυναμικό που απαιτεί η παραγωγική διαδικασία.

Το ανησυχητικό σημείο των εξελίξεων αποτελεί η σοβαρή μεταβολή του δείκτη εξάρτησης (πλήθος γερόντων άνω των 65 ετών και νέων κάτω των 14 ετών προς το σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών), όπου τη μικρή σχετικά μείωση των νέων υπερακοντίζει η αύξηση των γερόντων. Η μείωση όμως του πλήθους των γεννήσεων και των νέων παιδιών δρα ήδη καταλυτικά στην αύξηση της ανεργίας και στη μείωση του συνολικού εισοδήματος. Το γεγονός αυτό δεν είναι μόνο συμπέρασμα της κενσκιανής θεωρίας, αλλά αναπότρεπτη εξέλιξη της σημερινής συγκυρίας, που θα οδηγήσει άμεσα στην ανεργία π.χ. το 1/3 των δασκάλων (περίπου 6 χιλ.) και όλα τα επαγγέλματα που ασχολούνται με το παιδί (παιδικές τροφές, ενδυμασία, παιχνίδια κ.λπ.) και που αποτελούν έναν από τους δυναμικότερους κλάδους της οικονομίας. Με τα σημερινά δεδομένα δεν πρόκειται να διορισθούν επιπλέον νέοι δάσκαλοι, όπως και συμβαίνει, από το 1995 και για μια ολόκληρη γενεά.

Έτσι μπορεί ο Υπουργός της Παιδείας να επιλύσει μερικώς το πρόβλημα της σχολικής στέγης, καθόσον στις αστικές περιοχές θα παραμείνει σχεδόν αναλλοίωτο το πρόβλημα, ενώ θα κλείσουν τα περισσότερα σχολεία των ορεινών και αγροτικών περιοχών, αλλά θα κληθεί ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας να επιλύσει το τεράστιο πρόβλημα της ανεργίας των νέων δασκάλων, που αποφοιτούν κατά χιλιάδες από τα παιδαγωγικά τμήματα της χώρας, και των γειτονικών βαλκανικών χωρών (π.χ. Γιουγκοσλαβία, Ρουμανία κτλ.).

Με το σκεπτικό αυτό το απαιτούμενο σήμερα ποσό για την επίλυση του επιτεινομένου δημογραφικού προβλήματος, κρίνεται μικρό σε σχέση με την απαιτούμενη δαπάνη για την επίλυση του διασυνδεδεμένου προβλήματος της ανεργίας που, όπως αναφέρεται από έγκυρους μελετητές της Εθνικής Οικονομίας, απαιτεί τουλάχιστον διπλάσιες επενδύσεις για τους 15 χιλ. περίπου ανέργους που θα προκύψουν.

Προφανώς, η επιδείνωση της ανεργίας θα επιτείνει την περαιτέρω μείωση της γεννητικότητας-γονιμότητας του πληθυσμού, με την οποία συνδέεται αρνητικά, όπως αποδεικνύει η οικονομετρική ανάλυση των στατιστικών δεδομένων της χώρας για το χρονικό διάστημα 1970-1995. Έτσι θα πρέπει να διακοπεί, σε πρώτη φάση, ο φαύλος κύκλος της επιτεινόμενης ανεργίας και της υπογεννητικότητας, με όλα τα συναφή αποτελέσματα στην οικονομία της χώρας και κυρίως στην ανάπτυξη της. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει, άλλωστε και η διεθνής εμπειρία, καθώς πρώτα άρχισε η δημογραφική κρίση (1962), στις χώρες του δυτικού κόσμου και στη συνέχεια εμφανίσθηκαν τα προβλήματα της οικονομίας.

Πέραν όμως από αυτά, θα μπορούσε να λεχθεί ότι το δημογραφικό πρόβλημα δεν αφορά μόνο την οικονομία της χώρας στα στενά της πλαίσια, αλλά αποτελεί εθνικό πρόβλημα με σοβαρές επιπτώσεις στην εξωτερική πολιτική και στην ίδια την ύπαρξη της. Έτσι, θα πρέπει να ιδωθεί η αντιμετώπιση του κάτω από το γενικότερο αυτό πρίσμα.

3.6) Εργατικό δυναμικό.

Όσον αφορά το εργατικό δυναμικό της χώρας η διαχρονική διαφοροποίηση των δημογραφικών εξελίξεων και των μεταναστευτικών κινήσεων από και προς την Ελλάδα, επηρέασε ανάλογα την εθνική και περιφερειακή προσφορά εργασίας τα τελευταία χρόνια.

Από την μία, για την αποφυγή παραπλανητικών προβλέψεων των κινήσεων του εργατικού δυναμικού, υιοθετείται η υπόθεση μηδενικής καθαρής μετανάστευσης. Η υπόθεση αυτή είναι εύλογη, ιδιαίτερα για τα μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, αν ληφθεί υπόψη ότι η ελευθερία μετακινήσεων που έχει καθιερωθεί εδώ και αρκετό καιρό, φαίνεται ότι δεν αρκεί, χωρίς την ύπαρξη άλλων προϋποθέσεων, να κινητοποιήσει την ενδοκοινοτική μετανάστευση. Πολιτικοί, κοινωνικοί και ψυχολογικοί παράγοντες εγείρουν εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών της Ευρώπης.

Περά όμως από τους μη οικονομικούς περιοριστικούς λόγους, ούτε οι ευκαιρίες απασχόλησης των Ελλήνων στις πατροπαράδοτες χώρες εισδοχής μεταναστών θα είναι ευνοϊκές στα προσεχή χρόνια. Οι λόγοι είναι η σχετική στασιμότητα, ή η χαμηλή μεγέθυνση των οικονομιών τους, η υψηλή ανεργία τους και η εντεινόμενη εισροή μεταναστών από τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

Από την άλλη όμως μεριά, δε μπορεί να αγνοηθεί η σημαντική πρόσφατη εισροή εργατών στην Ελλάδα, από την Αλβανία και τις χώρες του Τρίτου Κόσμου, όπως ήδη έχει προαναφερθεί, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι παράνομοι, καθώς επίσης και οι Ελληνικής καταγωγής Πόντιοι από την πρώην Σοβιετική Ένωση. Οι παράνομοι μετανάστες είναι, κατά ορισμένες εκτιμήσεις, της τάξης των 600.000 και αυξάνουν συνεχώς, ενώ οι Έλληνες από την πρώην Σοβιετική Ένωση, οι οποίοι σήμερα είναι της τάξης των 140.000, θα συνεχίσουν να εισρέουν με μικρό ρυθμό, σύμφωνα με το Υπουργείο Εξωτερικών.

Η εκτίμηση της πιθανής απορροφητικής ικανότητας της οικονομίας σε εργασία στο μέλλον στηρίζεται στους βασικούς παράγοντες προσδιορισμού της απασχόλησης μακροχρονίως, που είναι το προϊόν και η παραγωγικότητα.

Οι δύο αυτές μεταβλητές αναμένεται να επηρεαστούν από τους παρακάτω γενικούς παράγοντες και αναμενόμενες εξελίξεις:

Πρώτον, ο εντατικότερος διεθνής ανταγωνισμός σαν αποτέλεσμα της ενιαίας αγοράς, στον οποίο η Ελλάδα είναι ήδη εκτεθειμένη, θα επηρεάσει τις διεθνείς συναλλαγές της χώρας. Ορισμένες πρόσφατες οικονομετρικές εκτιμήσεις μας δείχνουν ότι η απελευθέρωση του εμπορίου είναι πιθανόν να έχει ορισμένες αρνητικές επιπτώσεις στην απασχόληση. Οι εξαγωγές πατροπαράδοτων προϊόντων αυξάνουν ελαφρά την απασχόληση, αλλά οι εξαγωγές σύγχρονων αγαθών εμφανίζουν μια ουδέτερη επίπτωση σ' αυτήν. Από την άλλη μεριά, η διείσδυση των εισαγωγών μειώνει την απασχόληση.

Δεύτερον, η τρέχουσα πολιτική σταθεροποίησης της οικονομίας, που είναι αναγκαία και για την ικανοποίηση των όρων της Συνθήκης του Μάαστριχτ, για τη σύγκλιση των οικονομιών της Κοινότητας, θα κρατήσει για ορισμένο χρονικό διάστημα το ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης και κατά συνέπεια την απασχόληση σε χαμηλά επίπεδα.

Τρίτον, η πολιτική μείωσης της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα, δεδομένης της υπερπλήρωσής του και της χαμηλής αποδοτικότητας του, και η προσπάθεια μείωσης του ελλείμματος του κρατικού προϋπολογισμού, με ελάφρυνση του βάρους από το κονδύλι των μισθών, θα έχουν αυξητικές τάσεις στην ανεργία.

Οι προβολές της απασχόλησης, που έγιναν με βάση τις συνθήκες αυτές, και με ορισμένες υποθέσεις για τη μεταβολή των κλαδικών ρυθμών αύξησης του προϊόντος και της παραγωγικότητας, δίνουν, για την περίοδο 1989-2000, μέσους ετήσιους ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης 1,6%, παραγωγικότητας 0,9% και απασχόλησης 0,7%. Σε απόλυτους αριθμούς οι εκτιμήσεις αυτές δίνουν 400.000 νέες θέσεις εργασίας στους μη γεωργικούς τομείς της

οικονομίας και εξαλείφουν 117.000 παλιές θέσεις εργασίας από τη γεωργία και τις οικοδομήσεις, με αποτέλεσμα μια καθαρή δημιουργία 283.000 νέων θέσεων εργασίας, ανεβάζοντας έτσι τη συνολική απασχόληση σε 3.953.000 άτομα, το έτος 2000.

Οι υπηρεσίες έχουν, όπως είναι αναμενόμενο, τη μερίδα του λέοντος με 237.000 νέες θέσεις, ενώ ο κλάδος του εμπορίου-εστιατορίων -ξενοδοχείων-τραπεζών, δημιουργεί 100.000 νέες θέσεις. Αυξάνει έτσι το μερίδιο των δυο αυτών ευρέων κλάδων του τριτογενούς τομέα, στη μη γεωργική απασχόληση, από 54% το 1989 σε 59% το έτος 2000.

Η στροφή αυτή της κλαδικής απασχόλησης προς τις υπηρεσίες είναι παράλληλη με μια ταυτόχρονη μεταβολή στην επαγγελματική σύνθεση του εργατικού δυναμικού προς επαγγέλματα που απαιτούν περισσότερη εκπαίδευση και εξειδίκευση, συνεχίζοντας έτσι τις πρόσφατες τάσεις.

Πρόσφατες στατιστικές εκτιμήσεις, σε άλλη εργασία με θέμα τη μελλοντική προσφορά και ζήτηση πτυχιούχων, οδήγησε στο συμπέρασμα ότι η πρόσθετη προσφορά θα είναι διπλάσια από τον αριθμό των αντίστοιχων νέων θέσεων εργασίας. Αυτό δείχνει ότι ακόμη περισσότεροι πτυχιούχοι από όσοι είναι σήμερα θα αναγκαστούν να κάνουν εργασίες των οποίων το γόητρο και η αμοιβή θα είναι κατώτερη των προσδοκιών τους και άσχετα με το επίπεδο και το αντικείμενο σπουδών τους.

Η αύξηση του ποσοστού της συμμετοχής των γυναικών πραγματοποιείται με φθίνοντα ρυθμό και θα τείνει να μηδενιστεί την επόμενη δεκαετία, όταν το ποσοστό αυτό που ανέρχεται σήμερα στο 30% περίπου του συνολικού εργατικού δυναμικού, προσεγγίσει περισσότερο εκείνο των ανδρών.

3.7) Συνταξιοδοτικό - ασφαλιστικό.

Τέλος, πρέπει να επισημάνουμε, ότι η κατανομή του πληθυσμού μιας χώρας επηρεάζει σημαντικά αφενός τις δαπάνες για την υγεία αφετέρου τις δαπάνες για τις συντάξεις και την κοινωνική πρόνοια.

Ένα μέτρο των οικονομικών επιπτώσεων από τη γήρανση του πληθυσμού θα μπορούσε να λάβει κάποιος από την εξέλιξη του δείκτη εξαρτήσεως του πληθυσμού του, ως γνωστόν, ορίζεται από το πηλίκο των νέων (0-14 ετών) και ηλικιωμένων ατόμων (>65 ετών) προς το σύνολο του παραγωγικού πληθυσμού (15-64 ετών). Για να γίνει όμως πιο αποκαλυπτική η μεταβολή του δείκτη είναι αναγκαία η διάσπαση του στο νεανικό και γεροντικό μέρος, διότι το μεν πρώτο μέρος μειώνεται, ενώ το δεύτερο μέρος αυξάνεται, με αποτέλεσμα το συνολικό αλγεβρικό άθροισμα να μη διακρίνεται για ουσιαστικές μεταβολές.

Η διάσπαση του δείκτη ενέχει και ουσιαστική σημασία καθόσον η μείωση του νεανικού δείκτη εξαρτήσεως έχει σαν συνηθισμένο αποτέλεσμα την ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος, ενώ η αύξηση του γεροντικού δείκτη εξαρτήσεως οδηγεί κατά κανόνα στην αύξηση των κρατικών κοινωνικών δαπανών.

Ένα ανάλογο μέτρο της αυξήσεως των δαπανών για τις συντάξεις θα μπορούσε να ληφθεί από τον προσδιορισμό του συντελεστή αντικαταστάσεως. Ο δείκτης αυτός δίνει την αναλογία των ατόμων που συνήθως προετοιμάζονται να εισέλθουν στην αγορά εργασίας (10-14 ετών) προς το σύνολο των ατόμων που προετοιμάζονται για συνταξιοδότηση (60-64 ετών). Ο δείκτης αυτός αναμένεται να είναι ίσος με τη μονάδα το έτος 2000.

Να σημειωθεί ότι ο δείκτης είχε την τιμή 3 το 1951, έφθασε την τιμή 1,91 το 1981 και ήδη το 1985 είχε την τιμή 1,5. Η πτώση στις τιμές οφείλεται στη μεγάλη μείωση του συντελεστή αντικατάστασης των αγροτικών περιοχών που από 3,6 το 1951 έφθασε την τιμή 1,3 το 1981. Έτσι, μπορεί να διατυπωθεί η άποψη ότι τα μεγάλα ελλείμματα των ασφαλιστικών οργανισμών οφείλονται κατά ένα μεγάλο μέρος στο δημογραφικό παράγοντα. Αρκεί να λεχθεί ότι ενώ το 1951 η αναλογία συνταξιούχων /ασφαλισμένων στο Ι.Κ.Α. ήταν 1/14,1, το 1981 έφθασε να είναι 1/3,9, με σαφή μειωτική τάση.

Στη Χώρα συνταξιοδοτούνται τώρα εκείνοι που γεννήθηκαν στην υψηλής γεννητικότητας δεκαετία 1930 (σχεδόν 210.000 γεννήσεις το χρόνο), ενώ εισέρχονται στο εργατικό δυναμικό εκείνοι που γεννήθηκαν από το τέλος της δεκαετίας 1970, όταν άρχισε να μειώνεται σημαντικά η γεννητικότητα (που τα τελευταία χρόνια περιορίστηκε σε 100.000 μόνο γεννήσεις το χρόνο). Η αύξηση λοιπόν του αριθμού των συνταξιούχων και η συνέχιση της εκτεταμένης φοροδιαφυγής Ελλήνων και αλλοδαπών θα εντείνουν τα ήδη σοβαρά προβλήματα βιωσιμότητας των κύριων ασφαλιστικών οργανισμών. Ήδη συνταξιοδοτούνται 2.1 εκατ. άτομα, δηλαδή ένας στους πέντε κατοίκους, ενώ η σχέση συνταξιούχων προς απασχολούμενους είναι περίπου 4 προς 7. Επιπλέον η απασχόληση είναι περίπου στάσιμη από τις αρχές της περασμένης δεκαετίας, ενώ ο αριθμός των συνταξιούχων αυξάνει με γρήγορο ρυθμό και τα επόμενα δέκα χρόνια υπολογίζεται ότι θα συνταξιοδοτηθούν 700.000 άτομα. Η ύπαρξη λοιπόν μεγάλου αριθμού απασχολούμενων αλλοδαπών, για τους οποίους δεν καταβάλλονται οι εργατικές και οι εργοδοτικές εισφορές, επιδεινώνει μια ήδη κρίσιμη κατάσταση στην κοινωνική ασφάλιση της χώρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Μέτρα αντιμετώπισης του δημογραφικού προβλήματος και παράλληλη αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ.

Από το σύνολο της μέχρι τώρα εργασίας μας, βλέπουμε ότι η κρίση και η δυσκολία που διαφαίνεται στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας μας περνά μέσα από το δημογραφικό πρόβλημα.

Όλες οι χώρες οι οποίες, παρουσιάζουν υπεργεννητικότητα ή υπογεννητικότητα, αναγνωρίζουν ότι το δημογραφικό πρόβλημα είναι πολύ βασικό και πρωταρχικό.

Η Ελλάδα συγκαταλέγεται στις χώρες που επιδιώκουν την αύξηση της γεννητικότητας του πληθυσμού τους. Έτσι η Ελληνική δημογραφική πολιτική σαν άμεσους στόχους είχε και θα έχει την ανοδική εξέλιξη της γονιμότητας και την μείωση της θνησιμότητας κύρια της βρεφικής, σε συνδυασμό με την ενθάρρυνση της παλιννόστησης και την βελτίωση της κατανομής του πληθυσμού στον εθνικό χώρο. Οι εξελίξεις που σημειώθηκαν ως τώρα είναι ευνοϊκές, τόσο για την βρεφική θνησιμότητα η οποία συνεχώς μειώνεται όσο και για την παλιννόστηση η οποία από το 1975 υπερκαλύπτει την μετανάστευση.

Ασφαλώς το πρώτο και προκαταρκτικό στοιχείο που απαιτείται για τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων, τα οποία θα οδηγήσουν στη δημογραφική ανάκαμψη, αποτελεί η περαιτέρω επιστημονική διερεύνηση του φαινομένου σε περιφερειακό, διαστρωματικό και διαχρονικό επίπεδο. Τα μέτρα αυτά, θα πρέπει προηγουμένως να έχουν κατάλληλα μελετηθεί έτσι ώστε να

ανταποκρίνονται στις ανάγκες του πληθυσμού. Ο χαρακτήρας των μέτρων αυτών να είναι οικονομικός και κοινωνικός ώστε να βοηθούν τις οικογένειες που επιθυμούν και αποφασίζουν να αποκτήσουν παιδιά. Σήμερα υπάρχουν αρκετοί επιστήμονες που ασχολούνται όμως εθελοντικά και από προσωπικό ενδιαφέρον με τέτοιου είδους θέματα στον Ελληνικό χώρο. Δεν υπάρχει όμως ο απαιτούμενος επίσημος δημόσιος φορέας, που θα αναλάβει τη διεξοδική διερεύνηση του πανεθνικού όντως προβλήματος, όπως υπάρχει στις περισσότερες χώρες της Δ. Ευρώπης και ήδη από πολλών ετών στη γειτονική Τουρκία. Η ΕΣΥΕ και το ΕΚΚΕ με τη σημερινή τους δομή είναι αδύνατον να αναλάβουν τέτοια προσπάθεια, καθόσον δίνουν προτεραιότητα στην κύρια αποστολή τους.

Θα πρέπει να τεθούν οι βάσεις για τη διαχρονική στελέχωση ενός υπευθύνου επιστημονικού κέντρου, με απώτερο σκοπό να εξελιχθεί στο φορέα που θα συγκεντρώνει όλα τα στοιχεία, θα τα αναλύει και θα υποβάλλει στο αρμόδιο υπουργείο τις προτάσεις για την άσκηση της αναγκαίας δημογραφικής πολιτικής. Η προσφορά του INED (Institut National D' Etu des Démographiques) είναι πράγματι ένας καλός οδηγός, που σε καμία περίπτωση δεν καλύπτει ή παρακωλύει τις ερευνητικές προσπάθειες άλλων κέντρων ερευνών, ΑΕΙ, ΑΤΕΙ.

Η εκπλήρωση του μακροπροθέσμου αυτού στόχου δεν επιτρέπει ολιγωρία στο πρόβλημα. Η ευρύτερη ενημερωτική προσπάθεια, που άρχισε ήδη η ΕΔΗΜ θα πρέπει να αποτελέσει και στόχο της κυβερνητικής πολιτικής, αρχίζοντας με τη χρήση του αρκετά αποτελεσματικού οργάνου, των μέσων μαζικής ενημερώσεως. Η ενημέρωση αυτή θα πρέπει να συνδυασθεί με την επέκταση της διδασκαλίας του μαθήματος της δημογραφίας στα τμήματα εκείνα των ΑΕΙ και ΑΤΕΙ που έχουν συναφές επιστημονικό αντικείμενο.

Η κινητικότητα που παρατηρείται στις χώρες της Ε.Ε. και η πίεση των συναφών προβλημάτων, που θα ανακύψουν σύντομα στον Ελληνικό χώρο, θα πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη από τους αρμοδίους κυβερνητικούς φορείς, ώστε να επιφορτισθεί άμεσα και υπεύθυνα συγκεκριμένο όργανο για την ορθολογιστική χάραξη της οικογενειακής και δημογραφικής πολιτικής. Παράλληλα θεωρείται αναγκαία η σύσταση από τον πρωθυπουργό, κατά τα πρότυπα των χωρών της Δ. Ευρώπης, του Ανώτατου Συμβουλίου Οικογένειας και Πληθυσμού, ως κατεξοχήν συμβουλευτικού οργάνου για θέματα άμεσης και ιδιαίτερης εθνικής σημασίας.

Από ορισμένους οικονομολόγους, ακόμα και δημογράφους, εκφράσθηκε επανειλημμένως η επιφύλαξη για την αποτελεσματικότητα των μέτρων που επηρεάζουν τις δημογραφικές εξελίξεις. Φυσικά, όταν τα μέτρα είναι αντιφατικά, ασυντόνιστα ή αποσπασματικά πολύ πιθανόν να είναι τελικά αναποτελεσματικά. Υπάρχουν όμως σήμερα ηχηρά παραδείγματα ασκήσεως δημογραφικής πολιτικής με πάρα πολύ καλά αποτελέσματα. Κλασικά παραδείγματα αποτελούν π.χ. η Γαλλία και Γερμανία.

Δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί μέτρο δημογραφικής πολιτικής η φοροαπαλλαγή μικρού ποσού για έξοδα γεννήσεως στην Ελλάδα όταν είναι γνωστό ότι τα έξοδα αυτά είναι δεκαπλάσια. Ούτε η φοροαπαλλαγή για το τέταρτο ή πέμπτο παιδί μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι αποτελεσματική, όταν σήμερα ελάχιστες οικογένειες καλύπτονται από το μέτρο αυτό.

Παράλληλα με την απαιτούμενη άμεση αύξηση των φορολογικών απαλλαγών για τα ανήλικα παιδιά, που αποτελεί άλλωστε ικανοποίηση του περί δικαίου συναισθήματος, σε αντιστάθμισμα της προσφοράς αυτών των ανθρώπων προς την κοινωνία, η ΕΔΗΜ πρότεινε την οικονομική ενίσχυση των μητέρων και των ανέργων που έχουν πάνω από τρία παιδιά, με άμεση προτεραιότητα π.χ. τα νησιά του Αιγαίου και τις υποβαθμισμένες δημογραφικά

περιοχές. Παράλληλα, σε δεύτερη πρόταση, η ΕΔΗΜ πρότεινε να δεσμευθεί η τοπική αυτοδιοίκηση για να αναλάβει την ουσιαστική ευθύνη στο δημογραφικό τομέα και ιδιαίτερα στη φύλαξη των παιδιών των νέων μητέρων.

4.1) Η δημογραφική πολιτική.

Οι δημογραφικές εξελίξεις των τελευταίων ετών, τόσο στην Ελλάδα, όσο και ευρύτερα στις αναπτυγμένες χώρες, οδηγούν αναγκαστικά στην άσκηση παρεμβατικής δημογραφικής πολιτικής, ώστε να απαλυνθούν οι επιπτώσεις από τη γήρανση του πληθυσμού (Τζιαφέτας, 1991/ σελ.43).

Ασφαλώς οι εξελίξεις αυτές δεν πρέπει να αφήσουν ανεπηρέαστους τους υπεύθυνους φορείς, την κοινή γνώμη και, προπάντων, δεν πρέπει να παραμείνουν άγνωστες στο ευρύ κοινό, που είναι κυρίως ο ενδιαφερόμενος, που θα αναλάβει την επίλυση του δημογραφικού προβλήματος. Η Ελληνική Εταιρεία Δημογραφικών Μελετών (ΕΔΗΜ) επεξεργάσθηκε συγκεκριμένες προτάσεις για την επίλυση του προβλήματος. Πέραν από την άμεση ίδρυση ενός υπεύθυνου Ινστιτούτου Δημογραφικών Μελετών, στα πλαίσια ίσως του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (το αντίστοιχο τουρκικό ίδρυμα, το Hacettepe - Institut, λειτουργεί από το 1968) και τη θεσμοθέτηση ενός Εθνικού Συμβουλίου Οικογένειας και Πληθυσμού, που θα λειτουργήσει υπό τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ή τον Πρόεδρο της Κυβερνήσεως, ως συμβουλευτικό όργανο, κατά τα Γαλλικά πρότυπα, η ΕΔΗΜ πρότεινε συγκεκριμένες οικονομικές διευκολύνσεις και κοινωνικά μέτρα, που θα υποβοηθήσουν εκείνους που πραγματικά θέλουν παιδιά, αλλά δεν μπορούν να τα αποκτήσουν ή να τα συντηρήσουν. Φαίνεται ότι η ανάπτυξη ενός πλέγματος βρεφονηπιακών σταθμών, υπό την αιγίδα της τοπικής αυτοδιοικήσεως, και η παροχή συγκεκριμένων φορολογικών απαλλαγών, με βάση την αρχή της ίσης φοροδοτικής ικανότητας ανά άτομο οικογένειας, σε συνάρτηση με την

οικονομική ενίσχυση για την απόκτηση τρίτου παιδιού, που αποτελεί το κρίσιμο μέλος της Ελληνικής οικογένειας, αφενός μεν θα συγκρατήσει, με κάποια μικρή ανάκαμψη τη γονιμότητα, αφετέρου δε θα ικανοποιήσει τη βασική αρχή της Διεθνούς Κοινοπολιτείας, όπως διατυπώθηκε στα μεγάλα διεθνή συνέδρια για τον πληθυσμό (Βουκουρέστι 1974, Μεξικό 1984). Έτσι η βασική αυτή αρχή για "το αναφαίρετο δικαίωμα των ατόμων και των ζευγαριών να επιλέξουν ελεύθερα και υπεύθυνα τον αριθμό των παιδιών που επιθυμούν να φέρουν, καθώς και τη χρονική κλιμάκωση για την απόκτηση τους» δεν θα εφαρμόζεται μονόπλευρα προς την αρνητική κατεύθυνση, αλλά θα καλύψει και τη θετική πλευρά, όσων θέλουν να αποκτήσουν παιδιά. Τέτοιου είδους θέσεις και προβληματισμοί παρακίνησαν μια ομάδα ανθρώπων για τη σύσταση του Ιδρύματος Αντιμετώπισεως του Δημογραφικού Προβλήματος, με κύριο σκοπό την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και τη δραστηριοποίηση των υπεύθυνων φορέων της δημοσίας διοικήσεως της χώρας. Ελπίζεται σύντομα να φανούν τα αποτελέσματα αυτής της προσπάθειας.

Θεωρείται δεδομένο ότι η δημογραφική πολιτική θα έχει θετικά αποτελέσματα εάν είναι ολοκληρωμένη, συνεχής και συνεπής και προπάντων αποδεκτή από αυτούς στους οποίους απευθύνεται.

Παρά τις επίσημα διακηρυγμένες θέσεις της Ελλάδας δεν ασκήθηκε μέχρι τώρα κάποια συγκεκριμένη δημογραφική πολιτική. Ορισμένα αποσπασματικά μέτρα ελήφθησαν, υστέρη από την πίεση που άσκησαν διάφοροι φορείς, χωρίς φυσικά να έχουν κάποιο ουσιαστικό αποτέλεσμα.

Το σοβαρότερο μέτρο δημογραφικής πολιτικής, τόσο από πλευράς ουσίας όσο και βάρους, αποτελεί το επίδομα για την ανατροφή του τρίτου παιδιού μέχρι τα τρία πρώτα χρόνια και το επίδομα της πολύτεκνης μάνας που χορηγείται με βάση τον τελευταίο αναπτυξιακό νόμο 1892/90.

Για την απόδοση όμως του μέτρου θα πρέπει να συμπληρωθεί με ένα σύνολο μέτρων που θα απαλύνουν ουσιαστικά το βάρος της ανατροφής των παιδιών των νέων ζευγαριών.

Να σημειωθεί ότι η ολοκλήρωση της δημογραφικής πολιτικής θα άρει και την κοινωνική αδικία εις βάρος των οικογενειών με παιδιά που αναλαμβάνουν την εξισορρόπηση των μελλοντικών απωλειών των ασφαλιστικών ταμείων.

Πέραν τούτων όμως είναι αναγκαία ορισμένα διοικητικά-διαχειριστικά μέτρα, χωρίς σοβαρό κόστος, που θα επιτρέψουν την εφαρμογή μιας ορθής δημογραφικής πολιτικής.

Όπως προκύπτει από τα στατιστικά δεδομένα, τα γεγονότα στη Ελλάδα εξελίσσονται πολύ εντονότερα, καθόσον μετά το 1980, ο ρυθμός μείωσης της γονιμότητας και αύξησης της γηράνσεως είναι από τους υψηλότερους παγκοσμίως (Η. Εμκε, 1988 και Γ. Τζιαφέτας, 1990).

Η διατύπωση αντιθέτων απόψεων ότι δεν υπάρχει κάποια αναγκαιότητα για να "πεισθούν" ή να "πιεσθούν" τα νέα ζευγάρια να αποκτήσουν παιδιά μάλλον δεν ανταποκρίνεται στο πραγματικό πρόβλημα και δεν λαμβάνει υπόψη τα στατιστικά δεδομένα, την ιστορική τους εξέλιξη, το είδος της δημογραφικής πολιτικής και ιδιαίτερώς δε την πολιτική διάσταση του θέματος.

Η αναγκαιότητα ασκήσεως δημογραφικής πολιτικής δεν μπορεί παρά να λάβει υπόψη τα συμπεράσματα των Παγκοσμίων Συνεδρίων Πληθυσμού του ΟΗΕ που προαναφέραμε. Ακόμα δε θα πρέπει να λεχθεί, ότι η εφαρμογή μιας συνεπούς και αποτελεσματικής παρεμβατικής δημογραφικής πολιτικής θα πρέπει να γίνει μετά από συστηματική πληροφόρηση του κοινού για τις επιπτώσεις και τις διαστάσεις του δημογραφικού προβλήματος, θα πρέπει, λοιπόν, να λεχθεί απερίφραστα ότι βασική αρχή για την εφαρμογή

οποιασδήποτε δημογραφικής πολιτικής αποτελεί η ελεύθερη βούληση και συναίνεση των αποδεκτών της πολιτικής αυτής.

4.2) Η ανάγκη δημογραφικής πολιτικής.

Οι αντιρρήσεις για μια παρέμβαση στην εξέλιξη του πληθυσμού επικεντρώθηκαν μέχρι τώρα τόσο ως προς την αναγκαιότητα της παρεμβάσεως (οπαδοί της θεωρίας των δημογραφικών ανακυκλώσεων), όσο και ως προς την δυνατότητα και την αποτελεσματικότητα των μέτρων. Ήδη οι δυσμενείς εξελίξεις αναιρούν πλέον οποιαδήποτε αντίρρηση για την αναγκαιότητα της παρεμβάσεως, ενώ η επιτυχής δημογραφική πολιτική δύο τουλάχιστον χωρών, της Γαλλίας και της (πρώην Αν.) Γερμανίας, πείθουν για την αποτελεσματικότητα της ασκούμενης δημογραφικής πολιτικής.

Ειδικά για την Ελλάδα δύο επί πλέον επιχειρήματα καθιστούν την παρέμβαση αναγκαιότερη, από ότι στις υπόλοιπες αναπτυγμένες χώρες της Ευρώπης. Το πρώτο αποτελεί η γεωγραφική της θέση μεταξύ των δύο κόσμων, ενός δημογραφικά ακμαίου και προοδευτικά ενδυναμουμένου (μουσουλμανικές χώρες της Ν. Αφρικής και της Δ. Ασίας) και ενός δημογραφικά φθίνοντος και γηράσκοντος (χώρες της Αν. και Δυτ. Ευρώπης με εξαίρεση την Αλβανία). Τα δύο ιστορικά παραδείγματα των ελληνιστικών χρόνων (μαρτυρία-Πολυβίου) και των τελευταίων χρόνων της Βυζαντινής αυτοκρατορίας (μαρτυρίες χρονικογράφων) θα πρέπει να γίνουν αντικείμενο ιδιαίτερης επιστημονικής μελέτης και να αντιπαραβληθούν με τη σημερινή οικονομική, κοινωνική και πολιτική συγκυρία. Δυστυχώς, η δημογραφική ιστορία της Ελλάδας δεν έχει γραφεί μέχρι σήμερα και ούτε ελήφθη υπόψη η δημογραφική κατάσταση σαν ουσιαστικός παράγων διαμορφώσεως των ιστορικών γεγονότων στο χώρο της. Σήμερα η χώρα μας περνά την τρίτη

σημαντική δημογραφική κρίση, η οποία θεωρείται σαφώς πιο επικίνδυνη για την επιβίωση του Ελληνικού έθνους, καθώς με την νέα ιδεολογία της παγκοσμιοποίησης, καταργούνται τα φυσικά σύνορα και μαζί με αυτά τα και τα κοινωνικοπολιτισμικά.

Οι Ελληνίδες, σε ένα μεγάλο ποσοστό, σε αντίθεση με τις γυναίκες άλλων αναπτυγμένων χωρών (π.χ. Σουηδία, Ελβετία κ.λ.π.) θέλουν να αποκτήσουν και άλλα παιδιά, αλλά δυσκολεύονται από τις κοινωνικές και κυρίως τις οικονομικές συνθήκες που διαμορφώθηκαν στην Ελλάδα. Ορισμένοι ερευνητές προβάλλουν το επιχείρημα ότι το φαινόμενο αυτό παρατηρείται στην Ελλάδα, επειδή δεν ολοκληρώθηκε ακόμα η ένταξη μας στο περιβάλλον των αναπτυγμένων χωρών, με αποτέλεσμα να παρατηρείται μια υστέρηση προσαρμογής των κοινωνικών δομών προς τις επικρατούσες στις χώρες της Δ. Ευρώπης. Το επιχείρημα δεν ευσταθεί, διότι αρκετές χώρες της Αν. Ευρώπης παρότι είναι κοινωνικά αποκομμένες από τις χώρες της Δ. Ευρώπης, εν τούτοις παρουσιάζουν τα ίδια φαινόμενα. Έτσι θεωρείται μάλλον βέβαιο ότι η κοινωνική και πολιτική δομή της Ελλάδας, όπως διαμορφώθηκε ιστορικά και περιβαλλοντολογικά, διατηρεί ακόμα σοβαρά στοιχεία αυτοτέλειας, που θα ήταν ευχής έργο να διατηρηθούν, προκειμένου να υπάρξει η ποιοτική ταυτότητα, σαν κυματοθραύστης στην πληθυσμιακή πλημμυρίδα που την περιβάλλει.

Ένα φυσικό στοιχείο, που συνέβαλε στην καθυστερημένη κινητοποίηση των υπεύθυνων φορέων για τη χάραξη επαρκούς, συνεπούς και αποτελεσματικής δημογραφικής πολιτικής, αποτέλεσε η ελλιπής πληροφόρηση τόσο των ιθυνόντων, όσο και της κοινής γνώμης, που είναι και το τελικό αντικείμενο της πολιτικής. Τα προγράμματα δικονομικής και κοινωνικής αναπτύξεως στην Ελλάδα πρότειναν σενάρια δημογραφικών εξελίξεων ευνοϊκότερα από το παρελθόν και που δεν είχαν σχέση ούτε με την Ελληνική

πραγματικότητα, αλλά ούτε με τον οικονομικό και κοινωνικό περίγυρο των χωρών της Ε.Ε. Το σκεπτικό της προτάσεως βρισκόταν σε πλήρη αντίθεση με τη γενικότερη αναπτυξιακή πολιτική. Από το ένα μέρος ζητούσαν την προσαρμογή της Ελλάδας στις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες των χωρών της Δ. Ευρώπης και από το άλλο μέρος πρότειναν δημογραφικές προοπτικές εκ διαμέτρου αντίθετες.

Η άποψη ότι δεν πρέπει να θίγονται τα κακώς κείμενα από δημογραφικής πλευράς, έτσι ώστε να μη πληροφορείται η κοινή γνώμη και οι ιθύνοντες το κυφορούμενο δημογραφικό πρόβλημα της χώρας, απεδείχθη παντελώς λανθασμένη. Ακόμα και σήμερα ορισμένα θέματα κρίσιμα από πολλές πλευρές (π.χ. ανεξέλεγκτη είσοδος αλλοδαπών, μουσουλμανική μειονότητα κ.λ.π.) δεν έτυχαν σοβαρής επιστημονικής μελέτης και υπεύθυνης ενημερώσεως, ώστε να δοθούν οι σωστές λύσεις, αλλά παραβλέπονται από το φόβο της δυσμενούς προοπτικής, της διαρροής των «κακών» πληροφοριών και της δυσαρεστήσεως των ενδιαφερομένων. Την απάντηση στη θέση αυτή έδωσαν οι εξελίξεις στη Γαλλία. Άρνηση αντιμετώπισεως του προβλήματος της παράνομης εισόδου αλλοδαπών, κυρίως μουσουλμάνων της Β. Αφρικής, επαύξησε κατακόρυφα την ξενοφοβία και το ρατσισμό στις νότιες περιοχές της Γαλλίας, ενδυναμώνοντας έτσι καθαρά αντιδημοκρατικές πολιτικές κινήσεις.

Το σοβαρότερο όμως επιχείρημα υπέρ μιας παρεμβατικής δημογραφικής πολιτικής αποτελεί η άρση της κοινωνικής αδικίας που προέρχεται από τη διάθεση και τη φορολόγηση του ατομικού εισοδήματος. Το σημερινό φορολογικό σύστημα είναι κοινωνικά άδικο, διότι δεν λαμβάνει σοβαρά υπόψη τις καταναλωτικές ανάγκες των παιδιών της οικογένειας. Είναι γνωστό σε όλους σήμερα ότι η δαπάνη για την ανατροφή των παιδιών έφθασε στο ύψος των δαπανών για τις ανάγκες των ενηλίκων, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις τις ξεπερνά, αν προστεθούν οι δαπάνες επιμορφώσεως, που απαιτούνται

προκειμένου να εξασφαλισθεί στα παιδιά, κατά το δυνατόν, μια ισότητα ευκαιριών.

Η διανομή του εισοδήματος είναι κοινωνικά δεκτή, καθόσον οι δαπάνες ανατροφής, κατά το μέγιστο ποσοστό, επιβαρύνουν τον οικογενειακό προϋπολογισμό, ενώ την προκύπτουσα ωφέλεια, από την επόμενη εργασία των παιδιών, προσπορίζεται το κοινωνικό σύνολο με τη μορφή εισφορών για τις συντάξεις και την περίθαλψη των οικονομικά ανενεργών ατόμων.

Η αναζήτηση των πόρων στην Ελληνική οικονομία αποτελεί όντως πρόβλημα, λόγω των γνωστών αδιεξόδων που αντιμετωπίζει. Η επιβολή νέων φόρων αντιστρατεύεται στο πνεύμα της αναπτυξιακής πολιτικής, που επιζητείται σήμερα. Έτσι προβάλλεται πλέον σαν απαίτηση η αναδιάρθρωση του φορολογικού συστήματος, που με τη σημερινή του μορφή είναι κοινωνικά άδικο. Δεν είναι δυνατόν να εξακολουθήσει η υπέρμετρη φορολόγηση των πολυμελών οικογενειών, χωρίς να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη ο αριθμός των μελών στον επιμερισμό του διαθέσιμου οικογενειακού εισοδήματος, όταν είναι γνωστές οι σημερινές απαιτήσεις για την ανατροφή των παιδιών. Δεν είναι επιτρεπτό να επιβαρύνεται σήμερα ο οικογενειακός προϋπολογισμός για την ανατροφή των παιδιών, που θα εργασθούν αύριο για την Ελληνική οικονομία και, προ παντός, για να πληρωθούν, από τις ασφαλιστικές τους εισφορές, οι συντάξεις και η περίθαλψη των γερόντων και μάλιστα εκείνων, που δεν απέκτησαν παιδιά. Στην Ελλάδα ισχύει, ως γνωστόν, το αναδιανεμητικό σύστημα, όπου οι εργαζόμενοι πληρώνουν με τις εισφορές τους την περίθαλψη των συνταξιούχων. Κατ' αυτό τον τρόπο δεν ευσταθεί το προβαλλόμενο επιχείρημα ότι, εφόσον κάποιος κατέβαλε τις εισφορές του, θα πρέπει να λάβει και την ανάλογη σύνταξη και περίθαλψη. Δυστυχώς, αν δεν υπάρξουν συνεχιστές της εργασίας του δεν πρόκειται να λάβει το προβλεπόμενο ποσό (ήδη ασκούνται μεγάλες πιέσεις στα Ασφαλιστικά Ταμεία για μείωση των

συντάξεων και αύξηση του χρόνου εργασίας), που εν μέρει είναι και εικονικό, λόγω του υπέρμετρου εξωτερικού δανεισμού της σημερινής γενιάς σε βάρος των μελλοντικών.

Συμφωνούν σχεδόν όλοι οι οικονομολόγοι ότι εφόσον η οικονομία αναπτύσσεται, απαιτείται και η άσκηση της αναγκαίας δημογραφικής πολιτικής, ώστε να υπάρξει το αναγκαίο παραγωγικό δυναμικό. Το ερώτημα όμως τίθεται για τη αναπτυσσόμενη οικονομία με μηδενικούς ή πολύ μικρούς αναπτυξιακούς ρυθμούς. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει σαφής διαχωρισμός μεταξύ της πληθυσμιακής αυξήσεως, που μπορεί να οφείλεται σε έντονη εξωτερική είσοδο μεταναστών (όπως π.χ. στη Δ. Ευρώπη κατά την περίοδο 1960-1974) και των μεταβολών της γεννητικότητας -γονιμότητας του πληθυσμού, ή ακόμα της συγκρατήσεως του πληθυσμιακού δυναμικού που μπορεί να μειώνεται, λόγω της μεταναστεύσεως και της υπογεννητικότητας.

4.3) Προτεραιότητες της δημογραφικής πολιτικής.

Βασικό στόχο της δημογραφικής πολιτικής αποτελεί η αποκατάσταση της ισορροπίας του πληθυσμού της Χώρας, που εξασφαλίζει ένα ομαλό ρυθμό εξελίξεως για την αντικατάσταση των γενεών. Το γεγονός αυτό είναι απόρροια εθνικών, κοινωνικών και οικονομικών απαιτήσεων που χαρακτηρίζουν ιδιαίτερα την Ελλάδα. Η ανάκαμψη της γονιμότητας στα 2,1 παιδιά ανά γυναίκα αποτελεί τον μακροπρόθεσμο στόχο, καθόσον το σημερινό επίπεδο των 1,3 παιδιών ανά γυναίκα απαιτεί ισχυρή παρεμβατική πολιτική, που θεωρείται μάλλον ανέφικτη βραχυπρόθεσμα. Τα σημερινά οικονομικά και κοινωνικά δεδομένα δεν επιτρέπουν τέτοιου είδους αύξηση του 40%.

Τη σταθεροποίηση της γονιμότητας του πληθυσμού θα πρέπει να διαδεχθεί μεσοπρόθεσμα η ανάκαμψη στο επίπεδο των άλλων χωρών, που άσκησαν έντονη δημογραφική πολιτική (Γαλλία, Αν. Γερμανία). Για το λόγο

αυτό η δημογραφική πολιτική θα πρέπει να διέπεται από συνέχεια και συνέπεια, ώστε να εξασφαλισθεί η αποδοχή της από τον πληθυσμό της χώρας.

Η διακοπή, έστω και για μικρό χρονικό διάστημα, και προπάντων η φθορά των μέτρων από την οικονομική συγκυρία (πληθωρισμός) και την αβελτηρία της κρατικής μηχανής αποτελούν ισχυρό ανασχετικό παράγοντα για την απόρριψη της πολιτικής.

Η ευελιξία της δημογραφικής πολιτικής αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα για την επιτυχία της. Προτεραιότητα εφαρμογής σε ορισμένες εθνικά κρίσιμες περιοχές αποτελεί αδήριτη ανάγκη, ενώ η θέσπιση ειδικών και γενικών μέτρων θα δώσει τη δυνατότητα τονώσεως της πολιτικής σε κοινωνικά ευαίσθητους χώρους. Δεν είναι νοητό π.χ. να ενισχυθεί η γονιμότητα στα μεγάλα αστικά κέντρα σε βάρος των αγροτικών περιοχών, ενώ είναι γνωστά τα συνυφασμένα προβλήματα της αστικοποίησης του πληθυσμού, που εξέθρεψε τη μείωση της γονιμότητας.

Από δημογραφικής πλευράς προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί στην απόκτηση του τρίτου παιδιού, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι θα πρέπει να αγνοηθεί η γέννηση του πρώτου και δεύτερου, που θα οδηγήσουν ουσιαστικά στο τρίτο. Τα σημερινά όμως δημογραφικά δεδομένα δείχνουν ότι η μείωση της γονιμότητας είναι κατακόρυφη στο τρίτο και στα επόμενα παιδιά.

Η προστασία της μητρότητας αποτελεί σοβαρή υποχρέωση του κράτους, στα πλαίσια της φροντίδας για την υγεία του πληθυσμού. Ενώ διατυπώθηκαν επανειλημμένως στο παρελθόν απόψεις για ένα ολοκληρωμένο σύστημα προστασίας, δυστυχώς, όπως π.χ. μαρτυρούν τα δεδομένα για την περιγεννητική θνησιμότητα, η κατάσταση δεν είναι ικανοποιητική, τόσο από την πλευρά της προσφοράς υπηρεσιών, όσο και από την πλευρά της ζήτησεως. Ένα μικρό μόνο ποσοστό των γυναικών των αγροτικών περιοχών βρίσκεται υπό συνεχή και ορθή ιατρική παρακολούθηση κατά τη διάρκεια της εγκυμο-

σύνης και μετά τη γέννηση του παιδιού. Αντίθετα, στα αστικά κέντρα η μεγάλη ζήτηση οδηγεί σε συμφόρηση τα κρατικά νοσοκομεία και σε υπέρμετρη οικονομική επιβάρυνση την εγκυμονούσα, που καταφεύγει στην ιδιωτική περίθαλψη. Έτσι κρίνεται σήμερα άμεσα αναγκαία η κάλυψη της δωρεάν παροχής και επιδοτήσεως των εξόδων για την αντιμετώπιση της εγκυμοσύνης, της γέννας και των ασθενειών των παιδιών.

Η ελευθερία επιλογής της απασχολήσεως της γυναίκας είναι βασικό στοιχείο των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Οι αντιρρήσεις των συνδικαλιστικών φορέων για τη μερική απασχόληση της γυναίκας οδηγούν στην ανεργία και στην υποβάθμιση του ρόλου της στην κοινωνία.

Το δικαίωμα της μερικής απασχολήσεως, που επιτρέπεται σε όλες τις προηγμένες χώρες, ανεξάρτητα από το πολιτικό σύστημα, αφορά τόσο τις μητέρες, όσο και τις γυναίκες εκείνες, που θέλουν να απασχοληθούν με την ανατροφή και τη φύλαξη των παιδιών. Σήμερα σε ορισμένες χώρες της Δ. και Β. Ευρώπης δίνεται το προβάδισμα στην εξωϊδρυματική περίθαλψη και ανατροφή των παιδιών, στο οικογενειακό ή το γειτονικό περιβάλλον. Η ανάπτυξη του πνεύματος της γειτονιάς αποτελεί κυρίαρχό στόχο στον οποίο συντείνουν όλες οι δραστηριότητες (δόμηση, παροχές υπηρεσιών, κοινωνική οργάνωση κ.λ.π.).

Παρόλα αυτά, τουλάχιστον προς το παρόν, φαίνεται ότι, θα πρέπει να ενισχυθεί στην Ελλάδα το σύστημα των βρεφονηπιακών σταθμών για την κάλυψη των αναγκών, εναρμονισμένο όμως στις τοπικές ανάγκες και ιδιαιτερότητες. Έτσι η ανάληψη της οργανώσεως από τους Ο.Τ.Α, και άλλους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς κρίνεται σήμερα επιβεβλημένη για τη σωστότερη λειτουργία τους.

Η διευκόλυνση της εργασίας των γυναικών οδηγεί στην ανάγκη θεσπίσεως μέτρων, που θα δώσουν την δυνατότητα αποσύρσεως για σοβαρούς

λόγους, όπως είναι η εγκυμοσύνη, η γέννηση, η λοχεία και η ανατροφή των παιδιών και η επανάκαμψη στην προηγούμενη θέση εργασίας. Ο φόβος της απολύσεως στον ιδιωτικό τομέα παροχής υπηρεσιών έχει βάσιμα κίνητρα, καθόσον τη μισθοδοσία της, κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης και της λοχείας, αναλαμβάνει ο συνήθως οικονομικά αδύναμος εργοδότης.

Η απαγόρευση της απολύσεως της μητέρας με μικρά παιδιά είναι κοινωνική ανάγκη, εφόσον δεν συντρέχουν άλλοι λόγοι. Ακόμα δε η παροχή δυνατότητας συνυπηρετήσεως και η δημιουργία βρεφονηπιακών σταθμών στους χώρους εργασίας, εφόσον είναι δυνατόν, αποτελούν αναφαίρετο δικαίωμα της μητέρας του συζύγου και του παιδιού.

Η θέσπιση εισοδηματικής ενισχύσεως για τη γέννηση και την ανατροφή των παιδιών βασίζεται τόσο στο επιχείρημα που προαναφέρθηκε για τον επιμερισμό της δαπάνης στο κοινωνικό σύνολο, το οποίο θα ωφεληθεί τελικά από την προσφορά της εργασίας του παιδιού, όσο όμως και στο επιχείρημα της αμοιβής της παρεχόμενης υπηρεσίας της μητέρας για την ανατροφή των παιδιών. Αν το οικογενειακό λειτούργημα αμειβόταν θα αντιπροσώπευε περισσότερο από το 25% του εθνικού εισοδήματος: Έτσι η πρόταση για την παροχή του ημερομισθίου του ανειδίκευτου εργάτη στη μητέρα, καταρχάς για το τρίτο παιδί, έχει λογική, ηθική και οικονομική βάση.

Τέλος, η εξασφάλιση στέγης για την οικογένεια, ιδίως μάλιστα για την οικογένεια με πολλά παιδιά, αποτελεί ουσιαστικό μέτρο κοινωνικής δημογραφικής πολιτικής, που μπορεί να συνδυασθεί και με ανάλογες παροχές των δημοσίων υπηρεσιών, για την αντιμετώπιση των οικογενειακών εξόδων (νερό, ηλ. ρεύμα, έκπτωση ή παροχή για τα συγκοινωνιακά μέσα κ.λ.π.). Η δημογραφική πολιτική της Αν. Γερμανίας στηρίχθηκε κυρίως στη σταδιακή απαλλαγή του χορηγούμενου δανείου για την απόκτηση στέγης με την ανάλογη απόκτηση παιδιών. Με τρία παιδιά παρέχεται δωρεάν πλέον η

συνολική κατοικία. Κάτι ανάλογο θα μπορούσε να θεσπισθεί και στην Ελλάδα, όπου η μέχρι τώρα πολιτική για την κατοικία οδήγησε στην ανυπαρξία προσφοράς ευρύχωρων διαμερισμάτων σε προσιτές τιμές για την πολύτεκνη οικογένεια. Να δοθούν κίνητρα στους ιδιοκτήτες για ενοικίαση των κατοικιών σε πολυμερείς οικογένειες ανατρέποντας τη σημερινή δυσμενή κατάσταση.

4.4) Η αποτελεσματικότητα της δημογραφικής πολιτικής.

Κατά καιρούς διατυπώθηκαν διάφορες επιστημονικές ή πολιτικές απόψεις για την αναγκαιότητα και κυρίως την αποτελεσματικότητα της δημογραφικής πολιτικής. Οι αντιθέσεις έχουν σαν αφετηρία είτε θεωρητικά διατυπωθείσες κοινωνιολογικές και οικονομικές θέσεις, είτε εμπειρικά αποτελέσματα από την εφαρμογή συγκεκριμένων πολιτικών.

Στις θεωρητικά διατυπωθείσες θέσεις ανήκουν, π.χ. αυτές που αναπτύχθηκαν από τους εμποροκράτες (μερκαντιλιστές) που ενθάρρυναν μια πολιτική αυξήσεως του πληθυσμού, ενώ οι φυσιοκράτες διατύπωσαν μια ευνοϊκή άποψη για την αύξηση του πληθυσμού, υπό τον όρο όμως της αυξήσεως της αγροτικής παραγωγής. Οι κλασικοί (A. Smith, T. Malthus, D. Ricardo) είχαν αντικρουόμενες απόψεις. Ο Malthus, με την περίφημη απαισιόδοξη θεωρία του επηρέασε την ευρύτερη φιλοσοφική σκέψη κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα, ενώ και σήμερα ακόμα, παρά την οριστική διάψευση της θεωρίας του, υπάρχουν οικονομολόγοι που ασπάζονται τις απόψεις του. Ο Marx ήταν από εκείνους που άσκησαν δριμυία κριτική στις απόψεις του Malthus, και ενώ δεν διατύπωσε συγκεκριμένη θεωρία, έχοντας τη γνώμη ότι δεν είναι δυνατόν να υπάρχει, παγκόσμιος φυσικός νόμος, έθεσε το δημογραφικό πρόβλημα στα πλαίσια του κοινωνικοοικονομικού προβλήματος.

Σήμερα οι θεωρίες επανήλθαν κατά ένα μέρος στην αρχική ιδέα του Πλάτωνα περί αρίστου πληθυσμού με έντονες όμως διαφοροποιήσεις σχετικά με τη βασική έννοια του αρίστου, θα πρέπει να αναφερθεί η αξιοσημείωτη επέκταση της έννοιας του αρίστου στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο (ευημερία, υγεία, φυσικοί πόροι, μακροβιότητα κ.λ.π.), καθώς επίσης και η συμβολή του A.Sauvy στη βελτίωση της θεωρίας με την εισαγωγή της έννοιας του αριθμού ρυθμού αύξησεως του πληθυσμού, που ανταποκρίνεται στην ταχύτερη αύξηση του εθνικού προϊόντος. Ο A. Sauvy άσκησε ιδιαίτερα έντονη κριτική στη θεωρία γηράνσεως του πληθυσμού που διαδόθηκε μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο στις Η.Π.Α, και στη Μ.Βρετανία.

Πέραν όμως από τη διατύπωση θεωρητικών απόψεων για το επιθυμητό ή δυνατό μέγεθος του πληθυσμού, αποδεικνύεται αναγκαία σήμερα στην πράξη η σαφής παρατήρηση των εξελικτικών τάσεων του πληθυσμού σε σχέση με τον οικονομικό και κοινωνικό περίγυρο. Επανέρχεται δηλαδή στο προσκήνιο ένα είδος εμπειριοκρατίας που είχε αρχίσει από τον περασμένο αιώνα με τη διατύπωση συγκεκριμένων υποδειγμάτων (μοντέλων) και του έλεγχου της ποσοτικής συμπεριφοράς των. (Τζιαφέτας, 1990).

Η διερεύνηση των εμπειρικών αποτελεσμάτων που προέκυψαν από την εφαρμογή συγκεκριμένων δημογραφικών πολιτικών οδήγησε, επίσης, στη διατύπωση αντιθέτων θέσεων. Από το ένα μέρος υπάρχουν απόψεις που θέτουν σε αμφιβολία την υπόθεση της θετικής επιδράσεως π.χ. των οικογενειακών επιδομάτων, λόγω ανεπάρκειας τους, και από το άλλο μέρος διατυπώθηκαν θέσεις που θεωρούν δεδομένη τη θετική επίδραση οποιωνδήποτε μέτρων για την ενθάρρυνση της γονιμότητας, όπως είναι τα οικογενειακά επιδόματα, οι φορολογικές ελαφρύνσεις κ.λ.π.

Πέραν όμως από τις θεωρητικές απόψεις, που αφορούν είτε τη διατύπωση θεωριών, είτε την ανάλυση δεδομένων, η επιτυχία και η

αποτελεσματικότητα της δημογραφικής πολιτικής που εφαρμόστηκε, π.χ. στη Γαλλία και στην πρώην Αν. Γερμανία, οδηγεί ανεπιφύλακτα στο συμπέρασμα, που αποδέχεται άλλωστε το σύνολο του δημογραφικού κόσμου, ότι ο συνδυασμός των μέτρων που ενισχύουν έντονα τις αναπαραγωγικές προθέσεις και αμβλύνουν τα αντικίνητρα οδηγεί τελικά σε πραγματική αύξηση της γονιμότητας του πληθυσμού. Αντίθετα, αποσπασματικά, ανεπαρκή και αποπροσανατολιστικά μέτρα έχουν περιορισμένη έως μηδενική εμβέλεια.

4.5) Υλοποίηση της δημογραφικής πολιτικής.

Μπορεί να λεχθεί με βεβαιότητα ότι σήμερα στην Ελλάδα δεν υπάρχει κάποιος υπεύθυνος, που να γνωρίζει το σύνολο των παροχών του δημοσίου και του ιδιωτικού φορέα για την οικογενειακή μέριμνα και προπάντων των ενισχύσεων που παρέχονται για την απόκτηση παιδιών. Αν εξαιρεθεί το γενικό μέτρο της ενισχύσεως, μέσω του ΟΑΕΔ, για τη απόκτηση τρίτου παιδιού, υπάρχει μια ποικιλία ειδικών επιδομάτων από διάφορες υπηρεσίες, που και οι κατεξοχήν αρμόδιοι δεν γνωρίζουν επακριβώς. Π.χ. στο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας υπάγεται η υγειονομική περίθαλψη των μητέρων, τα κέντρα οικογενειακού προγραμματισμού, σύστημα βρεφονηπιακών σταθμών και οι πολύτεκνοι. Στο Υπουργείο Εργασίας με τον ΟΑΕΔ και τον ΟΕΚ θέματα απασχολήσεως της γυναίκας, θέματα στεγαστικής πολιτικής και σύστημα βρεφονηπιακών σταθμών. Στο Υπουργείο Οικονομικών θέματα παροχών και φοροαπαλλαγών, στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας διάφορες ρυθμίσεις για τις σπουδές των παιδιών, στο Υπουργείο Εθνικής Αμύνης θέματα στρατολογίας και το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας γενικότερα θέματα κοινωνικής πολιτικής του εργατικού δυναμικού. Κοντά σ' αυτά υπάρχει μια πανσπερμία μέτρων οικογενειακών επιδομάτων και παροχών από τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και τις εταιρίες του Δημοσίου (ΟΤΕ, ΔΕΗ, Ο.Α., κ.λπ.),

όπου η διαφοροποίηση είναι έντονη, τόσο ως προς τα διάφορα μέτρα, όσο και ως προς τον στενότερο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα παροχής υπηρεσιών (ΙΚΑ, ΤΕΒΕ, διαφορά Ασφαλιστικά Ταμεία κ.λ.π.).

Για το συντονισμό λοιπόν και προπάντων για την άσκηση συνεχούς επαρκούς και αποτελεσματικής δημογραφικής πολιτικής, με σοβαρά επιστημονικά κριτήρια, απαιτείται η δημιουργία ανεξαρτήτου φορέα ή οργανισμού του δημοσίου, υπαγομένου στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, που θα αναλάβει την χάραξη και υλοποίηση της δημογραφικής πολιτικής της χώρας.

Παράλληλα με τον οργανωτικό φορέα θα πρέπει να υπάρξει και ο ανάλογος υπεύθυνος επιστημονικός φορέας που θα συντονίσει τη δημογραφική έρευνα στην Ελλάδα, θα είναι ο φορέας που θα υποβάλλει την ετήσια έκθεση στην Κυβέρνηση για τη δημογραφική κατάσταση της χώρας. Ό,τι γίνεται στα ΑΕΙ στο ΕΚΚΕ και προπαντός φιλότιμα και αφύλοκερδώς από την ΕΔΗΜ θα πρέπει να συντονισθεί και να αξιοποιηθεί δεόντως, ώστε να υπάρχει η αναγκαία επιστημονική γνώση για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Επί πλέον θα πρέπει να βελτιωθεί το σύστημα της συλλογής και παροχής των στατιστικών δεδομένων για τη φυσική και μεταναστευτική κίνηση στη χώρα, τόσο σε μόνιμη βάση από την ΕΣΥΕ, όσο και σε έκτακτες και περιοδικές έρευνες για ειδικά θέματα (π.χ. παραμονή αλλοδαπών, έρευνα για τη γονιμότητα κ.λ.π.).

Τέλος, ο πρωθυπουργός της χώρας, ως ο κατεξοχήν υπεύθυνος κυβερνητικός παράγων, θα πρέπει να πλαισιωθεί από ένα ολιγομελές συμβούλιο εμπειρογνομόνων, τόσο για την υπεύθυνη και άμεση δημογραφική ενημέρωση, όσο και για ευρύτερου περιεχομένου εισηγήσεις, που θα προετοιμάζονται μέσω των φορέων οργανώσεως και έρευνας. Είναι το τρίπτυχο που εφαρμόσθηκε με επιτυχία στη Γαλλία, που, από χώρα γερόντων

προπολεμικά, είναι σήμερα μία ακμαία δημογραφικά χώρα του κόσμου (Τζιαφέτας, 1988/ σελ.90-92).

4.6) Η δημογραφική πολιτική στην Ελλάδα.

Παρά τις επισήμως διακηρυγμένες θέσεις της Ελλάδας για μια αναγκαία παρεμβατική δημογραφική πολιτική υπέρ των γεννήσεων (Προγράμματα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1983-87 και 1988-92), απόφαση διακομματικής επιτροπής 1993 περί αντιμετώπισης του δημογραφικού προβλήματος, δεν εφαρμόστηκαν μέχρι τώρα κάποια ολοκληρωμένα και συγκεκριμένα μέτρα δημογραφικής πολιτικής κατά τη μεταπολεμική περίοδο. Το γεγονός αυτό δεν ήταν τυχαίο, αλλά αποτέλεσμα δυο βασικών παραγόντων. Από το ένα μέρος ήταν η οικονομική αδυναμία καλύψεως των αναγκαίων δαπανών και από το άλλο η οργανωτική και επιστημονική αδυναμία υποστηρίξεως μιας τέτοιας πολιτικής.

Στην Ελλάδα η χάραξη της δημογραφικής πολιτικής ήταν σαφώς αντιπαράλληλη. Σε αντίθεση με τις κυβερνήσεις του στρατιωτικού καθεστώτος στην περίοδο 1967-74, οι οποίες ευνόησαν μια πολιτική ενίσχυσεως των γεννήσεων με χαρακτηριστική ενεργεία την οικονομική ενίσχυση για τις οικογένειες με τρία παιδιά και πάνω (Ν.Δ. 1153/'72), όλες οι προηγούμενες, μεταπολεμικές κυβερνήσεις, ιδίως μετά το 1958 προσπάθησαν να επιλύσουν τα συνδυασμένα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα με διοχέτευση, του πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού, προς τις χώρες της Δ. Ευρώπης. Έτσι, κρίνοντας συνολικά την πληθυσμιακή πολιτική, μπορεί να θεωρηθεί ως αντιφάσκουσα προς τον επιδιωκόμενο σκοπό. Με το ίδιο πνεύμα μπορεί να κριθεί και η πολιτική μη παρεμβάσεως ή η αδυναμία παρεμβάσεως στο περιφερειακό πρόβλημα της Ελλάδας, που οδήγησε στο μεγάλο κύμα αστυφιλίας με αποτέλεσμα την ερήμωση των αγροτικών περιοχών (περιοχές

υψηλής γεννητικότητας) και την δημιουργία των μεγάλων αστικών κέντρων με τα γνωστά προβλήματα και τις επιπτώσεις στην πληθυσμιακή εξέλιξη.

Παρά τις κατά καιρούς διακηρύξεις κυβερνητικών παραγόντων ότι η προστασία της οικογένειας και η ενίσχυση των γεννήσεων αποτελεί πάγιους στόχους της κυβερνητικής πολιτικής, η εξέλιξη του αριθμού των πολυτέκνων οικογενειών ακολούθησε εντόνως φθίνουσα πορεία, εξαιτίας των οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων. Το 1956 το ποσοστό των παιδιών πολυτέκνων οικογενειών ήταν 9,8, το 1979 μειώθηκε στο 1,7.

Όλα τα μέτρα ενισχύσεως του θεσμού της οικογένειας περιλαμβανομένων και αυτών που πηγάζουν από τους στόχους του προγράμματος οικονομικής αναπτύξεως 1983-87 όπου βασική επιδίωξη είναι, "η ανασχεση των αρνητικών δημογραφικών τάσεων η βελτίωση των πληθυσμιακών εξελίξεων με τη συγκράτηση της πρωτικής ροής των γεννήσεων, η μείωση της θνησιμότητας και, η σταδιακή παλιννόστηση και αποκατάσταση των Ελλήνων μεταναστών, πολιτικών προσφύγων και επιστημόνων είτε αποδείχθηκαν ανεπαρκή, είτε αποδυναμώθηκαν πλήρως από αλλά αντίμετρα. Σαν παράδειγμα μπορεί να αναφερθεί η θέσπιση μειωμένης θητείας για το γιο διαζευγμένης μητέρας, που αποτελεί σοβαρό κίνητρο πραγματικού ή εικονικού διαζυγίου, όπως αναφέρουν αρκετές μαρτυρίες δικηγόρων. Έτσι, φαίνεται, ότι τελικά ικανοποιείται η βασική αρχή της Διεθνούς Κοινότητας, όπως διατυπώθηκε στα μεγάλα διεθνή συνέδρια για τον πληθυσμό (Βουκουρέστι 1974, λεξικό 1984) για το "αναφαίρετο δικαίωμα των ατόμων και των ζευγαριών να επιλέγουν ελεύθερα και υπεύθυνα τον αριθμό των παιδιών που επιθυμούν να φέρουν, καθώς και τη χρονική κλιμάκωση για την απόκτηση" (Ν. 1036/80), αλλά μόνον προς τη μία κατεύθυνση, του κατωτέρου μηδενικού ορίου. Όπως τουλάχιστον δείχνουν τα αποτελέσματα,

δεν ενισχύονται ικανοποιητικά οι γονείς που ενώ θέλουν παιδιά δεν μπορούν να τα αποκτήσουν, (ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ/ Σελ.155-156).

Έτσι λοιπόν τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν από την πολιτεία, πρέπει να ενισχύσουν τον οικογενειακό προγραμματισμό, το θεσμό της οικογένειας, τις γεννήσεις, τις μητέρες, να καταπολεμηθεί η ανεργία, να απολαμβάνουν περισσότερα οφέλη οι πολύτεκνες οικογένειες από τις ολιγότεκνες, να εφαρμοστεί πολιτική υποδοχής και προσαρμογής των μεταναστών και τέλος ενίσχυση και προβολή της αντιμετώπισης του δημογραφικού προβλήματος από τα Μ.Μ.Ε. και όλους τους φορείς. Ήδη κάποια Μ.Μ.Ε. και κυρίως έντυπα (περιοδικά, εφημερίδες) αναφέρονται στο συγκεκριμένο πρόβλημα. (βλ. παράρτημα σελ.189&190)

Η πρώτη άξια λόγου παρέμβαση έγινε το 1972 (Ν.Δ.1153/19/27-5-1972.ΦΕΚ Α, 76), όταν καθιερώθηκε το επίδομα πολυμελών οικογενειών με στόχο την ενίσχυση τους. Δικαιούχες οικογένειες ήταν όσες από 1/1/1972 και μετά αποκτούσαν τρίτο παιδί και μέχρι το 15ο έτος της ηλικίας του. Ειδικό επίδομα προβλέφθηκε για τις οικογένειες εκείνες που την 1/1/72 είχαν τέσσερα ή παραπάνω παιδιά. Δικαιούχες ήταν όλες οι οικογένειες ανεξάρτητα από την περιουσιακή ή εισοδηματική τους κατάσταση.

Είναι περιττό να τονισθεί η πλήρης αποδυνάμωση του επιδόματος που όταν χορηγήθηκε για πρώτη φορά είχε τουλάχιστον 20πλάσια αξία. Δυστυχώς, η αποσπασματική χορήγηση του επιδόματος και η πληθωριστική αποδυνάμωση το κατέστησαν πλήρως ανενεργό.

Παράλληλα με το γενικό αυτό επίδομα, και σε αντιστοιχία των επιδομάτων των υπαλλήλων, χορηγούνται στους μισθωτούς που παρέχουν εξαρτημένη εργασία οικογενειακά επιδόματα για τη συντήρηση των ανηλίκων παιδιών τους μέσω του ΟΑΕΔ από τον ΔΛΟΕΜ (Διανεμητικός Λογαριασμός Οικογενειακών Επιδομάτων) σύμφωνα με το Ν. 3868/1958 και

τα Π.Δ. 527/1984 και 412/1985. Το ύψος των χορηγουμένων επιδομάτων είναι αντιστρόφως ανάλογο με το οικογενειακό εισόδημα του δικαιούχου γονέα και ανάλογο με τον αριθμό των παιδιών του.

Εξ' άλλου, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η εισοδηματική κατηγορία των γονέων, χορηγείται ποσό επιδόματος ίσο με αυτό που χορηγείται από τον ΔΛΟΕΜ με το χαμηλότερο ετήσιο καθαρό εισόδημα, ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών στις εξής κατηγορίες.

α) Μη εργαζόμενες μητέρες με σύζυγο στρατιώτη.

β) Μη εργαζόμενες μητέρες με σύζυγο φυλακισμένο.

γ) Παλιννοστούντες ή μετακινούμενοι για απασχόληση στην Ελλάδα, Έλληνες υπήκοοι και ομογενείς που δεν έχουν τις προϋποθέσεις για λήψη επιδόματος παιδιών και μόνο κατά τον πρώτο χρόνο από την είσοδο στη Χώρα.

Συμφωνά με τα στοιχεία αυτά είναι προφανής η σταδιακή μείωση των χορηγουμένων επιδομάτων παρά την αύξηση των εισφορών που προέρχονται από τις κρατήσεις επί των αποδοχών των μισθωτών. Δυστυχώς, το συνεχώς αυξανόμενο πλεόνασμα διοχετεύεται σε άλλα επιδόματα από τον ΟΑΕΔ, κυρίως για την ανεργία, παρά την ιδιαίτερη δέσμευση του ιδρυτικού νόμου για τον ΔΛΟΕΜ που απαγορεύει τέτοιου είδους ενέργειες.

Για την προστασία της μητρότητας ελήφθησαν ορισμένα μέτρα κυρίως με τη μορφή αδειών για να διευκολυνθούν οι έγκυες και επίτοκες μητέρες.

Σύμφωνα με το Μ. 1302/1982 που επικυρώνει την 103 Δ.Σ.Ε. "περί προστασίας της μητρότητας", χορηγείται άδεια μητρότητας πριν και μετά τον τοκετό. Ήδη η άδεια αυτή έχει επεκταθεί σε 14 εβδομάδες σύμφωνα με την Ε.Γ.Σ.Σ.Ε. του 1984. Κατά τη διάρκεια της άδειας αυτής η γυναίκα-μητέρα έχει δικαίωμα σε χρηματικές παροχές.

Για τις γυναίκες εργαζόμενες στο Δημόσιο Τομέα η άδεια μητρότητας διαρκεί 4 μήνες και η εργασία με μειωμένο ωράριο 4 χρόνια, όπου για τα 2

πρώτα χρόνια χορηγείται άδεια απουσίας 2 ώρες ημερησίως και για τα επόμενα 1 ώρα την ημέρα.

Για τις εργαζόμενες στον ιδιωτικό τομέα ο χρόνος της άδειας μητρότητας αμείβεται κατά ένα μέρος από τον εργοδότη, δηλαδή με αποδοχές 15 ημερών εάν η εργαζομένη απασχολήθηκε από 10 ημέρες μέχρι 1 χρόνο και με αποδοχές 1 μηνός εάν απασχολήθηκε πάνω από 1 χρόνο στον ίδιο εργοδότη.

Το μέτρο αυτό θεωρείται ως αντικίνητρο για την πρόσληψη γυναικών ενώ η καθιέρωση κρατήσεως ενός ποσοστού και η καταβολή από τον ασφαλιστικό φορέα κρίνεται ως ορθότερη, ίσως θα πρέπει ακόμη να παρέχονται γενναίες φορολογικές διευκολύνσεις προς τον εργοδότη. Σύμφωνα με το Ν. 1483/1984, άρθρο 15, απαγορεύεται και είναι απόλυτα άκυρη η καταγγελία της συμβάσεως εργαζομένης κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης καθώς και για χρονικό διάστημα ενός έτους μετά τον τοκετό ή και για μεγαλύτερο διάστημα, εφόσον παρουσιασθεί κάποια ασθένεια στην εργαζόμενη που οφείλεται στην εγκυμοσύνη ή στον τοκετό. Επιπλέον, σύμφωνα με το Ν. 1414/1984 δεν επιτρέπεται η άρνηση προσλήψεως γυναίκας λόγω εγκυμοσύνης ή για άλλους οικογενειακούς λόγους.

Με το Ν. 1483/1984 χορηγείται μια σειρά αδειών για τη διευκόλυνση των γονέων. Τέτοιες άδειες είναι η γονική άδεια άνευ αποδοχών με ασφαλιστική κάλυψη μέχρι 3 μήνες για κάθε γονέα, η άδεια απουσίας άνευ αποδοχών για ασθένεια των παιδιών ή των άλλων μελών της οικογένειας, η άδεια απουσίας με αποδοχές μέχρι και 4 εργάσιμες μέρες το χρόνο και στους δύο γονείς για την παρακολούθηση της επιδόσεως των παιδιών.

Για τον τοκετό χορηγείται ειδικό επίδομα στις εργαζόμενες μητέρες για την κάλυψη των εξόδων που ποικίλει όμως ανάλογα με το φορέα.

Η προστασία της πολύτεκνης οικογένειας, παρεχόμενη είτε στο πλαίσιο κοινωνικής -πολιτικής είτε ως μέσο δημογραφικής πολιτικής δεν υπήρξε ποτέ πλήρης ή επαρκής. Δεν ικανοποιήθηκε ποτέ το άρθρο 21 του Συντάγματος όπου αναφέρεται ρητά ότι "Πολύτεκνοι οικογένειαι δικαιούνται της ειδικής φροντίδας του Κράτους". Παρά το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο (Η. 1910/1944 "περί προστασίας των Πολυτέκνων" του Ν. 860/1978 "περί τροποποίησης και συμπλήρωσης διατάξεων τινών του Ν. 1910/19") και την πρόθεση των εισηγητών κατά την ψήφιση των σχετικών νόμων, τόσο της πλειοψηφίας όσο και της μειοψηφίας, δεν ελήφθησαν τα κατάλληλα μέτρα για την οικονομική ανακούφιση των πολυτέκνων οικογενειών. Είναι χαρακτηριστική η διάταξη του τελευταίου σχετικού νόμου (Ν. 1648/1986 "περί προστασίας πολεμιστών, αναπήρων και θυμάτων πολέμου και μειονεκτούστων προσώπων"), όπου εκτός των άλλων κατηγοριών προστατεύονται και οι πολύτεκνοι γονείς με 5 παιδιά και πάνω ή ένα από τα τέκνα και όχι περισσότεροι από ένα μέλος της οικογένειας καθώς και επίσης και ένας αδελφός αναπήρων ατόμων με ποσοστό αναπηρίας πάνω από 67%. Η προστασία που παρέχει ο νόμος αυτός είναι η τοποθέτηση σε εργασία των αναφερομένων ατόμων σε επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα ή και επιχειρήσεις κοινής ωφελείας, εφόσον απασχολούν πάνω από 50 άτομα και σε ποσοστό 3% καθώς επίσης και στο δημόσιο σε ποσοστό 5% στις κενές θέσεις.

Δυστυχώς, τόσο το πρόβλημα της απασχολήσεως των πολυτέκνων όσο και το πρόβλημα της στεγάσεως παρέμειναν μέχρι τώρα χωρίς λύση επιτείνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο το πρόβλημα της υπάρξεως των πολυτέκνων οικογενειών.

Παράλληλα με τα προβλήματα αυτά εξίσου αδιάφορα αντιμετώπισε η Πολιτεία και το θέμα της φορολογήσεως των πολυτέκνων αλλά και γενικότερα των οικογενειών αποκτούσαν παιδιά. Μόλις το 1980 ανα-

γνωρίστηκαν ως πραγματική δαπάνη τα έξοδα για την απόκτηση παιδιών και τη σύναψη γάμου με φορολογική απαλλαγή, που παραμένει από τότε σε ευτελές επίπεδο.

Η σημαντικότερη φορολογική ελάφρυνση εισήχθη το 1990 με το Ν. 1882/1990 με τα "μέτρα για την περικοπή της φοροδιαφυγής, διαρρυθμίσεις στην άμεση και έμμεση φορολογία και άλλες διατάξεις". Στο άρθρο 1 παρ.13, αναφέρεται ότι στις προβλεπόμενες μειώσεις του φόρου με το νόμο 3323/1955 προστίθενται και οι ακόλουθες :

- α) με ποσοστό 30% του φόρου που αναλογεί και για ποσό μείωσης μέχρι 100.000 δραχμές αν ο φορολογούμενος βαρύνεται με τρία τέκνα,
- β) με ποσοστό 40% του φόρου και για ποσοστό μείωσης μέχρι 200.000 δραχμές, αν ο φορολογούμενος βαρύνεται με τέσσερα τέκνα,
- γ) με ποσοστό 50% του φόρου που αναλογεί και για ποσοστό μείωσης μέχρι 400.000 δραχμές, αν ο φορολογούμενος βαρύνεται από πέντε τέκνα και πάνω (εξυπακούεται ότι τα παραπάνω ποσά αναθεωρούνται).

Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί ιδιαίτερος το σημαντικότερο μέτρο δημογραφικής πολιτικής που εισήχθη με τον Αναπτυξιακό Νόμο 1892/1990, όπου στο άρθρο 63 αναφέρεται:

1. Στη μητέρα που αποκτά τρίτο παιδί καταβάλλεται επί τριετία μηνιαίο επίδομα ύψους 34.000 δραχμών.
2. Στις μητέρες που κατά την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού έχουν ήδη αποκτήσει τρίτο παιδί, το επίδομα που ορίζουν οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου καταβάλλεται έως ότου συμπληρωθεί η τριετία από την ημερομηνία γέννησης του τρίτου παιδιού.
3. Στη μητέρα που θεωρείται πολύτεκνη κατά τον Ν. 1910/1944, όπως τροποποιήθηκε (περιλαμβάνοντας ως πολύτεκνες και τις οικογένειες με τέσσερα ή περισσότερα παιδιά και ακόμα με τρία παιδιά σε περίπτωση

χρησίας), καταβάλλεται μηνιαίο επίδομα ίσο προς ενάμισι ημερομίσθιο ανειδίκευτου εργάτη, όπως κάθε φορά ισχύει πολλαπλασιαζόμενο επί τον αριθμό των άγαμων μέχρι ηλικίας 25 ετών παιδιών της, το οποίο όμως ουδέποτε δύναται να είναι κατώτερο του τετραπλάσιου του ημερομισθίου του ανειδίκευτου εργάτη. Το επίδομα αυτό καταβάλλεται έως ότου παύσει να έχει άγαμα παιδιά ηλικίας μέχρι 25 ετών.

4. Στη μητέρα που δεν δικαιούται πλέον το επίδομα της προηγούμενης παραγράφου χορηγείται ισόβια σύνταξη ίση προς το τετραπλάσιο του ημερομισθίου του ανειδίκευτου εργάτη.

5. Τα επιδόματα των προηγούμενων παραγράφων καταβάλλονται στη μητέρα, ανεξάρτητα από κάθε άλλο επίδομα, μισθό, σύνταξη, αμοιβή, αποζημίωση, κ.λ.π.

6. Σε περίπτωση οριστικής διακοπής της συγκατοίκησης των παιδιών με τη μητέρα λόγω εγκατάλειψης τους από αυτήν, τα επιδόματα των παρ.1, 2 και 3 αυτού του άρθρου καταβάλλονται σε όποιον έχει την κυρία ή αποκλειστική ευθύνη διατροφής των παιδιών. Η χορήγηση της σύνταξης της παρ.4 αυτού του άρθρου αποκλείεται σε περίπτωση προηγούμενης υπαιτίου εγκατάλειψης των παιδιών από τη μητέρα.

7. Με κοινές αποφάσεις των υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών και Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων μπορεί να αναπροσαρμόζονται τα ποσά που ορίζουν οι διατάξεις των παρ.1-4 αυτού του άρθρου και να καθορίζονται ειδικότερα, τεχνικά ή λεπτομερειακά θέματα διαδικασίας και εφαρμογής των διατάξεων των προηγούμενων παραγράφων.

Θα πρέπει στο σημείο αυτό όμως να γίνει μια σοβαρή παρατήρηση που αφορά τη δημογραφική πολιτική, η οποία δεν καλύπτεται πλήρως με την κοινωνική πολιτική. Δυστυχώς, πολλές φορές γίνεται η επίκληση της μιας για την διευκόλυνση της εφαρμογής της άλλης. Για τους δημογράφους τα

πράγματα είναι ξεκάθαρα. Η μείωση της γεννητικότητας στην Ελλάδα είναι σχεδόν κατακόρυφη από το τρίτο παιδί και πάνω. Συνεπώς η επίκληση δημογραφικών λόγων για ενίσχυση των οικογενειών να αποκτήσουν πρώτο ή δεύτερο παιδί δεν μπορεί να στηρίζεται στα σημερινά δημογραφικά δεδομένα, αλλά σε καθαρά κοινωνικούς λόγους. Ακόμα δε, η απόκτηση πολλών παιδιών, για τα οποία ορισμένοι κοινωνιολόγοι έχουν σοβαρές αντιρρήσεις, περνά οπωσδήποτε από την απόκτηση τουλάχιστον τριών παιδιών. Έτσι, σε μια περιορισμένη δημογραφική πολιτική, όπως είναι αυτή που εφαρμόζεται στην Ελλάδα, κρίνεται αναγκαία η ενίσχυση του θεσμού της οικογένειας για την απόκτηση τρίτου παιδιού, όπως άρχισε σχεδόν σε όλες τις χώρες της Ευρώπης. Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί ότι τα μέτρα θα μπορούσαν να είναι αποτελεσματικότερα, εάν δεν είχαν χαρακτήρα. Η πρόταση της ΕΔΗΜ για την ενίσχυση των οικογενειών που αποκτούν τρίτο παιδί με 34 χιλιάδες δραχμές στη μελέτη για την Ακαδημία Αθηνών, το 1987 βασίστηκε στο γεγονός ότι τότε ήταν ίση περίπου με τον μηνιαίο μισθό του ανειδίκευτου εργάτη. Σήμερα, ο μηνιαίος αυτός μισθός είναι υψηλότερος, ενώ το επίδομα παρέμεινε στα ίδια επίπεδα. Έτσι, θεωρείται αναγκαίο να συνδεθεί η ενίσχυση αυτή με πολλαπλάσιο αριθμό ημερομισθίων του ανειδίκευτου εργάτη, ώστε να μη υφίσταται πληθωριστική αφαίμαξη (Ι.Α.Δ.Η.Μ. 1990/σελ.50-55).

Αποτελεί γεγονός ότι η αστικοποίηση, το αυξημένο κόστος και οι γρήγοροι ρυθμοί της σύγχρονης ζωής, η επαγγελματική απασχόληση και των δύο γονέων και η έλλειψη ελεύθερου χρόνου συνιστούν ισχυρότατα αντικίνητρα στην αύξηση των μελών της οικογένειας, καθώς, μάλιστα, η γέννηση ενός επιπλέον παιδιού συνεπάγεται πρόσθετες δαπάνες, οι οποίες κατά κανόνα, οδηγούν σε πτώση του επιπέδου διαβίωσης της. Μια ορθή δημογραφική πολιτική, λοιπόν, πρέπει να στηρίζεται πριν απ' όλα στην αντιστάθμιση των παραπάνω παραγόντων με την παροχή οικονομικής

ενίσχυσης στους γονείς στα πλαίσια μιας ευρύτερης αναπτυξιακής πολιτικής, που έχει ως στόχο την καταπολέμηση της ανεργίας, την εξασφάλιση ποιοτικής δημόσιας δωρεάν παιδείας και την ελαστικότερη οργάνωση του χρόνου εργασίας της εργαζόμενης μητέρας.

Καθίσταται, λοιπόν, αναγκαία η λήψη τολμηρών πολιτικών αποφάσεων για την οικονομική ανακούφιση των πολύτεκνων οικογενειών και την ενθάρρυνση της γεννητικότητας.

Ειδικότερα, τα ληφθησόμενα μέτρα πρέπει να αποσκοπούν στην: Κατάργηση των κριτηρίων επιλεκτικότητας του ν. 2459/ 97. ούτως ώστε οι παροχές του ν. 1892/ 90 να καταβάλλονται ανεξαιρέτως προς όλες τις μητέρες, που έχουν τρία ή τέσσερα και περισσότερα παιδιά.

Αύξηση του ποσού της ισόβιας σύνταξης της πολύτεκνης μητέρας από τη βάση, που καθορίστηκε με το ν. 2459/ 97, και επανασύνδεση του με το τετραπλάσιο του ημερομισθίου του ανειδίκευτου εργάτη, όπως πρόβλεπε η αρχική ρύθμιση του ν. 1892/ 90.

Επιμήκυνση του χρόνου καταβολής του επιδόματος για το τρίτο παιδί από τα έξι χρόνια, που είναι σήμερα, στα δεκαοκτώ έτη, με την πρόβλεψη, αν το παιδί σπουδάζει να παρατείνεται η παροχή του επιδόματος μέχρι το πέρας των σπουδών του.

Απονομή της πολυτεκνικής ιδιότητας στη μητέρα ήδη από την απόκτηση του τρίτου της παιδιού μαζί με όλες τις συνακόλουθες ευεργετικές ρυθμίσεις.

Τα παραπάνω μέτρα οικονομικής ενίσχυσης των πολύτεκνων οικογενειών συνιστούν την αναγκαία αφετηρία επαναχάραξης μιας εθνικής δημογραφικής πολιτικής μιας πολιτικής, που έχει ως επίκεντρο την αναγνώριση του ρόλου της πολύτεκνης μητέρας, ως συστατικό πυρήνα κάθε

προσπάθειας, που θα αποβλέπει στην ισχυροποίηση και πρόοδο της χώρας στη τρέχουσα χιλιετία.

Εδώ θα σημειώσουμε ότι, πρέπει να ενισχυθεί και ο ρόλος του οικογενειακού προγραμματισμού, ο οποίος αν και είναι θεσμός γνωστός και εφαρμοζόμενος σε ευρεία κλίμακα, αντίθετα έχει διαπιστωθεί πως δεν έχει γίνει κατανοητός και δεν είναι εφαρμόσιμος παρά μόνο από ένα μικρό μέρος του Ελληνικού πληθυσμού. Η διαπίστωση αυτή μας προβληματίζει περισσότερο αν σκεφτούμε πόσο έχουν αλλάξει οι δομές της κοινωνίας τα τελευταία χρόνια, όσον αφορά τις σχέσεις των ανθρώπων και των δύο φύλων ειδικότερα.

Λαμβάνοντας λοιπόν υπόψη τα παραπάνω εμφανίζεται επιτακτική η ανάγκη να προσφερθούν στους Έλληνες και κυρίως στους νέους, οι γνώσεις και τα μέσα που θα τους βοηθήσουν να αποκτήσουν ευτυχισμένη οικογένεια με γερά και επιθυμητά παιδιά και ακόμη θα τους βοηθήσουν να αποφύγουν την "έκτρωση" που θεωρείται ακόμα σαν θρησκευτικά, ηθικά και κοινωνικά απαράδεκτη.

Η έννοια του οικογενειακού προγραμματισμού έχει παρερμηνευτεί δυστυχώς, γιατί ταυτίστηκε, λαθεμένα βέβαια με τον έλεγχο των γεννήσεων. Οι δύο αυτοί οροί διαφέρουν μεταξύ τους. Ο οικογενειακός προγραμματισμός βοηθά κάθε άτομο να καταστήσει την αναπαραγωγικότητα του εκούσια, υπεύθυνη, συνειδητή και θεωρεί υποχρέωση του να πληροφορήσει το άτομο πάνω στα θέματα αυτά ενώ ο έλεγχος των γεννήσεων αδιαφορεί για την επιθυμία του ατόμου και ενδιαφέρεται μονό πώς να αυξήσει ή να ελαττώσει τις γεννήσεις ανάλογα με τις πληθυσμιακές ανάγκες που παρουσιάζονται κάθε φορά στη χώρα του.

Γι' αυτό το σκοπό χρειάζεται η υιοθέτηση ορισμένων αρχών και μεθόδων οικογενειακού προγραμματισμού από την Πολιτεία και η διάδοση

αυτών στο κοινό. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τη δημιουργία κέντρων παροχής πληροφοριών και εκπαιδευμένα άτομα στις αρχές και τις μεθόδους του οικογενειακού προγραμματισμού.

Ο οικογενειακός προγραμματισμός αποσκοπεί, στην επίλυση δημογραφικών προβλημάτων, τη μείωση των εκτρώσεων, την προαγωγή της υγείας της μητέρας και την προαγωγή της υγείας του παιδιού.

4.7) Προτάσεις

Έχοντας υπόψη τα σημερινά δημογραφικά δεδομένα, τόσο στην Ελλάδα όσο και στις άλλες χώρες, θεωρείται επιβεβλημένο να τεθεί ως πρώτος στόχος η ανακοπή της περαιτέρω μείωσης των γεννήσεων και ως δεύτερος η προσπάθεια για την επανάκαμψη στο επίπεδο του αναγκαίου αριθμού για την ανανέωση των γενεών.

Παράλληλος στόχος θα πρέπει να είναι η ενίσχυση του ημιαστικού και αγροτικού πληθυσμού, ενώ συγχρόνως θα πρέπει να ελεγχθεί η νόμιμη και παράνομη είσοδος αλλοδαπών που τελευταία έλαβε μεγάλες διαστάσεις.

Η επίτευξη των στόχων αυτών θα επιτευχθεί με δύο βασικές προϋποθέσεις: τη συνεχή μελέτη του προβλήματος και την ενημέρωση των ιθυνόντων και της κοινής γνώμης, θεωρείται αδιανόητο στη σημερινή εποχή να γίνει προσπάθεια ενισχύσεως των γεννήσεων χωρίς να πεισθούν οι γονείς ότι χρειάζονται τα παιδιά που θα αποκτήσουν. Δυστυχώς, οι περισσότεροι Έλληνες είναι παραπληροφορημένοι για την έκταση και το είδος του προβλήματος, την αιτιογένειά του και προπαντός για τις επιπτώσεις. Την κύρια ευθύνη για το γεγονός αυτό φέρουν οι υπεύθυνοι φορείς, περιλαμβανομένων και των μέσων μαζικής ενημερώσεως.

Η συνεχής επιστημονική μελέτη του προβλήματος θεωρείται εκ των ων ουκ άνευ, καθόσον δεν είναι δυνατόν να καθορισθεί μια συνεπής

δημογραφική πολιτική χωρίς την απαιτούμενη επιστημονική υποστήριξη. Να αναλογισθεί κανείς ότι όλες ανεξαιρέτως οι χώρες της Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένης και της Τουρκίας, έχουν συστήσει ερευνητικά κέντρα για τη μελέτη του προβλήματος, ενώ έχει προωθηθεί η διδασκαλία του μαθήματος σε πανεπιστημιακό επίπεδο.

Όσον αφορά τα συγκεκριμένα μέτρα θα πρέπει να λεχθεί ότι για να έχουν αποτέλεσμα θα πρέπει να είναι ολοκληρωμένα και συνεχή όπως έχουμε προαναφέρει. Από το άλλο μέρος, θα πρέπει να δοθεί η προτεραιότητα στην απόκτηση τρίτου παιδιού, από το οποίο, σύμφωνα με τα μέχρι τώρα δεδομένα, αρχίζει η μεγάλη συρρίκνωση της οικογένειας. Δύο είναι τα ουσιαστικά επιχειρήματα για την παροχή της προτεραιότητας αυτής. Το πρώτο είναι οι ιδιαίτερες οικονομικές και κοινωνικές δυσχέρειες που αντιμετωπίζει η μητέρα για να φέρει το τρίτο και τα επόμενα παιδιά. Το δεύτερο επιχείρημα είναι το γεγονός ότι η οικογένεια που ανατρέφει τρία παιδιά και πάνω ασκεί κοινωνικό λειτούργημα, καθόσον συμψηφίζει την ελλειμματικότητα των άλλων οικογενειών.

Τα μέτρα ενθαρρύνσεως των οικογενειών, όσον αφορά στην απασχόληση της μητέρας, θα πρέπει να διαχωρίζονται σε σχέση πάλι με τον αριθμό των παιδιών. Στην περίπτωση που έχουν ήδη τρία παιδιά συνιστάται ο οικονομικός συμψηφισμός για την ολική ή μερική εγκατάλειψη της απασχολήσεως της μητέρας εκτός του σπιτιού, ενώ για όσους έχουν λιγότερα θα πρέπει να αντιμετωπισθούν ειδικά προβλήματα, όπως είναι η φύλαξη, η ανάπτυξη δυνατοτήτων μερικής απασχολήσεως και διάφορες μορφές ελαστικού ωραρίου. Αυτός είναι ο λόγος που προτείνεται η χορήγηση οικογενειακού επιδόματος στο ύψος της αμοιβής του ανειδίκευτου εργάτη στη μητέρα που αποκτά τρίτο παιδί. Η χορήγηση αυτή ενέχει και ηθική

σημασία, καθόσον αναγνωρίζεται η εργασία που προσφέρει η μητέρα για την ανατροφή των παιδιών της.

Για την ολοκλήρωση της οικογενειακής προστασίας θα πρέπει να αναληφθεί από τους δημόσιους φορείς η πλήρης προστασία της μητρότητας και η εξασφάλιση της ανατροφής των παιδιών. Για το λόγο αυτό θεωρείται επιβεβλημένη η πλήρης υγειονομική προστασία των εγκύων, των μητέρων και των παιδιών και η ολοκληρωμένη ασφαλιστική τους κάλυψη.

Μέτρα προς την κατεύθυνση αυτή είναι η ελεύθερη αλλά υποχρεωτική και κατά προτεραιότητα υγειονομική περίθαλψη, η έκδοση κάρτας προτεραιότητας κατά το γαλλικό πρότυπο, η χορήγηση των αναγκαίων αδειών και επιδομάτων από δημόσιο φορέα, η δυνατότητα αποσύρσεως από την αγορά εργασίας με ασφαλιστική κάλυψη για την ανατροφή των παιδιών και ιδιαιτέρως η καθιέρωση ιδιαίτερου κλάδου οικογενειακής ασφαλίσεως. Το τελευταίο ουσιαστικό μέτρο είναι σχετικά εύκολο να θεσμοθετηθεί άμεσα, χωρίς ουσιαστικό κόστος με την αναβάθμιση του ΔΛΟΕΜ κατά τα γαλλικά πρότυπα. Για το σκοπό αυτό η ΕΔΗΜ και το ΙΑΔΗΜ έχουν επεξεργαστεί σχετικό σχέδιο νόμου.

Η περαιτέρω φορολογική "αποποινικοποίηση" της φορολογίας των γάμων και το ειδικό φορολογικό καθεστώς για την οικογένεια με παιδιά (φορολόγηση του οικογενειακού και όχι του ατομικού εισοδήματος) είναι μέτρα ενισχύσεως του θεσμού της οικογένειας τόσο οικονομικά όσο και ηθικά.

Τέλος, ως τελευταίο και επιβεβλημένο μέτρο θεωρείται η εφαρμογή συντονισμένης στεγαστικής πολιτικής για την εξασφάλιση στέγης στα νέα ζευγάρια που θα μπορέσουν να αναθρέψουν τα παιδιά τους σε ένα υγιεινό και ευχάριστο περιβάλλον. Η μέχρι τώρα αποδεκτή άποψη για την υποχρεωτική ανατροφή των παιδιών εντός του οικογενειακού περιβάλλοντος αποδείχθηκε ατελέσφορη. Έτσι, άρχισε ήδη, ακόμα και στις Σκανδιναβικές χώρες, μια

πολιτική συντηρήσεως του οικογενειακού θεσμού περιλαμβάνοντας ακόμα και του υπερήλικες,

Όλα όμως τα προτεινόμενα μέτρα δεν είναι δυνατόν να εφαρμοσθούν με συνέχεια και συνέπεια, εάν δεν υπάρξει ο κατάλληλος συντονιστικός φορέας που θα αναλάβει όχι μόνο την εφαρμογή τους αλλά και τη συνεχή παρακολούθηση, έχοντας όμως μια σοβαρή επιστημονική και διαχειριστική υποστήριξη.

Τα μέτρα τα οποία θα πρέπει, να λάβει το κράτος, προς ενίσχυση της γεννητικότητας, πρέπει να είναι ουσιαστικά μακροπρόθεσμα.

Μερικά από τα κυριότερα μέτρα που έλαβαν και άλλες χώρες με παρόμοια προβλήματα θα παραθέσουμε στη συνέχεια.

α. Η ενίσχυση του θεσμού του γάμου. Η πολιτεία πρέπει με τη νομοθεσία της να ενισχύσει το θεσμό του γάμου καθώς μέσα από αυτόν βοηθιέται η αναπαραγωγικότητα. Αυτό θα μπορούσε να γίνει με δυσχερέστερη έκδοση διαζυγίων, οικογενειακές φορολογικές απαλλαγές, διευκόλυνση στην απόκτηση οικογενειακής στέγης, προστασία της μητρότητας, παροχή ευκολιών κατά τη διάρκεια της κηίσεως, ενίσχυση των εργαζομένων μητέρων και των πολύτεκνων οικογενειών, δημιουργία σταθμών φύλαξης των παιδιών κ.α.

β. Την λήψη μέτρων τα οποία θα καθιστούν "δυσμενέστερη" τη θέση των ολιγότεκνων οικογενειών σε σχέση με τις πολύτεκνες. Για αυτό θα πρέπει να φορολογηθούν αναλογικά περισσότερο οι άγαμοι ή οι ολιγότεκνες οικογένειες και να γίνει συστηματική διαφώτιση του κοινού και προβολή ως πρότυπο της πολύτεκνης οικογένειας.

Μέτρα ανάλογα με τα προαναφερθέντα λαμβάνονταν από αρχαιότατους χρόνους για την αντιμετώπιση της υπογεννητικότητας. Είναι γνωστά τα μέτρα του αυτοκράτορα Αυγούστου που τιμωρούσε (οικονομικές ποινές) τους

άγαμους και τα άτεκνα ζεύγη, τα μέτρα προστασίας της μητρότητας και του θεσμού της οικογένειας κ.α. (ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ/ 140-141).

Επειδή ο κατήφορος της υπογεννητικότητας συνεχίζεται και το Έθνος οδηγείται πλέον σε αφανισμό. Δεν υπάρχει πλέον κανένα περιθώριο. Η αντίσταση είναι καθήκον όλων. Η πολιτεία έχει χρέος να λάβει αμέσως μέτρα και να παύσει να είναι αναξιόπιστη στη δημογραφική της πολιτική με το να λαμβάνει μέτρα, στη συνέχεια να τα τροποποιεί, να τα αλλάζει ή να τα καταργεί.

Να καταργηθούν τα όρια εισοδήματος, που καθιερώθηκαν με το άρθρο 39 του Ν. 2459/1997, για την καταβολή του επιδόματος του τρίτου τέκνου, του επιδόματος και της συντάξεως στην Πολύτεκνη μητέρα, όταν η θέσπιση τους απέδωσε 8.000 παιδιά το 1991 -1997, τα οποία δεν θα είχαν γεννηθεί.

Να θεσπιστεί για τους πολύτεκνους το αφορολόγητο ποσό να είναι το γινόμενο του εκάστοτε αφορολόγητου ποσού του άγαμου μισθωτού επί (χ) τον αριθμό των μελών της οικογένειας του (δηλ. του ίδιου, της γυναίκας του και των προστατευομένων μελών). Το υπόλοιπο φορολογητέο εισόδημα να φορολογείται με την εκάστοτε ισχύουσα φορολογική κλίμακα, αρχής γενομένης από το πρώτο κλιμάκιο φορολογικών συντελεστών.

Σήμερα με το ισχύον φορολογικό σύστημα, πλήττεται ο πολύτεκνος, αφού:

1. Σε περίπτωση γονικής παροχής από πολύτεκνους γονείς στα παιδιά τους να απαλλάσσονται του φόρου για ένα μόνο ακίνητο και για κάθε ένα τέκνο, χωριστά, εφ' όσον πρόκειται για πρώτη κατοικία.
2. Σε περίπτωση θανάτου πολύτεκνου γονέα ο σύζυγος που ζει και τα τέκνα που κληρονομούν να απαλλάσσονται του φόρου κληρονομιάς εφόσον το ακίνητο που περιλαμβάνεται στην κληρονομιά αποτελεί

υποκείμενο του φόρου κληρονομιάς για πρώτη φορά.

3. Σε περίπτωση αγοράς πρώτης κατοικίας ή πρώτου οικοπέδου, οι πολύτεκνοι να απαλλάσσονται του φόρου μεταβίβασης, όπως επίσης να απαλλάσσονται του φόρου και τα τέκνα των πολυτέκνων σε περίπτωση αγοράς από αυτά πρώτης κατοικίας ή πρώτου οικοπέδου, που προορίζεται για την αποκατάστασή τους, ανεξάρτητα από την αξία του ακινήτου.

4. Ιδιοκτήτες που εκμισθώνουν κατοικία σε πολύτεκνους να απαλλάσσονται του φόρου εισοδήματος για το ποσό που αποκτούν από μισθώματα του ακινήτου αυτού.

5. Για τους πολύτεκνους το αφορολόγητο ποσό του ΦΑΠ και τα τέκνα τους να είναι το τριπλάσιο του ισχύοντος για τους λοιπούς.

6. Δωρεές που γίνονται προς τα σωματεία των πολυτέκνων να είναι αφορολόγητες, να μην λαμβάνονται ως τεκμήρια και να μην απαιτείται η κατάθεση τους στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, ο δε δωρητής να απαλλάσσεται του φόρου εισοδήματος για το ποσό της δωρεάς αυτής.

7. Να επιτρέπεται στους πολύτεκνους η κατοχή 2ης θέσης εργασίας (είτε στον ιδιωτικό είτε στο δημόσιο τομέα, είτε πλήρους είτε μερικής απασχόλησης), χωρίς περιορισμούς στις αποδοχές τους, λαμβάνοντας και από τις δύο θέσεις και τα οικογενειακά επιδόματα.

8. Οι πολύτεκνοι κατά την αγορά αυτοκινήτου επιβατηγού μέχρι 2000 κ. να απαλλάσσονται του ειδικού φόρου κατανάλωσης. Η κατοχή του αυτοκινήτου να μην λαμβάνεται υπόψη για την τεκμαρτή δαπάνη υπολογισμού του φόρου εισοδήματος.

9. Να δοθεί η δυνατότητα με τη θέσπιση σχετικής διατάξεως νόμου στους Ο.Τ.Α, να απαλλάσσουν τους πολύτεκνους από φόρους και τέλη ή να καθιερώνουν μειωμένα τέλη.

Η καθιέρωση δικαιώματος συντάξεως στην πολύτεκνη μητέρα μετά από 15ετή πραγματική υπηρεσία και επί πλέον με την γέννηση του 1ου, 2ου, 3ου, 4ου ή 5ου κλπ. τέκνου να λαμβάνει άδεια δύο (2), τριών (3), τεσσάρων (4) και έξι (6) ετών αντιστοίχως με το ύψος των αποδοχών της και ο χρόνος αυτός να υπολογίζεται ως συντάξιμος χρόνος.

10. Με το άρθρο 1 παρ. 10 του Ν. 2527/1997 (ΦΕΚ 206Α/8-10-1997) έχει θεσπισθεί ότι: «Ποσοστό 20% των προκηρυσσομένων θέσεων τακτικού προσωπικού και με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου των κατηγοριών ΠΕ, ΤΕ και ΔΕ, κατά Νομαρχία, φορέα και κλάδο ή ειδικότητα καλύπτονται από Πολύτεκνους και τέκνα Πολυτέκνων».

Την ψήφιση διατάξεως που να καθιερώνει την απαλλαγή των Πολυτέκνων κατά 50% από πάσης φύσεως δημοτικά τέλη και την παροχή δυνατότητας στους Δήμους και τις Κοινότητες να τους απαλλάσσουν ολοσχερώς.

Άμεση υλοποίηση του ομοφώνου πορίσματος της Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής του Φεβρουαρίου 1993.

Πιστεύουμε ότι η κατάσταση μπορεί να ανατραπεί εάν ληφθούν μέτρα, όταν μάλιστα αυτά δεν έχουν οικονομικό κόστος και καθιστούν ελκυστική την εικόνα της πολύτεκνης οικογένειας.

Θεωρούμε αναγκαία τη λήψη των ακόλουθων μέτρων.

Να ρυθμισθεί το θέμα των Μετεγγραφών από Σχολές εξωτερικού με μεταβατική διάταξη των Πολυτέκνων και τέκνων Πολυτέκνων, το θέμα των

μετεγγραφών φοιτητών Πολυτέκνων ή παιδιών Πολυτέχνων από Σχολές του εξωτερικού εξακολουθεί να παραμένει ένα από τα πιο καυτά θέματα μας.

Τα τελευταία 16 χρόνια αποτέλεσε αντικείμενο 6 νομοθετικών τροποποιήσεων εκ διαμέτρου αντίθετων μεταξύ τους, με αποτέλεσμα να τρωθεί βάνουσα ένα από τα σημαντικότερα δημογραφικά κίνητρα, όπως αυτό των μετεγγραφών.

Τα παιδιά αυτά μέσα από αντίξοες και άνισες κοινωνικά και οικονομικά συνθήκες κατορθώνουν να τελειώσουν το Λύκειο, αλλά και με επιτυχία να περατώσουν ένα χρόνο σπουδών σε ξένο Πανεπιστήμιο, αποδεικνύοντας την ικανότητα τους και τη θέληση τους να είναι σωστοί και άξιοι σπουδαστές.

Τα επιχειρήματα περί δήθεν ίσης μεταχείρισης που κατά καιρούς αντιπαρατίθενται, είναι σαθρά και παράνομα, πρώτον γιατί όλος ο κύκλος γυμνασιακών και λυκειακών σπουδών ολοκληρώνεται υπό άνισες οικονομικά συνθήκες για τα πολλά παιδιά της κάθε Πολύτεκνης οικογένειας και δεύτερον γιατί, όπως πλήθος αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας έχουν αναγνωρίσει (π.χ. ΣτΕ 2773-2781/91, 4062-4070/90 κ.ά.), το ατομικό συμφέρον των Πολυτέκνων εξομοιούται με το δημόσιο συμφέρον, προ του οποίου υποχωρεί η αρχή της ισότητας, λόγω της υπογεννητικότητας που μαστίζει τη χώρα ενόψει και της διάταξης αρθ. 21 παρ. 2 του Συντάγματος, που επιβάλλει στον κοινό νομοθέτη λήψη νομοθετικών μέτρων ειδικής, δηλ. εξαιρετικής, φροντίδας για τις πολύτεκνες οικογένειες.

Άρα, η υπέρ των πολυτέκνων διάκριση στο θέμα των μετεγγραφών από σχολές του εξωτερικού είναι συνταγματικά ανεκτή και επιβαλλόμενη.

Θέσπιση ποσοστού 2% επί του αριθμού των εισακτέων φοιτητών για πολύτεκνους και παιδιά πολυτέκνων. Η θέσπιση αυτού του ποσοστού (υπάρχει ήδη 0,5% για τους μουσουλμάνους) θα αποτελέσει ένα ισχυρό δημογραφικό κίνητρο, χωρίς κόστος για το δημόσιο, θα αφορά δε σε έναν πολύ μικρό

αριθμό φοιτητών (π.χ. στη Νομική στους 800 εισακτέους θα εισάγονται επί πλέον 16 φοιτητές πολύτεκνοι!) και η προτεινόμενη ρύθμιση έχει ως εξής: «Στα ΑΕΙ και ΑΤΕΙ εισάγονται κάθε χρόνο πέραν του αριθμού των επιτυχόντων και σε ποσοστό 2% επί του αριθμού των εισαγομένων σε κάθε Σχολή Πολύτεκνοι και παιδιά Πολυτέκνων κατά σειρά της βαθμολογίας τους και σε περίπτωση ισοβαθμίας επί πλέον όλοι οι ισοβαθμήσαντες».

Διορισμοί πολυτέκνων και παιδιών πολυτέκνων εκπαιδευτικών σε ποσοστό 20%. Η κατάργηση της επετηρίδας των εκπαιδευτικών δημιούργησε μεγάλα προβλήματα στους πολύτεκνους γονείς και στα τέκνα πολυτέκνων, που αποτελούν ένα μικρό αριθμό στο σύνολο των αδιόριστων.

Πιστεύουμε ότι πρέπει το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας να λάβει μέριμνα για την κατηγορία αυτή των πολυτέκνων και να υιοθετήσει την ψήφιση της ακόλουθης διάταξης: «Εκπαιδευτικοί πολύτεκνοι γονείς ως και τέκνα πολυτέκνων προσλαμβάνονται άνευ εξετάσεων σε ποσοστό είκοσι τοις εκατό (20%) επί του αριθμού των προσλαμβανομένων κάθε χρόνο είτε με εξετάσεις είτε με βάση την επετηρίδα. Η πρόσληψη τους γίνεται βάσει της σειράς εγγραφής τους στην επετηρίδα».

Σημειώνουμε ότι παρόμοια διάταξη έχει θεσπισθεί με το άρθρο 1 παρ. 10 του Ν. 2527/97 (ΦΕΚ 206Α/8-10-1997) δια της οποίας ορίζεται ότι: «Ποσοστό 20% των προκηρυσσομένων θέσεων τακτικού προσωπικού και με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου των κατηγοριών ΠΕ, ΤΕ και ΔΕ, κατά Νομαρχία, φορέα και κλάδο ή ειδικότητα καλύπτονται από πολύτεκνους και τέκνα πολυτέκνων».

Συνεχές ωράριο - απαλλαγή από εξωδίδακτικές εργασίες και μειωμένο ωράριο πολυτέκνων γονέων. Ενόψει των πολλαπλών υποχρεώσεων των πολυτέκνων γονέων είναι αναγκαίο να θεσπισθεί γι' αυτούς: α) Συνεχές ωράριο διδασκαλίας, β) Απαλλαγή από τις εξωδίδακτικές εργασίες του άρθρου 13 παρ. 8

του Ν.1566/85, καθώς και από τις εφημερίες και υπηρεσίες θέρους και τις επιτηρήσεις των γενικών εξετάσεων, εκτός εάν το επιθυμούν οι ίδιοι και γ) Οι πολύτεκνες μητέρες να εξακολουθήσουν να έχουν μειωμένο ωράριο κατά δύο ώρες εβδομαδιαίως, όσο έχουν τη φροντίδα, έστω και ενός παιδιού μέχρι 16 ετών.

Εφαρμογή της διατάξεως του άρθρου 10 παρ. 3 του Ν. 1910/44 για τις μεταθέσεις των πολυτέκνων και των τέκνων τους.

Πολύτεκνοι ή τέκνα αυτών δημόσιοι υπάλληλοι τοποθετούνται εις τον τόπον των συμφερόντων αυτών, εφόσον ο νόμος επιτρέπει τούτο και δεν μετατίθενται παρά μόνον τη αιτήσε των ή δια πράξιν μη επιτρέπουσαν την παραμονήν των εις τον τόπον της θέσεως των» ως διάταξη ειδική, ενόψει του δημογραφικού προβλήματος της χώρας και του άρθρου 21 παρ. 2 του Συντάγματος κατά την οποία οι πολύτεκνες οικογένειες δικαιούνται της ειδικής φροντίδας του κράτους, υπερισχύει κάθε άλλης διατάξεως και είναι υποχρεωτική για τη διοίκηση (βλ. ΣτΕ 906/82, 881/85, ΔΕ Πατρών 482/84, ΔΕΑ 322/88, 480/1996, 2796/1999 και υπ' αριθ. 489/1999 γνωμοδότηση του ΝΣΚ).

Καθιέρωση ποσοστού 10% συμμετοχής πολυτέκνων γονέων και τέκνων πολυτέκνων σε προγράμματα μετεκπαίδευσης ή κύκλους μεταπτυχιακής εκπαίδευσης και αναλόγων αποδοχών. Θεωρούμε ότι επιβάλλεται η καθιέρωση συμμετοχής των πολυτέκνων εκπαιδευτικών με ποσοστό 10% επί του εκάστοτε αριθμού των συμμετασχόντων σε προγράμματα μετεκπαίδευσης ή κύκλους μεταπτυχιακής εκπαίδευσης. Επειδή δε οι αποδοχές της παραπάνω κατηγορίας καθορίζονται σε ποσοστό 15% - 75% από το Συμβούλιο, ανάλογα με την οικογενειακή και οικονομική κατάσταση των εκπαιδευτικών κ.λ.π. να καθορισθούν για τους πολύτεκνους γονείς αυξημένες αποδοχές κατά 75%.

Να περιληφθούν στις μετεγγραφές σπουδαστών ΑΕΙ ή ΤΕΙ εσωτερικού χωρίς περιορισμό και τα τέκνα πολυτέκνων χηρών με τρία τέκνα και οι μετεγγραφές πολυτέκνων εσωτερικού να γίνονται αμέσως.

Οι παραπάνω προτάσεις αν κάποτε εφαρμοστούν θα βοηθήσουν σημαντικά στην αντιμετώπιση του δημογραφικού και στην αύξηση των πολυτέκνων οικογενειών

Απελευθέρωση της τοπικής αυτοδιοίκησης, στην από μέρους της άσκησης κοινωνικής πολιτικής, εφόσον δεν αντιβαίνει στην κυβερνητική. Έτσι οι πλουσιότεροι δήμοι της χώρας, εκτός από την ενίσχυση με 1.000.000 των οικογενειών που αποκτούν τέταρτο παιδί και την πλήρη απαλλαγή όλων των πολυτέκνων οικογενειών από τα δημοτικά τέλη, θα μπορούσαν να βοηθήσουν τις πολύτεκνες και τις μέλλουσες πολύτεκνες οικογένειες με πολλούς τρόπους. Μερικοί από τους τρόπους αυτούς είναι:

Η επιδότηση του ενοικίου των πολύτεκνων οικογενειών που ζουν σε μικρά ενοικιαζόμενα διαμερίσματα προκειμένου να ενοικιάσουν μεγαλύτερα, κατάλληλα για πολυμελείς οικογένειες.

Η δωρεάν παραμονή των παιδιών των πολύτεκνων οικογενειών στους βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς (αν οι δήμοι διαθέτουν τέτοιους σταθμούς), ανεξάρτητα από το αν η μητέρα εργάζεται ή όχι.

Η κατά προτεραιότητα συμμετοχή των παιδιών των πολύτεκνων οικογενειών σε παιδικές κατασκηνώσεις (αν τέτοιες διαθέτουν οι δήμοι) κ.λ.π.

Είναι γεγονός ότι η Πολιτεία δεν έχει υιοθετήσει μέχρι σήμερα μία ορθή φορολογική και επιδοματική πολιτική για τις πολύτεκνες οικογένειες, παρότι είναι διαπιστωμένο ότι τα οικονομικά κίνητρα, όπου θεσπίστηκαν απέδωσαν καρπούς. Πρόσφατο και εξαιρετικά πειστικό υπήρξε το παράδειγμα της Εκκλησίας, όπου τα οικονομικά κίνητρα που εφάρμοσε στη Θράκη με τη θέσπιση οικονομικής ενίσχυσης των οικογενειών που αποκτούν τρίτο παιδί και

πάνω, δείχνουν ότι εξυπηρετούν τον επιδιωκόμενο σκοπό. Ο αριθμός των επιχορηγούμενων οικογενειών από την Εκκλησία το Σεπτέμβριο του 1999 ανερχόταν μόλις σε 100 περίπου περιπτώσεις, ενώ σήμερα προσεγγίζουν τις 550, με αποτέλεσμα ο αριθμός των οικογενειών που απέκτησαν τρίτο παιδί να παρουσιάζει σημαντική αύξηση σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα όπου βαίνει συνεχώς μειούμενος. Η εκταμίευση που έχει γίνει μέχρι σήμερα από την Εκκλησία στη Θράκη για το πρόγραμμα αυτό προσεγγίζει τα 300-350 εκατ. περίπου.

Είναι όμως λυπηρό όταν κανείς βλέπει την πραγματικότητα, επισημαίνει ένα από τους πλέον σημαντικούς παράγοντες που έχουν επιδεινώσει το συνταξιοδοτικό και εν τούτοις, να μην προσπαθεί να τον αντιμετωπίσει αλλά να περιορίζεται μόνο στη διατήρηση των ορίων συνταξιοδότησης και στην τριμερή χρηματοδότηση, όταν και οι δύο αυτοί παράγοντες εξαρτώνται από τον κυριότερο για τον οποίο δεν καταθέτουν καμία πρόταση λύσης κι αυτός είναι το Δημογραφικό.

Εξ αιτίας του έχουμε αναλογία εργαζομένων προς συνταξιούχους 2 προς 1 ενώ σύμφωνα με τους επιστήμονες που ασχολούνται με το ζήτημα για να έχουμε ένα ασφαλιστικό σύστημα υγιές με διάρκεια και ασφάλεια η αναλογία αυτή πρέπει να είναι 4 εργαζόμενοι προς 1 συνταξιούχο.

Είναι λοιπόν άνευ αποτελέσματος και θνησιγενές το σύστημα συνταξιοδότησης εάν δεν συνδυασθεί με προτάσεις για επίλυση του Δημογραφικού προβλήματος της χώρας. Γιατί και αν ακόμη εξασφαλισθεί με κοινή συμφωνία η τριμερής χρηματοδότηση και δεν επιλυθεί όσο είναι καιρός το Δημογραφικό πρόβλημα της χώρας, στην ίδια ακριβώς κατάσταση θα βρεθεί η χώρα πολύ σύντομα.

Η λύση στο πρόβλημα είναι η είσοδος στην εργασία τριών ατόμων στην περίπτωση που ένας συνταξιοδοτείται, όμως αυτό προϋποθέτει ανθρώπους και

η χώρα μας δυστυχώς τα τελευταία χρόνια κάνει εισαγωγή ανθρώπων οι οποίοι και δυστυχώς μέχρι τώρα δεν εντάσσονται στο ασφαλιστικό σύστημα.

Εάν οι προτεινόμενες λύσεις αποβούν άκαρπες είτε γιατί οι σήμερα ασφαλισμένοι επαναστατούν στην αύξηση των ασφαλιστικών τους εισφορών είτε γιατί οι συνταξιούχοι δεν αποδέχονται την αύξηση του συνταξιοδοτικού χρόνου και της ηλικίας για συνταξιοδότηση, προτείνεται σαν έσχατη λύση η ρητή αναγνώριση για όλον τον κόσμο στα ηλικιωμένα άτομα που έφθασαν σε ηλικία συνταξιοδότησης, που μπορούν και επιθυμούν να εργασθούν, το δικαίωμα να συνεχίσουν εργαζόμενοι. Κάτι που στην πράξη γίνεται στα πλαίσια της παραοικονομίας. Αυτό είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί με ριζική τροποποίηση της νομοθεσίας και με συνδυασμό του δικαιώματος για σύνταξη και του δικαιώματος για εργασία, εξουδετερώνοντας τις δυσμενείς συνέπειες που είναι δυνατό να προκαλέσει η ανασφάλιστη άσκηση του δικαιώματος αυτού στα έσοδα του Κράτους και της Κοινωνικής Ασφάλισης. "Είναι καιρός το ασφαλιστικό μας σύστημα να υπολογίζει σ' ένα καινούριο φαινόμενο : η εργατική ικανότητα του σημερινού εβδομηντάρη αντιστοιχεί στην ικανότητα του πενηντάρη του 1950. Υπάρχει κατά συνέπεια, η δυνατότητα να ξαναδοθεί σε εκείνους που το επιθυμούν το δικαίωμα να αυξήσουν την προσφορά των υπηρεσιών τους και να βελτιώσουν το επίπεδο της ζωής τους".

Για παράδειγμα στο Βέλγιο που αριθμεί, όπως η Ελλάδα, 10 εκατομμύρια κατοίκους, ο υπουργός των Συντάξεων - είναι η μόνη χώρα στην Ευρώπη με υπουργό για τους συνταξιούχους αναγνώρισε πρώτος το δικαίωμα των συνταξιούχων να εργάζονται με πλήρεις αποδοχές. Σήμερα, οι Βέλγοι έχουν δικαίωμα συνταξιοδότησης μεταξύ 60-65 ετών. Στην περίπτωση αυτή, οι συνταξιούχοι έχουν δικαίωμα μερικής απασχόλησης. Κανένας όμως δεν απαλλάσσεται από τη συνταξιοδοτική εισφορά.

Εδώ πρέπει να αναφέρουμε και μία άλλη πρόταση, που κατατατάθηκε από τον καθηγητή κ. Κατσανέβα Θεόδωρο (στην εφημερίδα "ΤΟ ΒΗΜΑ" 30.11.1997) και προτείνει «να διαμορφωθεί μια νέα σύγχρονη πολιτική, επιλεκτικής και ισορροπημένης ενσωμάτωσης στην ελληνική κοινωνία, μέσα στην επόμενη πενταετία 1998-2003, εκτός των Ελλήνων-Ποντίων από την πρώην Σοβιετική Ένωση και μέρους των εθνοτήτων που διαβιούν εδώ και πολλά χρόνια στη χώρα μας σε μόνιμη βάση. Μια τέτοια πολιτική θα έχει καταλυτικά θετικές συνέπειες: 1) στην ανακοπή της ραγδαίας γήρανσης του πληθυσμού και στη ριζική αντιμετώπιση του οξύτατου δημογραφικού μας προβλήματος, 2) στην ενίσχυση της εθνικής οικονομίας και στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης με την είσπραξη φόρων και εισφορών, 3) στην εθνική άμυνα με την αξιοποίηση μιας νέας μεγάλης δεξαμενής στρατευσίμων και εφέδρων και 4) στη δυνατότητα εποίκισης απομακρυσμένων προβληματικών περιοχών όπως η Θράκη, η Ήπειρος, ορεινών περιοχών, απομονωμένων νησιών και νησιδίων». Καταλήγοντας αναφέρει ότι «στόχος είναι να αποκτήσουν σταδιακά Ελληνική ιθαγένεια περί τους 300-350.000 μετανάστες και πρόσφυγες μέσα στην πενταετία 1998-2003.

Ως βασικός φορέας υλοποίησης της νέας αυτής πολιτικής προτείνεται να είναι ο «Οργανισμός Μεταναστών και Προσφύγων» (ΟΜΕΠ) που θα αντικαταστήσει το Ίδρυμα Παλιννοστούντων (ΕΙΥΑΠΟΕ) το οποίο κάθε άλλο παρά ανταποκρίθηκε στους στόχους του».

Η μεταναστευτική πολιτική μπορεί να συμβάλλει σε βραχυπρόθεσμες "διορθωτικές" προσαρμογές, αλλά δεν αποτελεί μια λύση που μπορεί μακροπρόθεσμα να εγγυηθεί τη δημογραφική και πολιτισμική επιβίωση της Ευρώπης.

Στις ίδιες διαπιστώσεις και στα ίδια συμπεράσματα περίπου, καταλήγει και η ανακοίνωση της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων "επί των

οικογενειακών πολιτικών" (1989), στην οποία προτείνεται, ως κατακλείδα, η καθιέρωση συμβουλευτικής ομάδας (υποδομής) για τις οικογενειακές οργανώσεις σε κοινοτικό επίπεδο.

Η τεχνολογική επανάσταση προκαλεί τεράστιες αλλαγές στην απασχόληση κάθε ηλικίας, καθιστά άχρηστες εξειδικεύσεις και πολυετή πείρα. Συνεπάγεται συνεχώς ταχύτερα και δυναμικότερα την υποχρέωση να αποκτούν νέα κατάρτιση και επιμόρφωση. Ιδιαίτερα η *Πληροφορική* πολλαπλασιάζει αδυσώπητα τις διαφορές.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ

Κι ενώ στα υπόλοιπα ευρωπαϊκά κράτη παρατηρούμε να γίνονται υπεράνθρωπες προσπάθειες για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος, στη χώρα μας οι πάντες αδιαφορούν και αγνοούν προκλητικά ένα ζήτημα ύψιστης εθνικής σημασίας. Γενικά μπορούμε να πούμε ότι, ενώ η Ευρώπη αναριγιά στο δημογραφικό κρημνό που ωθείται, εμείς δημοκρατικά τους «απορροφούμε» όλους και στο τέλος θα μείνουμε δημογραφικά μειονότητα.

Το ζήτημα των μεταναστών και προσφύγων απαιτεί προβληματισμό της πολιτείας και των διαφόρων φορέων και συλλογικών οργάνων όπως η ΓΣΕΕ, ο ΣΕΒ, τα Επιμελητήρια, κλπ. Εκείνο που δε νοείται είναι η ανυπαρξία πολιτικής γι' αυτό το πολυδιάστατο εκρηκτικό ζήτημα που χτυπά εκκωφαντικά την πόρτα μας.

Τα μέτρα που αναφέραμε και μπορούν να ληφθούν, καθώς και οι προτάσεις που μπορούν να τεθούν για την αντιμετώπιση του οξύτατου δημογραφικού προβλήματος στη χώρα μας και την ενίσχυση της πολύτεκνης οικογένειας είναι ποικίλες, δελεαστικές και σε αρκετά σημεία επαναστατικές. Το μόνο πράγμα που απαιτείται για την υλοποίηση τους είναι η θέληση, η διάθεση και η οργανωμένη προσπάθεια από τους υπευθύνους, οι οποίοι θα

πρέπει επιτέλους κάποτε να αποκτήσουν ευαισθησίες πάνω σε αυτό το ζήτημα και να δραστηριοποιηθούν, συμβάλλοντας έτσι με όλες τους τις δυνάμεις στη δραστική επίλυση του. Ως ενεργοί πολίτες θεωρούμε τον εαυτό μας, συνυπεύθυνους της κατάστασης και έχοντας ως όραμα την άμεση και ουσιαστική άμβλυνση του προβλήματος όπου ολόκληρη η Ελλάδα θα κατακλυστεί από νέα παιδιά γεμάτα ζωντάνια και αισιοδοξία για το μέλλον του τόπου, ανακεφαλαιώνοντας προτείνουμε τα εξής:

- 1) Να ιδρυθεί Υφυπουργείο Δημογραφικού και Οικογένειας υπό την άμεση επίβλεψη του πρωθυπουργού της χώρας, με τη δημιουργία υπεύθυνου φορέα, έχοντας κύρια αρμοδιότητα την προστασία της οικογένειας.
- 2) Να διατεθεί σημαντικό ποσοστό 3% του κρατικού προϋπολογισμού για να τεθούν οι βάσεις για τη λύση του δημογραφικού.
- 3) Να προβάλλεται το δημογραφικό πρόβλημα από όλα τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και να διδάσκεται η Δημογραφία ως μάθημα στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.
- 4) Να καθιερωθούν οικονομικές παροχές και φορολογικές ελαφρύνσεις ανάλογες με τον αριθμό των παιδιών. Επίσης να συμπεριλαμβάνονται τα ανάπηρα παιδιά.
- 5) Να υπάρχει ουσιαστική προστασία της εργαζόμενης εγκύου και μητέρας
- 6) Να μπορεί ο κάθε οικογενειάρχης να επιλέγει κρατική ή ιδιωτική ασφάλιση, ώστε να ρυθμίζει τα οικογενειακά και οικονομικά του.
- 7) Να υπολογίζεται σοβαρά στις προσλήψεις σε θέσεις του Δημοσίου και του Ιδιωτικού τομέα η οικογενειακή κατάσταση (αριθμός παιδιών, οικονομική κατάσταση) του υποψηφίου.
- 8) Να μειωθούν για όλες τις πολυμελείς οικογένειες τα τιμολόγια στη ΔΕΗ, ΟΙΕ, Ολυμπιακή Αεροπορία κατά 50%.

9) Παροχή διαφόρων εργασιακών διευκολύνσεων προς τους εργαζόμενους γονείς.

10) Αναπροσαρμογή των επιδομάτων και ενίσχυση του εισοδήματος των πολυτέκνων οικογενειών. Με τον τρόπο αυτό θα δοθεί σημαντικό κίνητρο στα ζευγάρια που μπορούν να αποφασίσουν πιο εύκολα να κάνουν και τρίτο παιδί ή περισσότερα.

11) Να ιδρυθούν περισσότεροι βρεφονηπιακοί σταθμοί σε όλη τη χώρα και να λειτουργούν με κατάλληλο προσωπικό και με ωράριο που εξυπηρετεί τις εργαζόμενες μητέρες.

12) Να προσφέρεται από το κράτος δωρεάν φύλαξη νηπίων και να παρέχονται διευκολύνσεις όπως δωρεάν χορήγηση μέσω διαβίωσης σε πολύτεκνες οικογένειες με παιδιά κάτω των τριών ετών.

13) Να αυξηθεί η άδεια λοχείας και να μειωθεί το ωράριο εργασίας, όπως στο Δημόσιο, για όλες τις εργαζόμενες μητέρες.

14) Απονομή αξιολογής σύνταξης στην πολύτεκνη μητέρα.

15) Φορολογικές απαλλαγές και εκπτώσεις εισοδήματος.

16) Προστασία της μονογονεϊκής οικογένειας

17) Να καταργηθεί ο εθνοκτόνος νόμος που επιτρέπει τις εκτρώσεις.

18) Καθιέρωση μηχανισμού οικογενειακού προγραμματισμού με συγκεκριμένες αρμοδιότητες.

19) Επαγγελματική εκπαίδευση.

20) Εξασφάλιση απασχόλησης - Μείωση ανεργίας.

21) Βελτίωση στρατολογικών θεμάτων.

22) Να καθιερωθούν για τα παιδιά των πολύτεκνων οικογενειών μόρια στην αξιολόγηση για την εισαγωγή τους στα πανεπιστήμια.

23) Να αντιμετωπιστεί σοβαρά η στέγαση των πολύτεκνων και των άστεγων οικογενειών.

24) Αναβάθμιση της θέσης του αγρότη. Να εκπονηθούν ειδικά-αξιόλογα προγράμματα για τους νέους αγρότες μέχρι 30 ετών.

25) Με την διδασκαλία της δημογραφίας που προαναφέραμε. Να καλλιεργηθεί μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων το συλλογικό πνεύμα και η κοινωνική και εθνική συνείδηση και ευθύνη όλων των πολιτών, έτσι ώστε να μην παραμένουν αδρανείς και απαθείς απέναντι στο πρόβλημα περιμένοντας τα πάντα από το κράτος και θεωρώντας ότι το κράτος είναι ο μοναδικός υπεύθυνος για την κατάσταση και ότι μόνο εκείνο μπορεί να δώσει τη λύση.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να πούμε, πως είναι αδιαμφισβήτητο, ότι η μείωση των γεννήσεων στην Ελλάδα έχει ανοίξει μια βαθιά και δύσκολα επουλώσιμη πληγή στην οικονομική, κοινωνική, και εθνική ζωή της χώρας μας. Από τα όσα προαναφέρθηκαν, συμπεραίνουμε ότι το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας είναι πολύ πιο οξύ απ'ό,τι δείχνουν τα συνολικά στοιχεία για τη φυσική αύξηση (γεννήσεις μείον θάνατοι) του (Ελληνικού και αλλοδαπού) πληθυσμού. Η ανάγκη άμεσης αντιμετώπισης του έχει επισημανθεί από πολλούς ειδικούς εδώ και πολλά χρόνια καθώς και από τη Διακομματική Επιτροπή της Βουλής, η οποία υπέβαλε το ομόφωνο πόρισμα της το Φεβρουάριο του 1993. Τα μέτρα που προτείνονται στο πόρισμα αυτό είναι ανάγκη, έστω και με καθυστέρηση 10 χρόνων, να αρχίσουν να εφαρμόζονται, καθώς επίσης ένα σημαντικό ποσοστό των γεννήσεων στη χώρα μας είναι από αλλοδαπές μητέρες. Για όσα από τα παιδιά αυτά θα μείνουν στη χώρα. Θα πρέπει να φροντίσει η Πολιτεία να αντιμετωπισθούν όπως τα παιδιά από Έλληνες γονείς, ώστε να μη γίνουν πολίτες δεύτερης κατηγορίας όταν μεγαλώσουν.

Άρα λοιπόν, εκείνο που προέχει σήμερα είναι ο αγώνας για την αντιμετώπιση του προβλήματος που θα αρχίσει με την ενημέρωση του κοινού πάνω στο θέμα, την ευαισθητοποίηση του και την πρόληψη των ασθενειών.

κυρίως όσων παρουσιάζουν υψηλό δείκτη θνησιμότητας και έτσι αναπόφευκτα συντελούν στην μείωση του πληθυσμού.

Στην εποχή που ζούμε, των μύθων, της ευμάρειας των υλικών ανέσεων και των εφήμερων ειδώλων η χώρα μας έχει απ' τους καλύτερους δείκτες υγείας στον κόσμο. Τα νέα όμως πρότυπα της ζωής που θέλουν ολιγομελή οικογένεια (1-2 παιδιά) τη σύγχρονη γυναίκα μητέρα - σύζυγο και εργαζόμενη σε συνδυασμό με τη νομιμοποίηση των αμβλώσεων και των μέσων αντισύλληψης είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση των γεννήσεων (υπογεννητικότητα) με άμεση συνέπεια την δυσχέρεια στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας μας.

Η έλλειψη εργατικής δύναμης που έχουμε εκτενώς αναφέρει, επιφέρει αλυσιδωτά αποτελέσματα, τα οποία δυσχεραίνουν την αναπτυξιακή πορεία της οικονομίας μας. Τις προάλλες ο πρόεδρος του Σουδάν, δήλωσε ότι, πρέπει να προβούν σε νομοθετικές ρυθμίσεις για την διεύρυνση της πολυγαμίας, στη χώρα του (εκμεταλλευόμενοι την μουσουλμανική αντίληψη), ως μέτρο ενίσχυσης της γεννητικότητας με στόχο τον διπλασιασμό του πληθυσμού, για μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη και ισχυρότερη άσκηση εξωτερικής πολιτικής.

Πρέπει να επισημάνουμε ότι η οικονομία της χώρας μας μπορεί να εποπτεύεται από την Ε.Κ.Τ. ,αλλά παρά ταύτα εξακολουθεί να παραμένει αυτόνομη. Η οικονομική πολιτική, που ακολουθείται στη χώρα μας επηρεάζει την ζωή της χώρας μας και μόνο, παρά του γεγονότος ότι ανήκουμε στην Ε.Ε. Κατά συνέπεια, η ενίσχυση των γεννήσεων, θα βελτιώσει την εικόνα της οικονομίας της χώρας μας, κάνοντας τα Ελληνικά προϊόντα πιο ανταγωνίσιμα πρώτα στην Ε.Ε. και μετέπειτα στην υφήλιο.

Πρέπει, να τονιστεί, εδώ ότι η κατάσταση κάποιου μακρόχρονου προγράμματος με ορισμένους στόχους δεν προδικάζει, οπωσδήποτε και την

οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας. Ο προγραμματισμός αντιμετωπίζει, σε κάθε του βήμα τον κίνδυνο να διαψευστεί.

Η εσωτερική συνέπεια του προγράμματος είναι, η βάση που στηρίζεται κάθε προσπάθεια προγραμματισμού. Ο προγραμματισμός μίας χώρα δεν μπορεί να είναι αντιγραφή του προγραμματισμού μιας άλλης, χώρας, γιατί ο προγραμματισμός μίας χώρας στηρίζεται στις ειδικές συνθήκες που επικρατούν σε κάθε χώρα και προσπαθεί να δώσει λύση στα ειδικά προβλήματα που αντιμετωπίζει, κάθε χώρα. Τέλος, ένα πρόγραμμα για να προσφέρει, τις υπηρεσίες του στην επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης θα πρέπει να προσαρμόζεται ανάλογα με τις μεταβολές στις συνθήκες.

Και μετά την ανάγνωση των παραπάνω μέτρων, διαπιστώνουμε ότι για την σωστή και ολοκληρωμένη εφαρμογή τους, θα απαιτηθεί μεγάλο κόστος και η ύπαρξη κατάλληλης υποδομής. Πιστεύουμε όμως ότι τα αποτελέσματα από την σωστή αυτή εφαρμογή τους, θα είναι πολύ ικανοποιητικά.

Από το σύνολο της μελέτης προέκυψαν αρκετά συμπεράσματα που θα πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη. Η υπογεννητικότητα στην Ελλάδα είναι ένα εξελισσόμενο φαινόμενο που ήδη εμφανίζει οδυνηρές και δυσκολοαναστρέψιμες συνέπειες.

Ελπίζουμε η μελέτη μας να μπορέσει να αφυπνίσει το ενδιαφέρον και να ευαισθητοποιήσει τον κόσμο, έτσι ώστε με την θέληση και την επιμονή όλων ή των περισσότερων να αποφευχθεί η εξαφάνιση, η πνευματική υποτέλεια και η Δημογραφική μας Γήρανση.

"Είναι μονόδρομος ο δρόμος της εθνικής σωτηρίας και συλλογική ευθύνη όλων μας να τον ακολουθήσουμε."

Για την αλλαγή όμως της υπάρχουσας κατάστασης, σημαντικό ρόλο παίζει και η θέληση του μέσου Έλληνα γονέα, σχετικά με τον αριθμό παιδιών που θα φέρει στον κόσμο.

Καταλήγουμε λοιπόν ότι από την δημογραφική πολιτική σε συνδυασμό πάντα με την επιθυμία του μέσου Έλληνα γονέα θα εξαρτηθούν οι μελλοντικές δημογραφικές εξελίξεις στην χώρα μας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Εν κατακλείδι της εργασίας αυτής ,που αναφέρθηκε στην επίδραση του δημογραφικού προβλήματος της Ελλάδας στην οικονομική ανάπτυξη, διαπιστώνουμε ότι το τελευταίο βαδίζει διαρκώς προς το χειρότερο και έχει λάβει τεράστιες διαστάσεις. Αυτή η κατάσταση διαφαίνεται σε όλους τους δημογραφικούς δείκτες της φυσικής και μηχανικής κινήσεως του πληθυσμού της χώρας. Ήδη η Ελλάδα, εισήλθε σε μία τέταρτη δημογραφική φάση, κατά την οποία το ποσοστό των γεννήσεων αντιστοιχεί περίπου στα 1,3 παιδιά ανά γυναίκα. Αρκεί να αναφερθεί ότι το κατώτατο όριο αναπλήρωσης των γενεών είναι 2,1 παιδιά ανά γυναίκα, για να γίνουν εμφανείς οι διαστάσεις του αρνητικού αυτού φαινομένου.

Οι συνέπειες αυτής της διαρκούς υπογεννητικότητας της Ελλάδας , είναι πολλές και δίχως άλλο αρνητικές για όλους τους τομείς της ανάπτυξης και εν προκειμένω για την οικονομική πρόοδο. Αυτό συμβαίνει διότι αυξάνεται τόσο ο μέσος όρος της ηλικίας του πληθυσμού, όσο και ο δείκτης γεροντισμού, δηλαδή αυξάνεται το ποσοστό των ατόμων που έχουν ηλικία άνω των 65 ετών. Το γεγονός αυτό επιτείνει την αύξηση των ελλειμμάτων στα ασφαλιστικά ταμεία , εξαιτίας της αύξησης των συνταξιούχων. Επιπρόσθετα, οφείλουμε να αναφέρουμε ότι ο γηρασμός αυτός της Ελλάδας συμβάλλει και στη μείωση του αριθμού των νέων εργαζομένων που ασχολούνται με τον τομέα της εκπαίδευσης, αλλά και αυτών που δραστηριοποιούνται σε επιχειρήσεις παραγωγής προϊόντων για τις ανάγκες των παιδιών.

Η προοπτική του πληθυσμού της χώρας είναι άκρως απαισιόδοξη σύμφωνα με τα μέχρι τώρα δεδομένα των δημογραφικών εξελίξεών της. Όπως προκύπτει από επιστημονικές έρευνες επί του θέματος και η πλέον αισιόδοξη

προοπτική, αναφέρεται σε μακροχρόνια μείωση του ρυθμού φυσικής αυξήσεως του πληθυσμού. Συγκεκριμένα, υπολογίστηκε ότι ο πληθυσμός της Ελλάδας θα έχει μειωθεί κατά 2,4 εκατομμύρια μέχρι το έτος 2050, αν το φαινόμενο της υπογεννητικότητας συνεχιστεί με τους ίδιους ρυθμούς. Κι αν στην τελευταία απογραφή αυξήθηκε ο πληθυσμός της χώρας μας, αυτό οφείλεται κυρίως στους μετανάστες.

Τα μέτρα που θα πρέπει να λάβει, το κράτος για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού, πρέπει να είναι ουσιαστικά και μακροπρόθεσμα. Συγκεκριμένα, οφείλει με κάθε τρόπο, να συμβάλει στην ενίσχυση και τη σταθερότητα του θεσμού του γάμου, ο οποίος τα τελευταία χρόνια ταλανίζεται επικίνδυνα. Επιπρόσθετα, πρέπει να δοθούν κίνητρα στους νέους ανθρώπους να δημιουργήσουν οικογένεια ή να αυξήσουν την ήδη υπάρχουσα. Τέτοια κίνητρα είναι π.χ. η οικονομική ενίσχυση για την απόκτηση του τρίτου και επιπλέον παιδιού, καθώς και η προνομιακή μεταχείριση των πολυτέκνων οικογενειών. Τέλος, δεν πρέπει να μας διαφεύγει η αναγκαιότητα της συστηματικής, δημογραφικής πολιτικής, η οποία θα συμβάλλει θετικά με την επιστημονική παρακολούθηση των δημογραφικών εξελίξεων από έμπειρο και καταρτισμένο προσωπικό.

Ολοκληρώνοντας την εργασία αυτή, συμπεραίνουμε ότι η δυσχερέστατη θέση στην οποία έχει περιέλθει η Ελλάδα, θα παρέλθει μόνο εάν το σύνολο του πληθυσμού της χώρας συνειδητοποιήσει το μέγεθος και τη σημασία του προβλήματος. Αυτό συμβαίνει γιατί στην ουσία το πρόβλημα υφίσταται, εξαιτίας της άγνοιας ή της αδιαφορίας του λαού. Ωστόσο, υπάρχει η πεποίθηση ότι ο Ελληνικός λαός θα ανακάμψει και θα αντιδράσει σε αυτή την κρίσιμη ώρα, όπως αντέδρασε άλλωστε και θα αντιδράσει και στις κρίσιμες στιγμές της ιστορίας που κινδύνεψε με αφανισμό.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Στο παράρτημα της εργασίας μας κρίναμε σκόπιμο να παραθέσουμε κάποια στοιχεία(πίνακες-δημοσιεύματα), με χρήσιμα στοιχεία για τους αναγνώστες που επιθυμούν περισσότερη πληροφόρηση.

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 2001

Από τη Γενική Γραμματεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας ανακοινώνονται τα οριστικά αποτελέσματα της Απογραφής Πληθυσμού της 18^{ης} Μαρτίου 2001, όπως προέκυψαν από την επεξεργασία του συνόλου των απογραφικών δελτίων. Σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία, ο πραγματικός πληθυσμός της Χώρας (άτομα που απογράφηκαν) ανέρχεται σε 10.964.080 και ο νόμιμος πληθυσμός (δημότες δήμων ή κοινοτήτων της Χώρας) ανέρχεται σε 10.206.595, έναντι 10.259.900 και 10.134.534, αντιστοίχως, της απογραφής 1991 (ποσοστά αύξησης 6,9% και 0,7%).

Τα αναλυτικά στοιχεία, που αφορούν στον πραγματικό πληθυσμό κατά δήμο, δημοτικό διαμέρισμα και οικισμό, και το νόμιμο πληθυσμό κατά νομό και δήμο ή κοινότητα θα παραδοθούν στο Συμβούλιο του άρθρου 1, Ν.Δ. 830/71, για την έκδοση σχετικής γνωμοδότησης για την κύρωση των αποτελεσμάτων από τους Υπουργούς Οικονομίας και Οικονομικών και Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

29 Απριλίου 2002

ΤΡΕΧΟΝΤΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Η ΕΛΛΑΔΑ ΓΕΡΝΑ ΚΑΙ ΑΡΓΟΠΕΘΑΙΝΕΙ

Η υπογεννητικότητα στην Ελλάδα είναι ένα πολύ σοβαρό πρόβλημα, το οποίο, όμως φαίνεται, δεν το έχουμε πάρει σοβαρά. Αν το είχαμε, δεν θα υπήρχε. Πολύ περισσότερα παιδιά θα κάναμε και οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, μέσα σ' ένα σύγχρονο ευρωπαϊκό κράτος, που είναι η Ελλάδα, θα μπορούσε να ήταν καλύτερος.

ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ 8/11/2002

Ο δείκτης υπογεννητικότητας στην Ελλάδα έχει πέσει στα 1, 2 παιδιά ανά γυναίκα, όταν ο δείκτης διατήρησης ενός έθνους υπολογίζεται στα 2, 1 παιδιά ανά γυναίκα.

"Ο εθνικός κίνδυνος είναι μεγάλος και γι' αυτό οι αρμόδιοι δεν πρέπει να κωφεύουν στις εκκλήσεις για εγρήγορση και λήψη μέτρων, ούτε βέβαια να βαυκαλίζονται με την ψευδαίσθηση ότι το δημογραφικό μας πρόβλημα θα λυθεί από τους μετανάστες".

ΑΔ. ΤΥΠΟΣ ΡΙΖΟΥ 5/11/2002

ΜΕ ΑΦΑΝΙΣΜΟ ΑΠΕΙΛΟΥΝΤΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

Χώρα υπό αφανισμό και "είδος" προς εξαφάνιση τείνουν να γίνουν η Ελλάδα και οι Έλληνες, ενώ την ίδια ώρα, ο πληθυσμός της νούμερο ένα απειλής μας, της Τουρκίας, αυξάνεται ραγδαία και οι διεκδικήσεις της επεκτείνονται.

Ο Τουρκούτ Οζάλ είχε πει: «Για τη Θράκη δεν χρειάζεται να γίνει πόλεμος. Ο ελληνικός πληθυσμός μειώνεται συνεχώς και κάποτε η περιοχή θα εγκαταλειφθεί»

ΑΥΡΙΑΝΗ 10/11/2002

ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ - ΑΣΠΕ
70 ΧΡΟΝΙΑ ΝΩΡΙΤΕΡΑ

ΦΩΝΗ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΩΝ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΑΡΑ ΤΗΣ ΑΓΡΕΙΑΣ - ΒΑΡΙΑΝ ΔΟΥ ΣΤΟΥΣ ΠΑΤΕΡΑΣ - ΟΙΚΤ. 4-01

Κριτική 15 Ιανουαρίου 1933

ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ

Αριθ.φ.1

Επιμέλεια Χαρ. Νικ. ΠΑΥΛΟΥ
Διευθυντού Ε.Π.Α.

Το 1931 που ιδρύθηκε η Ανωτάτη Πανελλήνιος Συνομοσπονδία Πολυτέκνων - ΑΠΣΠ, πολλοί υποστήριζαν πως υπήρχε ο «κίνδυνος του υπερπληθωρισμού» και πως η «κακοδαιμονία» του τόπου είχε ως αιτία την πολυτεκνία την οποία χαρακτήριζαν ως «έγκλημα και πράξη αφροσύνης».

Στις παραπάνω αιτιάσεις η ηγεσία της ΑΠΣΠ αντίταξε τη μελέτη που παρατίθεται στη συνέχεια και δημοσιεύθηκε στα φύλλα 2 της 22/1/1933 και 4 της 6/2/1933 του δημοσιογραφικού οργάνου της Συνομοσπονδίας «ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ»:

ΝΑ ΣΤΑΜΑΤΗΣΟΥΝ ΑΙ ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ;

Υπολογιζόμενος πληθυσμός της Ελλάδος στο μέσο του έτους
και πυκνότητα (τριακονταετία) 1969-1999.

Έτος (στις 30 Ιαννίου)	Πληθυσμός	Μεταβολές		Κάτοικοι ανά τ. χμ.
		Απόλυτοι Αριθμοί	%	
1969	8772764	31999	0,36	66,5
1970	8792806	20042	0,23	66,6
1971	8831036	38230	0,43	66,9
1972	8888628	57592	0,65	67,4
1973	8929086	40458	0,45	67,7
1974	8962023	32937	0,37	67,9
1975	9046542	84519	0,93	68,6
1976	9167190	120648	1,32	69,5
1977	9308479	141289	1,52	70,5
1978	9429959	121480	1,29	71,5
1979	9548262	118303	1,24	72,4
1980	9642505	94243	0,98	73,1
1981	9729350	86845	0,89	73,7
1982	9789513	60163	0,61	74,2
1983	9846627	57114	0,58	74,6
1984	9895801	49174	0,50	75,0
1985	9934294	38493	0,39	75,3
1986	9967264	32970	0,33	75,5
1987	10000644	33380	0,33	75,8
1988	10037037	36393	0,36	76,1
1989	10089550	52513	0,52	76,5
1990	10160551	71001	0,70	77,0
1991	10247341	86790	0,85	77,7
1992	10321883	74542	0,72	78,2
1993	10379453	57570	0,55	78,7
1994	10426289	46836	0,45	79,0
1995	10454019	27730	0,27	79,2
1996	10475878	21859	0,21	79,4
1997	10498836	22958	0,22	79,6
1998	10516366	17530	0,17	79,7
1999	10538086	21720	0,21	79,9

ΠΗΓΗ: Ε.Σ.Υ.Ε.(www.statistics.gr.) Ιανουάριος 2003.

Επιφάνεια, πληθυσμός και πυκνότητα πληθυσμού της Ελλάδας και αναλογία κατά περιοχές

Έτος	Πληθυσμός	Επιφάνεια (τ.χμ)	Κατοίκου ανά τ.χμ.	Αστικά (%)	Ημιαστικά (%)	Αγροτικά (%)
1920	5,016,889	127,000	39.50	22.9	15.2	61.9
1928	6,204,684	129,281	47.99	31.1	14.5	54.4
1940	7,344,860	129,281	56.81	32.8	14.8	52.4
1951	7,632,801	131,957	57.84	37.7	14.8	47.5
1961	8,388,553	131,957	63.57	43.3	12.9	43.8
1971	8,768,641	131,957	66.45	53.2	11.6	35.2
1981	9,740,417	131,957	73.82	58.1	11.6	30.3
1991	10,259,900	131,957	77.75	58.9	12.8	28.3

ΠΗΓΗ: Ε.Σ.Υ.Ε.(www.statistics.gr.) Ιανουάριος 2003.

Σύνοψη ελληνικών πινάκων επιβιώσεως

Προσδοκώμενη ζωή (Μέρος α') Άρρενες.

Έτη ηλικίας	1928	1960	1970	1980	1990
0	44,95	67,30	70,13	72,15	74,60
1	52,27	70,32	72,16	72,82	74,36
2	54,38	69,80	71,43	71,89	73,39
3	55,12	68,99	70,54	70,95	72,43
4	55,19	68,11	69,61	69,99	71,44
5	54,96	67,19	68,66	69,02	70,46
10	51,73	62,40	63,81	64,13	65,54
15	47,57	57,56	58,94	59,26	60,62
20	43,62	52,77	54,09	54,48	55,84
25	39,95	47,05	49,32	49,74	51,19
30	36,30	43,36	44,58	45,01	46,44
35	32,62	38,69	39,86	40,29	41,69
40	28,93	34,02	35,14	35,58	36,97
45	25,26	29,42	30,47	30,94	32,37
50	21,66	24,97	25,92	26,42	27,82
55	18,19	20,77	21,58	22,13	23,49
60	14,93	16,88	17,54	18,17	19,41
65	11,94	13,37	13,87	14,59	15,66
70	9,34	10,29	10,64	11,48	12,25
75	7,14	7,69	7,91	8,84	9,31
80	5,34	5,62	5,78	6,68	6,93
85	3,92	4,09	4,26	4,95	5,07
90	2,82	3,05	3,20	3,60	3,74

ΠΗΓΗ: Ε.Σ.Υ.Ε.(www.statistics.gr.) Ιανουάριος 2003.

Σύνοψη ελληνικών πινάκων επιβιώσεως

Προσδοκώμενη ζωή (Μέρος β') Θήλεις.

Έτη ηλικίας	1928	1960	1970	1980	1990
0	47,46	70,42	73,64	76,55	79,40
1	54,85	73,23	75,32	76,98	79,17
2	57,02	72,67	74,57	76,05	78,21
3	57,82	71,86	73,65	75,09	77,22
4	57,95	70,97	72,71	74,12	76,23
5	57,72	70,04	71,74	73,15	75,25
10	54,45	65,23	66,86	68,24	70,31
15	50,25	60,35	61,95	63,32	65,36
20	46,31	55,50	57,05	58,43	60,44
25	42,78	50,70	52,20	53,54	55,56
30	39,33	45,92	47,38	48,66	50,68
35	35,85	41,16	42,57	43,96	45,81
40	32,27	36,42	37,77	38,95	40,95
45	28,57	31,72	32,98	34,15	36,15
50	24,78	27,14	28,26	29,46	31,44
55	21,00	22,74	23,69	24,93	26,78
60	17,32	18,59	19,33	20,63	22,27
65	13,89	14,77	15,29	16,69	17,94
70	10,80	11,35	11,66	13,17	13,88
75	8,14	8,45	8,39	10,32	10,37
80	5,99	6,16	6,19	7,58	7,45
85	3,34	4,50	4,48	5,54	5,36
90	3,04	3,36	3,32	3,95	3,92

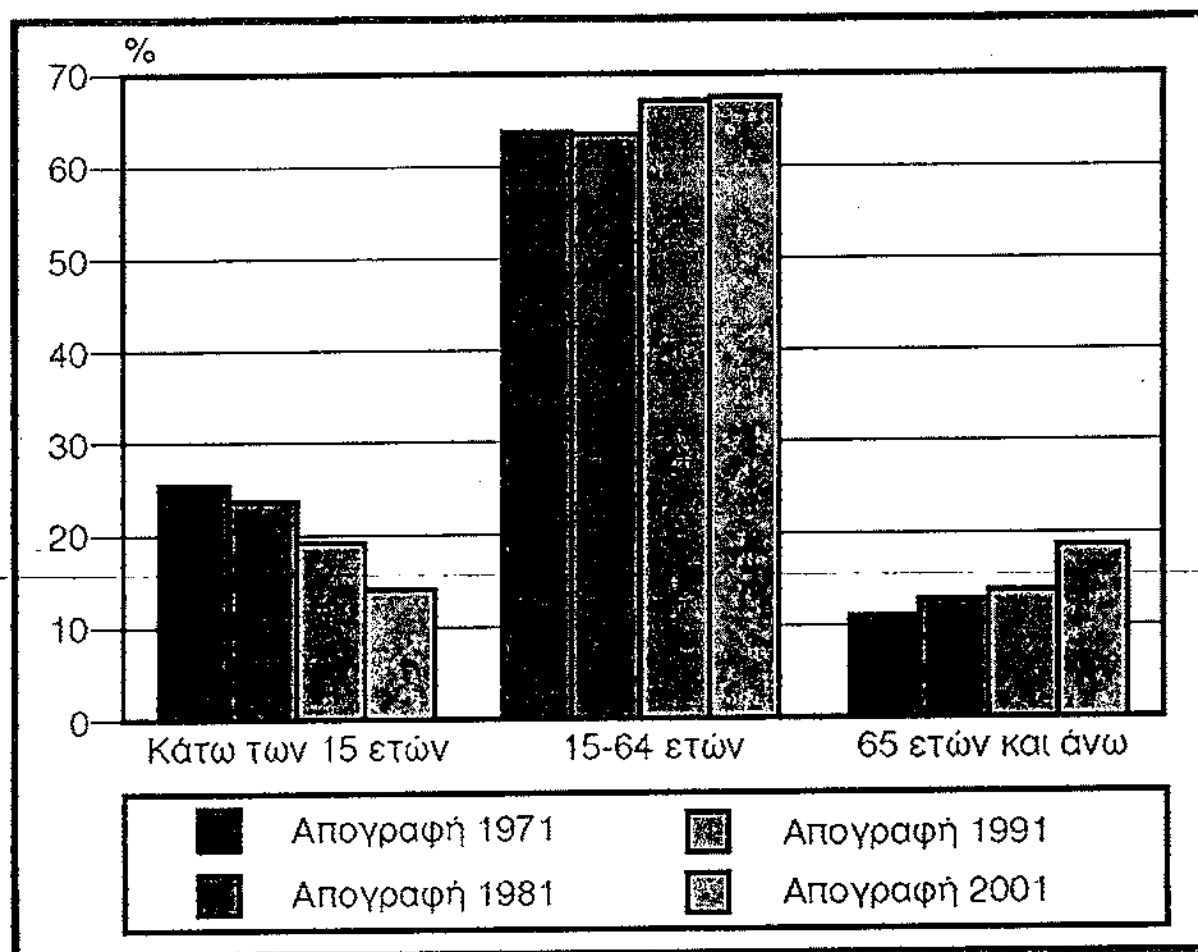
ΠΗΓΗ: Ε.Σ.Υ.Ε.(wwwstatistics.gr.) Ιανουάριος 2003.

Πραγματικός πληθυσμός της Ελλάδας κατά φύλο και ομάδες ηλικιών.

	Απογραφές			
	1971(1)	1981(1)	1991(1)	2001(2)
Σύνολο Ελλάδος	8.768.372	9.739.589	10.259.900	10.964.020
Άρρενες	4.286.748	4.779.571	5.055.408	5.426.446
Θήλειες	4.481.624	4.960.018	5.204.492	5.537.574
0 - 14 ετών	2.223.904	2.307.297	1.974.867	1.548.208
15 - 64 ετών	5.587.352	6.192.751	6.880.681	7.385.227
65 ετών και άνω	957.116	1.239.541	1.404.352	2.030.585
Ποσοστιαία κατανομή %				
Άρρενες	48,89	49,07	49,27	49,49
Θήλειες	51,11	50,93	50,73	50,51
0 - 14 ετών	25,36	23,69	19,25	14,12
15 - 64 ετών	63,72	63,58	67,06	67,36
65 ετών και άνω	10,92	12,73	13,69	18,52
<p>1. Δειγματοληπτική επεξεργασία 25% και 10% των ερωτηματολογίων των απογραφών 1971 και 1981, αντίστοιχα, και καθολική επεξεργασία των ερωτηματολογίων της απογραφής 1991.</p> <p>2. Οριστικά στοιχεία για το σύνολο της Ελλάδος και προσωρινά κατά φύλο και ομάδες ηλικιών.</p>				

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. www.statistics.gr.

Ποσοστιαία κατανομή του πληθυσμού κατά ομάδες ηλικιών.

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. www.statistics.gr.

Νόμιμος πληθυσμός της Ελλάδας κατά γεωγραφικό διαμέρισμα.

Γεωγραφικό διαμέρισμα	Απογραφές			
	1971	1981	1991	2001
Σύνολο Ελλάδος	8.894.981	9.667.336	10.134.534	10.215.539
Στερεά Ελλάς και Εύβοια ...	3.069.605	3.469.423	3.806.565	3.883.212
εκ της οποίας:				
Ν. Αττικής	2.213.136	2.557.706	2.881.745	3.002.980
- Περιφ. Πρωτευούσης	1.985.221	2.276.750	2.519.661	.
- Υπόλοιπο	227.915	280.756	362.084	.
Νομαρχία Αθηνών	2.078.653
Νομαρχία Ανατ. Αττικής	278.083
Νομαρχία Δυτ. Αττικής	134.092
Νομαρχία Πειραιώς	512.152
Πελοπόννησος	1.158.895	1.211.793	1.221.679	1.174.916
Ιόνιοι Νήσοι	227.538	225.838	217.489	214.911
Ηπειρος	382.785	419.635	416.328	396.732
Θεσσαλία	750.225	800.814	827.029	796.174
Μακεδονία	1.931.179	2.127.729	2.235.105	2.315.280
Θράκη	362.857	373.835	360.437	369.383
Νήσοι Αιγαίου	495.165	488.190	481.276	486.680
Κρήτη	516.732	550.079	568.626	578.251

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. www.statistics.gr.

Σχολικές μονάδες, ιδρύματα. Διδακτικό προσωπικό, μαθητές, φοιτητές,
κατά βαθμίδα εκπαίδευσης.
Α' μέρος.

	1980/81	1990/91	1998/99	1999/00 ⁽¹⁾	2000/01 ⁽¹⁾	2001/02 ⁽¹⁾
1. Πρωτοβάθμια εκπαίδευση						
<i>α. Προσχολική :</i>						
Νηπιαγωγεία ..	4.576	5.518	5.575	5.600	5.675	5.694
Νηπιαγωγοί ..	6.514	8.400	9.278	8.859	9.626	10.211
Νήπια	145.924	136.536	144.133	145.472	144.657	144.055
<i>β. Δημοτική :</i>						
Δημοτικά σχολεία	9.461	7.653	6.431	6.367	6.212	6.074
Διδακτικό προσωπικό	37.315	43.599	49.186	46.510	48.852	49.842
Μαθητές	900.641	813.353	647.446	643.475	641.368	647.041
2. Δευτεροβάθμια εκπαίδευση						
<i>α. Γυμνάσια - λύκεια</i>	2.243	2.966	3.219	3.208	3.217	3.244
Διδακτικό προσωπικό	31.737	49.802	59.365	53.352	54.719	54.123
Μαθητές	639.633	716.404	640.730	619.796	604.412	589.669
<i>β. Δευτεροβάθμια τεχνική - επαγγελματική και εκκλησιαστική εκπαίδευση⁽²⁾:</i>						
Σχολ. μονάδες ..	799	572	622	651	669	...
Διδακτικό προσωπικό	7.834	10.501	18.363	13.597	15.270	...
Μαθητές	100.425	134.949	136.718	145.529	157.217	...

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. www.statistics.gr.

Σχολικές μονάδες, ιδρύματα. Διδακτικό προσωπικό, μαθητές, φοιτητές,
κατά βαθμίδα εκπαίδευσης.
Β' μέρος.

	1980/81	1990/91	1998/99	1999/00 ⁽¹⁾	2000/01 ⁽¹⁾	2001/02 ⁽¹⁾
3. Τριτοβάθμια εκπαίδευση						
<i>α. Τεχνολογική επαγγελματική και εκκλησιαστική εκπαίδευση :</i>						
Σχολές	109	76	86	94	74	...
Διδακτικό προσωπικό	3.413	5.717	7.827	8.149	8.902	...
Σπουδαστές ⁽³⁾	28.810	78.156	75.801	76.589	91.564	...
Έλαβαν πτυχίο ή δίπλωμα ...	7.163	8.758	10.430			
<i>β. Ανωτάτη εκπαίδευση</i>						
Εκπαιδευτικά ιδρύματα	13	17	18	18	18	...
Διδακτικό προσωπικό	6.924	8.497	9.314	9.567	10.149	...
Φοιτητές ⁽³⁾	85.718	116.938	116.249	130.651	148.772	...
Έλαβαν πτυχίο	14.914	18.432	20.866			
<p>1. Στοιχεία ενάρξεως σχολικού - ακαδημαϊκού έτους.</p> <p>2. Από το σχολικό έτος 1997/98 (Ν. 2525/97 της Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης) καθιερώθηκε νέος τύπος λυκείου και όλα τα λύκεια (ΓΕΛ, ΤΕΛ, ΕΠΛ) μετατράπηκαν σε <i>Ενιαία Λύκεια</i>. Επίσης, κατά το σχολικό έτος 1998/99, σε όλα τα πρώην ΤΕΛ λειτουργούν και ΤΕΕ (Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια).</p> <p>3. Δεν περιλαμβάνονται οι πέραν των κανονικών εξαμήνων σπουδαστές.</p>						

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. www.statistics.gr.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ανδρέου-Αλεξόπουλου, 'Εγχειρίδιον δημογραφίας', ΤΕΙ Πάτρας, Πάτρα (1986).
2. Μανώλης Δρεττάκης, 'Εισροή μεταναστών και υπογεννητικότητα, 1991-2000', Αθήνα (2002).
3. Κωνσταντίνος Ζαίμης, 'Το δημογραφικό πρόβλημα και η ανάγκη οικονομικής ενίσχυσης των πολύτεκνων οικογενειών'.
4. Νικόλαος Γλυτσός, 'Ανάπτυξη και αξιολόγηση ανθρώπινων πόρων στην Ελλάδα: Παρελθόν, Παρόν, Μέλλον'.
5. Ανδρέας Κούρκουλος, 'Οικονομική', ΤΕΙ Λάρισας, Οργ. Εκδ. Διδ. Βιβλ., Αθήνα (1998).
6. Θεόδωρος Λιανός και Γεώργιος Χρήστου, 'Πολιτική οικονομία, Γ' Λυκείου', Οργ. Εκδ. Διδ. Βιβλ., Αθήνα (1997).
7. Γεώργιος Τζιαφέτας, 'Η Ελλάς Γηράσκουσα', Αθήνα (1988).
8. Γεώργιος Τζιαφέτας, 'Το Δημογραφικό πρόβλημα της Ελλάδας. Η σημερινή κατάσταση και η προοπτική των εξελίξεων', Ι.Α.Δ.Η.Π., Αθήνα (1990).
9. Ι.Α.Δ.Η.Π., 'Ετήσια έκθεση (1990), για τη δημογραφική κατάσταση στην Ελλάδα', Αθήνα (1991).
10. Πέτρος Κιόχος, 'Ιδιωτική οικονομική', Εκδ. Α. Σταμούλης, Αθήνα (1996).
11. Γεώργιος Ανδρικόπουλος, Σοφία Σχοινά και Χρήστος Τσάμης, 'Υπογεννητικότητα στην Ελλάδα, μέσα – αίτια που συντελούν στην ανάπτυξη του προβλήματος. Οικονομικές – κοινωνικές – εθνικές επιπτώσεις και ο ρόλος του νοσηλευτή στην αντιμετώπιση του καυτού προβλήματος της εποχής μας. Περίληψη – ενημέρωση.', ΤΕΙ Πάτρας, Πάτρα (1995).

12. Κωνσταντίνος Κωτσογιάννης, 'Το Δημογραφικό πρόβλημα του νομού Αχαΐας', ΤΕΙ Πάτρας, Πάτρα (2002):

13. Γεώργιος Γκόλφης, Γεώργιος Γλυκοκάλαμος, Μαρία Καραφωτιά και Παναγιώτης Κοτσίδης, 'Η αντιμετώπιση της ανεργίας μέσα από προγράμματα του Ο.Α.Ε.Δ.', ΤΕΙ Πάτρας, Πάτρα (2001).

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

1. 'ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ', τεύχος 17 Απριλίου 1997.
2. 'Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ', Φύλλα 4 -13, 2000-2002.

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

1. ΕΣΥΕ ΠΑΤΡΩΝ.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

1. <http://www.EPA.gr>
2. <http://www.eie.org.gr>
3. <http://www.statistics.gr>
4. <http://www.katsanevas.gr>

